

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VI kadencja
Prezes Rady Ministrów
RM 10-5-11

Druk nr 3961

Warszawa, 9 marca 2011 r.

Pan
Grzegorz Schetyna
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. przedstawiam Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej projekt ustawy

**- o zmianie ustawy - Kodeks karny
wykonawczy oraz niektórych innych
ustaw z projektami aktów wykonawczych.**

W załączeniu przedstawiam także opinię dotyczącą zgodności proponowanej regulacji z prawem Unii Europejskiej.

Ponadto uprzejmie informuję, że do prezentowania stanowiska Rządu w tej sprawie w toku prac parlamentarnych został upoważniony Minister Sprawiedliwości.

Z poważaniem

(-) Donald Tusk

U S T A W A

z dnia

o zmianie ustawy – Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych
innych ustaw¹⁾

Art. 1. W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557, z późn. zm.²⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 2 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) sąd pierwszej instancji lub inny sąd równorzędny,”;

2) w art. 3:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Sąd, który wydał orzeczenie w pierwszej instancji, jest właściwy również w postępowaniu dotyczącym wykonania tego orzeczenia. Jednakże w stosunku do skazanego lub sprawcy przebywającego w okręgu innego sądu właściwy w postępowaniu dotyczącym wykonania orzeczenia jest sąd równorzędny, w którego okręgu skazany lub sprawca posiada miejsce stałego pobytu, chyba że ustawa stanowi inaczej.”,

b) po § 1 dodaje się § 1a w brzmieniu:

„§ 1a. Jeżeli skazany jest pozbawiony wolności w tej lub innej sprawie, w postępowaniu dotyczącym wykonania wyroku skazującego na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania właściwy jest sąd, który wydał wyrok w pierwszej instancji.”,

c) po § 3 dodaje się § 3a w brzmieniu:

¹⁾ Niniejszą ustawą zmienia się również ustawy: ustawę z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń, ustawę z dnia 23 czerwca 1973 r. o opłatach w sprawach karnych, ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, ustawę z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy, ustawę z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii.

²⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1997 r. Nr 160, poz. 1083, z 1999 r. Nr 83, poz. 931, z 2000 r. Nr 60, poz. 701 i Nr 120, poz. 1268, z 2001 r. Nr 98, poz. 1071 i Nr 111, poz. 1194, z 2002 r. Nr 74, poz. 676 i Nr 200, poz. 1679, z 2003 r. Nr 111, poz. 1061, Nr 142, poz. 1380 i Nr 179, poz. 1750, z 2004 r. Nr 93, poz. 889, Nr 210, poz. 2135, Nr 240, poz. 2405, Nr 243, poz. 2426 i Nr 273, poz. 2703, z 2005 r. Nr 163, poz. 1363 i Nr 178, poz. 1479, z 2006 r. Nr 104, poz. 708 i Nr 226, poz. 1648, z 2007 r. Nr 123, poz. 849, z 2008 r. Nr 96, poz. 620 i Nr 214, poz. 1344, z 2009 r. Nr 8, poz. 39, Nr 22, poz. 119, Nr 62, poz. 504, Nr 98, poz. 817, Nr 108, poz. 911, Nr 115, poz. 963, Nr 190, poz. 1475, Nr 201, poz. 1540 i Nr 206, poz. 1589 oraz z 2010 r. Nr 34, poz. 191, Nr 40, poz. 227, Nr 125, poz. 842 i Nr 182, poz. 1228.

„§ 3a. Na postanowienie w przedmiocie właściwości w postępowaniu wykonawczym zażalenie nie przysługuje.”;

3) w art. 6:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Skazany może składać wnioski o wszczęcie postępowania przed sądem i brać w nim udział jako strona oraz w wypadkach wskazanych w ustawie wносить zażalenia na postanowienia wydane w postępowaniu wykonawczym.”,

b) w § 2 dodaje się zdanie drugie w brzmieniu:

„Skazany, składając wnioski lub skargi, obowiązany jest do należytego wykazania zasadności zawartych w nich żądań, w szczególności do dołączenia odpowiednich dokumentów.”,

c) § 3 otrzymuje brzmienie;

„§ 3. Jeżeli wnioski, o których mowa w § 1 i 2, oraz skargi i prośby, o których mowa w § 2:

1) oparte są na tych samych podstawach faktycznych,

2) zawierają wyrazy lub zwroty powszechnie uznawane za wulgarne lub obelżywe albo gwarę przestępców,

3) nie zawierają należytego wykazania zasadności zawartych w nich żądań

– właściwy organ może pozostawić wniosek, skargę lub prośbę bez rozpoznania.”;

4) w art. 8:

a) w § 2:

– uchyla się pkt 4,

– dodaje się pkt 5 w brzmieniu:

„5) sąd uzna to za niezbędne ze względu na okoliczności utrudniające obronę.”,

b) § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Skazany pozbawiony wolności może porozumiewać się ze swoim obrońcą lub pełnomocnikiem będącym adwokatem lub radcą prawnym podczas nieobecności innych osób, a rozmowy z tymi osobami w trakcie widzeń i rozmowy telefoniczne nie podlegają kontroli.”;

5) po art. 8 dodaje się art. 8a i 8b w brzmieniu:

„Art. 8a. § 1. Korespondencja skazanego pozbawionego wolności podlega cenzurze

i nadzorowi, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej.

§ 2. Korespondencja skazanego pozbawionego wolności z obrońcą lub pełnomocnikiem będącym adwokatem lub radcą prawnym nie podlega cenzurze, nadzorowi oraz zatrzymaniu i powinna być bezzwłocznie przekazywana do adresata. Przepisy art. 73 § 3 i 4 oraz art. 225 § 3 Kodeksu postępowania karnego stosuje się odpowiednio.

§ 3. Przepis § 2 zdanie pierwsze stosuje się odpowiednio do korespondencji skazanego pozbawionego wolności prowadzonej z organami ścigania, wymiaru sprawiedliwości i innymi organami państwowymi, organami samorządu terytorialnego, Rzecznikiem Praw Obywatelskich, Rzecznikiem Praw Dziecka oraz organami powołanymi na podstawie ratyfikowanych przez Rzeczpospolitą Polską umów międzynarodowych dotyczących ochrony praw człowieka.

Art. 8b. § 1. Rzecznik Praw Obywatelskich ma prawo wstępu w każdym czasie, bez ograniczeń, do zakładów karnych, aresztów śledczych i innych miejsc, w których przebywają osoby pozbawione wolności, oraz poruszania się po ich terenie, przeglądania dokumentów i żądania wyjaśnień od administracji tych jednostek, a także przeprowadzania podczas nieobecności innych osób rozmów z osobami pozbawionymi wolności oraz badania ich wniosków, skarg i prośb.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do prokuratora wykonującego czynności służbowe.”;

6) w art. 9:

a) § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Wyrok oraz orzeczenia wydane w trybie art. 420 Kodeksu postępowania karnego stają się wykonalne z chwilą uprawomocnienia, chyba że ustawa stanowi inaczej.”,

b) po § 2 dodaje się § 3 i 4 w brzmieniu:

„§ 3. Postanowienie w postępowaniu wykonawczym staje się wykonalne z chwilą wydania, chyba że ustawa stanowi inaczej lub sąd wydający postanowienie albo sąd powołany do rozpoznania zażalenia wstrzyma jego wykonanie.

§ 4. Złożenie wniosku o wydanie postanowienia w postępowaniu wykonawczym nie wstrzymuje wykonania orzeczenia, którego wniosek dotyczy, chyba że sąd, w szczególnie uzasadnionych wypadkach, postanowi inaczej. Postanowienie w przedmiocie wstrzymania wykonania orzeczenia nie wymaga uzasadnienia.”;

7) w art. 11:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Sąd, kierując orzeczenie do wykonania, przesyła jego odpis lub wyciąg, ze wzmianką o wykonalności, a w wypadku orzeczenia prawomocnego – z datą jego uprawomocnienia się, odpowiedniemu organowi powołanemu do wykonywania orzeczenia. Sąd przesyła dyrektorowi zakładu karnego lub aresztu śledczego orzeczenie wraz z uzasadnieniem, jeżeli zostało sporządzone i nie zawiera informacji niejawnych o klauzuli tajności „tajne” lub „ściśle tajne”.”,

b) po § 1 dodaje się § 1a w brzmieniu:

„§ 1a. Jeżeli pokrzywdzony złożył wniosek, o którym mowa w art. 168a § 1, sąd, o którym mowa w § 1, przesyła dyrektorowi zakładu karnego lub aresztu śledczego ten wniosek oraz dane zawierające imię, nazwisko i adres pokrzywdzonego.”,

c) § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Sąd, po wydaniu wyroku skazującego, przesyła dyrektorowi aresztu śledczego lub zakładu karnego posiadane w sprawie informacje dotyczące osoby skazanego, w tym dane o uprzedniej karalności oraz zastosowanych wobec niego środkach wychowawczych lub poprawczych, informacje pozwalające na identyfikację skazanego, w szczególności numer Automatycznego Systemu Identyfikacji Daktyloskopijnej (AFIS), numer ewidencyjny Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności (PESEL), rysopis oraz opis znaków szczególnych i tatuaży, a także zdjęcie skazanego, odpisy orzeczeń i opinii lekarskich oraz psychologicznych, w tym stwierdzających u skazanego uzależnienia od alkoholu, środków psychotropowych i odurzających, a także informacje dotyczące popełnienia przestępstwa określonego w art. 197 – 203 Kodeksu karnego w związku z zaburzeniami preferencji seksualnych, a po uprawomocnieniu się wyroku, na wniosek dyrektora zakładu lub aresztu – również akta sądowe.”,

d) § 4 otrzymuje brzmienie:

„§ 4. W razie skazania tymczasowo aresztowanego lub osoby odbywającej karę pozbawienia wolności sąd przesyła zawiadomienie o skazaniu wraz z informacjami, o których mowa w § 2, dyrektorowi aresztu śledczego lub zakładu karnego.”;

8) w art. 13 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Organ wykonujący orzeczenie oraz każdy, kogo orzeczenie bezpośrednio dotyczy, może zwrócić się do sądu, który je wydał, o rozstrzygnięcie wątpliwości co do wykonania orzeczenia lub zarzutów co do obliczenia kary. Na postanowienie sądu

przysługuje zażalenie.”;

9) w art. 14 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. W postępowaniu wykonawczym organ wykonujący orzeczenie może zarządzić zebranie informacji dotyczących skazanego. Organ określony w art. 2 pkt 1 – 5 wykonujący orzeczenie może także zarządzić zebranie informacji dotyczących skazanego w drodze wywiadu środowiskowego przeprowadzonego przez kuratora sądowego. W razie uzasadnionych wątpliwości co do tożsamości skazanego organ wykonujący orzeczenie może zażądać ustalenia jego tożsamości przez Policję.”;

10) w art. 15 po § 2 dodaje się § 2a w brzmieniu:

„§ 2a. Na postanowienie w przedmiocie umorzenia lub zawieszenia postępowania wykonawczego przysługuje zażalenie.”;

11) w art. 19 po § 2 dodaje się § 3 i 4 w brzmieniu:

„§ 3. Składający wniosek, o którym mowa w § 1, obowiązany jest do należytego wykazania zasadności zawartych w nim żądań oraz wskazania dowodów na ich poparcie, w szczególności do dołączenia odpowiednich dokumentów. W przypadku niewykonania tego obowiązku można pozostawić wniosek bez rozpoznania.

§ 4. Wniosek lub skargę rozpoznaje się w terminie 14 dni od daty wpływu do sądu, chyba że ustawa przewiduje rozpoznanie wniosku na posiedzeniu, w którym uprawnione osoby mogą wziąć udział.”;

12) w art. 20 po § 3 dodaje się § 4 w brzmieniu:

„§ 4. Sąd wyższej instancji rozpoznaje zażalenie w terminie 14 dni od daty jego przekazania przez sąd pierwszej instancji, chyba że ustawa przewiduje rozpoznanie zażalenia na posiedzeniu, w którym uprawnione osoby mogą wziąć udział.”;

13) art. 21 otrzymuje brzmienie:

„Art. 21. W postępowaniu przed sądem prokurator jest stroną; w szczególności może składać wnioski, a w wypadkach wskazanych w ustawie wnosić zażalenia na postanowienia wydane w postępowaniu wykonawczym.”;

14) w art. 22:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Prokurator, skazany oraz jego obrońca, sądowy kurator zawodowy, pokrzywdzony, a także inne osoby, o których mowa w art. 19 § 1, mają prawo wziąć udział w posiedzeniu, gdy ustawa tak stanowi. W posiedzeniu sądu wyższej instancji mają prawo wziąć udział osoby, którym przysługuje prawo do udziału w posiedzeniu sądu pierwszej instancji.”,

b) po § 1 dodaje się § 1a w brzmieniu:

„§ 1a. Niestawiennictwo osób, o których mowa w § 1, należycie zawiadomionych o terminie i celu posiedzenia, nie wstrzymuje rozpoznania sprawy, z wyjątkiem obrońcy w wypadkach określonych w art. 8 § 2, chyba że sąd orzeka na korzyść lub zgodnie z wnioskiem skazanego.”;

15) w art. 24:

a) § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Niedopuszczalna jest zmiana lub uchylenie postanowienia, przewidzianego w § 1, na niekorzyść skazanego po upływie 6 miesięcy od dnia uprawomocnienia się postanowienia.”,

b) po § 2 dodaje się § 3 w brzmieniu:

„§ 3. Na postanowienie wydane na podstawie § 1 przysługuje zażalenie tylko wtedy, gdy przysługiwało również na postanowienie podlegające zmianie lub uchyleniu.”;

16) w art. 37 po § 3 dodaje się § 4 w brzmieniu:

„§ 4. Na postanowienie w przedmiocie zatarcia skazania przysługuje zażalenie.”;

17) w art. 42 § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Prezes sądu, upoważniony sędzia, a w toku posiedzenia sąd, może na wniosek skazanego dopuścić do udziału w postępowaniu przed sądem przedstawiciela skazanego, o którym mowa w § 1.”;

18) art. 45 – 46 otrzymują brzmienie:

„Art. 45. § 1. Jeżeli egzekucja grzywny nieprzekraczającej stu dwudziestu stawek dziennych okaże się bezskuteczna, sąd może zamienić grzywnę na pracę społecznie użyteczną, przyjmując, że dziesięć stawek dziennych jest równoważnych miesiącowi pracy

społecznie użytecznej, z zaokrągleniem, w górę, do pełnego miesiąca. Pracę społecznie użyteczną określa się w miesiącach oraz ustala wymiar godzin pracy od 20 do 40 godzin w stosunku miesięcznym, kierując się wskazaniem zawartym w art. 53 Kodeksu karnego.

§ 2. Do wykonywania pracy, o której mowa w § 1, stosuje się odpowiednio przepisy art. 53 – 58 i art. 60.

§ 3. Przepisy § 1 i 2 stosuje się odpowiednio do grzywny określonej kwotowo, z tym że górna granica grzywny podlegającej zamianie nie może przekroczyć 240 000 złotych, a miesiąc pracy społecznie użytecznej jest równoważny grzywnie w kwocie do 20 000 złotych.

§ 4. Na postanowienie w przedmiocie zamiany grzywny na pracę społecznie użyteczną przysługuje zażalenie.

Art. 46. § 1. Jeżeli egzekucja grzywny okazała się bezskuteczna, sąd zarządza wykonanie zastępczej kary pozbawienia wolności, gdy:

- 1) skazany oświadczy, że nie wyraża zgody na podjęcie pracy społecznie użytecznej zamienionej na podstawie art. 45 albo uchyla się od jej wykonania, lub
- 2) zamiana grzywny na pracę społecznie użyteczną jest niemożliwa lub niecelowa.

§ 2. Zarządzając wykonanie zastępczej kary pozbawienia wolności przyjmuje się, że jeden dzień pozbawienia wolności jest równoważny dwóm stawkom dziennym grzywny; kara zastępcza nie może przekroczyć 12 miesięcy pozbawienia wolności, jak również górnej granicy kary pozbawienia wolności za dane przestępstwo, a jeżeli ustawa nie przewiduje za dane przestępstwo kary pozbawienia wolności, górna granica zastępczej kary pozbawienia wolności nie może przekroczyć 6 miesięcy.

§ 3. Przepisy § 1 i 2 stosuje się odpowiednio do grzywny określonej kwotowo, z tym że jeden dzień pozbawienia wolności jest równoważny grzywnie w kwocie od 20 do 4.000 złotych.

§ 4. W przypadku gdy grzywna została uiszczona lub ściągnięta w drodze egzekucji tylko w części albo tylko w części została wykonana w formie pracy społecznie użytecznej, sąd zarządzając wykonanie zastępczej kary pozbawienia wolności określa jej wymiar według zasad przewidzianych w § 2 lub 3.

§ 5. Na postanowienie w przedmiocie zarządzenia wykonania zastępczej kary pozbawienia wolności przysługuje zażalenie.”;

19) w art. 47 uchyla się § 3 i 4;

20) art. 48 otrzymuje brzmienie:

„Art. 48. W posiedzeniu w przedmiocie zarządzenia wykonania zastępczej kary pozbawienia wolności ma prawo wziąć udział prokurator, skazany oraz jego obrońca, a gdy skazany pozostaje pod dozorem – również sądowy kurator zawodowy, osoba godna zaufania lub przedstawiciel stowarzyszenia, instytucji albo organizacji społecznej, o której mowa w art. 73 § 1 Kodeksu karnego.”;

21) uchyla się art. 49 i 50;

22) art. 51 otrzymuje brzmienie:

„Art. 51. § 1. Jeżeli skazany, z przyczyn od niego niezależnych, nie uiścił grzywny, egzekucja okazała się bezskuteczna, a wykonanie tej kary w innej drodze okazało się niemożliwe lub niecelowe, sąd może, w szczególnie uzasadnionych wypadkach, grzywnę w całości lub części umorzyć.

§ 2. Na postanowienie w przedmiocie umorzenia grzywny przysługuje zażalenie.”;

23) uchyla się art. 52;

24) w art. 61 po § 2 dodaje się § 3 w brzmieniu:

„§ 3. Na postanowienia wydane na podstawie § 1 przysługuje zażalenie.”;

25) w art. 62 po § 3 dodaje się § 4 w brzmieniu:

„§ 4. Na postanowienie w przedmiocie odroczenia oraz odwołania odroczenia wykonania kary ograniczenia wolności przysługuje zażalenie.”;

26) w art. 63 po § 3 dodaje się § 4 w brzmieniu:

„§ 4. Na postanowienie w przedmiocie przerwy oraz odwołania przerwy w wykonaniu kary ograniczenia wolności przysługuje zażalenie.”;

27) w art. 63a dotychczasową treść oznacza się jako § 1 i dodaje się § 2 w brzmieniu:

„§ 2. Na postanowienie w przedmiocie zmiany formy wykonania obowiązku pracy, o którym mowa w § 1, przysługuje zażalenie.”;

28) po art. 64 dodaje się art. 64a w brzmieniu:

„Art. 64a. Na postanowienie w przedmiocie zwolnienia skazanego od reszty kary ograniczenia wolności, wydane na podstawie art. 83 Kodeksu karnego, przysługuje zażalenie.”;

29) art. 65 otrzymuje brzmienie:

„Art. 65. § 1. Jeżeli skazany uchyla się od odbywania kary ograniczenia wolności lub nałożonych na niego obowiązków, sąd zarządza wykonanie zastępczej kary pozbawienia wolności. W razie gdy skazany wykonał część kary ograniczenia wolności, sąd zarządza wykonanie zastępczej kary pozbawienia wolności w wymiarze odpowiadającym karze ograniczenia wolności pozostałej do wykonania, przyjmując, że jeden dzień zastępczej kary pozbawienia wolności jest równoważny dwóm dniom kary ograniczenia wolności.

§ 2. W posiedzeniu ma prawo wziąć udział prokurator, sądowy kurator zawodowy, skazany oraz jego obrońca. Na postanowienie przysługuje zażalenie.”;

30) w art. 74:

a) po § 1 dodaje się § 1a w brzmieniu:

„§ 1a. Na postanowienie, o którym mowa w § 1, przysługuje zażalenie.”,

b) § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Jeżeli po wydaniu postanowienia przez sąd penitencjarny zajdą nowe okoliczności uzasadniające zmianę rodzaju i typu zakładu karnego lub systemu terapeutycznego, decyzję w tym przedmiocie może podjąć komisja penitencjarna.”,

c) po § 2 dodaje się § 3 w brzmieniu:

„§ 3. Na decyzje komisji penitencjarnej, o których mowa w § 1 i 2, przysługuje skarga.”;

31) w art. 76 po § 3 dodaje się § 4 w brzmieniu:

„§ 4. Na decyzje, o których mowa w § 1 pkt 1, 2, 6 i 7, przysługuje skarga.”;

32) art. 79 otrzymuje brzmienie:

„Art. 79. § 1. Skazanego na karę pozbawienia wolności sąd wzywa do stawienia się w wyznaczonym terminie w areszcie śledczym, położonym najbliżej jego miejsca stałego pobytu, wraz z dokumentem stwierdzającym tożsamość. Sąd może polecić doprowadzenie skazanego do aresztu śledczego bez wezwania.

§ 2. Jeżeli skazany, mimo wezwania, nie stawiał się w areszcie śledczym, sąd poleca go doprowadzić. Kosztami doprowadzenia sąd obciąża skazanego.

§ 3. Przeniesienie skazanego z aresztu śledczego do właściwego zakładu karnego następuje po decyzji klasyfikacyjnej komisji penitencjarnej.

§ 4. Jeżeli skazanym jest żołnierz, a sąd zarządza doprowadzenie go do aresztu śledczego, obowiązek doprowadzenia spoczywa na właściwych organach wojskowych.”;

33) w art. 79a § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Przy przyjęciu do aresztu śledczego skazany okazuje dokument stwierdzający tożsamość, podaje dane osobowe, informuje o zmianie danych osobowych, o miejscu stałego pobytu, o uprzedniej karalności, o stanie zdrowia, a także o ciężących na nim zobowiązaniach alimentacyjnych. Skazany może być także poddany czynnościom mającym na celu jego identyfikację, w szczególności: sfotografowaniu, oględzinom zewnętrznym ciała, pobraniu odcisków oraz okazaniu innym osobom.”;

34) w art. 79b § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Skazanego przyjętego do aresztu śledczego umieszcza się w celi przejściowej, na okres niezbędny, nie dłużej jednak niż na 14 dni, dla poddania go wstępnym badaniom lekarskim, zabiegom sanitarnym i wstępnym badaniom osobopoznawczym oraz zapoznania z podstawowymi aktami prawnymi dotyczącymi wykonywania kary pozbawienia wolności i porządkiem wewnętrznym aresztu śledczego.”;

35) w art. 80 § 1 i 1a otrzymują brzmienie:

„§ 1. Jeżeli tę samą osobę skazano na kilka kar skutkujących pozbawieniem wolności, wykonuje się je w takiej kolejności, w jakiej wpłynęły do wykonania orzeczenia, którymi wymierzono te kary.

§1a. Orzeczenia prawomocne wykonuje się przed orzeczeniami nieprawomocnymi. Kary porządkowe i środki przymusu wykonuje się w pierwszej kolejności. Zastępcze kary pozbawienia wolności oraz zastępcze kary aresztu za nieuiszczoną grzywnę wykonuje się w ostatniej kolejności.”;

36) w art. 86 dotychczasową treść oznacza się jako § 1 i dodaje się § 2 w brzmieniu:

„§ 2. W zakładzie karnym, o którym mowa w § 1, mogą odbywać karę skazani określani w art. 65 Kodeksu karnego oraz w art. 37 § 1 pkt 2 i 5 Kodeksu karnego skarbowego, jeżeli przemawiają za tym względy resocjalizacyjne.”;

37) w art. 88 po § 5 dodaje się § 5a i 5b w brzmieniu:

„§ 5a. Skazanego objętego ochroną na mocy ustawy z dnia 25 czerwca 1997 r. o świadku koronnym (Dz. U. z 2007 r. Nr 36, poz. 232³⁾) osadza się w zakładzie karnym typu zamkniętego.

§ 5b. Skazanego z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi, w tym skazanego za przestępstwo określone w art. 197 – 203 Kodeksu karnego, popełnione w związku z zaburzeniami preferencji seksualnych lub upośledzonego umysłowo, osadza się w zakładzie karnym typu zamkniętego.”;

38) w art. 88a:

a) w § 2 w pkt 2 lit. c otrzymuje brzmienie:

„c) był sprawcą zgwałcenia, ciężkiego uszczerbku na zdrowiu albo znęcał się nad skazanym, ukaranym lub tymczasowo aresztowanym,”

b) po § 2 dodaje się § 3 i 4 w brzmieniu:

„§ 3. W oddziale lub celi, o których mowa w § 1, można osadzić skazanego, o którym mowa w art. 88 § 4.

§ 4. Skazanego, o którym mowa w art. 88 § 5a, można osadzić, za jego zgodą, w oddziale lub celi, o których mowa w § 1.”;

39) w art. 90 pkt 8 otrzymuje brzmienie:

„8) korespondencja skazanych podlega cenzurze administracji zakładu karnego, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej.”;

40) art. 100 otrzymuje brzmienie:

„Art. 100. § 1. Skazany odbywa karę we właściwym ze względu na rodzaj, typ, system wykonywania kary lub zabezpieczenie zakładzie karnym. Przeniesienie skazanego do innego właściwego zakładu karnego może nastąpić, szczególnie w przypadku:

- 1) zmiany przeznaczenia lub w celu zapewnienia warunków, o których mowa w art. 110 § 2,
- 2) zatrudnienia lub nauki,
- 3) udzielenia świadczenia zdrowotnego,
- 4) skierowania do ośrodka diagnostycznego, oddziału terapeutycznego lub oddziału dla osób, o których mowa w art. 88 § 3 i art. 212a § 2,

³⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2009 r. Nr 178, poz. 1375 oraz z 2010 r. Nr 127, poz. 857 i Nr 182, poz. 1228.

- 5) udziału w czynności procesowej,
- 6) ważnych względów rodzinnych,
- 7) względów związanych z bezpieczeństwem skazanego,
- 8) konieczności zapewnienia porządku i bezpieczeństwa w zakładzie.

§ 2. Dyrektor Generalny Służby Więziennej ustala miejsce odbywania kary pozbawienia wolności dla skazanego objętego ochroną na podstawie ustawy o świadku koronnym.”;

41) w art. 102 pkt 11 otrzymuje brzmienie:

„11) prowadzenia korespondencji z organami ścigania, wymiaru sprawiedliwości i innymi organami państwowymi, samorządu terytorialnego, Rzecznikiem Praw Obywatelskich, Rzecznikiem Praw Dziecka oraz organami powołanymi na podstawie ratyfikowanych przez Rzeczpospolitą Polską umów międzynarodowych dotyczących ochrony praw człowieka.”;

42) art. 103 otrzymuje brzmienie:

„Art. 103. Skazani mają prawo kierować skargi do organów powołanych na podstawie ratyfikowanych przez Rzeczpospolitą Polską umów międzynarodowych dotyczących ochrony praw człowieka.”;

43) w art. 105 § 4 otrzymuje brzmienie:

„§ 4. Dyrektor zakładu karnego podejmuje decyzje dotyczące zatrzymania korespondencji w zakładach karnych typu zamkniętego i półotwartego, a w zakładach karnych typu półotwartego także cenzurowania korespondencji oraz kontrolowania rozmów w trakcie widzeń i rozmów telefonicznych, z wyjątkiem przypadków określonych w art. 8 § 3 oraz w art. 8a § 2 i 3, jeżeli wymagają tego względy bezpieczeństwa zakładu lub porządku publicznego, powiadamiając o tym sędziego penitencjarnego oraz skazanego. Dyrektor zakładu karnego może zezwolić na przekazanie skazanemu ważnej wiadomości zawartej w zatrzymanej korespondencji.”;

44) w art. 105a:

a) § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. W widzeniu mogą uczestniczyć nie więcej niż dwie osoby pełnoletnie. Liczba osób niepełnoletnich nie podlega ograniczeniu. Osoby niepełnoletnie mogą korzystać z widzeń tylko pod opieką pełnoletnich.”,

b) § 6 otrzymuje brzmienie:

„§ 6. W czasie widzenia zezwala się na spożywanie artykułów żywnościowych i napojów zakupionych przez odwiedzających na terenie zakładu karnego. Artykuły żywnościowe i napoje, które nie zostały spożyte w czasie widzenia, przekazuje się osobie odwiedzającej.”;

45) w art. 113 § 5 i 6 otrzymują brzmienie:

„§ 5. Na pisemny wniosek skazanego i na jego koszt przekazuje się środki pieniężne i przedmioty wartościowe pozostające do jego dyspozycji na rzecz wskazanych przez niego osób, instytucji i organizacji; w uzasadnionych przypadkach koszty przekazania może pokryć zakład karny.

§ 6. Wolne od egzekucji są:

- 1) zapomogi przyznane skazanemu przez dyrektora zakładu karnego,
- 2) środki pieniężne przyznane skazanemu ze środków, o których mowa w art. 136a § 1,
- 3) środki pieniężne wpłacone na poczet grzywny, która została zamieniona na zastępczą karę pozbawienia wolności lub zastępczą karę aresztu,
- 4) środki pieniężne otrzymane przez skazanego w danym miesiącu, w wysokości 10 % jednego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia pracowników.”;

46) w art. 116 w § 1 pkt 3 otrzymuje brzmienie:

„3) poddania się – niezależnie od obowiązków określonych w przepisach o zwalczaniu chorób zakaźnych, wenerycznych i gruźlicy, alkoholizmu i narkomanii – przewidzianym przepisami badaniom, leczeniu, zabiegom lekarskim, sanitarnym oraz rehabilitacji, a także badaniom na obecność w organizmie alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych, a skazany, co do którego sędzia penitencjarny zarządził przeprowadzenie badań psychologicznych lub psychiatrycznych, dodatkowo – udzielania osobom prowadzącym badania informacji o stanie zdrowia, przebytych chorobach i urazach oraz warunkach, w jakich się wychował, oraz wykonywania zleconych przez psychiatrę lub psychologa czynności niezbędnych na potrzeby badania.”;

47) w art. 116a pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) posługiwać się wyrazami lub zwrotami powszechnie uznawanymi za wulgarne lub obelżywe albo gwarą przestępców.”;

48) po art. 116a dodaje się art. 116b w brzmieniu:

„Art. 116b. § 1. Badanie w celu ustalenia w organizmie skazanego obecności alkoholu, środka odurzającego lub substancji psychotropowej przeprowadza się przy użyciu metod niewymagających badania laboratoryjnego.

§ 2. Weryfikacja badań, o których mowa w § 1, dokonanych przy użyciu metod niewymagających badania laboratoryjnego, może odbyć się za pomocą badań laboratoryjnych.

§ 3. Skazanego odmawiającego poddania się badaniu, o którym mowa w § 1, uznaje się za osobę, w której organizmie znajduje się alkohol, środek odurzający lub substancja psychotropowa.

§ 4. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, sposób przeprowadzania badań na obecność alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych w organizmie skazanego, ich dokumentowania oraz weryfikacji, mając na uwadze konieczność zapewnienia sprawnego przeprowadzania badań oraz zagwarantowania wiarygodności ich wyników.”;

49) w art. 118 § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. W wypadku sprzeciwu skazanego o dokonaniu zabiegu orzeka sąd penitencjarny. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.”;

50) w art. 119 § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. O obciążeniu kosztami, o których mowa w § 1, orzeka sąd penitencjarny. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.”;

51) w art. 123a § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Skazanemu, za jego pisemną zgodą lub na jego wniosek, dyrektor może zezwolić na nieodpłatne zatrudnienie przy pracach publicznych na rzecz organów administracji publicznej, przy pracach wykonywanych na cele charytatywne, przy pracach wykonywanych na rzecz organizacji pożytku publicznego lub przy pracach porządkowych i pomocniczych wykonywanych na rzecz jednostek organizacyjnych Służby Więziennej.”;

52) w art. 126 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Ze środków pieniężnych otrzymywanych przez skazanego, z wyjątkiem środków, o których mowa w art. 113 § 6 pkt 1 – 3, gromadzi się środki pieniężne, przekazywane skazanemu w chwili zwolnienia z zakładu karnego, przeznaczone na przejazd

do miejsca zamieszkania i na utrzymanie, do wysokości jednego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia pracowników; ze środków tych nie prowadzi się egzekucji i na wniosek skazanego można je przekazać na książeczkę oszczędnościową.”;

53) w art. 141a:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Jeżeli tylko okoliczności na to pozwalają, dyrektor zakładu karnego udziela skazanemu zezwolenia na opuszczenie zakładu karnego pod konwojem funkcjonariusza Służby Więziennej, osoby godnej zaufania lub samodzielnie, na czas nieprzekraczający 5 dni, w celu odwiedzenia poważnie chorego członka rodziny, uczestnictwa w jego pogrzebie bądź z innych humanitarnych powodów.”,

b) uchyla się § 2,

c) po § 4 dodaje się § 5 w brzmieniu:

„§ 5. Na decyzję, o której mowa w § 1, przysługuje skarga.”;

54) w art. 144 po § 4 dodaje się § 5 w brzmieniu:

„§ 5. Na decyzje, o których mowa w § 1, przysługuje skarga.”;

55) art. 151 otrzymuje brzmienie:

„Art. 151. § 1. Sąd może odroczyć wykonanie kary pozbawienia wolności na okres do roku, jeżeli natychmiastowe wykonanie kary pociągnęłoby dla skazanego lub jego rodziny zbyt ciężkie skutki. W stosunku do skazanej kobiety ciężarnej oraz osoby skazanej samotnie sprawującej opiekę nad dzieckiem sąd może odroczyć wykonanie kary na okres do 3 lat po urodzeniu dziecka.

§ 2. Sąd może odroczyć wykonanie kary pozbawienia wolności w wymiarze do 2 lat, jeżeli liczba osadzonych w zakładach karnych lub aresztach śledczych przekracza w skali kraju ogólną pojemność tych zakładów; odroczenia nie udziela się skazanym, którzy dopuścili się przestępstwa z zastosowaniem przemocy lub groźby jej użycia, skazanym określonym w art. 64 § 1 lub 2 lub w art. 65 Kodeksu karnego, a także skazanym za przestępstwa określone w art. 197 – 203 Kodeksu karnego popełnione w związku z zaburzeniami preferencji seksualnych.

§ 3. Odroczenie może być udzielone kilkakrotnie, jednak łączny okres odroczenia nie może przekroczyć okresów wskazanych w § 1; okres odroczenia biegnie od dnia wydania pierwszego postanowienia w tym przedmiocie.

§ 4. Odraczając wykonanie kary pozbawienia wolności, sąd może zobowiązać skazanego do utrzymywania w okresie odroczenia kontaktu z sądowym kuratorem zawodowym w miejscu stałego pobytu, niezmienniania bez jego zgody miejsca pobytu, podjęcia starań o znalezienie pracy zarobkowej, zgłaszania się do wskazanej jednostki Policji w określonych odstępach czasu lub poddania się odpowiedniemu leczeniu lub rehabilitacji, oddziaływaniom terapeutycznym lub uczestnictwu w programach korekcyjno-edukacyjnych; art. 74 Kodeksu karnego stosuje się odpowiednio.”;

56) w art. 152 dotychczasową treść oznacza się jako § 1 i dodaje się § 2 i 3 w brzmieniu:

„§ 2. Wniosek o warunkowe zawieszenie wykonania kary pozbawienia wolności może złożyć również sądowy kurator zawodowy.

§ 3. Na postanowienie w przedmiocie warunkowego zawieszenia wykonania kary przysługuje zażalenie; w posiedzeniu ma prawo wziąć udział prokurator, skazany oraz obrońca, a także sądowy kurator zawodowy, jeżeli składał wniosek o wydanie postanowienia.”;

57) w art. 153:

a) § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Sąd penitencjarny może udzielić przerwy w wykonaniu kary pozbawienia wolności, jeżeli przemawiają za tym ważne względy rodzinne lub osobiste. Przepisy art. 151 § 3 i 4 stosuje się odpowiednio.”,

b) po § 2 dodaje się § 2a w brzmieniu:

„§ 2a. Wniosek o udzielenie przerwy w wykonaniu kary pozbawienia wolności może złożyć również dyrektor zakładu karnego.”,

c) uchyla się § 4,

d) § 5 otrzymuje brzmienie:

„§ 5. Sądem penitencjarnym właściwym miejscowo do udzielenia dalszych przerw jest sąd, który udzielił pierwszej przerwy. Jest on również właściwy do orzeczenia przerwy, o której mowa w § 3, jeżeli skazany nadal przebywa na wolności.”;

58) po art. 153 dodaje się art. 153a w brzmieniu:

„Art. 153a. § 1. W posiedzeniu w przedmiocie odroczenia lub przerwy ma prawo wziąć udział prokurator, skazany oraz jego obrońca, a także sądowy kurator zawodowy lub dyrektor zakładu karnego, jeżeli składali wniosek o wydanie postanowienia.

§ 2. Na postanowienie w przedmiocie odroczenia lub przerwy przysługuje zażalenie.”;

59) w art. 154 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Jeżeli prokurator oświadczył, że sprzeciwia się udzieleniu przerwy, postanowienie o udzieleniu przerwy staje się wykonalne z chwilą uprawomocnienia.”;

60) art. 155 i 156 otrzymują brzmienie:

„Art. 155. § 1. Jeżeli przerwa w wykonaniu kary pozbawienia wolności trwała co najmniej rok, a skazany odbył co najmniej 6 miesięcy kary – sąd penitencjarny może warunkowo zwolnić skazanego z odbycia reszty kary na zasadach określonych w art. 77 Kodeksu karnego, przy czym zwolnienie może nastąpić w każdym czasie, bez ograniczeń wynikających z art. 78 i 79 Kodeksu karnego.

§ 2. Przepisu § 1 nie stosuje się, jeżeli kara lub suma kar pozbawienia wolności przekracza 3 lata.

§ 3. Na postanowienie, o którym mowa w § 1, przysługuje zażalenie.

Art. 156. § 1. Odroczenie wykonania kary pozbawienia wolności sąd może odwołać w razie ustania przyczyny, dla której zostało udzielone, lub w wypadku, gdy skazany nie korzysta z odroczenia w celu, w jakim zostało udzielone, albo rażąco narusza porządek prawny, jak również z powodu niewykonywania obowiązków określonych w art. 151 § 4.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do przerwy w wykonaniu kary pozbawienia wolności; postanowienie o odwołaniu przerwy wydaje sąd penitencjarny, który jej udzielił.

§ 3. Właściwy sąd odwołuje odroczenie lub przerwę w wykonaniu kary pozbawienia wolności, jeżeli okoliczności, o których mowa w § 1 i 2, zaistnieją po udzieleniu skazanemu pisemnego upomnienia przez sądowego kuratora zawodowego, chyba że przemawiają przeciwko temu szczególne względy.

§ 4. Jeżeli w czasie przerwy w odbywaniu kary pozbawienia wolności skazany został tymczasowo aresztowany, kara pozbawienia wolności, której odbywanie zostało przerwane, podlega wykonaniu z mocy prawa.

§ 5. Przepis § 4 stosuje się odpowiednio do odroczenia wykonania kary pozbawienia wolności.”;

61) po art. 158 dodaje się art. 158a w brzmieniu:

„Art. 158a. Na postanowienie w przedmiocie odwołania odroczenia lub przerwy, a także w przedmiocie wniosku o zwolnienie od wykonania kary pozbawienia wolności,

o której mowa w art. 336 § 3 i 4 Kodeksu karnego, przysługuje zażalenie.”;

62) art. 159 – 163 otrzymują brzmienie:

„Art. 159. § 1. Warunkowo zwolnionego sąd penitencjarny może w okresie próby oddać pod dozór kuratora sądowego, osoby godnej zaufania, stowarzyszenia, organizacji lub instytucji, do której działalności należy troska o wychowanie, zapobieganie demoralizacji lub pomoc skazanym, oraz nałożyć na niego obowiązki określone w art. 72 § 1 Kodeksu karnego, a jeżeli szkoda wyrządzona przestępstwem, za które skazany odbywa karę, nie została naprawiona, orzec obowiązek określony w art. 72 § 2 Kodeksu karnego. Wobec skazanego za przestępstwo określone w art. 197 – 203 Kodeksu karnego, popełnione w związku z zaburzeniami preferencji seksualnych, młodocianego sprawcy przestępstwa umyślnego, sprawcy określonego w art. 64 Kodeksu karnego, a także wobec skazanego na karę dożywotniego pozbawienia wolności dozór jest obowiązkowy.

§ 2. Warunkowo zwolniony, który nie został oddany pod dozór kuratora sądowego, jest obowiązany:

- 1) bezzwłocznie, a najpóźniej w ciągu 7 dni od zwolnienia z zakładu karnego, zgłosić się do sądowego kuratora zawodowego tego sądu rejonowego, w którego okręgu będzie miał miejsce stałego pobytu,
 - 2) do zgłaszania się do sądowego kuratora zawodowego w określonych przez niego terminach i udzielania wyjaśnień co do przebiegu okresu próby,
 - 3) niezmienniania bez zgody sądu miejsca stałego pobytu,
 - 4) wykonywania nałożonych na niego obowiązków,
- o czym sąd poucza warunkowo zwolnionego.

§ 3. W razie oddania pod dozór sąd poucza skazanego o obowiązku wynikającym z art. 169 § 2.

Art. 160 § 1. Sąd penitencjarny odwołuje warunkowe zwolnienie, jeżeli warunkowo zwolniony:

- 1) w okresie próby popełnił przestępstwo umyślne, za które orzeczono prawomocnie karę pozbawienia wolności,
- 2) uchyla się od wykonania obowiązków, o których mowa w art. 159 § 2,
- 3) uchyla się od dozoru, wykonania nałożonych obowiązków lub orzeczonych środków karnych,
- 4) w okresie próby rażąco naruszył porządek prawny, w szczególności popełnił inne przestępstwo niż określone w pkt 1 lub została orzeczona inna kara niż określona w pkt 1.

§ 2. Sąd penitencjarny odwołuje warunkowe zwolnienie, jeżeli zwolniony, skazany za przestępstwo popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wobec osoby najbliższej lub innej osoby małoletniej zamieszkującej wspólnie ze sprawcą, w okresie próby rażąco narusza porządek prawny, ponownie używając przemocy lub groźby bezprawnej wobec osoby najbliższej lub innej osoby małoletniej zamieszkującej wspólnie ze sprawcą.

§ 3. W razie zaistnienia przesłanek określonych w § 1 pkt 1 lub art. 75 § 3 Kodeksu karnego sądowy kurator zawodowy, a gdy skazany został oddany pod dozór osoby godnej zaufania, stowarzyszenia, instytucji albo organizacji społecznej, o której mowa w art. 159 § 1, także ta osoba lub przedstawiciel tego stowarzyszenia, instytucji lub organizacji społecznej, bezzwłocznie kieruje do sądu wniosek o odwołanie warunkowego zwolnienia. W posiedzeniu ma prawo wziąć udział prokurator, skazany oraz obrońca, sądowy kurator zawodowy, a gdy skazany pozostaje pod dozorem osoby godnej zaufania lub stowarzyszenia, instytucji albo organizacji społecznej, o której mowa w art. 159 § 1, także ta osoba lub przedstawiciel stowarzyszenia, instytucji lub organizacji społecznej.

§ 4. Sąd odwołuje warunkowe zwolnienie skazanego, jeżeli okoliczności, o których mowa w § 1 pkt 2 – 4, zaistnieją po udzieleniu skazanemu pisemnego upomnienia przez sądowego kuratora zawodowego, chyba że przemawiają przeciwko temu szczególne względy.

§ 5. Sąd może odstąpić od odwołania warunkowego zwolnienia, o którym mowa w § 1, w wyjątkowych przypadkach, uzasadnionych szczególnymi okolicznościami. Nie dotyczy to sytuacji określonej w § 1 pkt 1.

§ 6. Na postanowienie w przedmiocie odwołania warunkowego zwolnienia przysługuje zażalenie.

§ 7. W przypadku odwołania warunkowego zwolnienia nie zalicza się na poczet kary okresu spędzonego na wolności.

Art. 161. § 1. O warunkowym zwolnieniu orzeka sąd penitencjarny na posiedzeniu, które powinno odbyć się w zakładzie karnym. W posiedzeniu ma prawo wziąć udział prokurator, skazany oraz obrońca, a także inne osoby, którym służy uprawnienie do złożenia wniosku o warunkowe zwolnienie, jeżeli wniosek taki złożyły.

§ 2. Wniosek o warunkowe zwolnienie może złożyć również dyrektor zakładu karnego lub sądowy kurator zawodowy.

§ 3. Jeżeli orzeczona kara lub suma kar nie przekracza 3 lat pozbawienia wolności, wniosku skazanego lub jego obrońcy, złożonego przed upływem 3 miesięcy od wydania postanowienia o odmowie warunkowego zwolnienia, nie rozpoznaje się aż do upływu tego okresu.

§ 4. Jeżeli orzeczona kara lub suma kar przekracza 3 lata pozbawienia wolności, wniosku skazanego lub jego obrońcy, złożonego przed upływem 6 miesięcy od wydania postanowienia o odmowie warunkowego zwolnienia, nie rozpoznaje się aż do upływu tego okresu.

§ 5. Dyrektor zakładu karnego, składając wniosek o warunkowe zwolnienie, przesyła jednocześnie opinię sporządzoną przez administrację zakładu karnego zawierającą w szczególności prognozę kryminologiczno-społeczną. W innych przypadkach opinię tę dyrektor zakładu karnego przesyła na żądanie sądu penitencjarnego lub na prośbę skazanego składającego wniosek o warunkowe zwolnienie.

Art. 162. § 1. Sąd penitencjarny wysłuchuje przedstawiciela administracji zakładu karnego, a sądowego kuratora zawodowego, jeżeli składał wniosek o warunkowe zwolnienie, oraz uwzględnia ugodę zawartą w wyniku mediacji. W wypadku skazanego za przestępstwo określone w art. 197 – 203 Kodeksu karnego, popełnione w związku z zaburzeniami preferencji seksualnych, warunkowe zwolnienie nie może być udzielone bez zasięgnięcia opinii biegłych.

§ 2. Na postanowienie w przedmiocie warunkowego zwolnienia przysługuje zażalenie. Podlega ono rozpoznaniu w terminie 14 dni. Przepis art. 154 § 1 stosuje się odpowiednio.

§ 3. Na postanowienie odmawiające udzielenia warunkowego zwolnienia przysługuje zażalenie także dyrektorowi zakładu karnego lub sądowemu kuratorowi zawodowemu, jeżeli składali wniosek o warunkowe zwolnienie.

Art. 163. § 1. W sprawach związanych z wykonaniem orzeczenia o warunkowym zwolnieniu oraz w sprawie odwołania warunkowego zwolnienia właściwy jest sąd penitencjarny, który udzielił zwolnienia, a jeżeli warunkowo zwolniony przebywa w okręgu innego sądu właściwy jest sąd penitencjarny, w którego okręgu skazany ma miejsce stałego pobytu.

§ 2. Sąd penitencjarny może, w granicach określonych w art. 80 § 1 i 2 Kodeksu karnego, zmienić okres próby. Sąd może również w okresie próby ustanawiać, rozszerzać lub zmieniać obowiązki wymienione w art. 72 § 1 Kodeksu karnego albo od wykonywania nałożonych obowiązków zwolnić, z wyjątkiem obowiązku wymienionego w art. 72 § 2 Kodeksu karnego, jak również oddać skazanego pod dozór lub od dozoru zwolnić. Wniosek o wydanie postanowienia może złożyć również sądowy kurator zawodowy.

§ 3. Wykonując orzeczenie o warunkowym zwolnieniu wobec skazanego, który nie został oddany pod dozór lub zobowiązany do wykonania obowiązków związanych z okresem próby, sąd penitencjarny stosuje odpowiednio art. 14.

§ 4. Na postanowienie wydane na podstawie § 2 przysługuje zażalenie.”;

63) w art. 165 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. W okresie, o którym mowa w art. 164, skazany powinien w miarę możliwości odbywać karę we właściwym zakładzie karnym położonym najbliżej przyszłego miejsca stałego pobytu.”;

64) w art. 166 po § 3 dodaje się § 4 w brzmieniu:

„§ 4. Skazanym zwalnianym na podstawie art. 47 § 2 nie udziela się pomocy pieniężnej, chyba że szczególne względy za tym przemawiają; w takim przypadku można udzielić pomocy w postaci odzieży, bielizny, obuwia, biletu na przejazd, a także artykułów żywnościowych na czas podróży, w zakresie niezbędnym do opuszczenia zakładu karnego. Decyzję w tym zakresie podejmuje dyrektor zakładu karnego.”;

65) uchyla się art. 167;

66) art. 168 otrzymuje brzmienie:

„Art. 168. Jeżeli termin zwolnienia skazanego odbywającego karę pozbawienia wolności przypada na dzień ustawowo wolny od pracy, zwolnienie to następuje w ostatnim dniu, innym niż ustawowo wolny od pracy, poprzedzającym ten termin.”;

67) w rozdziale X tytuł oddziału 13 otrzymuje brzmienie:

„Informowanie o opuszczeniu przez skazanego zakładu karnego”;

68) art. 168a otrzymuje brzmienie:

„Art. 168a. § 1. Na wniosek pokrzywdzonego, odpowiednio, sędzieja penitencjarny lub dyrektor zakładu karnego niezwłocznie zawiadamia pokrzywdzonego, jego przedstawiciela ustawowego lub osobę, pod której stałą pieczęcią pokrzywdzony pozostaje, o zwolnieniu skazanego z zakładu karnego po odbyciu kary, o ucieczce skazanego z zakładu karnego, a także o wydaniu decyzji o udzieleniu skazanemu:

- 1) przepustki, o której mowa w art. 91 pkt 7 i w art. 92 pkt 9,
- 2) czasowego zezwolenia na opuszczenie zakładu karnego bez dozoru lub bez konwoju funkcjonariusza Służby Więziennej albo asysty innej osoby godnej zaufania, o którym mowa w art. 138 § 1 pkt 7 lub 8, art. 141a § 1 i 1a, art. 165 § 2 oraz art. 234 § 2,
- 3) przerwy w wykonaniu kary,

4) warunkowego zwolnienia.

§ 2. O prawie do złożenia wniosku, o którym mowa w § 1, poucza pokrzywdzonego sąd, kierując orzeczenie do wykonania.

§ 3. W wypadku zwolnienia z zakładu karnego po odbyciu kary skazanego z zaburzeniami preferencji seksualnych odbywającego karę pozbawienia wolności za przestępstwo określone w art. 197 – 203 Kodeksu karnego, popełnione w związku z tymi zaburzeniami, a także w wypadku ucieczki takiego skazanego z zakładu karnego lub wydania orzeczenia lub decyzji, o których mowa w § 1, odpowiednio sędzia penitencjarny lub dyrektor niezwłocznie zawiadamia o tym jednostkę Policji, właściwą dla miejsca stałego pobytu skazanego.

§ 4. Przepis § 3 stosuje się odpowiednio w stosunku do skazanego za przestępstwo popełnione w zorganizowanej grupie albo związku mających na celu popełnienie przestępstwa oraz skazanego odbywającego karę pozbawienia wolności orzeczoną za przestępstwo umyślne w wymiarze nie niższym niż 3 lata.

§ 5. Jeżeli wobec skazanego wykonuje się kolejno kilka kar pozbawienia wolności, zawiadomienia, o których mowa w § 1 – 4, wysyła się przez cały okres trwania pozbawienia wolności.”;

69) tytuł rozdziału XI otrzymuje brzmienie:

„Prawa i obowiązki kuratora sądowego, wykonywanie dozoru, warunkowego umorzenia postępowania i warunkowego zawieszenia wykonania kary”;

70) w rozdziale XI tytuł oddziału 1 otrzymuje brzmienie:

„Prawa i obowiązki kuratora sądowego oraz dozór”;

71) w art. 169 § 3 i 4 otrzymują brzmienie:

„§ 3. Skazany obowiązany jest stawić się na wezwanie sądu lub kuratora sądowego i udzielać wyjaśnień co do przebiegu dozoru i wykonywania nałożonych na niego obowiązków, bez zgody sądu nie zmieniać miejsca stałego pobytu, umożliwić kuratorowi wejście do mieszkania oraz informować go o zmianie miejsca zatrudnienia.

§ 4. Dozór wykonuje się w miejscu stałego pobytu skazanego.”;

72) art. 173 otrzymuje brzmienie:

„Art. 173. § 1. Sądowy kurator zawodowy organizuje i prowadzi działania polegające na kontroli przestrzegania przez skazanego nałożonych obowiązków ustanowionych przez sąd

lub związanych z dozorem, a także inne działania mające na celu zapobieżenie powrotowi skazanego do przestępstwa i pomoc w jego społecznej readaptacji; sądowy kurator zawodowy kieruje pracą sądowych kuratorów społecznych oraz osób godnych zaufania wykonujących dozór.

§ 2. Do obowiązków sądowego kuratora zawodowego należy:

- 1) sprawowanie dozorów w stosunku do skazanego lub sprawcy,
- 2) kontrolowanie w okresie próby wykonania przez skazanego lub sprawcę nałożonych na niego obowiązków,
- 3) składanie wniosków o zmianę okresu próby w sprawach dotyczących wykonywania postanowienia o warunkowym zwolnieniu,
- 4) składanie wniosków o podjęcie postępowania warunkowo umorzonego,
- 5) składanie wniosków o ustanowienie, rozszerzenie lub zmianę obowiązków w okresie próby, o zwolnienie od wykonania tych obowiązków albo o oddanie pod dozór lub zwolnienie od dozoru,
- 6) składanie wniosków o odroczenie lub o przerwę wykonania kary lub o odwołanie odroczenia lub przerwy wykonania kary,
- 7) składanie wniosków o warunkowe zwolnienie i o odwołanie warunkowego zwolnienia,
- 8) składanie wniosków o zarządzenie wykonania kary, której wykonanie warunkowo zawieszono, oraz o wykonanie kary zastępczej,
- 9) składanie wniosków dotyczących wykonania kary ograniczenia wolności,
- 10) udzielanie pomocy postpenitencjarnej,
- 11) udział w posiedzeniach sądu, w wypadkach wskazanych w ustawie,
- 12) podejmowanie czynności mających na celu przygotowanie skazanego do zwolnienia z zakładu karnego,
- 13) przeprowadzanie na żądanie uprawnionych organów postępowania wykonawczego wywiadów środowiskowych,
- 14) wykonywanie innych czynności wynikających z niniejszej ustawy oraz przepisów odrębnych.”.

§ 3. W razie zaistnienia okoliczności, określonych w art. 156 § 1 i 2 lub art. 160 § 1 pkt 2 – 4 oraz w art. 68 § 2 lub art. 75 § 2 Kodeksu karnego, sądowy kurator zawodowy może odstąpić od złożenia odpowiedniego wniosku, o którym mowa w § 2 pkt 4 oraz pkt 6 – 8, jeżeli przemawiają za tym rodzaj i stopień naruszenia uzasadniające przekonanie, że pomimo

odstąpienia od złożenia wniosku, cele środka związanego z poddaniem skazanego lub sprawcy próbie zostaną osiągnięte.

§ 4. W przypadku, o którym mowa w § 3, sądowy kurator zawodowy udziela skazanemu lub sprawcy pisemnego upomnienia, w którym wskazuje rodzaj naruszenia oraz informuje go o skutkach niezastosowania się do upomnienia. Odpis upomnienia niezwłocznie przekazuje sądowi.

§ 5. Jeżeli po udzieleniu skazanemu lub sprawcy pisemnego upomnienia zaistnieją okoliczności wskazane w przepisach, o których mowa w § 3, sądowy kurator zawodowy składa do sądu odpowiedni wniosek, o którym mowa w § 2 pkt 4 oraz pkt 6 – 8.”;

73) po art. 173 dodaje się art. 173a w brzmieniu:

„Art. 173a. § 1. Kurator zawodowy może poddać skazanego oddanego pod dozór lub zobowiązanego do powstrzymania się od nadużywania alkoholu lub używania środków odurzających lub substancji psychotropowych badaniom na obecność w organizmie alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych przy użyciu metod niewymagających badania laboratoryjnego.

§ 2. Weryfikacja badań, o których mowa w § 1, dokonanych przy użyciu metod niewymagających badania laboratoryjnego, może odbyć się za pomocą badań laboratoryjnych.

§ 3. Skazanego odmawiającego poddania się badaniu, o którym mowa w § 1, uznaje się za osobę, w której organizmie znajduje się alkohol, środek odurzający lub substancja psychotropowa.

§ 4. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, sposób przeprowadzania badań na obecność alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych w organizmie skazanego oddanego pod dozór lub zobowiązanego do powstrzymania się od nadużywania alkoholu lub używania środków odurzających lub substancji psychotropowych, ich dokumentowania oraz weryfikacji, mając na uwadze konieczność zapewnienia sprawnego przeprowadzenia badań oraz zagwarantowania wiarygodności ich wyników.”;

74) w art. 175 po § 2 dodaje się § 3 w brzmieniu:

„§ 3. Do przedstawiciela stowarzyszenia, organizacji i instytucji stosuje się odpowiednio art. 172 i art. 173 § 2 pkt 1 – 5, 7 – 9 i 12, chyba że ustawa stanowi inaczej.”;

75) po art. 175 dodaje się art. 175a w brzmieniu:

„Art. 175a. § 1. Prezes właściwego sądu przyznaje stowarzyszeniu, organizacji lub instytucji, której powierzono sprawowanie dozoru, na wniosek ich przedstawiciela, miesięczny ryczałt z tytułu zwrotu kosztów ponoszonych w związku ze sprawowanym dozorem, płatny do 20 dnia każdego miesiąca następującego po miesiącu sprawowania dozoru.

§ 2. Ryczałt za sprawowanie jednego dozoru wynosi od 4 % do 8 % kwoty bazowej ustalonej dla kuratorów zawodowych na podstawie przepisów o kształtowaniu wynagrodzeń w państwowej sferze budżetowej.”;

76) art. 176 otrzymuje brzmienie:

„Art. 176. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy sposób wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych, szczegółowy sposób wykonywania obowiązków i uprawnień przez stowarzyszenia, organizacje, instytucje i osoby, którym powierzono sprawowanie dozoru, a także sposób i tryb wykonywania dozoru stosowanego w związku z orzeczonymi karami, środkami karnymi, zabezpieczającymi i profilaktycznymi oraz tryb wyznaczania przedstawicieli przez stowarzyszenia, organizacje i instytucje, uwzględniając potrzebę sprawnego wykonywania orzeczeń sądu, zapobieżenia powrotowi sprawcy do przestępstwa i wsparcia jego społecznej readaptacji.”;

77) art. 177 otrzymuje brzmienie:

„Art. 177. Wykonując orzeczenie o warunkowym umorzeniu postępowania karnego w stosunku do sprawcy, który nie został oddany pod dozór lub zobowiązany do wykonania obowiązków związanych z okresem próby, sąd stosuje odpowiednio art. 14.”;

78) art. 178 otrzymuje brzmienie:

„Art. 178. § 1. Wykonując orzeczenie o warunkowym zawieszeniu kary w stosunku do skazanego przez sąd powszechny, który nie został oddany pod dozór lub zobowiązany do wykonania obowiązków związanych z okresem próby, sąd stosuje odpowiednio art. 14.

§ 2. W posiedzeniu w przedmiocie zarządzenia wykonania kary ma prawo wziąć udział prokurator, skazany oraz jego obrońca, a gdy skazany został oddany pod dozór lub zobowiązany do wykonania obowiązków związanych z okresem próby, również sądowy kurator zawodowy, a także osoba godna zaufania lub przedstawiciel stowarzyszenia, instytucji albo organizacji społecznej, o której mowa w art. 73 § 1 Kodeksu karnego, którym powierzono wykonywanie dozoru, chyba że zachodzą przesłanki zarządzenia wykonania kary

określone w art. 75 § 1 lub 3 Kodeksu karnego.

§ 3. Postanowienia o zarządzeniu wykonania kary wydane na podstawie art. 75 § 2 i 4 Kodeksu karnego stają się wykonalne z chwilą uprawomocnienia.

§ 4. Na postanowienie w przedmiocie zarządzenia wykonania kary przysługuje zażalenie.”;

79) po art. 178 dodaje się art. 178a w brzmieniu:

„Art.178a. Na postanowienie wydane na podstawie art. 74 § 2 Kodeksu karnego przysługuje zażalenie.”;

80) po art. 179 dodaje się art. 179a w brzmieniu:

„Art. 179a. Na postanowienie wydane na podstawie art. 84 § 1 Kodeksu karnego w przedmiocie uznania pozbawienia praw publicznych za wykonane przysługuje zażalenie.”;

81) po art. 186 dodaje się art. 186a w brzmieniu:

Art. 186a. Na postanowienia, wydane na podstawie art. 84 § 1 i art. 84a § 1 Kodeksu karnego w przedmiocie uznania za wykonany obowiązek lub zakazu, przysługuje zażalenie.”;

82) w art. 197 § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Na postanowienie w przedmiocie sposobu podania wyroku do publicznej wiadomości prokuratorowi oraz skazanemu i jego obrońcy, a także pokrzywdzonemu, choćby nie był stroną w procesie, przysługuje zażalenie.”;

83) w rozdziale XIII Środki zabezpieczające przed art. 200 dodaje się art. 199a w brzmieniu:

„Art. 199a. W postępowaniu dotyczącym wykonania środków zabezpieczających właściwy jest sąd, który wydał orzeczenie w pierwszej instancji.”;

84) w art. 201 po § 2c dodaje się § 2d w brzmieniu:

„§ 2d. Na postanowienia, o których mowa w § 2, 2a i 2c oraz wydane na podstawie art. 94 § 3, art. 96 § 1 i 3, art. 97 § 1 i 2 oraz art. 98 Kodeksu karnego, przysługuje zażalenie.”;

85) w art. 203 po § 2 dodaje się § 3 w brzmieniu:

„§ 3. Za sporządzenie opinii określonej w § 1 wynagrodzenie nie przysługuje.”;

86) w art. 204 dotychczasową treść oznacza się jako § 1 i dodaje § 2 w brzmieniu:

„§ 2. Na postanowienie w przedmiocie dalszego stosowania środka zabezpieczającego przysługuje zażalenie.”;

87) w art. 206 § 2 i 3 otrzymują brzmienie:

„§ 2. W przedmiocie umorzenia kosztów sądowych lub pieniężnej kary porządkowej orzeka sąd, stosując odpowiednio art. 51.

§ 3. Przepisy § 1 i 2 mają odpowiednie zastosowanie do wykonania orzeczenia o nawiązce na rzecz Skarbu Państwa oraz o przepadku, jeżeli jego przedmiotem jest kwota pieniężna.”;

88) w art. 212a:

a) w § 4 w pkt 2 lit. c otrzymuje brzmienie:

„c) był sprawcą zgwałcenia, ciężkiego uszczerbku na zdrowiu albo znęcał się nad skazanym, ukaranym lub tymczasowo aresztowanym,”;

b) po § 4 dodaje się § 5 i 6 w brzmieniu:

„§ 5. Tymczasowo aresztowanego, objętego ochroną na mocy ustawy o świadku koronnym, można osadzić za jego zgodą w oddziale lub celi, o których mowa w § 2.”;

§ 6. W oddziale lub celi, o których mowa w § 2, można ponadto osadzić tymczasowo aresztowanego, o którym mowa w § 3.”;

89) art. 213 otrzymuje brzmienie:

„Art. 213. § 1. W wypadkach określonych w Kodeksie postępowania karnego tymczasowe aresztowanie wykonuje się poza aresztem śledczym w zakładzie opieki zdrowotnej lub zakładzie leczenia odwykowego wskazanym przez organ, do którego dyspozycji tymczasowo aresztowany pozostaje. Organ ten określa również warunki umieszczenia tymczasowo aresztowanego we wskazanym zakładzie.

§ 2. Koszty pobytu tymczasowo aresztowanego w tych zakładach ponosi organ, do którego dyspozycji tymczasowo aresztowany pozostaje.”;

90) w art. 217 § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Organ, do którego dyspozycji tymczasowo aresztowany pozostaje, może zezwolić na udzielenie widzenia w sposób umożliwiający bezpośredni kontakt tymczasowo aresztowanego z osobą odwiedzającą.”;

91) w art. 217a § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Zatrzymania, cenzury lub nadzoru korespondencji tymczasowo aresztowanego dokonuje organ, do którego dyspozycji tymczasowo aresztowany pozostaje, chyba że organ ten zarządzi inaczej.”;

92) art. 217b otrzymuje brzmienie:

„Art. 217b. § 1. Korespondencję tymczasowo aresztowanego przesyła się za pośrednictwem organu, do którego dyspozycji tymczasowo aresztowany pozostaje. W wypadku gdy tymczasowo aresztowany pozostaje do dyspozycji kilku organów, jego korespondencję przesyła się temu organowi, którego postanowienie wprowadzono do wykonania jako pierwsze, chyba że organy te zarządzą inaczej.

§ 2. Korespondencję tymczasowo aresztowanego z Rzecznikiem Praw Obywatelskich, Rzecznikiem Praw Dziecka oraz organami powołanymi na podstawie ratyfikowanych przez Rzeczpospolitą Polską umów międzynarodowych dotyczących ochrony praw człowieka przesyła się bezpośrednio do adresata.

§ 3. Przepis § 2 stosuje się odpowiednio do korespondencji tymczasowo aresztowanego z organami ścigania, wymiaru sprawiedliwości i innymi organami państwowymi oraz organami samorządu terytorialnego, chyba że organ, do którego dyspozycji tymczasowo aresztowany pozostaje, zarządzi inaczej.

§ 4. Korespondencję, o której mowa w § 2 i 3, administracja aresztu śledczego doręcza lub podaje do wiadomości tymczasowo aresztowanemu, który podpisem i datą potwierdza jej odbiór lub przyjęcie jej treści do wiadomości. W przypadku odmowy potwierdzenia czyni się o tym wzmiankę na piśmie urzędowym lub potwierdzeniu odbioru.”;

93) w art. 222 w § 2 pkt 7 otrzymuje brzmienie:

„7) pozbawienie lub ograniczenie możliwości dokonywania zakupów artykułów żywnościowych lub wyrobów tytoniowych, na okres do 1 miesiąca,”;

94) w art. 225 w § 1 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) sąd wojskowy pierwszej instancji lub inny sąd równorzędny,”;

95) art. 234 otrzymuje brzmienie:

„Art. 234. § 1. Skazany odbywający karę aresztu wojskowego może otrzymywać nagrody przewidziane w art. 138 § 1, z tym że czas widzenia określonego w art. 138 § 1 pkt 7 nie może przekroczyć 60 godzin.

§ 2. Skazany odbywający karę aresztu wojskowego otrzymuje w dniu Święta Wojska Polskiego od dyrektora zakładu karnego zezwolenie na widzenie poza obrębem zakładu, chyba że przemawia przeciwko temu brak postępów w szkoleniu wojskowym.

§ 3. Do zezwolenia określonego w § 2 stosuje się odpowiednio przepisy art. 139 § 1, 2, 7 i 8 oraz art. 140.”;

96) uchyla się art. 241;

97) w art. 242:

a) po § 3 dodaje się § 3a w brzmieniu:

„§ 3a. Użyte w niniejszym kodeksie określenie „zakład karny” oznacza także oddział zakładu karnego w areszcie śledczym, a „areszt śledczy” oznacza także oddział aresztu śledczego w zakładzie karnym.”,

b) § 4 otrzymuje brzmienie:

„§ 4. Określenie „sąd” bez bliższego sprecyzowania oznacza sąd powszechny lub wojskowy określony w art. 3 § 1 i 1a, z tym zastrzeżeniem, że art. 6 § 1, art. 7, art. 8 § 2, art. 10, art. 11 § 1, art. 13 i 15 oraz art. 18 – 24 stosuje się odpowiednio do sądu penitencjarnego lub innego sądu właściwego na podstawie niniejszego kodeksu.”,

c) § 10 otrzymuje brzmienie:

„§ 10. Przez pojęcie kontroli rozmowy w trakcie widzenia lub rozmowy telefonicznej rozumie się zapoznanie się z jej treścią oraz możliwość przerwania jej lub utrwalenia.”.

Art. 2. W ustawie z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2010 r. Nr 46, poz. 275, z późn. zm.⁴⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) art. 23 otrzymuje brzmienie:

„Art. 23. Jeżeli ukarany uchyla się od odbywania kary ograniczenia wolności lub

⁴⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2010 r. Nr 106, poz. 672, Nr 152, poz. 1017 i 1018, Nr 217, poz. 1427 i Nr 225, poz. 1466.

nałożonych na niego obowiązków, sąd zarządza wykonanie zastępczej kary aresztu. W przypadku gdy ukarany wykonał część kary ograniczenia wolności, sąd zarządza wykonanie zastępczej kary aresztu w wymiarze odpowiadającym karze ograniczenia wolności pozostałej do wykonania przyjmując, że jeden dzień zastępczej kary aresztu jest równoważny dwóm dniom kary ograniczenia wolności.”;

2) art. 25 otrzymuje brzmienie:

„Art. 25. § 1. Jeżeli egzekucja grzywny okazała się bezskuteczna, sąd może zamienić grzywnę na pracę społecznie użyteczną, określając czas jej trwania. Praca społecznie użyteczna trwa najkrócej tydzień, najdłużej 2 miesiące. Przepisy art. 20 § 2 i art. 21 § 1 stosuje się odpowiednio.

§ 2. Jeżeli egzekucja grzywny okazała się bezskuteczna, sąd zarządza wykonanie zastępczej kary aresztu, gdy:

- 1) ukarany oświadczy, że nie wyraża zgody na podjęcie pracy społecznie użytecznej zamienionej na podstawie § 1 albo uchyla się od jej wykonania, lub
- 2) zamiana grzywny na pracę społecznie użyteczną jest niemożliwa lub niecelowa.

§ 3. Zarządzając wykonanie zastępczej kary aresztu sąd przyjmuje, że jeden dzień zastępczej kary aresztu jest równoważny grzywnie od 20 do 150 złotych; kara zastępcza nie może przekroczyć 30 dni aresztu.”;

3) uchyla się art. 26.

Art. 3. W ustawie z dnia 23 czerwca 1973 r. o opłatach w sprawach karnych (Dz. U. z 1983 r. Nr 49 , poz. 223, z późn. zm.⁵⁾) w art. 15 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. W sprawach karnych uiszcza się opłaty od następujących wniosków i próśb:

- 1) od wniosku o odroczenie wykonania kary pozbawienia wolności albo kary ograniczenia wolności – 80 zł,
- 2) od wniosku o udzielenie przerwy w odbywaniu kary pozbawienia wolności albo kary aresztu – 60 zł,
- 3) od wniosku o warunkowe przedterminowe zwolnienie – 45 zł,
- 4) od wniosku o zwolnienie z odbywania reszty kary ograniczenia wolności albo środka karnego – 45 zł,

⁵⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1995 r. Nr 89, poz. 443, z 1996 r. Nr 156, poz. 779 oraz z 2003 r. Nr 229, poz. 2272.

- 5) od wniosku o warunkowe zawieszenie wykonania odroczonej kary pozbawienia wolności – 100 zł,
- 6) od wniosku o warunkowe zwolnienie z odbycia reszty kary pozbawienia wolności w trybie art. 155 § 1 Kodeksu karnego wykonawczego – 100 zł,
- 7) od wniosku o zatarcie skazania – 45 zł,
- 8) od ponownej prośby o ułaskawienie – 45 zł,
- 9) od wniosku o wznowienie postępowania – 150 zł.”.

Art. 4. W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.⁶⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 68:

a) po § 2 dodaje się § 2a w brzmieniu:

„§ 2a. Sąd podejmuje postępowanie karne, jeżeli okoliczności, o których mowa w § 2, zaistnieją po udzieleniu sprawcy pisemnego upomnienia przez sądowego kuratora zawodowego, chyba że przemawiają przeciwko temu szczególne względy.”,

b) § 4 otrzymuje brzmienie:

„§ 4. Warunkowo umorzonego postępowania nie można podjąć później niż w ciągu roku od zakończenia okresu próby.”;

2) w art. 74 po § 2 dodaje się § 3 w brzmieniu:

„§ 3. W przypadku gdy skazany został oddany pod dozór lub zobowiązany do wykonywania obowiązków w okresie próby, wniosek o określenie czasu i sposobu wykonania nałożonych obowiązków może złożyć również sądowy kurator zawodowy, a także osoba godna zaufania lub przedstawiciel stowarzyszenia, instytucji albo organizacji społecznej, o której mowa w art. 73 § 1.”;

⁶⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1997 r. Nr 128, poz. 840, z 1999 r. Nr 64, poz. 729 i Nr 83, poz. 931, z 2000 r. Nr 48, poz. 548, Nr 93, poz. 1027 i Nr 116, poz. 1216, z 2001 r. Nr 98, poz. 1071, z 2003 r. Nr 111, poz. 1061, Nr 121, poz. 1142, Nr 179, poz. 1750, Nr 199, poz. 1935 i Nr 228, poz. 2255, z 2004 r. Nr 25, poz. 219, Nr 69, poz. 626, Nr 93, poz. 889 i Nr 243, poz. 2426, z 2005 r. Nr 86, poz. 732, Nr 90, poz. 757, Nr 132, poz. 1109, Nr 163, poz. 1363, Nr 178, poz. 1479 i Nr 180, poz. 1493, z 2006 r. Nr 190, poz. 1409, Nr 218, poz. 1592 i Nr 226, poz. 1648, z 2007 r. Nr 89, poz. 589, Nr 123, poz. 850, Nr 124, poz. 859 i Nr 192, poz. 1378, z 2008 r. Nr 90, poz. 560, Nr 122, poz. 782, Nr 171, poz. 1056, Nr 173, poz. 1080 i Nr 214, poz. 1344, z 2009 r. Nr 62, poz. 504, Nr 63, poz. 533, Nr 166, poz. 1317, Nr 168, poz. 1323, Nr 190, poz. 1474, Nr 201, poz. 1540 i Nr 206, poz. 1589, z 2010 r. Nr 7, poz. 46, Nr 40, poz. 227 i 229, Nr 98, poz. 625 i 626, Nr 125, poz. 842, Nr 127, poz. 857, Nr 152, poz. 1018 i 1021, Nr 182, poz. 1228, Nr 225, poz. 1474 i Nr 240, poz. 1602 oraz z 2011 r. Nr 17, poz. 78.

3) w art. 75:

a) po § 2 dodaje się § 2a w brzmieniu:

„§ 2a. Sąd zarządza wykonanie kary, jeżeli okoliczności, o których mowa w § 2, zaistnieją po udzieleniu skazanemu pisemnego upomnienia przez sądowego kuratora zawodowego, chyba że przemawiają przeciwko temu szczególne względy.”,

b) § 4 otrzymuje brzmienie:

„§ 4. Zarządzenie wykonania kary nie może nastąpić później niż w ciągu roku od zakończenia okresu próby.”,

c) po § 4 dodaje się § 5 w brzmieniu:

„§ 5. Jeżeli skazany został oddany pod dozór lub zobowiązany do wykonania obowiązków w okresie próby, wniosek o zarządzenie wykonania kary może złożyć również sądowy kurator zawodowy, a także osoba godna zaufania lub przedstawiciel stowarzyszenia, instytucji albo organizacji społecznej, o której mowa w art. 73 § 1.”;

4) w art. 76 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Skazanie ulega zatarciu z mocy prawa z upływem roku od zakończenia okresu próby.”;

5) w art. 77 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Skazanego na karę pozbawienia wolności sąd zwalnia warunkowo z odbycia reszty kary tylko wówczas, gdy jego postawa, właściwości i warunki osobiste oraz zachowanie po popełnieniu przestępstwa i w czasie odbywania kary uzasadniają przekonanie, że skazany po zwolnieniu będzie przestrzegał porządku prawnego, w szczególności nie popełni ponownie przestępstwa.”;

6) w art. 79 po § 2 dodaje się § 3 w brzmieniu:

„§ 3. Przepis art. 78 § 3 stosuje się odpowiednio, jeżeli chociażby jedna z niepodlegających łączeniu kar, które skazany ma odbyć kolejno, jest karą 25 lat pozbawienia wolności lub dożywotniego pozbawienia wolności.”;

7) w art. 80 § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. W razie warunkowego zwolnienia z kary 25 lat pozbawienia wolności lub dożywotniego pozbawienia wolności okres próby wynosi 10 lat.”;

8) art. 81 otrzymuje brzmienie:

„Art. 81. W razie odwołania warunkowego zwolnienia ponowne warunkowe zwolnienie nie może nastąpić przed upływem roku od osadzenia skazanego w zakładzie karnym, a w wypadku kary 25 lat pozbawienia wolności lub kary dożywotniego pozbawienia wolności przed upływem 5 lat.”;

9) art. 82 otrzymuje brzmienie:

„Art. 82. § 1. Jeżeli w okresie próby i w ciągu roku od jej zakończenia nie odwołano warunkowego zwolnienia, karę uważa się za odbytą z chwilą warunkowego zwolnienia.

§ 2. W wypadku objęcia wyrokiem łącznym kary, z odbywania której skazany został warunkowo zwolniony, na poczet orzeczonej kary łącznej zalicza się jedynie okres faktycznego odbywania kary.”;

10) art. 83 otrzymuje brzmienie:

„Art. 83. Skazanego na karę ograniczenia wolności, który odbył przynajmniej połowę orzeczonej kary, przy czym przestrzegał porządku prawnego i sumiennie wykonywał wskazaną pracę, jak również spełnił nałożone na niego obowiązki i orzeczone środki karne, sąd może zwolnić od reszty kary, uznając ją za wykonaną.”;

11) w art. 84a § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Uznanie za wykonane obowiązku lub zakazu, o których mowa w § 1, nie może nastąpić bez zasięgnięcia opinii biegłych.”.

Art. 5. W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, z późn. zm.⁷⁾) wprowadza się następujące zmiany:

⁷⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1999 r. Nr 83, poz. 931, z 2000 r. Nr 50, poz. 580, Nr 62, poz. 717, Nr 73, poz. 852 i Nr 93, poz. 1027, z 2001 r. Nr 98, poz. 1071 i Nr 106, poz. 1149, z 2002 r. Nr 74, poz. 676, z 2003 r. Nr 17, poz. 155, Nr 111, poz. 1061 i Nr 130, poz. 1188, z 2004 r. Nr 51, poz. 514, Nr 69, poz. 626, Nr 93, poz. 889, Nr 240, poz. 2405 i Nr 264, poz. 2641, z 2005 r. Nr 10, poz. 70, Nr 48, poz. 461, Nr 77, poz. 680, Nr 96, poz. 821, Nr 141, poz. 1181, Nr 143, poz. 1203, Nr 163, poz. 1363, Nr 169, poz. 1416 i Nr 178, poz. 1479, z 2006 r. Nr 15, poz. 118, Nr 66, poz. 467, Nr 95, poz. 659, Nr 104, poz. 708 i 711, Nr 141, poz. 1009 i 1013, Nr 167, poz. 1192 i Nr 226, poz. 1647 i 1648, z 2007 r. Nr 20, poz. 116, Nr 64, poz. 432, Nr 80, poz. 539, Nr 89, poz. 589, Nr 99, poz. 664, Nr 112, poz. 766, Nr 123, poz. 849 i Nr 128, poz. 903, z 2008 r. Nr 27, poz. 162, Nr 100, poz. 648, Nr 107, poz. 686, Nr 123, poz. 802, Nr 182, poz. 1133, Nr 208, poz. 1308, Nr 214, poz. 1344, Nr 225, poz. 1485, Nr 234, poz. 1571 i Nr 237, poz. 1651, z 2009 r. Nr 8, poz. 39, Nr 20, poz. 104, Nr 28, poz. 171, Nr 68, poz. 585, Nr 85, poz. 716, Nr 127, poz. 1051, Nr 144, poz. 1178, Nr 168, poz. 1323, Nr 178, poz. 1375, Nr 190, poz. 1474 i Nr 206, poz. 1589 oraz z 2010 r. Nr 7, poz. 46, Nr 98, poz. 626, Nr 106, poz. 669, Nr 122, poz. 826, Nr 125, poz. 842, Nr 182, poz. 1228 i Nr 197, poz. 1307.

1) w art. 213 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. W postępowaniu należy ustalić tożsamość oskarżonego, jego numer ewidencyjny Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności (PESEL), a w przypadku osoby nieposiadającej numeru PESEL – numer i nazwę dokumentu stwierdzającego tożsamość oraz nazwę organu, który wydał dokument, a także wiek oskarżonego, jego stosunki rodzinne i majątkowe, wykształcenie, zawód i źródła dochodu oraz dane o jego karalności, a w miarę możliwości również Numer Identyfikacji Podatkowej (NIP).”;

2) w art. 291 po § 2 dodaje się § 3 i 4 w brzmieniu:

„§ 3. W razie popełnienia przestępstwa, z urzędu może nastąpić zabezpieczenie wykonania orzeczenia o kosztach sądowych w postępowaniu karnym na mieniu oskarżonego.

§ 4. Zabezpieczenie wykonania orzeczenia zwrotu korzyści majątkowej może z urzędu nastąpić na mieniu podmiotu wymienionego w art. 52 Kodeksu karnego.”;

3) art. 549 otrzymuje brzmienie:

„Art. 549. O podjęciu postępowania warunkowo umorzonego sąd orzeka na wniosek oskarżyciela, pokrzywdzonego lub sądowego kuratora zawodowego albo z urzędu.”.

Art. 6. W ustawie z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy (Dz. U. z 2007 r. Nr 111, poz. 765, z późn. zm.⁸⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) art. 46 otrzymuje brzmienie:

„Art. 46. Do wykroczeń skarbowych nie mają zastosowania przepisy części ogólnej Kodeksu wykroczeń.”;

2) uchyla się art. 183;

3) w art. 184 § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Jeżeli wymierzona kara grzywny została uiszczona lub ściągnięta od podmiotu odpowiedzialnego posiłkowo tylko w części, przepisy art. 45 § 1, 2 i 4 oraz art. 46 Kodeksu karnego wykonawczego stosuje się odpowiednio.”;

⁸⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2007 r. Nr 112, poz. 766, z 2008 r. Nr 66, poz. 410, Nr 215, poz. 1355 i Nr 237, poz. 1651, z 2009 r. Nr 3, poz. 11, Nr 8, poz. 39, Nr 157, poz. 1241, Nr 168, poz. 1323, Nr 201, poz. 1540 i Nr 206, poz. 1589 oraz z 2010 r. Nr 88, poz. 583, Nr 127, poz. 858 i Nr 151, poz. 1013.

4) w art. 185 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Jeżeli egzekucja grzywny okazała się bezskuteczna, sąd może zamienić karę grzywny na pracę społecznie użyteczną, określając czas jej trwania. Praca społecznie użyteczna trwa najkrócej 7 dni, najdłużej – 3 miesiące; określa się ją w dniach i miesiącach.”;

5) art. 186 otrzymuje brzmienie:

„Art. 186. § 1. Jeżeli egzekucja grzywny okazała się bezskuteczna, sąd zarządza wykonanie zastępczej kary pozbawienia wolności, gdy:

- 1) ukarany oświadczy, że nie podejmie pracy społecznie użytecznej zamienionej na podstawie art. 185, bądź uchyla się od jej wykonania lub
- 2) zamiana grzywny na pracę społecznie użyteczną jest niemożliwa lub niecelowa.

§ 2. Zarządzając wykonanie zastępczej kary pozbawienia wolności, sąd przyjmuje, że jeden dzień pozbawienia wolności równoważny jest grzywnie wynoszącej od jednej pięćsetnej do jednej pięćdziesiątej górnej granicy ustawowego zagrożenia karą grzywny.

§ 3. Zastępcza kara pozbawienia wolności nie może przekroczyć 3 miesięcy; wymierza się ją w miesiącach i dniach.”;

6) art. 189 otrzymuje brzmienie:

„Art. 189. Do wykonania orzeczenia w części dotyczącej środka karnego ściągnięcia równowartości pieniężnej przepadku przedmiotów lub środka karnego ściągnięcia równowartości pieniężnej przepadku korzyści majątkowej stosuje się odpowiednio art. 179 § 1 niniejszego kodeksu oraz art. 27, 44, 51 i art. 187 – 195a Kodeksu karnego wykonawczego.”;

Art. 7. W ustawie z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. z 2008 r. Nr 133 poz. 848, z późn. zm.⁹⁾) w art. 54 po § 7 dodaje się § 8 w brzmieniu:

„§ 8. Przepis art. 213 § 1 Kodeksu postępowania karnego stosuje się odpowiednio.”.

Art. 8. W ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594, Nr 152, poz. 1016 i Nr 197, poz. 1307) wprowadza się następujące zmiany:

⁹⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2008 r. Nr 214, poz. 1344, Nr 237, poz. 1651, z 2009 r. Nr 190 poz. 1474 i Nr 206, poz. 1598 oraz z 2010 r. Nr 182, poz. 1228, Nr 197, poz. 1307 i Nr 225, poz. 1466.

1) tytuł tytułu V otrzymuje brzmienie:

„Wykonanie orzeczeń w zakresie należności sądowych”;

2) art. 119 otrzymuje brzmienie:

„Art. 119. Zapłata należności Skarbu Państwa z tytułu nieuiszczonych kosztów sądowych oraz grzywien orzeczonych w postępowaniu cywilnym, zwanych dalej „należnościami sądowymi”, może być umorzona, jeżeli natychmiastowe ich ściągnięcie byłoby połączone z niewspółmiernymi trudnościami lub groziłoby dłużnikowi zbyt ciężkimi skutkami.”;

3) art. 121 – 124 otrzymują brzmienie:

„Art. 121. Należności sądowe mogą być umorzone na wniosek dłużnika w całości lub w części, jeżeli wykazał on, że ze względu na swoją sytuację rodzinną, majątkową i wysokość dochodów nie jest w stanie ich uiścić, a ściągnięcie należności pociągnęłoby wyjątkowo ciężkie skutki dla niego lub jego rodziny. Do wniosku dłużnik powinien dołączyć oświadczenie, o którym mowa w art. 102 ust. 2.

Art. 122. Należności sądowe mogą być umorzone w całości lub w części z urzędu, jeżeli ich egzekucja okazała się bezskuteczna, a ponowne jej wszczęcie w późniejszym czasie byłoby bezcelowe.

Art. 123. O umorzeniu należności sądowych orzeczonych w postępowaniu przed sądami powszechnymi oraz przed Sądem Najwyższym rozstrzyga ostatecznie prezes sądu właściwego do rozpoznania sprawy w pierwszej instancji. Uprawnienia te przysługują również kierownikowi ośrodka zamiejscowego sądu lub przewodniczącemu wydziału zamiejscowego sądu.

Art. 124. 1. Wnioski o umorzenie należności sądowych wnosi się do prezesa sądu właściwego do rozpoznania sprawy w pierwszej instancji.

2. Po rozpoznaniu wniosku o umorzenie należności sądowych, albo w razie wystąpienia okoliczności dających podstawę do wszczęcia postępowania o umorzenie należności sądowych z urzędu, prezes sądu wydaje stosowne zarządzenie.”.

Art. 9. W ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. Nr 179,

poz. 1485, z późn. zm.¹⁰⁾) w art. 71 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. W razie skazania osoby uzależnionej za przestępstwo pozostające w związku z używaniem środka odurzającego lub substancji psychotropowej na karę pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawieszono, sąd zobowiązuje skazanego do poddania się leczeniu lub rehabilitacji w zakładzie opieki zdrowotnej; dozór jest obowiązkowy.”.

Art. 10. 1. Przepisy w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą stosuje się również przy wykonywaniu orzeczeń, które stały się wykonalne przed dniem jej wejścia w życie.

2. W sprawach zakończonych prawomocnym orzeczeniem, w których grzywna, należności sądowe lub pieniężna kara porządkowa nie zostały wykonane, do wykonania orzeczenia w tym zakresie stosuje się przepisy dotychczasowe.

Art. 11. Przepisów o właściwości miejscowej sądu w postępowaniu wykonawczym, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, nie stosuje się w sprawach, w których orzeczenie uprawomocniło się przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 12. Dotychczasowe przepisy wykonawcze wydane na podstawie art. 176 ustawy, o której mowa w art. 1 niniejszej ustawy, zachowują moc do dnia wejścia w życie nowych przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 176 ustawy, o której mowa w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, nie dłużej jednak niż przez 12 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 13. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2012 r.

¹⁰⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2006 r. Nr 66, poz. 469 i Nr 120, poz. 826, z 2007 r. Nr 7, poz. 48 i Nr 82, poz. 558, z 2009 r. Nr 18, poz. 97, Nr 63, poz. 520, Nr 92, poz. 753 i Nr 98, poz. 817 oraz z 2010 r. Nr 28, poz. 146, Nr 143, poz. 962, Nr 213, poz. 1396 i Nr 228, poz. 1486.

UZASADNIENIE

Uwagi ogólne

Podstawowym celem reformy prawa karnego jest poprawienie funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, tj. usprawnienie procedur, zmniejszenie kosztów postępowań, skrócenie czasu ich trwania, a także – w odniesieniu do postępowania wykonawczego w sprawach karnych – zwiększenie efektywności orzekanych kar. Obecnie obowiązujące w tym zakresie regulacje obciążone są istotnymi wadami, prowadzącymi przede wszystkim do przewlekłości postępowania, jego nieefektywności oraz nieuzasadnionej kosztowności.

Zasadnicze kierunki zmian zaproponowane w niniejszym projekcie to:

- zniesienie zasady zaskarżalności wszystkich postanowień w postępowaniu wykonawczym i wprowadzenie możliwości zaskarżania tylko orzeczeń najbardziej istotnych dla skazanego, jak np. tych związanych z pozbawieniem wolności,
- zniesienie zasady udziału stron we wszystkich posiedzeniach, gdyż całkowicie wystarczające i bardziej racjonalne jest stworzenie takiej możliwości tylko w sprawach najistotniejszych,
- odwrócenie zasady dotyczącej wykonalności postanowień w postępowaniu wykonawczym; generalnie powinny one stawać się wykonalne z chwilą wydania, nie zaś uprawomocnienia, jak to jest dotychczas,
- ograniczenie przesłanek materialnych udzielania warunkowego zwolnienia do postawy, właściwości i warunków osobistych skazanego oraz okoliczności dotyczących jego zachowania po popełnieniu przestępstwa, w tym również w czasie odbywania kary,
- rezygnacja z odraczania wykonania kary grzywny lub rozłożenia na raty.

Uwagi szczegółowe

1. W celu usprawnienia i przyspieszenia postępowania wykonawczego proponuje się ograniczenie stronom prawa wnoszenia zażaleń na postanowienia do wypadków wskazanych w ustawie (art. 6 § 1 K.k.w., art. 21 K.k.w.).

Potrzeba w tym zakresie jawi się jako oczywista, gdyż dotychczasowa praktyka wskazywała na całkowitą zbędność istnienia zasady zaskarżalności, co do wszystkich postępowań incydentalnych dotyczących postępowania wykonawczego.

Proponowane zmiany w żaden sposób nie naruszają postanowień Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.). Art. 42 ust. 2

Konstytucji RP stanowi, między innymi, że każdy, przeciw komu prowadzone jest postępowanie karne, ma prawo do obrony we wszystkich stadiach postępowania. Proponowane zmiany w najmniejszym stopniu nie naruszają tego standardu, gdyż skazany ma prawo do przedstawienia swojego stanowiska w konkretnej sprawie, prawo składania wniosków i przedstawienia dowodów oraz prawo do korzystania z pomocy obrońcy, co jest istotą wskazanej wyżej normy konstytucyjnej. Stwierdzić należy, że Konstytucja RP szczegółowo nie określa ewentualnej instancyjności lub jej braku w odniesieniu do postępowań incydentalnych. Praktyka dowodzi, że konieczne jest zrezygnowanie z możliwości zaskarżania przez skazanego każdej dotyczącej go decyzji zapadającej na etapie postępowania wykonawczego i ograniczenie tej możliwości tylko do kwestii najistotniejszych, szczegółowo wymienionych w uzasadnieniu projektu. Taka regulacja niewątpliwie przyspieszy postępowanie wykonawcze, nie naruszając jednocześnie konstytucyjnych gwarancji skazanego oraz gwarancji wynikających z art. 6 i art. 13 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, albowiem w najistotniejszych dla niego kwestiach pozostawiono mu możliwość zaskarżenia decyzji sądu lub innego organu postępowania wykonawczego.

Konstytucja RP w art. 78 dopuszcza wyłączenie zasady zaskarżalności orzeczeń i decyzji mocą przepisów ustawy, jak to ma miejsce w projektowanej regulacji.

Nadmienić również należy, że projektowana regulacja nie jest sprzeczna z postanowieniami Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, a w szczególności z jej art. 13 oraz z art. 2 Protokołu Nr 7 do tej Konwencji (ratyfikowanego przez Polskę w dniu 4 listopada 2002 r. – Dz. U. z 2003 r. Nr 42, poz. 364). Przepis art. 13 nie gwarantuje bowiem prawa do skutecznego środka odwoławczego w sprawach karnych (decyzja Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 1 lipca 1998 r. *Kopczyński v. Poland*), zaś przepis art. 2 Protokołu Nr 7 dotyczy wprowadzenia prawa do odwołania się w sprawach karnych, ale wyłącznie w kwestii winy i kary.

Ograniczenia w zaskarżalności pewnych decyzji procesowych znane są innym ustawom, w tym Kodeksowi postępowania karnego (np. art. 254 § 2).

Konsekwencją wprowadzenia projektowanych regulacji stało się wskazanie w konkretnych przepisach części szczególnej Kodeksu karnego wykonawczego przypadków orzeczeń, na które przysługuje zażalenie. Są one następujące: postanowienie w przedmiocie rozstrzygnięcia wątpliwości co do wykonania orzeczenia lub zarzutów, co do obliczenia kary (art. 13 § 1 K.k.w.), postanowienie w przedmiocie umorzenia lub zawieszenia postępowania wykonawczego (art. 15 § 2a K.k.w.), postanowienie w przedmiocie zatarcia skazania (art. 37 § 4 K.k.w.), postanowienie w przedmiocie zamiany grzywny na pracę społecznie użyteczną i zarządzenia jej wykonania (art. 45 § 4 K.k.w., art. 46 § 5 K.k.w.), postanowienie w przedmiocie zarządzenia wykonania zastępczej kary pozbawienia wolności (art. 46 § 5

K.k.w.), postanowienie w przedmiocie umorzenia grzywny (art. 51 § 2 K.k.w.), postanowienia w przedmiocie ustanowienia, zwolnienia, rozszerzenia lub zmiany obowiązków, oddania pod dozór lub zwolnienia z niego w okresie wykonywania kary ograniczenia wolności (art. 61 § 3 K.k.w.), postanowienia w przedmiocie odroczenia i odwołania odroczenia kary ograniczenia wolności (art. 62 § 4 K.k.w.) oraz postanowienia w przedmiocie udzielenia przerwy i odwołania przerwy w wykonaniu kary ograniczenia wolności (art. 63 § 4 K.k.w.), postanowienie o zamianie obowiązku wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne na potrącenia wynagrodzenia za pracę i odwrotnie (art. 63a § 2 K.k.w.), postanowienie o zarządzeniu wykonania zastępczej kary pozbawienia wolności w sytuacji uchylania się przez skazanego od odbywania kary ograniczenia wolności (art. 65 § 2 K.k.w.), postanowienie w przedmiocie zwolnienia skazanego od reszty kary ograniczenia wolności (art. 64a K.k.w.), postanowienie o zmianie określonego w wyroku rodzaju i typu zakładu karnego, a także orzeczonego systemu terapeutycznego wykonywania kary (art. 74 § 1a K.k.w.), postanowienie o dokonaniu koniecznego zabiegu lekarskiego wobec skazanego, w wypadku jego sprzeciwu postanowienie o obciążeniu skazanego kosztami związanymi z leczeniem (art. 118 § 3 K.k.w.), samouszkodzeniem (art. 119 § 2 K.k.w.), postanowienie w przedmiocie warunkowego zawieszenia wykonania odroczonej kary pozbawienia wolności (art. 152 § 3 K.k.w.), postanowienie w przedmiocie odroczenia wykonania lub przerwy w wykonaniu kary pozbawienia wolności (art. 153a § 2 K.k.w.), postanowienie w przedmiocie odwołania odroczenia lub przerwy, a także w przedmiocie wniosku o zwolnienie od wykonania kary pozbawienia wolności, o której mowa w art. 336 § 3 i 4 K.k. (art. 158a K.k.w.), postanowienie w przedmiocie odwołania warunkowego zwolnienia (art. 160 § 6 K.k.w.), postanowienie w przedmiocie warunkowego zwolnienia (art. 162 § 2 K.k.w.) oraz o odmowie warunkowego zwolnienia (art. 162 § 3 K.k.w.), postanowienie w przedmiocie warunkowego zwolnienia skazanego z odbycia reszty kary pozbawienia wolności wydanego w trybie art. 155 § 1 K.k.w. (art. 155 § 3 K.k.w.), postanowienia w przedmiocie zmiany okresu próby, nałożenia, zmiany lub uchylenia obowiązków w okresie próby związanych z warunkowym przedterminowym zwolnieniem (art. 163 § 4 K.k.w.), postanowienia w przedmiocie nałożenia, zmiany, bądź uchylenia obowiązków w okresie próby oraz oddania pod dozór lub zwolnienia od niego w okresie próby (art. 178a K.k.w.), postanowienie w przedmiocie zarządzenia wykonania warunkowo zawieszanej kary pozbawienia wolności (art. 178 § 4 K.k.w.), postanowienie w przedmiocie uznania środka karnego w postaci pozbawienia praw publicznych za wykonany (art. 179a K.k.w.) oraz postanowienie w przedmiocie uznania za wykonany obowiązku lub zakazu wydanych na podstawie art. 84 § 1 i art. 84a § 1 K.k. (art. 186a K.k.w.), postanowienie w przedmiocie określenia sposobu podania wyroku do publicznej wiadomości, jeżeli nie określono tego w wyroku (art. 197 § 2 K.k.w.), postanowienie w przedmiocie określenia rodzaju zakładu, w którym wykonywany jest środek

zabezpieczający (art. 201 § 2d K.k.w.), postanowienie w przedmiocie dalszego stosowania środka zabezpieczającego związanego z umieszczeniem sprawcy w zamkniętym zakładzie (art. 204 § 2 K.k.w.), postanowienie o ponownym umieszczeniu sprawcy w zakładzie zamkniętym oraz dotyczące skazanych wobec których wykonywany jest środek zabezpieczający określony w art. 96 i art. 97 K.k. (art. 201 § 2d K.k.w.), postanowienie w przedmiocie warunkowego zwolnienia z odbycia reszty kary pozbawienia wolności w trybie art. 98 K.k. (art. 201 § 2d K.k.w.), postanowienie w przedmiocie umorzenia kosztów sądowych lub pieniężnej kary porządkowej oraz innych określonych w art. 206 § 3 K.k.w. (art. 206 § 2 w związku z art. 51 § 2 K.k.w.). Przy wyborze wskazanych przypadków kierowano się doniosłością danej sytuacji dla skazanego oraz jej znaczeniem w kontekście celów postępowania wykonawczego.

Zaskarżeniu zaś, w myśl projektu, nie będą podlegać orzeczenia, które podzielić można na dwie kategorie. Po pierwsze, będą to orzeczenia niemające zasadniczego wpływu na treść uprawnień i obowiązków skazanego w postępowaniu wykonawczym, jak np.: postanowienie w przedmiocie właściwości sądu (art. 3 § 3a K.k.w.), postanowienie w przedmiocie wstrzymania wykonania orzeczenia (art. 9 § 3 K.k.w.), postanowienia o uchyleniu lub zmianie postanowienia wydawane w trybie art. 24 § 1 K.k.w., o ile nie dotyczą postanowień uchylanych lub zmienianych, na które przysługiwało zażalenie (art. 24 § 3 K.k.w.).

Drugą kategorią orzeczeń, co do których wyłączono zaskarżalność, są postanowienia, mające wprawdzie wpływ na treść uprawnień i obowiązków skazanego jako strony postępowania wykonawczego, lecz wydawane, co do zasady, na jego korzyść, jak np.: postanowienia o zmniejszeniu liczby godzin wykonywanej pracy lub wysokości miesięcznych potrąceń z wynagrodzenia za pracę (art. 61 § 2 K.k.w.).

2. Proponowana zmiana art. 6 K.k.w. polegająca na dodaniu zdania drugiego do § 2, w zamyśle projektodawcy ma na celu przeniesienie na skazanych ciężaru dowodowego w zakresie wniosków składanych w trybie art. 6 § 2 K.k.w. Proponowane rozwiązanie w znaczący sposób wpłynie na usprawnienie postępowania wykonawczego, a ponadto ograniczy liczbę wniosków składanych bez należytego udokumentowania. Przyjęcie zaproponowanego uregulowania nie ograniczy jednocześnie praw skazanych mogących występować z wnioskami w każdym czasie, a jedynie wpłynie na ich zdyscyplinowanie.

Złożenie przez skazanego wniosku bez należytego udokumentowania będzie mogło skutkować pozostawieniem go bez rozpoznania, chyba że sam charakter wniosku uniemożliwia jego udokumentowanie przez skazanego (np. przez przedstawienie wywiadu kuratora lub opinii dyrektora zakładu karnego); w takiej sytuacji konieczne będzie podjęcie z urzędu działań przez organy postępowania wykonawczego. Zaskarżalność tego rodzaju

rozstrzygnięcia zależeć będzie od kategorii organu postępowania wykonawczego zarządzającego o pozostawieniu bez rozpoznania. Wyłączona będzie możliwość zaskarżenia zażaleniem postanowienia sądu, jednak postanowienie merytoryczne będzie mogło być wydane przez sąd w sytuacji ponownego złożenia wniosku przez skazanego, jednakże wniosku należycie udokumentowanego. Niezaskarżalna niekiedy decyzja organu postępowania wykonawczego, w tym wypadku sądu, nie będzie zatem stanowić przeszkody do ponownego złożenia odpowiedniego wniosku przez skazanego, spełniającego wszakże wymogi art. 6 § 2 K.k.w.

W art. 6 proponuje się również zmianę § 3, w którym zaproponowano, że w przypadku gdy wnioski oraz skargi i prośby oparte są na tych samych podstawach faktycznych zawierają wyrazy lub zwroty powszechnie uznawane za wulgarne lub obelżywe albo gwarę przestępców, nie zostały w sposób należyty uzasadnione, właściwy organ może pozostawić je bez rozpoznania. W art. 116a pkt 2 obecny Kodeks karny wykonawczy stanowi, bowiem *expressis verbis*, że skazanemu nie wolno posługiwać się zwrotami wulgarnymi, obelżywymi albo gwarą przestępczą. Tak więc, zaproponowany przepis rozszerza ten zakaz do korespondencji skazanych, kierowanej w trybie art. 6 Kodeksu.

Zmiana dostosowawcza do rozwiązania w art. 6 § 3 pkt 2 została dokonana także w art. 116a pkt 2 K.k.w.

3. W projektowanym przepisie art. 3 § 1 K.k.w. utrzymuje się, jako zasadę generalną, że w postępowaniu wykonawczym właściwy jest sąd, który wydał orzeczenie w pierwszej instancji. Jednocześnie projektowany przepis, w zdaniu drugim, wprowadza od powyższej reguły wyjątek. W sytuacji bowiem, gdy skazany przebywa w okręgu innego sądu, właściwym w postępowaniu dotyczącym wykonania orzeczenia jest sąd równorzędny w stosunku do tego, który orzeczenie wydał, w okręgu którego skazany posiada stałe miejsce pobytu. Powyższa zmiana właściwości miejscowej sądu uzasadniona jest względami natury praktycznej. Dane statystyczne pokazują bowiem, że najczęściej orzekaną przez sądy jest kara pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania. Zasadne jest zatem, aby wykonanie kar, zwłaszcza orzeczonych z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, a także środków karnych i probacyjnych, skupić w jednym sądzie, tj. sądzie właściwym dla miejsca stałego pobytu skazanego, co pozwoli na lepszą kontrolę jego zachowania w okresie próby i podejmowanie szybkich oraz skuteczniejszych działań zmierzających do jego resocjalizacji. Z kolei proponowana zmiana właściwości miejscowej sądu, przy wykonaniu kar nieizolacyjnych orzeczonych bez warunkowego zawieszenia ich wykonania, wywrze pozytywny skutek w sferze ekonomiki procesowej, z uwagi na fakt, że w przedmiocie ewentualnych kar zastępczych orzekał będzie sąd miejsca pobytu skazanego.

Przewidziana w art. 3 § 1 zasada właściwości sądu miejsca stałego pobytu skazanego, nie ma charakteru bezwzględnej i ustawa dopuszcza w tym zakresie wyjątki np. właściwym do nadzoru nad wykonaniem kary ograniczenia wolności i orzekania w sprawach dotyczących wykonania tej kary może być sąd rejonowy, w którego okręgu skazany jest zatrudniony (art. 55 § 1 K.k.w i art. 54 K.k.w.).

Wyjątki od reguły wyrażonej w art. 3 § 1 dotyczą również spraw związanych z wykonaniem wyroku skazującego na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania, jeżeli skazany jest pozbawiony wolności w tej lub innej sprawie. W takich sytuacjach właściwym miejscowo w postępowaniu dotyczącym wykonania „całego” wyroku, a więc wszystkich orzeczonych kar i środków karnych, jest sąd, który wydał wyrok w pierwszej instancji (projektowany art. 3 § 1a).

Jako wyjątek od reguły wyrażonej w art. 3 § 1 przewidziano także właściwość sądu w postępowaniu dotyczącym wykonania środków zabezpieczających. W takich sprawach właściwość miejscowa sądu nie ulegnie zmianie, bez względu na miejsce stałego pobytu sprawcy i w postępowaniu dotyczącym wykonania tych środków właściwy będzie zawsze sąd, który wydał orzeczenie w pierwszej instancji. W zasadzie bez zmian pozostaje właściwość sądu penitencjarnego. W sprawach związanych z wykonywaniem orzeczenia o warunkowym zwolnieniu oraz w sprawach odwołania warunkowego zwolnienia właściwy jest sąd penitencjarny, który udzielił zwolnienia. Jednakże w stosunku do zwolnionego przebywającego w okręgu innego sądu, projekt wprowadza właściwość sądu penitencjarnego, w okręgu którego skazany ma miejsce stałego pobytu (art. 163 § 1 K.k.w.).

Z uwagi na to, że kwestia zaskarżalności postanowień w przedmiocie właściwości sądu nie została odrębnie uregulowana w Kodeksie karnym wykonawczym, co powoduje, że stosuje się wówczas przepisy Kodeksu postępowania karnego, zaś celowym jest wprowadzenie unormowania, że na postanowienie w przedmiocie właściwości w postępowaniu wykonawczym zażalenie nie przysługuje – należało przewidzieć to w przepisie odrębnym, tj. w art. 3 § 3a.

4. Konsekwencją powyższych zmian jest konieczność wskazania w projektowanych art. 2 pkt 1 i art. 225 § 1 pkt 1 K.k.w. sądu właściwego dla miejsca stałego pobytu skazanego („innego sądu równorzędnego”) jako organu postępowania wykonawczego.

5. Dokonano ponadto zmiany o charakterze dostosowawczym w art. 8 § 2 pkt 4 i 5 K.k.w. dotyczącym wyznaczenia obrońcy z urzędu, mając na uwadze konieczność zapewnienia spójności z rozwiązaniami przyjętymi w Kodeksie postępowania karnego (art. 79 § 1 i 2 K.p.k.).

6. W związku z zaistniałą koniecznością wyeliminowania różnic w postępowaniu z korespondencją prowadzoną przez osoby pozbawione wolności z organami ścigania, wymiaru sprawiedliwości oraz innymi organami państwowymi i samorządowymi, a także z Rzecznikiem Praw Obywatelskich, Rzecznikiem Praw Dziecka oraz organami powołanymi na podstawie ratyfikowanych przez Rzeczpospolitą Polską umów międzynarodowych dotyczących ochrony praw człowieka, a korespondencją prowadzoną z obrońcą, niezbędne jest wprowadzenie dodatkowego przepisu art. 8a K.k.w. W szczególności Rzecznik Praw Obywatelskich podnosił konieczność dokonania stosownej korekty brzmienia przepisów regulujących tryb postępowania z prowadzoną z nim korespondencją. Doprecyzowano używane dotychczas pojęcie samorząd wskazując, że przepis dotyczy samorządu terytorialnego.

Ponadto w wyniku wprowadzonej zmiany, w związku z brzmieniem art. 242 § 1 K.k.w., wskazany tryb postępowania, w sposób niebudzący wątpliwości, dotyczy także korespondencji tymczasowo aresztowanych.

7. Konsekwencją ogólnych zasad ustalonych w proponowanym art. 8a K.k.w. jest zmiana pkt 8 w art. 90 K.k.w., a także usunięcie wyrazów „bez jej cenzurowania” w art. 102 pkt 11 K.k.w. W art. 8a K.k.w. ustalono bowiem zakaz cenzury oraz wskazano tryb postępowania z taką korespondencją. W art. 102 pkt 11 K.k.w. doprecyzowano o jaką korespondencję chodzi w tym przepisie. Wskazano również, że skazany ma prawo prowadzenia korespondencji z organami powołanymi na podstawie ratyfikowanych umów międzynarodowych dotyczących ochrony praw człowieka.

8. Dodany w Kodeksie karnym wykonawczym art. 8b ma na celu umożliwienie Rzecznikowi Praw Obywatelskich oraz prokuratorowi wykonywanie ich ustawowych uprawnień i obowiązków.

Z analizy aktualnie obowiązujących przepisów nie wynika, aby istniało uprawnienie Rzecznika Praw Obywatelskich, wyłączające zakazy i ograniczenia przewidywane innymi obowiązującymi normami prawnymi, w tym ograniczenie związane z dostępem do osób tymczasowo aresztowanych. Jednakże obowiązujący stan prawny, w zakresie udzielania widzeń z osobami tymczasowo aresztowanymi, nie daje Rzecznikowi Praw Obywatelskich pozycji uprzywilejowanej i to pomimo konstytucyjnego umocowania jego instytucji. Brak uprzywilejowania Rzecznika Praw Obywatelskich w zakresie nieograniczonych kontaktów z osobami osadzonymi, mającymi status tymczasowo aresztowanego, powoduje, że tak jak inne podmioty, każdorazowo występować on musi do organu, do którego dyspozycji osadzony pozostaje, o zgodę na widzenie z tymczasowo aresztowanym.

Nie ulega wątpliwości, że choć trudno sobie wyobrazić sytuację, w której Rzecznik Praw Obywatelskich zgody na widzenie nie otrzymałby, to jednak obecny stan prawny nie daje mu gwarancji nieograniczonych kontaktów z tymczasowo aresztowanymi, a co za tym idzie, również pełnej możliwości realizowania ustawowych uprawnień.

Zadaniem Rzecznika Praw Obywatelskich jest stanie na straży przestrzegania prawa.

Rzecznik Praw Obywatelskich jest organem niezależnym i niezawisłym – podobnie jak sąd – i powinien posiadać ustawowe uprawnienie do nieograniczonego wstępu na teren aresztów śledczych i zakładów karnych w celu widzeń z osobami pozbawionymi wolności.

Podobnie jak Rzecznik Praw Obywatelskich, prokuratorzy są przedstawicielami organu stojącego na straży przestrzegania prawa. Również oni powinni więc mieć możliwość, w ramach wykonywania swoich obowiązków służbowych, do nieskrępowanego dostępu do osób osadzonych w jednostkach penitencjarnych.

Wprowadzanie przepisów o zaproponowanej treści wzmocni pozycję obu wyżej wskazanych organów państwa w procesie wykonywania orzeczeń, skutkujących pozbawieniem wolności i stworzy realne możliwości wykonywania przysługujących im uprawnień i ciążących na nich obowiązków.

9. Mając na uwadze usprawnienie postępowania wykonawczego za celową uznano zmianę w zakresie zasad dotyczących wykonalności orzeczeń w postępowaniu wykonawczym.

W § 2 art. 9 K.k.w. zmieniono „orzeczenie” na „wyrok” w celu zawężenia przypadków wykonalności orzeczeń z chwilą uprawomocnienia tylko do wyroków oraz orzeczeń wydanych w trybie art. 420 K.p.k. – wykonalność w tym przypadku dotyczy wszczęcia ogólnie pojętego postępowania wykonawczego, zmierzającego do wykonania rozstrzygnięć zawartych w wyroku. Natomiast w dalszej części propozycji do tego przepisu wprowadzono zasadę wykonalności postanowień z chwilą ich wydania. Pozostawiono jednakże wyjątek dla postanowień o największej doniosłości wskazanych w ustawie.

Wedle więc wyjątków wymienionych w części szczególnej Kodeksu karnego wykonawczego wykonaniu po uprawomocnieniu będą podlegały postanowienia: o udzieleniu przerwy, jeżeli prokurator oświadczył, że sprzeciwia się jej udzieleniu (art. 154 § 1 K.k.w.) oraz o zarządzeniu wykonania kary warunkowo zawieszanej, kiedy jego podstawą jest rażące naruszenie porządku prawnego, określone w art. 75 § 2 i 4 K.k. (art. 178 § 3 K.k.w.). Ponadto pozostawiono uznaniu sądu, zarówno pierwszej, jak i drugiej instancji, wstrzymanie wykonania postanowienia wydanego w postępowaniu wykonawczym, jeżeli w ocenie sądu wystąpią ku temu wskazania. Zasada taka znacznie usprawni postępowanie wykonawcze, a dotychczasowe doświadczenia i statystyki wskazują, że zaskarżalność postanowień innych niż wymienione wyżej była znikoma, podobnie jak ich skuteczność. Z tego względu brak jest

racjonalnych podstaw do wstrzymywania wykonania postanowień w postępowaniu wykonawczym do czasu ich uprawomocnienia.

Proponuje się również dodanie w art. 9 § 4 K.k.w. stanowiącego wprost, że złożenie wniosku o wydanie postanowienia w postępowaniu wykonawczym nie wstrzymuje wykonania orzeczenia, którego wniosek dotyczy. Zmiana ta ma na celu wyjaśnienie występujących w praktyce wątpliwości w tym zakresie, przez jednoznaczne określenie, że składane wnioski nie wstrzymują wykonywania orzeczeń. W tej kwestii dochodziło bowiem do dużych rozbieżności w orzecznictwie sądów, zaś wśród skazanych i ich obrońców panuje wręcz oczywiste przekonanie, jakoby złożenie wniosku np. o odroczenie wykonania kary pozbawienia wolności zwalniało od stawienia się do zakładu karnego. Przy takiej interpretacji, niemającej uzasadnienia, możliwość składania kolejnych wniosków, na przykład po odmowie odroczenia wykonania kary, uniemożliwiała szybkie i sprawne wykonanie wyroku, co skutkowało pozostawianiem skazanego na wolności bez umocowania prawnego.

Proponowany przepis jednoznacznie eliminuje takie praktyki i usprawni postępowanie wykonawcze. Jednocześnie potrzebny jest przepis pozwalający sądowi orzekającemu na odstępstwo od tej zasady w przypadkach szczególnie uzasadnionych, kiedy ze złożonego wniosku wynikać będzie, że wskazane jest jednak wstrzymanie wykonania orzeczenia.

10. Proponowana zmiana treści § 1 i 1a art. 11 Kodeksu karnego wykonawczego ma charakter dostosowawczy. Wynika z przyjętego założenia, że dane dotyczące pokrzywdzonego przesyłane będą dyrektorowi zakładu karnego bądź aresztu śledczego wyłącznie w sytuacji, gdy pokrzywdzony złoży stosowny wniosek. Z drugiej strony regulacja ta będzie stanowiła dodatkową ochronę pokrzywdzonego w toku postępowania wykonawczego. Jego dane osobowe nie będą bowiem przesyłane bez aktywności pokrzywdzonego w postaci złożenia wniosku w trybie art. 168a K.k.w.

Dodanie w art. 11 nowego § 1a ma na celu doprecyzowanie dotychczas obowiązującej regulacji odnoszącej się do informowania pokrzywdzonego o każdorazowym opuszczeniu zakładu karnego przez sprawcę przestępstwa. Dopiero bowiem złożenie przez pokrzywdzonego wniosku, o którym mowa w art. 168a § 1 K.k.w., powinno uprawniać właściwy sąd do przesłania jego danych osobowych dyrektorowi jednostki penitencjarnej wraz z tym wnioskiem.

Proponuje się również wprowadzenie nowelizacji § 4 – dane identyfikacyjne oraz informacje osobopoznawcze powinny być jak najszybciej przesyłane dyrektorowi jednostki penitencjarnej, w szczególności w celu podjęcia działań i decyzji dotyczących wykonania kary pozbawienia wolności i jej indywidualizacji, zgodnie z dyrektywami art. 82 i następne Kodeksu karnego wykonawczego. Należy uwzględnić treść art. 223 Kodeksu karnego

wykonawczego stanowiącego o możliwości stosowania wobec tymczasowo aresztowanego skazanego wyrokiem sądu pierwszej instancji, przepisów o wykonywaniu kary pozbawienia wolności. Proponowany przepis będzie pomocny w zebraniu informacji niezbędnych do dokonania prawidłowej klasyfikacji osoby pozbawionej wolności, właściwego postępowania z nią, a zwłaszcza określenia oddziaływań wychowawczych. Odpowiedni przepis znajduje się w § 370 ust. 1 regulaminu wewnętrznego urzędowania sądów powszechnych, zgodnie z którym sąd bezzwłocznie po wydaniu wyroku skazującego wobec osoby pozbawionej wolności, przesyła m.in. posiadane w sprawie informacje dotyczące skazanego. Proponowany przepis jest logicznym uzupełnieniem dyspozycji zawartej w § 2 art. 11 Kodeksu karnego wykonawczego i dotyczy kolejnego skazania tymczasowo aresztowanego lub osoby już odbywającej karę pozbawienia wolności.

11. W sytuacji braku w aktualnym stanie prawnym podstawy prawnej wskazującej na możliwość poszerzenia informacji dot. podejrzanego, w szczególności numeru PESEL, ewentualnie również NIP, konieczne było znowelizowanie art. 213 § 1 K.p.k. oraz odpowiednie stosowanie tego przepisu na gruncie postępowania w sprawach o wykroczenia (art. 54 K.p.s.w.).

12. Przyspieszeniu postępowania służy także projektowana zmiana w art. 19 § 3 K.k.w, która w zamyśle projektodawcy ma na celu przeniesienie ciężaru dowodowego w zakresie składanych wniosków o wszczęcie postępowania wykonawczego przed sądem, na wszystkie podmioty uprawnione do inicjowania tego postępowania. Z treści projektowanego przepisu wynika konieczność należytego wykazania zawartych we wniosku żądań oraz wskazania dowodów na ich poparcie. W przypadku zatem, gdy wniosek nie będzie należycie uzasadniony lub nie będzie wskazywał dowodów na poparcie zawartych w nim żądań, będzie możliwość pozostawienia go bez rozpoznania. Proponowane rozwiązanie wpłynie na usprawnienie postępowania wykonawczego, a ponadto ograniczy liczbę wniosków składanych bez należytego uzasadnienia, w tym udokumentowania. Zmiana ta jest związana ze zmianą w art. 6 § 3 K.k.w.

Przyspieszeniu postępowania wykonawczego służy także wprowadzenie terminu instrukcyjnego dla rozpoznawania spraw niewymagających wyznaczenia posiedzenia z udziałem osób, którym przysługuje prawo do udziału w nim (proponowany § 4 w art. 19 K.k.w.). Z przyczyn organizacyjnych wydaje się zbędne określanie terminu instrukcyjnego dla rozpoznania spraw wymagających wyznaczenia posiedzenia, w którym miałyby prawo wziąć udział strony; do przekroczenia terminu dojść mogłoby z przyczyn od sądu niezależnych.

Te same zasady przyjęto do procedury zażaleniowej (art. 20 § 4 K.k.w.).

13. Istotną propozycją z punktu widzenia ekonomiki procesowej jest zmiana zasady udziału stron i innych uczestników postępowania w posiedzeniu przez przyjęcie zasady rozpoznawania spraw bez udziału stron (art. 22 § 1 K.k.w.).

Zmiana ta powoduje wprowadzenie stosownych zmian przepisów w art. 21 K.k.w. oraz części szczególnej Kodeksu karnego wykonawczego, przewidujących prawo do udziału stron oraz innych osób w posiedzeniach. Są to głównie posiedzenia, na których rozważana jest kwestia pozbawienia skazanego wolności, tj.: posiedzenie w przedmiocie zarządzenia wykonania zastępczej kary pozbawienia wolności (art. 48 K.k.w.), posiedzenie w przedmiocie zarządzenia wykonania zastępczej kary pozbawienia wolności w sytuacji uchylania się przez skazanego od odbywania kary ograniczenia wolności (art. 65 § 2 K.k.w.), posiedzenie w przedmiocie warunkowego zawieszenia wykonania kary (art. 152 § 3 K.k.w.), posiedzenie w przedmiocie odroczenia wykonania kary lub przerwy w wykonaniu kary (art. 153a § 1 K.k.w.), posiedzenie w przedmiocie warunkowego zwolnienia i jego odwołania (art. 160 § 2 i art. 161 § 1 K.k.w.), posiedzenie w przedmiocie zarządzenia wykonania zawieszony kary pozbawienia wolności (art. 178 § 2 K.k.w.).

Dodatkowo projekt wprowadza możliwość udziału w postępowaniu przed sądem przedstawiciela skazanego, określonego w art. 42 § 3 K.k.w. Jest ona jednak ograniczona. Warunkami koniecznymi jest złożenie przez skazanego stosownego wniosku oraz zgoda prezesa sądu lub upoważnionego sędziego.

Bez udziału stron natomiast odbywać się będą posiedzenia w przedmiocie np.: rozstrzygnięcia wątpliwości co do wykonania orzeczenia (art. 13 § 1 K.k.w.), przekazania sprawy według właściwości, wstrzymania wykonania orzeczenia, zamiany grzywny na pracę społecznie użyteczną (art. 45 K.k.w.), umorzenia grzywny (art. 51 K.k.w.), umorzenia lub zawieszenia postępowania wykonawczego (art. 15 K.k.w.), uchylenia lub zmiany poprzednio wydanego postanowienia w trybie art. 24 § 1 K.k.w., zmniejszenia liczby godzin pracy społecznie użytecznej lub wysokości miesięcznych potrąceń za pracę (art. 61 K.k.w.), obligatoryjnego odroczenia wykonania kary ograniczenia wolności (art. 62 § 2 K.k.w.), obligatoryjnego zarządzenia wykonania kary (art. 178 § 2 in fine K.k.w.).

Bez udziału stron zatem zapadać będą postanowienia w kwestiach incydentalnych, bądź orzeczenia wydawane wyłącznie na korzyść skazanego. Nie będzie również konieczny udział obrońcy z urzędu w posiedzeniu w sytuacji, kiedy sąd będzie orzekał na korzyść lub zgodnie z wnioskiem skazanego (art. 22 § 1a in fine K.k.w.).

W art. 22 § 1a K.k.w. dokonano zmiany technicznej będącej konsekwencją modyfikacji treści art. 22 § 1 w odniesieniu do obecnego brzmienia tego przepisu.

Orzeczenia zaś odnoszące się do istoty postępowania wykonawczego, a wydawane na posiedzeniu bez udziału stron, jak np. w przedmiocie zawieszenia, bądź umorzenia postępowania wykonawczego lub umorzenia grzywny, będą zaskarżalne (art. 15 § 2a K.k.w.).

Powyższa regulacja uwzględnia również tendencję zmian zasad udziału w posiedzeniu, przyjętą w Kodeksie postępowania karnego nowelą z 10 stycznia 2003 r. (Dz. U. Nr 17, poz. 155). Obecnie istniejąca w postępowaniu wykonawczym zasadnicza różnica, co do zasady udziału w posiedzeniu nie znajduje uzasadnienia, przy czym podkreślenia wymaga, że regulacja obowiązująca obecnie w Kodeksie postępowania karnego (np. art. 459 § 1 i 2 K.p.k.) sprzyja sprawności postępowania, podczas gdy zasady udziału stron i innych osób w posiedzeniach obowiązujące dotychczas w postępowaniu wykonawczym mogą powodować nieuzasadnione przedłużanie tego postępowania. Proponowana zmiana uczyni również bezprzedmiotowymi rozważania, co do wprowadzenia zasady rozstrzygania w postępowaniu wykonawczym zarządzeniem, gdyż procedowanie sądu na posiedzeniu bez konieczności zawiadamiania stron w sensie technicznym niewiele różni się od rozstrzygania zarządzeniem, zważywszy na fakt, że zarządzenia takie musiałyby zawierać uzasadnienie z powodu ich zaskarżalności. Jednocześnie usuwa to wątpliwości, co do zgodności proponowanych rozwiązań z Konstytucją RP, które mogłyby powstawać przy przyjęciu ewentualnej zasady rozstrzygania w postępowaniu wykonawczym w drodze zarządzenia.

Proponuje się również wprowadzenie zmiany, co do zasady udziału w posiedzeniu sądu odwoławczego, przez przyznanie tego prawa tym osobom, które miały prawo wziąć udział w posiedzeniu sądu I instancji (art. 22 § 1 zd. 2 K.k.w.). Regulacja taka likwiduje niespójności istniejące w K.p.k. i K.k.w. – uregulowanie obecnie obowiązujące w K.k.w., przyznaje bowiem prawo do udziału w posiedzeniu sądu odwoławczego we wszystkich wypadkach, również mniej istotnych merytorycznie. Jest ono zupełnie rozbieżne z rozwiązaniem obowiązującym w K.p.k., ograniczającym właśnie udział stron w posiedzeniu sądu odwoławczego do wskazanych w przepisach sytuacji, tj. gdy zaskarżone postanowienie kończy postępowanie, bądź gdy strony miały prawo wziąć udział w posiedzeniu sądu I instancji. Celowym jest też wprowadzenie terminu instrukcyjnego dla rozpoznawania zażalenia przez sąd odwoławczy, tożsame w treści i uzasadnieniu z terminem instrukcyjnym dla rozpoznania wniosku lub skargi (art. 20 § 4 K.k.w.).

14. Postulowana w art. 24 § 2 K.k.w. propozycja wydłużenia czasu, w jakim sąd może zmienić lub uchylić postanowienie do 6 miesięcy jest zrównaniem do okresu przyjętego w przypadku instytucji prawa karnego zakazu orzekania na niekorzyść skazanego po upływie 6 miesięcy od uprawomocnienia orzeczenia, tj. art. 524 § 3 i art. 542 § 5 K.p.k. Stanowi także dostosowanie tego okresu do treści art. 164 § 2 K.k.w. Przepis ten normuje szczególne

rozstrzygnięcie o warunkowym zwolnieniu zawierające jednocześnie wyznaczenie okresu właśnie do 6 miesięcy na przygotowanie skazanego do życia po zwolnieniu. Dotychczasowe brzmienie w zasadzie uniemożliwia sądowi w ramach tego przepisu zmianę postanowienia o warunkowym zwolnieniu, jeżeli po upływie 3 miesięcy wyznaczonego okresu zajdą po stronie skazanego nowe, niekorzystne okoliczności mające istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia. Proponowana zmiana pozwoli na uniknięcie takich trudności.

Jednocześnie proponuje się dodanie § 3 stanowiącego, że na postanowienie wydane na podstawie § 1 przysługuje zażalenie tylko wtedy, gdy przysługiwało również na postanowienie podlegające zmianie lub uchyleniu. Propozycja ta jest konsekwencją wprowadzenia zasady niezaskarżalności postanowień wykonawczych. Oczywiście przecież jest, że jeżeli zażalenie przysługiwało na określone postanowienie, to powinno również przysługiwać na postanowienie je uchylające lub zmieniające.

15. Proponowane brzmienie przepisu art. 45 K.k.w. przewiduje fakultatywną zamianę grzywny na wykonanie pracy społecznie użytecznej, przy czym jedyną przesłanką takiej decyzji jest fakt bezskutecznej egzekucji. Przy założeniu zwiększenia dynamiki postępowania wykonawczego, wyeliminowano inicjatywę sądu zmierzającą do uzyskania zgody skazanego na etapie postępowania wykonawczego w przedmiocie zamiany kary grzywny na jej formę zastępczą w postaci pracy społecznie użytecznej. Zrezygnowano w projekcie z warunku uzyskania zgody skazanego, sąd podejmuje decyzję w przedmiocie zamiany bez konieczności uzyskania uprzedniej zgody. W takiej sytuacji aktualizuje się stan możliwości – wykonania zastępczej formy kary grzywny – jako propozycja dla skazanego. Ponadto w związku z sygnalizowanymi przez praktykę problemami „zaokrąglania” wymiaru pracy społecznie użytecznej występującymi przy przeliczaniu ilości stawek dziennych grzywny na pracę społecznie użyteczną, w projektowanym przepisie art. 45 § 1 przesądzono, że przy dokonywaniu takiego przeliczenia, zaokrąglanie wymiaru pracy społecznie użytecznej następować powinno „w górę” do pełnego miesiąca. Powyższa propozycja odnosi się także do zamiany na prace społecznie użyteczne kary grzywny orzeczonej kwotowo.

16. Projektowany art. 46 K.k.w. zakłada ujednolicenie przesłanek zarządzenia wykonania zastępczej kary pozbawienia wolności, które to rozstrzygnięcie staje się obligatoryjne w sytuacji bezskuteczności egzekucji, a zarazem niewyrażenia zgody na wykonanie pracy społecznie użytecznej na podstawie art. 45 K.k.w., bądź też negatywnego stosunku skazanego do takiej pracy (odpowiednie rozwiązania przewiduje się także w Kodeksie karnym skarbowym w art.186 oraz w Kodeksie wykroczeń w art. 25).

17. Zważywszy na fakt, że aktualnie obowiązujące rozwiązania prawne zawarte w art. 47 § 3 i 4 K.k.w. stanowią wyraz jedynie skomplikowania postępowania wykonawczego i prowadzą do jego oczywistego wydłużenia w wyniku ponownej zamiany form wykonania grzywny (§ 3 w obowiązującym brzmieniu), bądź nieuzasadnionych ze względów kryminologicznych zmian przelicznika kary zastępczej (§ 4 w obowiązującym brzmieniu), z rozwiązań tych należało zrezygnować.

Należy też wskazać, że projekt rezygnuje wprost z uzyskiwania zgody skazanego na pracę społecznie użyteczną, jako zastępczą formę wykonania grzywny. Aktualnie obowiązujący stan prawny w tym zakresie jest daleki od konsekwencji, skoro zgody skazanego na pracę na cel społeczny nie przewidują przepisy Kodeksu karnego dotyczące kary ograniczenia wolności. Tego rodzaju rozwiązanie obowiązujące w zakresie kary ograniczenia wolności, a projektowane w zakresie pracy społecznie użytecznej w zamian za nieuiszczoną grzywnę jest zgodne z regulacjami prawa międzynarodowego dotyczącymi zakazu pracy przymusowej. Artykuł 2 ust. 2 lit. c) Konwencji nr 29 dotyczącej pracy przymusowej lub obowiązkowej z 28 czerwca 1930 r. (Dz. U. z 1959 r. Nr 20, poz. 122) stanowi bowiem, że wyrażenie „praca przymusowa lub obowiązkowa” nie obejmuje wszelkiej pracy lub usług wymaganych od jakiejś osoby w wyniku skazania jej przez władzę sądową pod warunkiem, że ta praca lub te usługi będą wykonywane pod nadzorem i kontrolą władz publicznych i że ta osoba nie będzie najęta lub oddana do rozporządzenia jednostkom, prywatnym spółkom lub stowarzyszeniom. Praca społecznie użyteczna jako forma wykonania kary, zarówno ograniczenia wolności, jak i zastępczej grzywny pozostaje również poza zakresem regulacji Konwencji nr 105 z 25 czerwca 1957 r. o zniesieniu pracy przymusowej (Dz. U. z 1959 r. Nr 39, poz. 240) wynikającym z jej artykułu 1. Należy też dodać, że przepisy zawarte w art. 8 ust. 3 lit a – c Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych z 19 grudnia 1966 r. (Dz. U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167) wskazują wprawdzie, że nie wolno nikogo zmuszać do pracy przymusowej lub obowiązkowej, jednak zastrzegają, iż zakaz taki nie może być interpretowany jako wykluczający możliwość wykonywania ciężkiej pracy zgodnie z wyrokiem właściwego sądu w krajach, w których pozbawienie wolności połączone z ciężkimi robotami może być orzeczone jako kara za zbrodnie; ponadto w rozumieniu art. 8 ust. 3 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych wyrażenie „praca przymusowa lub obowiązkowa” nie obejmuje wszelkiej pracy lub świadczeń niepołączonych ze skazaniem za zbrodnie, a zwykle wymaganych od osób pozbawionych wolności na skutek prawomocnego orzeczenia sądu lub od osób w okresie warunkowego zwolnienia od takiego pozbawienia wolności. Skoro zatem powołana Konwencja dopuszcza możliwość znacznej dolegliwości dla skazanych, polegającej na wykonywaniu pracy przy okazji odbywania kar pozbawienia wolności, tym bardziej w drodze wniosku a maiori ad minus, dopuszczalne w świetle powołanych aktów prawa międzynarodowego jest zastosowanie rozwiązań o zdecydowanie mniej dolegliwym

charakterze, jakimi są prace, których podstawą jest orzeczenie sądu, związane z wykonywaniem kary ograniczenia wolności lub zastępczą formą wykonania grzywny.

Trzeba przy tym podkreślić, że zarówno obowiązujące regulacje dotyczące kary ograniczenia wolności, jak i projektowane w zakresie pracy społecznie użytecznej nie zawierają instrumentu fizycznego przymuszenia skazanego do pracy. Zawsze decyzja o tym, czy orzeczona względem niego praca będzie wykonana czy też nie, będzie podejmowana przez skazanego. Inną rzeczą jest to, że w sytuacji odmowy wykonania pracy społecznie użytecznej, czy też uchylania się od jej wykonywania, konieczne stanie się wykonanie grzywny w innej formie zastępczej – kary pozbawienia wolności.

18. Istotnym usprawnieniem ściągalności grzywny jest proponowana rezygnacja z instytucji jej odraczania i rozkładania na raty (art. 49 i 50 K.k.w.). Odroczenie wykonania i rozkładanie na raty kary grzywny nie poprawia skuteczności jej wyegzekwowania, a powoduje jedynie przedłużenie czasu trwania postępowania wykonawczego. W obecnym stanie prawnym odraczanie grzywny i rozkładanie jej na raty stanowią metodę stosowaną przez skazanych, której celem jest przedłużenie w czasie zapłaty kary grzywny.

Praktyka wskazuje, że mimo alternatywnego ujęcia, skazani na karę grzywny zamiennie korzystają z instytucji odroczenia grzywny i rozłożenia jej na raty, co powoduje, że wykonanie kary odwleka się niejednokrotnie na okres wielu miesięcy. Pamiętać również należy, że samo złożenie wniosku o rozłożenie grzywny na raty połączone z wdrożeniem procedury w tym zakresie spowoduje faktyczne odroczenie wykonania tej kary do czasu rozstrzygnięcia tego wniosku. Ponieważ wskazane instytucje znacząco wpływały na bieg postępowania wykonawczego, blokując ściągalność grzywny i należności sądowych oraz wydłużając postępowanie wykonawcze, dlatego uchyleniu podlega art. 49, 50 i art. 52 K.k.w.

Ponadto zarówno w postępowaniu karnym, jak i w postępowaniu wykonawczym należy mieć na uwadze szybkość i nieuchronność zarówno orzeczenia, jak i wykonania kary. Odwlekanie wykonania kary, w tym także, na skutek działań skazanego, bez dostatecznie ważnych powodów, jest sprzeczne z zasadą osądzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki (art. 45 ust. 1 Konstytucji), czy rozpatrzenia sprawy w rozsądnym terminie (art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności – Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, z późn. zm.) oraz z powinnością bezzwłocznego wykonania wyroku (art. 9 § 1 K.k.w.).

Nie można także pominąć argumentu, że sprawne i szybkie wykonanie orzeczonej kary leży w interesie samego skazanego, chociażby biorąc pod uwagę kwestie związane z zatarciem skazania.

Wskazać również należy, że zgodnie dyrektywą wyrażoną w art. 58 § 2 Kodeksu karnego, kary grzywny nie orzeka się, jeżeli dochody sprawcy, jego stosunki majątkowe lub możliwości zarobkowe uzasadniają przypuszczenie, że sprawca nie uiszczy grzywny i nie będzie jej można ściągnąć w drodze egzekucji. Wobec tego zasadne jest twierdzenie, że jeżeli w wyroku orzeczono wobec sprawcy karę grzywny, to jego dochody, stosunki majątkowe i możliwości zarobkowe pozwalają mu na jej uiszczenie. Projektowane zmiany zmierzają, co wskazano wyżej, do jak najszybszego wykonania orzeczenia, wobec czego pomiędzy wydaniem orzeczenia, a jego wykonaniem okoliczności te nie powinny ulec zmianie. Nie ma więc podstaw do dalszego utrzymywania instytucji odroczenia wykonania kary grzywny.

Zaznaczyć też trzeba, że w przypadku zaistnienia długotrwałej przeszkody w wykonaniu kary grzywny zastosowanie będzie miał art. 15 § 2 K.k.w. przewidujący zawieszenie postępowania wykonawczego.

19. Zmiana treści art. 51 K.k.w. jest zmianą dostosowawczą do proponowanych rozwiązań w zakresie kary grzywny.

20. Dokonano również koniecznych korekt w przepisach dotyczących wykonania zasądzonych należności sądowych i kary porządkowej (art. 206 K.k.w.). Przepisy te mają w istocie charakter norm odsyłających do przepisów regulujących wykonanie grzywny. Regulacja z art. 206 K.k.w. była konieczna z uwagi na rezygnację z instytucji rozłożenia na raty oraz odroczenia, podobnie jak w przypadku grzywny, odnośnie do należności sądowych, a także odpowiedniego stosowania przepisów dotyczących umorzenia należności sądowych, do przypadku, jeżeli jego przedmiotem jest kwota pieniężna. Obecna regulacja art. 206 § 3 K.k.w. posługuje się bowiem terminem „obowiązek uiszczenia kwoty pieniężnej” nieznanym Kodeksowi karnemu, jak i Kodeksowi karnemu skarbowemu.

21. Proponowane zmiany przepisów Kodeksu karnego wykonawczego w zakresie wykonania kary ograniczenia wolności, tj. art. 61 § 3, art. 62 § 4, art. 63 § 4, art. 63a § 2 i art. 64a mają charakter dostosowawczy i wynikają z przyjętej zasady ograniczenia zaskarżalności postanowień wydawanych w postępowaniu wykonawczym do przypadków wskazanych w ustawie (art. 6 § 1 i art. 21 K.k.w.).

22. W projektowanym art. 65 § 1 K.k.w., zrezygnowano z grzywny jako kary zastępczej, w razie uchylania się przez skazanego od wykonywania kary ograniczenia wolności.

Wydaje się bowiem, że kara łagodniejsza rodzajowo (a taką jest grzywna), nie powinna być karą zastępczą orzecaną za uchylanie się od wykonania kary rodzajowo surowszej. W przypadku zatem uchylania się skazanego od odbywania kary ograniczenia wolności, sąd zarządził będzie wykonanie zastępczej kary pozbawienia wolności. Waga tego rodzaju orzeczenia wymaga zapewnienia udziału w posiedzeniu prokuratora, skazanego, jego obrońcy, sądowego kuratora zawodowego oraz możliwości wniesienia zażalenia.

23. Zaproponowana zmiana w treści art. 79 K.k.w. ma na celu pozostawienie każdorazowo do decyzji sądu polecenia doprowadzenia skazanego do odbycia kary bez uprzedniego wezwania do aresztu śledczego. Wskazanie w przepisie dotychczasowym zapisu „w uzasadnionych wypadkach” rodzi dyskusje i polemikę, co do tego, co należy uznać za taki wypadek. Tymczasem pozostawienie ocenie sądu celowości rezygnacji z wzywania skazanego na rzecz doprowadzenia i tak zawiera potrzebę przemyślenia decyzji, a należy przede wszystkim pamiętać, że chodzi przecież o wykonanie prawomocnie orzeczonej kary.

Po skazaniu wyrokiem prawomocnym sąd, kierując karę do wykonania i zobowiązując skazanego do stawienia się w wyznaczonym terminie do odbywania kary, nie posiada wiedzy, jaka będzie decyzja klasyfikacyjna Komisji Penitencjarnej i w jakiego rodzaju i typu zakładu karnego skazany będzie odbywał karę. Kierowanie skazanego do stawienia się do odbycia kary w najbliższym dla jego miejsca zamieszkania zakładzie karnym doprowadzałoby do sytuacji, że np. recydywiści zgłaszałiby się do zakładów dla młodocianych itp., konieczne stało się więc wskazanie, że miejscem stawiennictwa skazanego powinien być areszt śledczy położony najbliżej jego miejsca zamieszkania (art. 79 § 1 K.k.w.).

Do rzadkości należą przypadki, że sąd w wyroku określa rodzaj i typ zakładu karnego, w którym skazany ma odbywać karę (art. 62 K.k.) – a tylko w takim przypadku sąd mógłby wskazać skazanemu odpowiedni zakład karny, do którego ma on się stawić.

Ponadto należy zauważyć, że zgłoszenie się do aresztu śledczego najczęściej stanowi ułatwienie dla skazanego z uwagi na mniejsze koszty stawienia się do odbycia kary.

Kolejnym argumentem przemawiającym za celowością proponowanego uregulowania jest często występująca w praktyce sytuacja, w której skazani nie zgłaszają się, lecz są doprowadzani do odbycia kary. W takich przypadkach doprowadzenie do zakładu karnego, w szczególności typu półotwartego lub otwartego, połączone byłoby z ewentualną możliwością ucieczki doprowadzonego (zakłady te nie mają odpowiednich zabezpieczeń ochronnych).

Ze wskazaną problematyką pozostaje w związku regulacja art. 74 § 2 K.k.w., w którym wyraźnie przewidziano możliwość zmiany przez komisję penitencjarną nie tylko typu, ale i rodzaju zakładu karnego.

24. Przedmiotowa zmiana implikuje także konieczność doprecyzowania w art. 79a § 1 i 79 b § 1 K.k.w., że czynności, o których mowa w tych przepisach będą wykonywane w areszcie śledczym. Dodatkowo, jako zmianę dostosowawczą, w § 1 art. 79a K.k.w. wprowadzono pojęcie „miejsca stałego pobytu” w zamian pojęcia „miejsca zameldowania lub przebywania”.

25. Zmieniając art. 80 § 1 i 1a K.k.w. doprecyzowano ich treść w taki sposób aby wyroki były wykonywane w kolejności ich wpływu. W związku z treścią art. 15 § 4 Kodeksu karnego wykonawczego, wykonywanie kar zgodnie z kolejnością, w jakiej uprawomocniły się orzeczenia, którymi wymierzono te kary, nie znajduje obecnie uzasadnienia.

Proponowana zmiana spowoduje istotne uproszczenie w zakresie sposobu wprowadzania orzeczeń do wykonania, w szczególności spowoduje znaczne zmniejszenie się liczby przypadków, kiedy należy dokonać nowego obliczenia okresu wykonywania kary i przez to znacząco zmniejszy się liczba czynności administracyjnych zarówno po stronie jednostek penitencjarnych, jak i sądu. Należy też spodziewać się, że w wyniku takiej zmiany zmniejszy się liczba wniosków o wyjaśnienie wątpliwości, kierowanych w trybie art. 13 Kodeksu karnego wykonawczego.

Proponowana zmiana umożliwi również wykonanie kar w sposób zgodny z treścią wyroku, zwiększając prawdopodobieństwo uiszczenia kar zastępczych oraz w sposób znacząco zmniejszy liczbę przypadków, gdy konieczne jest zarządzanie zmiany kolejności wykonania kary. Wprowadzenie do przepisu zasady wykonywania kary zastępczej pozbawienia wolności oraz zastępczej kary aresztu w ostatniej kolejności wypełniło lukę prawną w obowiązującym uregulowaniu (art. 80 § 1a K.k.w.). W praktyce i tak te zastępcze kary wykonywane były w ostatniej kolejności.

26. Jeśli chodzi o propozycję dotyczącą treści art. 86 § 2 K.k.w., to wskazać należy, że w dotychczasowym brzmieniu tego przepisu nie przewidziano wcale możliwości odbywania kary w zakładzie dla recydywistów penitencjarnych przez osoby pierwszy raz karane, ale wymienione w art. 65 Kodeksu karnego. Odwrotna możliwość, a więc dopuszczenie odbywania kary przez recydywistów penitencjarnych w zakładzie karnym dla pierwszy raz karanych, jest w przepisie wskazana i uzasadniają ją szczególne względy resocjalizacyjne. Tymczasem założeniem art. 65 K.k. jest szczególne traktowanie wymienionych w nim skazanych w zakresie wymiaru kary, środków karnych i środków związanych z poddaniem

próbie, tak jak recydywistów, i to z art. 64 § 2 K.k. Podstawą takiego rozwiązania jest uznanie przez ustawodawcę, że są to skazani wykazujący znaczny stopień demoralizacji i zagrożenia społecznego, wymagający intensywnych oddziaływań wychowawczo-resocjalizacyjnych. Powinna zatem istnieć również możliwość osadzania takich skazanych w zakładach dla recydywistów penitencjarnych w przypadkach, kiedy taka potrzeba będzie uzasadniona.

Nowelizacją omawianego przepisu objęto również skazanych na podstawie art. 37 § 1 pkt 2 i 5 K.k.s., tj. sytuacje jeżeli sprawca uczynił z popełnienia przestępstwa skarbowego stałe źródło dochodu oraz popełnił przestępstwo skarbowe działając w zorganizowanej grupie albo w związku mającym na celu popełnienie przestępstwa skarbowego.

27. Zaproponowana zmiana art. 88 K.k.w. polegająca na dodaniu § 5a związana jest z realizacją przez Służbę Więzienną zapisów normatywnych zawartych w ustawie z dnia 25 czerwca 1997 r. o świadku koronnym (Dz. U. z 2007 r. Nr 36, poz. 232). Mając na względzie wykonywanie przez Służbę Więzienną zadań, wynikających ze wzmiankowanej ustawy, znowelizowano również art. 88a (dodanie § 3), art. 100 (dodanie § 2) i art. 212a (dodanie § 5) Kodeksu karnego wykonawczego. W związku z koniecznością usankcjonowania stosowanej obecnie praktyki kierowania do zakładu karnego typu zamkniętego skazanych, o których mówi przepis art. 96 § 1 (m.in. sprawcy tzw. „przestępstw seksualnych”), w projektowanym przepisie art. 88 K.k.w. dodano § 5b.

28. Proponowana zmiana treści art. 88a § 2 pkt 2 lit. c (oraz 212a § 4 pkt 2 lit. c) Kodeksu karnego wykonawczego dotyczy dodania zwrotu „spowodowania ciężkiego uszczerbku na zdrowiu”.

Projektowane przepisy art. 88a § 3 i art. 212a § 6 K.k.w. jednoznacznie regulują kwestie, związane z umieszczaniem w wyznaczonym oddziale lub celi zakładu karnego typu zamkniętego lub aresztu śledczego również osób, które popełniły przestępstwo w zorganizowanej grupie albo związku mającym na celu popełnianie przestępstw.

29. Zmiana w art. 90 w pkt 8 K.k.w. podyktowana jest zmianami w sposobie postępowania z korespondencją osadzonych. W tym miejscu należy dodać, że zakazem cenzury objęto także korespondencję kierowaną do Rzecznika Praw Dziecka (art. 8a § 3 K.k.w.).

30. Proponuje się zmianę redakcji art. 100 Kodeksu karnego wykonawczego – propozycja ta nie ogranicza stosowania zasady, o której mowa w wymienionym artykule Kodeksu i art. 165

§ 1, kierowania skazanego do odbywania kary we właściwym zakładzie karnym położonym w miarę możliwości najbliższej przyszłego miejsca pobytu. Nie wprowadza również ograniczenia w prawidłowym rozmieszczaniu skazanych – zgodnie z zasadą ochrony społeczeństwa i bezpieczeństwa skazanych w zakładach karnych (unormowanie zawarte jest w art. 82 i 88 Kodeksu karnego wykonawczego).

Proponowana zmiana wpłynie natomiast na bardziej racjonalne i uzasadnione względami resocjalizacyjnymi podejmowanie decyzji transportowych w przypadku rozpatrywania kolejnych próśb skazanych o zmianę jednostki penitencjarnej. Pozwoli również na ograniczenie liczby transportów zwłaszcza tych, które nie znajdują uzasadnienia prowadzonymi wobec skazanego oddziaływaniami penitencjarnymi, wprowadzi możliwość skrócenia okresu oczekiwania na przetransportowanie, a ponadto pozwoli na niezwłoczne zrealizowanie dyspozycji transportowej skazanych, którzy np. ze względu na trudną sytuację rodzinną (ciężka choroba członka rodziny i inne), wymagają pilnego przetransportowania.

31. W art. 103 K.k.w. skreślenie wyrazów „ich obrońcy i pełnomocnicy oraz właściwe organizacje pozarządowe” spowodowane było koniecznością korekty oczywistego błędu zawartego w ustawie, która nie może dotyczyć uprawnień obrońców, pełnomocników i organizacji pozarządowych do kierowania skarg itp. do dowolnego podmiotu. Ponadto konieczne było skreślenie w zdaniu drugim wyrazów „w tych sprawach”, ponieważ aby uzyskać wiedzę, jakiej materii dotyczy korespondencja, konieczne jest zapoznanie się z jej treścią, co może być traktowane jako cenzura. Skoro korespondencja skazanego z wymienionymi podmiotami nie podlega cenzurze, to nie wiadomo, jaki jest jej temat, więc nie może być używany zwrot „w tych sprawach”. Wobec brzmienia nowo dodanego art. 8a K.k.w., zbędny stał się zawarty w § 1 zwrot „i nie podlega cenzurze” oraz przepis § 2.

Zmiany w art. 105 § 4 K.k.w. podyktowane były koniecznością dostosowania brzmienia tego przepisu do zmian w przepisach wskazanych powyżej.

32. Nowelizacja art. 105a K.k.w. ma na celu ochronę osób niepełnoletnich przed szkodliwym wpływem środowiska więziennego realizowaną przez zapewnienie nadzoru osób dorosłych nad osobami niepełnoletnimi uczestniczącymi w widzeniu. Znowelizowano treść § 2, w którym unormowano zasady organizacji widzeń. Jednocześnie w § 6 dookreślono zasady postępowania z zakupionymi w trakcie widzenia artykułami żywnościowymi.

33. Proponuje się uregulować kwestie związane z obowiązkiem poddania się osób pozbawionych wolności także badaniom na obecność w ich organizmie alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych – art. 116 § 1 pkt 3 i dodany art. 116b K.k.w. Obecnie, bowiem nie ma przepisu, który nakładałby na skazanego, w sposób jednoznaczny, obowiązek poddania się badaniom. Zdarzają się natomiast przypadki odmowy skazanych poddania się takiemu badaniu. W przypadku odmowy skazanego (podejrzanego np. o używanie narkotyków) poddania się badaniu, administracja nie ma jasnej podstawy prawnej do dalszych działań. Przepis taki jest potrzebny również ze względu na nasilający się problem przenikania alkoholu, narkotyków na teren zakładów karnych. Propozycja ma na celu uzupełnienie obecnych przepisów o regulacje dotyczące kwestii sprawdzania obecności alkoholu lub narkotyków w organizmie osadzonego. Umieszczenie upoważnienia ustawowego dla Ministra Sprawiedliwości zakłada konieczność wzięcia pod uwagę zarówno szczegółowego określenia sposobu badania, jak i uwzględnienia problemu weryfikacji badania w przypadku podważania przez badanego wyniku wykonanego testu na zawartość w organizmie skazanego alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych. Z treści art. 116a pkt 4 wynika bowiem w sposób jednoznaczny, że skazanemu nie wolno spożywać alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych. Złamanie tego zakazu może skutkować ukaraniem karą dyscyplinarną. Oczywiście unormowanie odnoszące się do możliwości przeprowadzenia badania na obecność w organizmie osób pozbawionych wolności alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych, jako ukierunkowane na weryfikację przestrzegania przez osobę badaną wskazanego powyżej zakazu, nie będzie odnosić się do wypadków, w których zażywanie przez takie osoby leków zawierających środki odurzające lub substancje psychotropowe następuje na podstawie zalecenia lekarskiego, a więc ma charakter legalny.

34. Mając na względzie potrzebę zwiększenia liczby skazanych pracujących w warunkach wolnościowych (tj. między innymi – poza aspektem ekonomicznym – również aspekt resocjalizacyjny) zmieniono treść art. 123a § 2 Kodeksu karnego wykonawczego, dodając do katalogu potencjalnych pracodawców również organizacje pożytku publicznego.

35. W art. 126 § 1 K.k.w. w miejsce „zapomogi” proponuje się użycie pojęcia „środków”.

Jest ono bardziej odpowiednie zważywszy proponowaną zmianę art. 113 § 6 K.k.w. przez dodanie do środków wolnych od egzekucji także środków pieniężnych przyznanych skazanemu ze środków, o których mowa w art. 136a § 1 K.k.w. i środków pieniężnych wpłaconych na poczet grzywny, która została zamieniona na zastępczą karę pozbawienia wolności i zastępczą karę grzywny (art. 113 § 1 pkt 2 i 3 K.k.w.). Skazany w każdym czasie może zwolnić się od zastępczej kary pozbawienia wolności za nieuiszczoną grzywnę

dokonując stosownej wpłaty. Nie jest uzasadnione, aby taka kwota, wpłacona na poczet grzywny następnie podlegała egzekucji na poczet innych zobowiązań. Grzywna jest karą podlegającą wykonaniu w formie majątkowej na rzecz Skarbu Państwa.

Zmiana w § 5 ma na celu urealnienie wpływu skazanego na dysponowanie środkami pieniężnymi i przedmiotami wartościowymi pozostającymi w jego dyspozycji.

36. Zmiana art. 141a § 1 K.k.w. podyktowana jest koniecznością dostosowania regulacji prawa karnego wykonawczego do standardów określonych w Europejskich Regułach Więziennych. Treść projektowanego przepisu stanowi odzwierciedlenie pkt 24.7 wskazanych Europejskich Reguł Więziennych.

Projekt zakłada ograniczenie czynności sędziego penitencjarnego do minimum niezbędnego do zabezpieczenia gwarancji procesowych skazanego. Spełnieniu tego celu służy m.in. przekazanie dyrektorowi zakładu karnego kompetencji do wydawania decyzji w przedmiocie udzielenia zezwolenia na czasowe opuszczenie zakładu karnego. Podyktowane to jest także względami praktycznymi. Z reguły bowiem konieczność podejmowania tego typu decyzji zachodzi w sytuacjach niecierpiących zwłoki i ma charakter pilny. Przekazanie natomiast kompetencji w tym zakresie sędziemu penitencjarnemu wiązałoby się z koniecznością przesyłania wniosku skazanego, a tym samym przedłużałoby niepotrzebnie tok postępowania. W projekcie określono także cel udzielenia przepustki (§ 1 in fine).

Podkreślić jednak należy, że kontrolę decyzji dyrektora zakładu karnego w przedmiocie zezwolenia na czasowe opuszczenia jednostki penitencjarnej, gwarantuje możliwość wniesienia skargi przez skazanego (art. 141a § 5 K.k.w.).

37. W związku z zaistniałą koniecznością wyeliminowania różnic w rodzaju kary dyscyplinarnej, polegającej na pozbawieniu lub ograniczeniu możliwości dokonywania zakupów przez skazanego odbywającego karę pozbawienia wolności i tymczasowo aresztowanego, proponuje się wprowadzenie odpowiednich zmian do art. 222 § 2 pkt 7 K.k.w.

38. W celu sprawniejszego oraz bardziej racjonalnego wykonywania kary pozbawienia wolności niezbędne stało się dokonanie stosownych zmian w niektórych przepisach regulujących tę instytucję.

W art. 151 § 1 K.k.w. rezygnacja z zapisu „do 6 miesięcy” ma na celu wyeliminowanie kilkakrotnego orzekania w przedmiocie odroczenia wykonania kary

w przypadkach, kiedy z ustaleń sądu wynika, że konieczne jest orzeczenie o odroczeniu na dłuższy okres niż 6 miesięcy.

Natomiast zmiana § 2 w art. 151 K.k.w. jest zmianą redakcyjną obowiązującego już uregulowania i wynika z uznania celowości ograniczenia stosowania przesłanki w postaci przeludnienia zakładów karnych do odroczenia wykonania kary pozbawienia wolności tylko do przypadków drobniejszych przestępstw oraz mniej zdemoralizowanych i niebezpiecznych przestępców. Niemożność podołania przez państwo obowiązku izolowania skazanych na karę pozbawienia wolności nie może być, jak to ma miejsce w obowiązującej regulacji, przesłanką równorzędną z sytuacją osobistą i rodzinną skazanego, zwłaszcza w przypadku sprawców przestępstw o wysokiej szkodliwości.

Z kolei zmiana treści przepisu art. 151 § 3 K.k.w. pozwoli na usunięcie ciągłych wątpliwości, w jaki sposób należy liczyć okres odroczenia kary pozbawienia wolności w przypadkach, kiedy orzekano o tej instytucji kilkakrotnie. Zasada wynikająca z dotychczasowego art. 151 § 2 K.k.w. rodziła komplikacje w sytuacji, gdy kolejne postanowienia były wydawane po upływie okresu wyznaczonego w pierwszym postanowieniu bądź nawet przed jego upływem. Nawet orzecznictwo Sądu Najwyższy w tym przedmiocie nie jest jednolite.

Wyraźne wskazanie, że odroczenie może być udzielone kilkakrotnie, jednak łączny okres odroczenia nie może przekroczyć okresów wskazanych w § 1, okres odroczenia biegnie od daty wydania pierwszego postanowienia w tym przedmiocie eliminuje powyższe wątpliwości, przede wszystkim jest czytelny nie tylko dla sądów, ale też samych skazanych.

Celowe też wydaje się stworzenie w nowym § 4 art. 151 możliwości analogicznej jak dotąd obowiązującej w art. 153 § 4 K.k.w., czyli zobowiązania skazanego do utrzymywania w czasie odroczenia kontaktu z kuratorem zawodowym i nałożenie na niego wskazanych tam obowiązków, a także dodania do ich katalogu obowiązku poddania się leczeniu. Proponowana zmiana nie tylko zapewni lepszą kontrolę sądu nad skazanym w okresie odroczenia, ale też może lepiej motywować skazanych do właściwego zachowania. Konsekwencją zastosowania tej instytucji przy odraczaniu wykonania kary jest przewidzenie w art. 156 § 1 in fine K.k.w. możliwości odwołania odroczenia w sytuacji niewykonywania przez skazanego nałożonych nań obowiązków. Należało jednocześnie dostosować do nowego brzmienia art. 151 także art. 153 K.k.w., przez przepis § 2 art. 156 K.k.w.

39. W art. 152 dotychczasową treść oznaczono jako § 1 i dodano § 2 i 3, które wskazują kto może złożyć wniosek o warunkowe zawieszenie wykonania kary pozbawienia wolności, w sytuacji opisanej w § 1 oraz osoby, które mogą wziąć udział w posiedzeniu.

40. Analogiczna zasada do przewidzianej w propozycji brzmienia art. 151 § 3 K.k.w., tj. przy instytucji odroczenia wykonania kary, powinna także obowiązywać w przypadku instytucji przerwy w wykonaniu kary pozbawienia wolności (art. 156 § 2 K.k.w.). Skoro zaś przewidziano możliwość zobowiązania skazanego do utrzymywania w okresie odroczenia kontaktu z sądowym kuratorem zawodowym, to należało tylko wymienić dodatkowo w art. 153 § 2 K.k.w. przepis art. 151 § 4 jako ten, który stosuje się odpowiednio w przypadku przerwy w wykonaniu kary oraz uchylić niepotrzebny w tej sytuacji w art. 153 przepis § 4.

Dodatkowa zmiana w art. 153 § 2 K.k.w. polega na wykreśleniu z katalogu przesłanek warunkujących uzyskanie przez skazanego zgody na przerwę w wykonywaniu kary pozbawienia wolności „ważnych względów zdrowotnych”. Wymieniony zwrot występujący w dotychczasowej treści tego przepisu daje bowiem zbyt dużą możliwość interpretacyjną, a co za tym idzie – możliwość manipulowania nim w celu uzyskania przerwy w wykonaniu kary pozbawienia wolności lub uchylenia tymczasowego aresztowania. Z drugiej strony usunięcie tego zwrotu nie eliminuje możliwości odroczenia lub udzielenia przerwy w wykonywaniu kary, zawężając je jednak do możliwości określonych w art. 150 Kodeksu karnego wykonawczego, tj. występowania u skazanego ciężkiej choroby, uniemożliwiającej mu wykonanie orzeczonej kary.

Proponowana zmiana brzmienia art. 153 § 5 K.k.w. podyktowana jest tym, że obecna redakcja tego przepisu znacznie utrudnia procedowanie w sytuacji, gdy skazany przebywa w jednostce penitencjarnej poza terenem działania właściwego miejscowo sądu penitencjarnego.

Istotną zmianą jest przyznanie dyrektorowi zakładu karnego legitymacji do występowania z wnioskiem o udzielenie skazanemu przerwy w wykonaniu kary (art. 153a § 2 K.k.w.). Proponowana zmiana podyktowana jest względami praktycznymi. Dyrektor zakładu karnego, będąc odpowiedzialny za zapewnienie skazanemu odpowiednich warunków odbywania kary pozbawienia wolności, w tym również opieki zdrowotnej, posiada pełne informacje o stanie zdrowia skazanego, mogące stanowić przesłankę do udzielenia przerwy w karze.

W odniesieniu do propozycji zmiany brzmienia art. 155 § 2 K.k.w. należy wskazać, że podyktowana ona została trudnościami interpretacyjnymi, jakie istnieją na gruncie obowiązującego unormowania, co wpłynęło także na konieczność wypowiedzenia się w tym przedmiocie przez Sąd Najwyższy. Nie jest bowiem obecnie jednoznaczne, czy można warunkowo zwolnić skazanego z odbycia reszty kary – jeżeli przerwa w wykonaniu tej kary trwała co najmniej rok, a skazany odbył co najmniej 6 miesięcy kary – w sytuacji, gdy orzeczono wobec niego kilka kar, na okres łącznie przekraczający 3 lata (np. wymierzono mu na mocy dwóch wyroków po 2 lata pozbawienia wolności). Dodanie więc słów „lub suma

kar” wątpliwości te usunie i pozwoli stosować omawiany przepis tylko w sytuacji, gdy i suma kar orzeczonych wobec skazanego nie przekracza 3 lat.

41. Projektowana zmiana art. 156 § 1 i 2 K.k.w. ma charakter dostosowawczy wynikający ze zmiany art. 151 § 4 i uchylecia art. 153 § 4 K.k.w.

Za wskazane należy uznać doprowadzenie do jednoznacznego rozumienia przepisu art. 156 § 4 K.k.w. Z tego względu proponuje się zmianę jego brzmienia przez wprowadzenie unormowania, że zawsze w sytuacji tymczasowego aresztowania skazanego korzystającego z przerwy w odbywaniu kary, kara ta podlega wykonaniu z mocy prawa. Zasadne jest także wprowadzenie takiej regulacji w przypadku instytucji odroczenia wykonania kary (art. 156 § 5 K.k.w.), co z niezrozumiałych względów nie miało dotychczas miejsca. Ewentualne zaś trudności po stronie Służby Więziennej przy wykonywaniu tego typu orzeczeń nie mogą stanowić wystarczającego uzasadnienia utrzymywania takiego stanu rzeczy. Bardziej celowe wydaje się doprowadzenie do zmiany przepisów wykonawczych. W art. 156 § 3 K.k.w. przewidziano, że odwołanie odroczenia oraz przerwy w karze, następuje przez właściwy sąd jeżeli przesłanki odwołania nastąpią po udzieleniu pisemnego upomnienia przez sądowego kuratora zawodowego.

42. Projekt ustawy obejmuje też nowelizację art. 159 K.k.w. przy czym proponuje się wprowadzenie do tego przepisu możliwości nałożenia na warunkowo zwalnianego, oprócz obowiązków przewidzianych w art. 72 § 1 K.k., także obowiązku naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem, za które skazany odbywa karę, określonego w art. 72 § 2 K.k., o ile oczywiście szkoda ta nie została wcześniej naprawiona. Zmiana ta ma na celu zadośćuczynienie słusznym roszczeniom pokrzywdzonych. Skoro skazany korzysta z dobrodziejstwa wcześniejszego opuszczenia zakładu karnego, zasadne wydaje się, aby korzyść z tego odniosły również ofiary popełnionego przez niego przestępstwa. Jednocześnie w art. 159 § 2 K.k.w. przewidziano obowiązki skazanego, który nie został oddany pod dozór kuratora.

Konsekwencją przyjętej zmiany jest nowelizacja treści art. 169 § 3 i 4 K.k.w.

43. W art. 160 § 1 K.k.w. zostały enumeratywnie wyliczone przesłanki odwołania warunkowego przedterminowego zwolnienia. Część z nich ma charakter względnie obligatoryjny, co oznacza, że w razie:

– niewykonywania przez skazanego, który nie został oddany pod dozór, ciążących na nim z mocy prawa obowiązków określonych w art. 159 § 2,

- uchylania się od dozoru, orzeczonych środków karnych lub obowiązków nałożonych w związku z decyzją o warunkowym zwolnieniu lub orzeczonych środków karnych,
- rażącego naruszenia przez skazanego, w okresie próby, porządku prawnego, w szczególności popełnienia przestępstwa nieumyślnego bądź umyślnego, za które orzeczono karę inną niż kara pozbawienia wolności

sąd będzie miał obowiązek odwołać warunkowe przedterminowe zwolnienie, chyba że uzna, że zachodzi wyjątkowy przypadek, uzasadniony szczególnymi okolicznościami (art. 160 § 4 K.k.w.).

Natomiast w razie popełnienia przez skazanego w okresie próby umyślnego przestępstwa, za które orzeczono prawomocnie karę pozbawienia wolności (bezwzględna karę pozbawienia wolności lub karę tę orzeczono z warunkowym zawieszeniem jej wykonania), sąd nie będzie mógł odstąpić od odwołania warunkowego zwolnienia (art. 160 § 1 pkt 1 i § 4 K.k.w.).

Art. 160 § 3 K.k.w. nakłada z kolei na sądowego kuratora zawodowego, w przypadku zaistnienia przesłanek do odwołania warunkowego zwolnienia, obowiązek bezzwłocznego skierowania do sądu wniosku w tym przedmiocie. Projekt zakłada, że obowiązek ten będzie spoczywać również na osobie godnej zaufania, stowarzyszeniu, instytucji albo organizacji społecznej, o której mowa w art. 159 § 1 K.k.w., pod których dozór oddano skazanego, a także osobie lub przedstawicielowi wskazanych podmiotów.

Projekt utrzymuje zasadę, że w przypadku odwołania warunkowego zwolnienia okresu spędzonego na wolności nie zalicza się na poczet kary pozbawienia wolności (art. 160 § 7 K.k.w.).

44. W celu zapobieżenia regularnie powtarzanym, co 3 miesiące przez skazanych, którym wymierzono długoterminowe kary pozbawienia wolności, bezzasadnym wnioskom o warunkowe przedterminowe zwolnienie i konieczności rozpoznawania tych wniosków tak często przez sąd penitencjarny – należy, jak się wydaje, wprowadzić proponowaną zmianę treści art. 161 § 3 i 4 K.k.w.

Ponadto, co 6 miesięcy dokonuje się oceny okresowych postępów skazanego w resocjalizacji, więc okres 6 miesięcy między jednym a drugim wnioskiem połączony mógłby być z taką oceną.

Przepis § 5 nakłada na dyrektora zakładu karnego składającego wniosek o warunkowe przedterminowe zwolnienie obowiązek jednoczesnego przesyłania opinii, zawierającej w szczególności prognozę kryminologiczno-społeczną. Przyspieszy to znacznie postępowanie wykonawcze i wydanie decyzji w przedmiocie warunkowego zwolnienia. W innych

przypadkach dyrektor ma obowiązek przesyłania opinii na żądanie sądu penitencjarnego lub na prośbę skazanego, który osobiście składa wniosek o warunkowe zwolnienie.

45. Z obecnego brzmienia zdania pierwszego art. 162 wynika, że sąd penitencjarny wysłuchuje przedstawiciela administracji zakładu karnego, a sądowego kuratora zawodowego, jeżeli składał wniosek o warunkowe zwolnienie oraz powinien uwzględnić ugodę zawartą w wyniku mediacji.

Zmiana brzmienia art. 162 K.k.w. ma na celu spowodowanie wszechstronnego wyjaśniania przez sąd penitencjarny okoliczności związanych ze składanymi przez dyrektora zakładu karnego i sądowego kuratora zawodowego wnioskami o warunkowe zwolnienie i zagwarantowanie organom postępowania wykonawczego udziału w podejmowanych czynnościach procesowych.

Natomiast ze zdania drugiego art. 162 § 1 K.k.w. wynika, że rozpoznając każdy wniosek o warunkowe zwolnienie osoby, która popełniła przestępstwo określone w art. 197 – 203 K.k. w związku z zaburzeniami preferencji seksualnych, niezbędne jest zasięgnięcie opinii biegłych. W tej sytuacji, proponowana zmiana treści art. 162 § 1 K.k.w. powinna doprowadzić do tego, że zasięgnięcie opinii biegłych nastąpi wówczas, gdy zasadne będzie udzielenie warunkowego przedterminowego zwolnienia. Wiąże się to z kosztami związanymi z dopuszczeniem dowodu z opinii biegłych, ponoszonymi najczęściej przez Skarb Państwa, jak i z ewentualną przewlekłością postępowania.

46 W odniesieniu do proponowanej zmiany treści art. 163 § 1 K.k.w. należy wskazać, że obecnie i tak praktycznie kontrola zachowania się skazanego w okresie próby odbywa się przez zlecenie wywiadów z okręgu sądu penitencjarnego, który wydał orzeczenie w I instancji kuratorowi lub policji z rejonu zamieszkania lub pobytu skazanego.

Postulowana zmiana stałaby się ujednoliceniem tej sytuacji oraz uproszczeniem przepisów, a ponadto byłaby, co do istoty spójna z propozycją zmiany art. 177 i 178 K.k.w. Projekt ogranicza więc właściwość sądu penitencjarnego, który udzielił warunkowego zwolnienia, do sytuacji, gdy miejsce pobytu lub zamieszkania zwolnionego skazanego nie jest znane.

Propozycja dodania w art. 163 K.k.w. § 2 ma na celu jednoznaczne uregulowanie kwestii kontroli warunkowo zwolnionego, jeżeli nie oddano go pod dozór i nie nałożono na niego żadnych obowiązków. W takim przypadku sąd penitencjarny, w razie konieczności, może zarządzić zebranie informacji o skazanym, a w szczególności zarządzić przeprowadzenie przez kuratora sądowego stosownego wywiadu. W pozostałych sytuacjach kurator bądź sprawuje dozór nad warunkowo zwolnionym, bądź też prowadzi kontrolę okresu próby (jeżeli skazanego nie oddano pod dozór, a jedynie nałożono na niego obowiązki

związane z próbą). Obowiązek taki ciąży na kuratorze zgodnie z projektowanym art. 173 § 2 K.k.w. Podobne rozwiązanie przyjęto w projektowanych art. 177 oraz art. 178 § 1 K.k.w.

47. Zmiana art. 165 § 1 K.k.w. polega na doprecyzowaniu jego treści, dotychczasowy przepis ustawowy nie nakazywał, aby zakład karny położony najbliżej przyszłego miejsca stałego pobytu skazanego, był także zakładem „właściwym”.

48. Zmiana art. 166 K.k.w., polegająca na dodaniu § 4, ma na celu unormowanie kwestii związanych z możliwością uzyskania przez skazanego tzw. pomocy postpenitencjarnej przez wyłączenie możliwości udzielenia pomocy skazanym odbywającym zastępczą karę pozbawienia wolności. Proponowany przepis jest bowiem niezbędny do ochrony środków Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej. Obecny stan prawny dopuszczał udzielanie zapomóg osobom, które same dokonały wpłat na poczet odbywanych kar zastępczych.

49. Ponadto w precyzyjny sposób uregulowano zasady gromadzenia środków skazanego wypłacanych w chwili zwolnienia z zakładu karnego (art. 126 § 1 K.k.w.) oraz zasady zarządzania środkami pieniężnymi skazanego (art. 113 § 5 i § 6 K.k.w.). W tym zakresie uwzględniono postulaty praktyki dotyczące konieczności zmian przedmiotowych przepisów.

50. Proponowana zmiana, polegająca na uchyleniu przepisu art. 167 K.k.w. podyktowana jest przede wszystkim znikomym znaczeniem praktycznym tej instytucji prawnej. Jak bowiem wynika z danych statystycznych Ministerstwa Sprawiedliwości w roku 2007 skazani złożyli w trybie art. 167 K.k.w. – 153 wnioski. W roku 2008 i 2009 takich wniosków złożono odpowiednio: 125 i 177. W porównaniu do wniosków złożonych w latach wcześniejszych następuje dalszy spadek liczby wniosków składanych w omawianym trybie. Jak wynika bowiem z danych Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości z dnia 25 lipca 2006 r., w roku 1999 skazani złożyli – 373 wnioski, zaś w 2000 r. takich wniosków było – 308.

Godzi się też zauważyć, że dozór kuratora, czy obowiązki orzekane na podstawie art. 167 K.k.w. nie są związane z jakimkolwiek okresem próby. Nie mają one zatem charakteru środka probacyjnego. Jedyłą natomiast konsekwencją nierealizowania przez skazanego zasad dozoru, czy nałożonych obowiązków, jest utrata możliwej do uzyskania pomocy w zatrudnieniu, czy tymczasowym zakwaterowaniu.

Pozostałe zaś środki probacyjne w postaci obowiązków określonych w art. 72 K.k., czy też w postaci dozoru kuratora, orzekane w związku z warunkowym zawieszeniem wykonania kary, warunkowym przedterminowym zwolnieniem z odbycia reszty orzeczonej

kary pozbawienia wolności, czy też warunkowym umorzeniem postępowania karnego, związane są z koniecznością kontroli zachowania sprawcy w wyznaczonym okresie próby, a konsekwencją uchylania się od dozoru, czy obowiązków, może być wykonanie orzeczonej kary, bądź pozostałej do odbycia części kary pozbawienia wolności, ewentualnie podjęcie warunkowo umorzonego postępowania karnego.

W tej sytuacji, orzekana na podstawie art. 167 K.k.w., instytucja dozoru czy obowiązków, które nie służą kontroli zachowania skazanego w okresie próby i nie przewidują żadnych sankcji prawnych za ich nieprzestrzeganie, sprzeczna jest z aksjologią Kodeksu w tym zakresie i w gruncie rzeczy prowadzić może do demoralizacji i utrwalenia u skazanych braku szacunku dla prawa.

51. Nowa redakcja art. 168 Kodeksu karnego wykonawczego rozwiązuje definitywnie pojawiający się w praktyce problem – jaki jest właściwy termin zwolnienia w przypadku zbiegu dwóch lub więcej dni ustawowo wolnych od pracy.

52. Zaproponowana zmiana art. 168a K.k.w. ma na celu uzupełnienie ciążącego na dyrektorach zakładów karnych i sędziach penitencjarnych obowiązku informowania innych podmiotów o opuszczeniu jednostki penitencjarnej przez skazanych odbywających karę pozbawienia wolności.

Proponuje się uzupełnienie regulacji zawartej w § 3 art. 168a K.k.w. dotyczącej informowania właściwej jednostki policji o opuszczeniu zakładu karnego przez skazanego z zaburzeniami preferencji seksualnych odbywającego karę pozbawienia wolności za przestępstwo określone w art. 197 – 203 Kodeksu karnego.

W dotychczasowym brzmieniu przepis ten przewidywał obowiązek informowania Policji tylko w przypadku zwolnienia takiego skazanego z zakładu karnego po odbyciu kary, w wypadku jego ucieczki lub w przypadku wydania, co do niego decyzji o udzieleniu przepustki określonej w art. 91 pkt 7 K.k.w. i 92 pkt 9 K.k.w. lub czasowego zwolnienia, o którym mowa w art. 138 § 1 pkt 7 lub 8 K.k.w., 141a § 1 i 1a K.k.w. i 165 § 2 K.k.w. Proponuje się, aby obowiązek ten rozszerzyć również na sytuacje, gdy takiemu skazanemu udzielono przerwy w wykonaniu kary pozbawienia wolności lub warunkowego przedterminowego zwolnienia z jej odbycia, a także gdy udzielono mu przepustkę na podstawie art. 234 § 2 K.k.w.

Proponowana zmiana zlikwiduje lukę istniejącą w obowiązujących przepisach i pozwoli na informowanie właściwej jednostki Policji o każdym przypadku opuszczenia przez skazanego, określonego w § 3, zakładu karnego. Ponadto proponuje się, aby przepis ten uzupełnić o przepis, że dyrektor zakładu lub sędzia penitencjarny powiadamia jednostkę

Policji o zaistnieniu okoliczności wskazanych w tym przepisie niezwłocznie, podobnie jak ma to miejsce w sytuacji określonej w § 1.

W § 3 doprecyzowano także właściwość jednostki Policji, którą zawiadamia się o opuszczeniu przez skazanego za przestępstwo określone w art. 197 – 203 K.k. wskazując, że jest to jednostka właściwa dla miejsca stałego pobytu skazanego.

Ponadto proponuje się dodanie § 4, który rozszerza kategorię skazanych, w przypadku których należy informować właściwą jednostkę Policji o opuszczeniu przez nich zakładu karnego, o skazanych za przestępstwo popełnione w zorganizowanej grupie albo związku mających na celu popełnienie przestępstwa oraz skazanych odbywających karę pozbawienia wolności orzeczoną za przestępstwo umyślne w wymiarze nie niższym niż 3 lata. Proponowana zmiana ma na celu wzmocnienie ochrony społeczeństwa przed sprawcami szczególnie niebezpiecznych przestępstw, jakimi są przestępstwa popełnione w zorganizowanej grupie, jak również przestępstw o znacznym stopniu szkodliwości społecznej, o którym świadczy wysokość kary wymierzonej sprawcy. Niewątpliwie Policja mając informacje o opuszczeniu przez takich skazanych zakładu karnego, będzie miała realną możliwość kontrolowania ich zachowania na wolności, czuwania nad przebiegiem procesu resocjalizacji, a także zapewnienia bezpieczeństwa pokrzywdzonym i innym osobom (świadkom), które mogą czuć się zagrożone na skutek przebywania na wolności wyżej wymienionych skazanych. Z kolei § 5 doprecyzowuje tryb postępowania w przypadku, gdy skazany odbywa kolejno kilka kar pozbawienia wolności.

53. Konsekwencją zmiany treści art. 168a K.k.w. jest zmiana tytułu Oddziału 13 w Rozdziale X przez wykreślenie słowa „pokrzywdzonego”, albowiem przepis w proponowanym brzmieniu dotyczy informowania nie tylko pokrzywdzonych, ale również Policji. Wprowadzenie przedmiotowej regulacji nie spowoduje skutków finansowych dla budżetu państwa.

54. Zmiana w art. 169 § 3 i 4 K.k.w. jest zmianą dostosowawczą związaną z projektowanym art. 3 § 1.

55. Proponuje się również wprowadzenie zmian w art. 173 K.k.w.

Projektowane przepisy art. 173 § 1 i 2 określają zakres działania kuratora sądowego, a wprowadzone w nich zmiany mają charakter dostosowawczy, wynikający w szczególności ze zmian dokonanych w § 2 pkt 2 oraz ze zmian zmierzających do szerszego niż dotychczas powierzenia sprawowania dozoru stowarzyszeniom, organizacjom, bądź instytucjom, o których mowa w art. 175 § 1 K.k.w.

Obowiązujący art. 173 § 3 pkt 1 K.k.w. stanowi, że do zakresu działania sądowego kuratora zawodowego należy kontrolowanie zachowania skazanego w okresie próby. Konsekwencją tak ogólnego ujęcia obowiązków kuratora wobec skazanego poddanego próbie jest przyjęcie, że kurator sądowy zobowiązany jest do kontrolowania skazanego bez względu na to czy orzeczono dozór oraz czy na skazanego nałożono obowiązki.

Ratio legis obowiązującego przepisu nie znajduje uzasadnienia celowościowego. Utrzymywanie obowiązku kontrolowania zachowania każdego skazanego, jak i sprawcy przestępstwa, w całym okresie próby wydaje się niecelowe. Dotyczy to sytuacji zarówno, gdy sąd nie nałożył na skazanego lub sprawcę żadnych obowiązków oraz sytuacji, gdy osoby te wywiązały się z nałożonych na nie obowiązków.

W ocenie projektodawcy, jeżeli sąd nie nałoży na skazanego żadnych obowiązków i nie odda go pod dozór kuratora, to oznacza, że prognoza kryminologiczna zakłada, że wystarczającym będzie upływ okresu próby pod warunkiem nie naruszenia porządku prawnego bez konieczności ingerowania kuratora. Jeżeli sąd w wyroku poza okresem próby nie określił żadnych obowiązków o charakterze probacyjnym lub gdy skazany bądź sprawca wywiązał się z obowiązków, kurator nie powinien kontrolować jego zachowania bez decyzji sądu, który w postępowaniu wykonawczym w razie potrzeby może zarządzić zebranie informacji o osobie skazanego lub sprawcy w drodze wywiadu środowiskowego (art. 14 § 1 K.k.w.).

Projektowana w art. 173 § 2 Kodeksu karnego wykonawczego zamiana wyrazów „zakresu działania” na wyraz „obowiązków” ma na celu podkreślenie obligatoryjnego charakteru czynności, o których mowa w pkt 1 – 14. Sądowy kurator zawodowy ma obowiązek, a nie jedynie uprawnienie składania wniosków i podejmowania innych czynności wymienionych w powołanych punktach, jeżeli tylko zaistnieją ku temu ustawowe przesłanki, określone w przepisach Kodeksu karnego i Kodeksu karnego wykonawczego. Dotychczasowe sformułowanie budzi wątpliwości interpretacyjne czy „zakres działania” oznacza uprawnienie, czy też obowiązek po stronie sądowego kuratora zawodowego, szczególnie w sytuacji, kiedy sąd nie jest zobligowany do wydania określonego orzeczenia (np. art. 78 § 2 K.k., art. 160 § 1 pkt 2 – 4 K.k.w.). Ponadto należy zwrócić uwagę na spójność regulacji art. 173 § 2 pkt 13 K.k.w. w związku z art. 14 § 1 K.k.w., który przewiduje uprawnienie organów, wykonujących orzeczenie określonych w art. 2 pkt 1 – 5 K.k.w., do zlecenia wywiadu środowiskowego kuratorowi sądowemu.

56. Zmiana przepisu art. 14 § 1 K.k.w. zasadniczo dotyczy przedmiotowej kwestii, a mianowicie wyznaczenia kręgu podmiotów uprawnionych do zlecenia kuratorowi przeprowadzenia wywiadu środowiskowego. Mając na uwadze postulaty praktyki niezbędnym było ograniczenie podmiotów, którym przysługuje wskazane uprawnienie,

w celu uniknięcia w praktyce zlecania wywiadów kuratorowi w sytuacji, kiedy organ w zakresie posiadanych możliwości jest władny poczynić samodzielnie stosowne ustalenia.

57. Po dokonaniu projektowanej zmiany nie ma wątpliwości, że sądowy kurator zawodowy w każdym przypadku zaistnienia przesłanek ustawowych nie tylko do obligatoryjnego, ale też fakultatywnego podjęcia warunkowo umorzonego postępowania lub zarządzenia wykonania kary pozbawienia wolności warunkowo zawieszanej przez sąd albo odwołania warunkowego zwolnienia lub przerwy w odbywaniu kary pozbawienia wolności przez sąd penitencjarny, ma obowiązek złożenia właściwego wniosku.

Wyjątek od tejże podstawowej zasady określa projektowany § 3 art. 173 K.k.w., który uprawnia sądowego kuratora zawodowego do odstąpienia od obowiązku złożenia wniosku, wprowadzający jednak ograniczenia w tym zakresie. Sądowy kurator zawodowy może odstąpić od złożenia do sądu wniosków o podjęcie postępowania warunkowo umorzonego lub o zarządzenie wykonania kary pozbawienia wolności warunkowo zawieszanej oraz o wykonanie kary zastępczej, wniosków o odroczenie wykonania kary lub o odwołanie odroczenia, albo złożenia do sądu penitencjarnego wniosków o przerwę wykonania kary lub jej odwołanie oraz o warunkowe zwolnienie lub jego odwołanie, jednakże tylko w razie zaistnienia chociażby jednej z okoliczności wymienionej odpowiednio w art. 68 § 2, art. 75 § 2 K.k., art. 156 § 1 i 2 lub art. 160 § 1 pkt 2 – 4 K.k.w., skutkującej wydaniem przez sąd lub sąd penitencjarny określonego w tych przepisach orzeczenia o charakterze fakultatywnym.

Jednocześnie konieczne jest spełnienie drugiej przesłanki, a mianowicie za odstąpieniem od złożenia wniosku musi przemawiać rodzaj i stopień naruszenia uzasadniający przypuszczenie, że pomimo odstąpienia od złożenia wniosku, cele środka związanego z poddaniem skazanego lub sprawcy próbie zostaną osiągnięte. Wprowadzenie wskazanych wyżej przesłanek ma przede wszystkim na celu ograniczenie nagminnego odstępowania przez sądowego kuratora zawodowego od składania stosownych wniosków, bez względu na rodzaj naruszenia przez skazanego lub sprawcę obowiązku (np. popełnienie przestępstwa innego niż umyślne, za które orzeczono karę pozbawienia wolności), czy też na stopień tego naruszenia (np. nagminne rażące naruszanie porządku prawnego, uporczywe uchylanie się od dozoru), a więc w wypadkach, kiedy powinno nastąpić podjęcie postępowania warunkowo umorzonego, zarządzenie wykonania kary pozbawienia wolności warunkowo zawieszanej, bądź odwołanie warunkowego zwolnienia lub przerwy w wykonaniu kary pozbawienia wolności.

Ponadto odstąpienie od złożenia wniosku nie może negatywnie wpłynąć na prawidłowe wykonanie środka związanego z poddaniem skazanego lub sprawcy próbie oraz stanowić przeszkody w osiągnięciu wobec niego celów wychowawczych i zapobiegawczych.

W przypadku odstąpienia od złożenia wniosku, o którym mowa wyżej, sądowy kurator zawodowy zobligowany jest, zgodnie z projektowanym § 3, udzielić skazanemu lub

sprawcy pisemnego upomnienia. Jest to istotne novum w polskim prawie, dające sądowemu kuratorowi zawodowemu ważne narzędzie dyscyplinujące skazanego do przestrzegania obowiązującego prawa oraz poddania się, w okresie próby, nałożonym na niego obowiązkom. Dodatkowo stwarza skazanym szansę na poprawę zachowania, bez konieczności podejmowania przez sąd odpowiednich czynności i decyzji.

Przekazanie kopii upomnienia sądowi lub sądowi penitencjarnemu umożliwia tym organom kontrolę decyzji sądowego kuratora zawodowego, wskazane organy procesowe sprawują bowiem nadzór nad prawidłowym wykonaniem orzeczeń. W ramach tegoż nadzoru mogą na podstawie okoliczności zawartych w upomnieniu wydać z urzędu stosowne orzeczenie (np. o zarządzeniu wykonania kary pozbawienia wolności warunkowo zawieszony), nie dzieląc stanowiska sądowego kuratora zawodowego.

Jeżeli po udzieleniu pisemnego upomnienia skazany dopuszcza się chociażby jednego z naruszeń wymienionych w art. 68 § 2, art. 75 § 2 K.k., art. 156 § 2 pkt 1 i 2 lub art. 160 § 1 pkt 2 – 4 K.k.w., sądowy kurator zawodowy jest zobowiązany do złożenia do właściwego sądu lub sądu penitencjarnego, odpowiednio wniosku:

- o podjęcie postępowania warunkowo umorzonego,
- o zarządzenie wykonania kary pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawieszono,
- o odwołanie odroczenia wykonania kary,
- o odwołanie przerwy w odbywaniu kary pozbawienia wolności,
- o odwołanie warunkowego zwolnienia.

Jeżeli chodzi o odwołanie warunkowego przedterminowego zwolnienia z odbycia reszty kary pozbawienia wolności w przypadku popełnienia przez skazanego w okresie próby przestępstwa umyślnego, za które orzeczono prawomocnie karę pozbawienia wolności, bądź w sytuacji, gdy skazany po wydaniu wyroku, lecz przed jego uprawomocnieniem się rażąco narusza porządek prawny, a w szczególności gdy w tym czasie popełnił przestępstwo, obowiązkiem kuratora sądowego, zgodnie z treścią art. 160 § 3 K.k.w. jest złożenie wniosku, niezależnie od tego, czy dozór kuratora został orzeczony, czy też nie.

Konsekwencją wprowadzenia powyższych zmian jest zmiana tytułu Rozdziału XI oraz zmiana tytułu Oddziału I w Rozdziale XI.

58. Konsekwencją wprowadzenia zmian w art. 173 K.k.w. jest również propozycja nowelizacji odpowiednich przepisów Kodeksu karnego oraz dalszych przepisów Kodeksu karnego wykonawczego.

I tak w dodanych art. 68 § 2a K.k., art. 75 § 2a K.k., art. 156 § 3 i art. 160 § 3 K.k.w., przewidziane zostały skutki nagannego zachowania się skazanego lub sprawcy po udzieleniu mu pisemnego upomnienia przez sądowego kuratora zawodowego.

W wypadku zaistnienia chociażby jednej z przesłanek wymienionych w art. 68 § 2 K.k., art. 75 § 3 K.k., art. 156 § 2 lub art. 160 § 4 K.k.w., sąd lub sąd penitencjarny, zobligowany jest orzec odpowiednio o:

- podjęciu postępowania warunkowo umorzonego,
- zarządzeniu wykonania kary pozbawienia wolności warunkowo zawieszanej,
- odwołaniu odroczenia wykonania kary,
- odwołaniu przerwy w odbywaniu kary pozbawienia wolności,
- odwołaniu warunkowego zwolnienia.

Przewidziana obligatoryjność orzeczenia sądu lub sądu penitencjarnego w powyższym zakresie ma względny charakter, albowiem organ ten w każdym wypadku może odmówić podjęcia postępowania, zarządzenia wykonania kary, odwołania odroczenia lub przerwy, odwołania warunkowego zwolnienia, jeżeli przemawiają za tym szczególne względy.

59. Proponowany przepis art. 173a K.k.w. daje kuratorom sądowym narzędzie do rzeczywistej kontroli wykonywania przez skazanych obowiązków probacyjnych. Dotychczas kurator nie mógł w sposób niepozostawiający wątpliwości sprawdzić, czy skazany, wobec którego orzeczono obowiązek powstrzymania się od nadużywania alkoholu lub używania innych środków odurzających, rzeczywiście go wykonuje. Kurator zmuszony był do rozważania, na podstawie objawów, czy skazany wykonuje obowiązek, czy też go narusza. Świadomość po stronie skazanych, że kurator w każdym czasie może sprawdzić za pomocą stosownego urządzenia, czy skazany jest pod wpływem alkoholu, środka odurzającego czy substancji psychotropowych, z pewnością wpłynie na przestrzeganie przez nich orzeczonych przez sąd obowiązków, a dodatkowo umocni pozycję kuratora. Nałożenie na skazanego określonego obowiązku probacyjnego powinno łączyć się z koniecznością podporządkowania czynnościom służącym weryfikacji wykonania obowiązku. W konsekwencji fakt uchylania się od poddania się badaniu, powinien być równoznaczny z ukrywaniem przez skazanego faktu naruszenia obowiązku, co wynika z projektowanego brzmienia art. 173a § 2 K.k.w. Projekt przewiduje delegację ustawową dla Ministra Sprawiedliwości do wydania rozporządzenia dotyczącego określenia warunków i sposobu badań na obecność alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych, w szczególności dokumentowanie badania oraz sposoby weryfikacji wyników badania (art. 173a § 3 K.k.w.).

60. Z powyższymi zmianami wiąże się również proponowana zmiana delegacji ustawowej zawartej w art. 176 K.k.w. Nowa delegacja daje Ministrowi Sprawiedliwości kompetencje do całościowego uregulowania w rozporządzeniu kwestii związanych z dozorem oraz wykonywaniem przez kuratorów obowiązków i uprawnień wynikających z przepisów Kodeksu karnego wykonawczego. Dodatkowo delegacja uwzględnia określenie sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez stowarzyszenia, organizacje, instytucje i osoby, którym powierzono sprawowanie dozoru, tryb wyznaczania przedstawicieli przez wskazane wyżej podmioty.

61. Projektowana zmiana w uprawnieniach i obowiązkach stowarzyszeń, organizacji i instytucji, których celem jest uczestnictwo w wykonywaniu kar, środków karnych, zabezpieczających i zapobiegawczych, związanych z pozbawieniem wolności, polegająca na ich rozszerzeniu – do zakresu zadań kuratorów zawodowych w zakresie sprawowania dozorów, ma dwa podstawowe cele. Przede wszystkim chodzi o przeniesienie ciężaru odpowiedzialności za sprawowany dozór z kuratora zawodowego na ww. podmiot i ułatwienie sprawowania przez niego czynności w tym zakresie.

Zgodnie z projektowanym art. 175 § 3 K.k.w. do przedstawiciela stowarzyszenia, organizacji i instytucji stosuje się odpowiednio przepisy art. 172, 173 § 2 pkt 1 – 5, 7 – 9, 12 K.k.w., chyba że ustawa stanowi inaczej. Przewidziane w powołanych przepisach uprawnienia stowarzyszeń, organizacji i instytucji uczynią z nich realne wsparcie kuratorów sądowych. Dotychczasowe doświadczenia związane z powierzaniem dozorów wymienionym podmiotom wskazuje na całkowity zanik takiej praktyki. Wskazane powyżej przepisy, dotyczące tych podmiotów, traktowane są niezasadnie jako relikty dawnej epoki, a sama instytucja, jako ewidentny przeżytek. Należy wskazać, że działające w dzisiejszej rzeczywistości stowarzyszenia, instytucje i organizacje są wysoko wyspecjalizowane i przygotowane do pracy z osobami skazanymi, wobec których konieczne jest także prowadzenie dodatkowych programów terapeutycznych lub leczenia. Powierzenie im części istotnych obowiązków kuratorów zawodowych, w tym zwłaszcza możliwości przejęcia pełnej odpowiedzialności za dozór i składania wniosków do sądu, spowoduje wykorzystanie ich ogromnego potencjału, a zarazem odciążenia kurateli sądowej, obciążonej nadmiarem zadań i obowiązków.

62. Proponowane unormowanie nowego art. 175a K.k.w jest konsekwencją przyjęcia koncepcji pełnego wykonywania przez stowarzyszenia, organizacje i instytucje dozoru nad skazanym, na zasadach zbliżonych do kuratora zawodowego. Podmioty te, ponosząc odpowiedzialność za sprawowanie dozoru w pełnym wymiarze, powinny otrzymywać choć częściową rekompensatę poniesionych kosztów. Przepis ten ukształtowany został na zasadach

właściwych dla zwrotu kosztów dla kuratorów społecznych. Stanowi naturalne i oczywiste uzupełnienie luki prawnej, która spowodowała praktyczny zanik współpracy w wykonywaniu probacji przez organizacje pozarządowe.

W tym miejscu podnieść trzeba, że na dzień 31 grudnia 2007 r. wykonywanych było 576.345 orzeczeń z warunkowym zawieszeniem wykonania kary. Z tego wykonywanych było 218.999 orzeczeń, w których skazanych oddano pod dozór. Kuratorzy sądowi sprawowali dozór w 218.894 sprawach, a inne podmioty (w tym stowarzyszenia, organizacje i instytucje) w 105 sprawach (0,04 %). Wskazane dane pokazują, że instytucja oddania osoby pod dozór ww. podmiotów w praktyce nie istnieje, pomimo tak szerokiej regulacji w ustawach karnych. W istocie regulacje te pozostają martwymi przepisami, podczas, gdy kuratorska służba sądowa boryka się z trudnościami związanymi z nadmiarem zadań i obowiązków, przekraczających przewidziane prawem standardy obciążeń.

Na podstawie danych statystycznych zawartych w sprawozdaniach statystycznych z sądowego wykonywania orzeczeń według właściwości rzeczowej w sądzie rejonowym za rok 2008 i za rok 2009:

- na dzień 31 grudnia 2008 r. wykonywano ogółem 270.082 dozory, w tym 266.668 sprawowanych było przez kuratorów, a 976 przez inne podmioty,
- na dzień 31 grudnia 2009 r. wykonywano ogółem 273.597 dozorów, w tym 271.642 sprawowane były przez kuratorów, a 252 przez inne podmioty.

Zgodnie z treścią art. 90 ust. 2 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o kuratorach sądowych (Dz. U. Nr 98, poz. 1071, z późn. zm.) kuratorowi społecznemu przysługuje z tytułu zwrotu kosztów ponoszonych w związku ze sprawowanym dozorem lub nadzorem miesięczny ryczałt w wysokości od 2 % do 4 % kwoty bazowej ustalonej dla kuratorów zawodowych na podstawie przepisów o kształtowaniu wynagrodzeń w państwowej sferze budżetowej. W 2007 roku kwota bazowa dla zawodowych kuratorów sądowych wynosiła 1 795,80 zł. Ryczałt ten wynosił odpowiednio od 35,91 zł do 71,83 zł. W 2010 r. kwota bazowa dla kuratorów zawodowych wynosi 1 873,84 zł. Ryczałt dla kuratora społecznego wynosi od 37,48 zł do 74,96 zł.

Zaproponowany w projektowanym art. 175a § 2 K.k.w., miesięczny ryczałt należny stowarzyszeniu, organizacji lub instytucji, której powierzono sprawowanie dozoru, z tytułu zwrotu kosztów ponoszonych w związku ze sprawowanym dozorem, uzasadniony jest tym, że przewiduje się powierzanie dozoru stowarzyszeniom, organizacjom lub instytucjom, co z pewnością spowoduje zwiększenie efektywności skuteczności dozoru ale jednocześnie ww. podmioty zajmować się będą przypadkami trudnymi, wymagającymi specjalistycznych, często kosztownych działań dotyczących, np. skazanych bezdomnych, uzależnionych, chorych lub wymagających odpowiedniej terapii.

63. Obowiązujące przepisy Kodeksu karnego wykonawczego, a w szczególności art. 177, nie regulują sposobu wykonywania orzeczeń o warunkowym umorzeniu postępowania karnego. Stosowanie w tej mierze odpowiednio przepisów dotyczących skazanego nie jest zasadne. Zaproponowana w art. 177 regulacja daje podstawę ustawową do zarządzenia zebrania informacji dotyczących osoby, wobec której warunkowo umorzono postępowanie karne w drodze wywiadu środowiskowego, przeprowadzonego przez kuratora sądowego lub Policję.

Ponadto w art. 177 K.k.w. i 178 § 1 K.k.w. projekt przewiduje możliwość zarządzenia zebrania informacji dotyczących skazanego, który w okresie próby wyznaczonej w związku z warunkowym umorzeniem postępowania lub warunkowym zawieszeniem wykonania kary nie został oddany pod dozór lub zobowiązany do wykonania obowiązków nałożonych orzeczeniem sądu.

64. Zmiana art. 203 K.k.w. przez dodanie w nim § 3, stanowiącego, że za sporządzenie opinii określonej w § 1 zakładowi zamkniętemu, w którym wykonywany jest środek zabezpieczający nie przysługuje wynagrodzenie, podyktowana jest koniecznością ujednolicenia praktyki w tym zakresie (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 2005 r., I KZP 40/05, OSNKW 2006/1/5, postanowienie Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 14 grudnia 2005 r., II AKz w 823/05, nie publ., postanowienie Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 13 kwietnia 2005 r., II AKz w 180/05, OSA 2005/12/87). Należało, zatem wskazać wprost w ustawie, że wynagrodzenie za wykonaną pracę przysługuje tylko biegłemu (instytucji) powołanemu przez sąd. Tylko, zatem wydanie stosownego orzeczenia, zasięgającego opinii wskazanego biegłego lub jednostki, daje podstawę do przyznania wynagrodzenia za jej sporządzenie. Zakładowi zamkniętemu, w którym wykonywany jest środek zabezpieczający, nie przysługuje prawo do wynagrodzenia za sporządzenie wskazanej w art. 203 § 1 K.k.w. opinii, którą kierownik tego zakładu, realizując dyspozycję wymienionego przepisu, obowiązany jest przesłać do sądu. Sporządzenie takiej opinii nie stanowi bowiem wykonania postanowienia sądu o jej zasięgnięciu – jak ma to miejsce choćby w sytuacji wskazanej w zd. 2 art. 204 K.k.w. – lecz realizację ustawowego obowiązku nałożonego na zakład zamknięty, którego kierownik, stosownie do postanowień przytaczanego na wstępie przepisu, wskazuje osoby, które w określonym czasie, na przewidziane okoliczności, opracowują tę opinię w imieniu zakładu.

65. W art. 213 K.k.w. doprecyzowano zasady pobytu i ponoszenia opłat za pobyt tymczasowo aresztowanego poza aresztem śledczym w zakładzie opieki zdrowotnej lub zakładzie leczenia odwykowego.

66. Zmiany o charakterze porządkującym dokonano w obrębie art. 217 § 3 Kodeksu karnego wykonawczego – w chwili obecnej w art. 217 § 3 używa się niejasnego sformułowania „w sposób inny, niż określony w § 2”. Nie wiadomo, jaki to jest „inny sposób udzielenia widzenia”. Wydaje się, że z przepisu § 2 w art. 217 wynika jednoznacznie, że użyty w nim wyraz „sposób” dotyczy określenia „uniemożliwiający bezpośredni kontakt z osobą odwiedzającą”, jednak – jak wykazała praktyka – może to budzić wątpliwości. W tym stanie rzeczy za w pełni uzasadnioną uznano konieczność doprecyzowania treści § 3 przedmiotowego przepisu.

67. Zmiany w treści przepisów art. 217a K.k.w. i art. 217b K.k.w. pozwolą na usunięcie nieprawidłowości, które spowodowały przegranie przez Rzeczpospolitą Polską spraw przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka w Strasburgu. Ponadto nastąpi uzasadnione uproszczenie sposobu obiegu korespondencji pomiędzy osobami tymczasowo aresztowanymi a organami ścigania i wymiaru sprawiedliwości, gdy wyeliminuje się przesyłanie do cenzury korespondencji z tymi podmiotami. Dotychczasowy tryb postępowania był przedmiotem wielu interwencji, w szczególności ze strony sądów i prokuratur.

Usunięcie z treści § 3 art. 217b K.k.w. wyrazu „bezzwłocznie” ma znieść wątpliwości interpretacyjne, że „bezzwłoczność” doręczenia wyklucza przesłanie korespondencji urzędowej do organu dysponującego. Należy zarazem zauważyć, że w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 stycznia 2004 r. w sprawie czynności administracyjnych związanych z wykonywaniem tymczasowego aresztowania oraz kar i środków przymusu skutkujących pozbawieniem wolności oraz dokumentowania tych czynności (Dz. U. Nr 15, poz. 142) zostało wskazane, że czynności administracyjne mają być wykonywane bezzwłocznie (§ 3 ust. 1) oraz że korespondencja ze zwrotnym potwierdzeniem odbioru powinna być doręczona adresatowi w takim terminie, aby potwierdzenie zostało oddane placówce pocztowej nie później, niż trzeciego dnia roboczego od wpływu (§ 106 ust. 3 K.k.w.).

Zgodnie z projektowaną treścią wskazanego przepisu § 3 w art. 217b K.k.w. korespondencję tymczasowo aresztowanego z organami ścigania, wymiaru sprawiedliwości i innymi organami państwowymi oraz organami samorządu terytorialnego, przesyła się za pośrednictwem organu, do którego dyspozycji tymczasowo aresztowany pozostaje, wyłącznie na wyraźne zarządzenie tego organu – co nie oznacza, że organ ten ma ją cenzurować. W art. 217a § 1 K.k.w. przewidziano, że zatrzymania, cenzury lub nadzoru korespondencji tymczasowo aresztowanego dokonuje organ dysponujący, chyba że organ ten zarządzi inaczej.

Należy zauważyć, że korespondencja z podmiotami wymienionymi w art. 8 § 3 K.k.w. nie musi dotyczyć sprawy, w której nastąpiło tymczasowe aresztowanie. Możliwość

przesyłania za pośrednictwem organu dysponującego, na jego zarządzenie, korespondencji tymczasowo aresztowanego z obrońcą lub pełnomocnikiem będącym adwokatem lub radcą prawnym jest uzasadniona w szczególności tym, że dyrektor aresztu śledczego nie posiada informacji, kto jest obrońcą lub pełnomocnikiem tymczasowo aresztowanego. Organ, do którego dyspozycji tymczasowo aresztowany pozostaje, posiada wiedzę o ustanowionych w sprawie obrońcach, a w razie potrzeby ma możliwość weryfikacji adresata.

68. Szeroko zakrojone zmiany w Kodeksie karnym wykonawczym, zaproponowane w niniejszym projekcie ustawy stały się dobrą okazją do dokonania także pewnych zasadnych korekt w przepisach części szczególnej kodeksu. Są one następujące:

- w art. 234 § 2 należało zamienić błędną obecnie nazwę „Dzień Wojska Polskiego” na „Święto Wojska Polskiego”,
- ze względu na to, że brzmienie art. 240 w sposób logiczny zawiera w swej treści to, co zamieszczono w art. 241, celowym stało się uchylenie przepisu art. 241.

Umieszczony w art. 242 K.k.w. tzw. „słowniczek ustawowy” – został poszerzony o definicję pojęcia „zakład karny” oraz „Kontrola rozmowy w trakcie widzenia lub rozmowy telefonicznej”. Zmiany te mają charakter porządkujący i zmierzają do wyeliminowania pojawiających się w praktyce wątpliwości interpretacyjnych. W art. 242 § 4 wskazano, że do sądu penitencjarnego stosuje się, odpowiednio, również przepis art. 11 § 1.

69. Zaproponowane zmiany w ustawach Kodeks karny skarbowy i Kodeks wykroczeń mają na celu dostosowanie przepisów tych ustaw, w zakresie orzekania oraz wykonywania kary grzywny i kary ograniczenia wolności, do proponowanych w projekcie zmian ustaw Kodeks karny wykonawczy w taki sposób, aby istniała tożsamość przesłanek decyzji podejmowanych na podstawie przepisów znajdujących się we wszystkich tych aktach prawnych w zakresie zastępczych form wykonania kary grzywny.

Dążenie to znalazło swój wyraz w treści projektowanego przepisu art. 23 K.w.

Zmiana art. 23 K.w. ma charakter dostosowawczy w celu zapewnienia systemowych rozwiązań i odstąpiono od możliwości orzekania kary zastępczej grzywny w zamian za karę ograniczenia wolności. Określone w tym przepisie przesłanki zarządzenia wykonania kary zastępczej aresztu, w przypadku uchylenia się ukaranego od wykonania kary ograniczenia wolności, tożsame są z przesłankami określonymi w art. 65 § 1 K.k.w.

Zmiany spowodują też to, że nie będzie już sytuacji bezkarności osób, którym wymierzano grzywny w kwocie do 500 zł (art. 25 K.w.). W wypadkach, bowiem gdy

egzekucja okazywała się bezskuteczna nie było możliwości jakiegokolwiek zamiany na inny sposób wykonania takiej grzywny i skazany pozostawał bezkarny. Ponadto wobec systemowych zmian dotyczących wykonywania kar, niezbędnym stało się uchylenie art. 26 K.w., w celu ujednolicenia zasad stanowiących podstawy przesłanek wymiaru kar.

70. Konsekwencją zaproponowanych wyżej zmian jest również propozycja zmiany Kodeksu karnego skarbowego w zakresie przepisów dotyczących grzywny orzeczonej za popełnienie wykroczenia skarbowego.

Zmiana przepisu art. 46 K.k.s. wynika z propozycji zmiany art. 186, którego § 5 był jedynym wyjątkiem od zasady niestosowania do wykroczeń skarbowych przepisów części ogólnej Kodeksu wykroczeń.

Uchylenie art. 183 K.k.s. ma charakter dostosowawczy i wynika z likwidacji instytucji odroczenia i rozkładania na raty kary grzywny orzeczonej wobec skazanych za inne przestępstwa niż przestępstwa skarbowe. Uchylenie bowiem art. 49 i 50 K.k.w. czyni bezcelowym utrzymywanie instytucji rozkładania na raty kary grzywny orzeczonej za przestępstwa skarbowe.

Zaproponowane zmiany w art. 184 § 3 Kodeksu karnego skarbowego oraz zmiany w art. 185 i 186 związane są z zaproponowanymi w projekcie zmianami Kodeksu karnego wykonawczego.

Zmiana art. 184 § 3 oraz zmiana art. 185 i 186 jest następstwem uchylenia art. 49 – 50 oraz zmian zaproponowanych w art. 45 – 48, 51 – 52 Kodeksu karnego wykonawczego, które to przepisy zgodnie z normą ogólną art. 178 § 1 Kodeksu karnego skarbowego będą miały zastosowanie do wykonywania kary grzywny orzeczonej za przestępstwa i wykroczenia skarbowe.

Nowelizacja art. 189 K.k.s. spowodowana jest również dostosowaniem jego treści do zmian zaproponowanych w K.k.w. a mianowicie uchylenia art. 49 – 50.

71. Projekt przewiduje również wprowadzenie zmian w Kodeksie karnym w przepisach regulujących instytucję warunkowego przedterminowego zwolnienia z odbycia reszty kary pozbawienia wolności.

W porównaniu do obowiązującego art. 77 § 1 K.k., nieco inaczej określono materialnoprawne przesłanki warunkowego zwolnienia. Projektowany przepis nie zawiera bowiem przesłanki w postaci „okoliczności popełnienia przestępstwa”, a także szerzej określa katalog przesłanek odnoszących się do zachowania skazanego po popełnieniu przestępstwa. Ponieważ instytucja warunkowego przedterminowego zwolnienia jest nierozzerwalnie

związana z wykonaniem przynajmniej połowy orzeczonej kary pozbawienia wolności wprowadzono również, jako przesłankę zastosowania tegoż środka probacyjnego, uzasadnione przekonanie, że skazany po zwolnieniu będzie przestrzegał porządku prawnego, a w szczególności nie popełni ponownie przestępstwa.

W art. 79 K.k. dodano § 3, zgodnie z którym art. 78 § 3 miałby zastosowanie, jeżeli chociaż jedna z niepodlegających łączeniu kar, które skazany ma odbyć kolejno, jest karą 25 lat pozbawienia wolności lub dożywotniego pozbawienia wolności.

W art. 80 § 3 K.k. wprowadzono dziesięcioletni okres próby przy warunkowym zwolnieniu skazanego na karę 25 lat pozbawienia wolności. Tym samym okres próby przy warunkowym zwolnieniu z odbycia reszty kary 25 lat pozbawienia wolności zrównany został z okresem próby przy warunkowym zwolnieniu z kary dożywotniego pozbawienia wolności.

Podobnie w projektowanym art. 81 K.k. wprowadzono zasadę, że skazanemu na karę 25 lat pozbawienia wolności nie można udzielić ponownie warunkowego zwolnienia przed upływem 5 lat od jego osadzenia w zakładzie karnym.

W art. 82 K.k. wydłużono do 1 roku, okres, po którym jeżeli nie odwołano warunkowego zwolnienia, karę uważa się za odbytą z chwilą warunkowego zwolnienia. W praktyce bowiem zdarza się coraz częściej, że gdy warunkowo zwolniony w ostatnim okresie próby popełni kolejne przestępstwo, uchyła się od obowiązków, to okres 6 miesięcy jest okresem oczywiście zbyt krótkim by doszło do wydania i uprawomocnienia się postanowienia o odwołaniu warunkowego przedterminowego zwolnienia. Dochodzi do takiej niemożności często nie z winy sądu, a z zamierzonych działań skazanych, utrudniających rozpoznanie w terminie 6 miesięcy wniosku. Z kolei w § 2 art. 82 K.k. wprowadzono zasadę, że w razie objęcia wyrokiem łącznym kary z odbycia której skazany został warunkowo zwolniony, na poczet orzeczonej kary łącznej pozbawienia wolności zalicza się jedynie okres faktycznego odbycia kary.

Względy natury praktycznej legły u podstaw analogicznej zmiany dokonanej w projektowanych przepisach art. 75 § 4 K.k. i art. 68 § 4 K.k. Konsekwencją powyższych zmian stała się konieczność wydłużenia terminu zatarcia skazania związanego z upływem okresu próby (art. 76 § 1 K.k.).

Zmiana przepisu art. 83 K.k. jest zmianą dostosowawczą, skazany w ramach kary ograniczenia wolności wykonuje bowiem pracę wskazaną przez sądowego kuratora zawodowego.

Zmianie ulega także § 2 art. 84a K.k. Projekt wprowadza dodatkową przesłankę uznania za wykonany obowiązku powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, zakazu kontaktowania się z określonymi osobami lub zakazu opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu, orzeczonych na zawsze. Obok

przesłanek zachowania skazanego po popełnieniu przestępstwa i w czasie wykonywania kary, które uzasadniają przekonanie, że po uchyleniu obowiązku lub zakazu nie popełni on ponownie przestępstwa przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności na szkodę małoletniego oraz wykonywania tych zakazów lub obowiązków przez co najmniej 10 lat, projekt nakazuje zasięgnięcie opinii biegłych. Wprowadzony warunek pozwoli na bardziej trafne wydawanie przez sąd decyzji w tym zakresie.

Projektowane zmiany art. 68 § 2a i art. 75 § 2a K.k. są w zasadzie zmianami dostosowawczymi do wprowadzonej w Kodeksie karnym wykonawczym instytucji „pisemnego upomnienia udzielonego przez sądowego kuratora zawodowego” oraz jej znaczenia prawnego. W przypadku bowiem rażącego naruszenia przez sprawcę lub skazanego porządku prawnego, o którym mowa w art. 68 § 2 lub art. 75 § 2 K.k., sąd obligatoryjnie podejmuje warunkowo umorzone postępowanie lub zarządza wykonanie kary warunkowo zawieszanej. Obligatoryjność ta ma jednak charakter względny, dopuszcza się bowiem możliwość niepodjęcia postępowania lub niezarządzania wykonania kary, gdy przemawiają przeciwko temu szczególne względy.

Zmiany art. 68 § 4, art. 75 § 5 i art. 76 § 1 K.k. są konsekwencją przyjętego w projektowanych przepisach kodeksu karnego wykonawczego okresu roku i tak, podjęcie postępowania warunkowo umorzonego oraz zarządzenie wykonania kary zawieszanej może nastąpić nie później niż w ciągu roku, zaś zatarcie skazania z upływem roku od zakończenia okresu próby.

Dodanie § 3 w art. 74 K.k. stało się konieczne z uwagi na powierzenie czynności dozoru także osobie godnej zaufania lub przedstawicielowi stowarzyszenia, instytucji albo organizacji społecznej. Podmioty, którym powierzono wykonywanie dozoru mogą złożyć do sądu wnioski o wydanie postanowienia w przedmiocie czasu i sposobu wykonywania obowiązków określonych w art. 72 K.k. Przepis miałby zastosowanie do skazanego, którego oddano pod dozór lub zobowiązano do wykonania obowiązków związanych z okresem próby.

72. Zmiana § 1 w art. 213 K.p.k., poszerzająca zakres informacji dotyczących podejrzanego, ustalanych w toku postępowania przygotowawczego jest konsekwencją projektowanego art. 11 § 2 i 4 Kodeksu karnego wykonawczego.

W projekcie dokonano również zmiany w art. 291 K.p.k.

Projektowany przepis art. 291 § 3 K.p.k. pozwala na zabezpieczenie na mieniu oskarżonego, wykonania orzeczenia o kosztach sądowych. Rozwiązanie takie uzasadnione jest koniecznością usprawnienia postępowania wykonawczego w zakresie ściągalności zasądzonych w postępowaniu karnym kosztów sądowych.

Projektowany przepis art. 291 § 4 K.p.k. umożliwiając sądowi lub prokuratorowi zabezpieczenie wykonania orzeczenia o zwrocie korzyści majątkowych, na mieniu podmiotu, który uzyskał korzyść majątkową z przestępstwa popełnionego przez oskarżonego, działającego w jego imieniu lub interesie, wypełnia istniejącą w tym zakresie lukę prawną.

Zmiana w art. 549 K.p.k. jest ujednoliceniem nazewnictwa, przez sprecyzowanie, że chodzi w nim o „sądowego kuratora zawodowego”, który jest zgodnie z treścią art. 2 pkt 6 Kodeksu karnego wykonawczego organem postępowania wykonawczego.

73. Projekt porządkuje instytucję obowiązkowego dozoru, przyjmując we wszystkich przepisach dotyczących orzeczenia obowiązkowego dozoru związanego z okresem próby wobec sprawcy, oskarżonego lub skazanego pojęcie: „dozór jest obowiązkowy”, w miejsce używanego w niektórych przepisach określenia: „oddanie pod dozór jest obowiązkowe” (art. 159 § 1 K.k.w., art. 71 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii).

Zwrotem: „dozór jest obowiązkowy” posługuje się m.in. art. 73 § 2, art. 95 § 2, art. 98 K.k. W ten sposób usunięto występujące w praktyce wątpliwości i rozbieżności w orzeczeniach sądu, umożliwiające wcześniejsze, przed zakończeniem okresu próby zwolnienie od dozoru tam, gdzie obowiązkowe jest tylko „oddanie pod dozór”. Brak natomiast takiej możliwości w sytuacji, gdy „dozór jest obowiązkowy”. Wypadki, których dotyczą wymienione przepisy, art. 159 K.k.w. w obowiązującym brzmieniu oraz art. 71 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii takiego zróżnicowania nie uzasadniają.

74. W odniesieniu do proponowanych zmian w art. 15 ustawy o opłatach w sprawach karnych należy wskazać, że wobec propozycji zlikwidowania instytucji warunkowego zawieszenia wykonania zastępczej kary pozbawienia wolności, instytucji odroczenia wykonania grzywny oraz fakultatywnego odroczenia kary ograniczenia wolności, koniecznym stało się wyeliminowanie opłat od wniosków w tym przedmiocie. Z kolei celowym jest wypełnienie istniejącej obecnie luki w przepisach i wprowadzenie w art. 15 ust. 1 pkt 5 i 6 ustawy o opłatach w sprawach karnych stosownej opłaty odpowiednio: od wniosku o warunkowe zawieszenie wykonania odroczonej kary pozbawienia wolności oraz od wniosku o warunkowe zwolnienie z odbycia reszty kary pozbawienia wolności w trybie art. 155 § 1 K.k.w. Niezrozumiałe jest, dlaczego czynności te nie podlegają aktualnie opłacie, analogicznie do wniosków o odroczenie wykonania kary, o udzielenie przerwy w jej odbywaniu, czy o warunkowe przedterminowe zwolnienie.

76. Zmiana w ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. Nr 167, poz. 1398, z późn. zm.) jest zmianą dostosowawczą do rozwiązań przyjętych

w Kodeksie karnym wykonawczym w zakresie należności sądowych orzeczonych w postępowaniu karnym. Z uwagi na fakt, że zrezygnowano z możliwości rozkładania na raty oraz odraczania terminu należności sądowych konieczna była zmiana Tytułu V tej ustawy na „Wykonanie orzeczeń w zakresie należności sądowych”.

Projektowany art. 119 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych nawiązuje do odpowiednich rozwiązań w Kodeksie karnym wykonawczym.

Zmiana w zakresie art. 121 dotyczy zaostrzenia kryteriów umarzania należności sądowych orzeczonych w postępowaniu cywilnym. Podstawową przesłanką, której udowodnienie spoczywa na dłużniku, jest istnienie „wyjątkowo ciężkich” skutków po stronie dłużnika, a nie jak obecnie jedynie „zbyt ciężkich skutków”.

Zmiany wymagał art. 122, który jako przesłankę umorzenia należności sądowych z urzędu przewiduje jedynie po pierwsze bezskuteczność już przeprowadzonej egzekucji, po drugie bezcelowość ponownego jej wszczęcia w późniejszym terminie.

Projektowany art. 123 reguluje kwestię właściwości organu uprawnionego do umarzania należności sądowych orzeczonych w postępowaniu cywilnym. Będzie nim prezes sądu właściwego do rozpoznania sprawy w pierwszej instancji, a nie jak obecnie prezes sądu właściwego do ściągnięcia należności.

Artykuł 124 wskazuje natomiast miejsce składania wniosków o umorzenie należności sądowych oraz formę decyzji, właściwej dla umorzenia.

75. W odniesieniu do przepisów przejściowych projektu zawartych w art. 10 – 13, należy wskazać, że zgodnie z art. 10 projektu proponowane zmiany miałyby zastosowanie do orzeczeń, które stały się wykonalne przed dniem wejścia w życie ustawy, z wyjątkiem spraw, w których grzywna, należności sądowe lub pieniężna kara porządkowa nie zostały wykonane w całości, kiedy to wykonanie tej kary przebiegałoby według przepisów dotychczasowych.

W art. 11 przesądzono również, że przepisy o właściwości miejscowej sądu w postępowaniu wykonawczym w brzmieniu nadanym projektowaną ustawą nie będą miały zastosowania do spraw, w których orzeczenie uprawomocniło się przed dniem wejścia w życie ustawy. Powyższy przepis zapobiegnie zmianie właściwości miejscowej sądu w trakcie trwającego postępowania wykonawczego. Sąd właściwy w chwili uprawomocnienia wyroku, przed dniem wejścia w życie ustawy, będzie właściwy według przepisów o właściwości miejscowej obowiązujących dotychczas.

W art. 12 określono czas obowiązywania przepisów wykonawczych wydanych na podstawie dotychczasowego art. 176 K.k.w.

Art. 13 ustawy przewiduje, że proponowane zmiany wejdą w życie z dniem 1 stycznia 2012 r.

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

Podmioty, na które oddziałuje ustawa

Projekt dotyczy osób skazanych na kary pozbawienia wolności i grzywny oraz sądów, w tym sądowych kuratorów zawodowych, Służby Więziennej, Ministerstwa Finansów, urzędów skarbowych.

Wyniki konsultacji społecznych

Niniejszy projekt wraz z uzasadnieniem, w dniach 22 – 28 sierpnia 2008 r. został przesłany do konsultacji społecznych.

Wobec tego, celem zapoznania się z jego treścią i zajęcia stanowiska projekt przekazano Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego, Przewodniczącemu Krajowej Rady Sądownictwa, Prezesowi Naczelnego Sądu Administracyjnego, Rzecznikowi Praw Dziecka, Rzecznikowi Praw Obywatelskich, Prezesowi Stowarzyszenia Prokuratorów RP, Prezesowi Stowarzyszenia Sędziów Polskich „Iustitia”, Prezesowi Krajowej Rady Radców Prawnych, Prezesowi Naczelnej Rady Adwokackiej, Prezesom wszystkich Sądów Apelacyjnych, Prezesom wszystkich Sądów Okręgowych, Prokuratorom Apelacyjnym i Okręgowym. Ponadto projekt wraz z uzasadnieniem przesłano także Polskiemu Towarzystwu Penitencjarnemu, Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, Stowarzyszeniu Amnesty International, Krajowej Radzie Komorniczej, Krajowemu Stowarzyszeniu Zawodowych Kuratorów Sądowych, Krajowej Radzie Kuratorów, Radzie Głównej ds. Społecznej Readaptacji i Pomocy Skazanym oraz Wielkopolskiemu Stowarzyszeniu Kuratorów Sądowych. Projekt został również zaopiniowany przez Radę Legislacyjną przy Prezesie Rady Ministrów, której uwagi w istotnym zakresie zostały uwzględnione.

Dokonując analizy nadesłanych przez właściwe podmioty odpowiedzi, należy zauważyć, że proponowana nowelizacja spotkała się z ogólną aprobatą i pozytywną oceną. Ocenę pozytywną projektu przedstawił m.in. Prezes Sądu Apelacyjnego w Lublinie, Prezes Sądu Apelacyjnego w Krakowie, Prezes Sądu Okręgowego w Krakowie, Prezes Sądu Okręgowego w Szczecinie, Prezes Sądu Okręgowego w Olsztynie, Prezes Sądu Okręgowego w Siedlcach, Prezes Sądu Okręgowego w Białymstoku, Prezes Sądu Okręgowego w Radomiu, Prezes Sądu Okręgowego w Kielcach, Prokurator Okręgowy w Jeleniej Górze, Prokurator Okręgowy w Gliwicach, Prokurator Okręgowy w Warszawie, Wielkopolskie Stowarzyszenie Kuratorów Sądowych. Ponadto m.in. Prokurator Apelacyjny w Łodzi, Prokurator Okręgowy w Koninie, Prokurator Okręgowy w Częstochowie wskazali, że nie zgłaszają zastrzeżeń do przedstawionego projektu.

Również Rzecznik Praw Obywatelskich, Polskie Towarzystwo Penitencjarne oraz Stowarzyszenie Prokuratorów RP nie zakwestionowali regulacji prawnych zawartych w projekcie.

W toku konsultacji społecznych podmioty, pomimo ogólnej pozytywnej oceny projektu, zgłosiły pewne uwagi wynikające z wątpliwości, dotyczących interpretacji nowych uregulowań prawnych. Część uwag jako konstruktywne podlegała uwzględnieniu, celem usunięcia niejasności mogących pojawić się w procesie stosowania prawa.

Na skutek aprobaty uwag zgłoszonych do projektowanego art. 6 § 5 K.k.w. zmianie uległ cały przepis. Prezes Sądu Apelacyjnego w Katowicach zasadnie wskazał, że sąd nie powinien mieć uprawnienia do oceny wniosku i do merytorycznej decyzji jedynie na podstawie samego wniosku. Ponadto projektowanemu przepisowi zarzucono niekonstytucyjność, gdyż nie dotyczy wniosków obrońców. Uwaga okazała się o tyle zasadna, że nałożenie wyłącznie na jedną ze stron postępowania wykonawczego tj. skazanego, obowiązku należytego wykazania zasadności żądań zawartych m.in. we wnioskach o wszczęcie postępowania przed sądem, mogło budzić uzasadnioną wątpliwość co do konstytucyjności projektowanego rozwiązania. Wobec tego uwaga została uwzględniona w toku prac nad projektem i skutkowałą zmianą treści właściwych przepisów.

Wobec zgłoszonych zasadnych zastrzeżeń, zmianie uległ również projektowany art. 151§3 K.k.w. Uznano bowiem za słuszne wątpliwości podniesione przez poszczególne sądy dotyczące sposobu obliczania łącznego okresu odroczenia wykonania kary pozbawienia wolności. Przedmiotowy przepis wywołuje wątpliwości interpretacyjne także w obecnym stanie prawnym. Zasadnym stało się ich wykluczenie w projektowanej regulacji przez zmianę treści przepisu.

W tym względzie Prezes Sądu Apelacyjnego w Gdańsku przedstawił, następujące stanowisko :

„Jako całkowicie chybioną uznać należy proponowaną zmianę przepisu art. 151 §3 K.k.w. w zakresie w jakim wskazuje się w nim sposób liczenia łącznego okresu odroczenia. Wbrew twierdzeniom zawartym w uzasadnieniu projektu (str. 76) sposób wykładni dotychczasowych przepisów rozstrzygnięty został w sposób niebudzący żadnych wątpliwości w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 30 czerwca 2008 r. (OSNKW z 1988 r., poz. 54). Uważna analiza treści uzasadnienia przywołanego judykatu wskazuje, że proponowany zapis byłby np. sprzeczny z treścią art. 156§1 K.k.w., w którym wskazuje się, że tylko Sąd może odroczyć wykonanie kary pozbawienia wolności, a więc takiej sytuacji nie może stwarzać stan niewykonywania kary gdy np. po upływie pierwszego okresu odroczenia skazany składa ponowny wniosek, który jest rozpoznawany dopiero przez sąd.”.

Ponadto Prezes Sądu Okręgowego w Szczecinie wskazał, na konieczność precyzyjnego sformułowania, że „łączny okres odroczenia nie może przekroczyć roku od dnia uprawomocnienia orzeczenia podlegającego wykonaniu.”

W toku dalszych prac nad projektem uwzględniono także uwagi dotyczące m.in. statusu kuratora sądowego. W precyzyjny sposób uregulowano kwestie związane z prawami i obowiązkami kuratora sądowego, celem usunięcia pojawiających się wątpliwości interpretacyjnych. Zmieniając także tytuł Rozdziału XI i Oddziału 1.

Odnosnie do art. 173§2 K.k.w. Prezes Sądu Apelacyjnego w Warszawie wskazał, że:

„Przepis art. 173 § 2 określający obowiązki kuratorów szerzej niż tylko w zakresie dozoru, nadal umieszczony jest w oddziale o tytule „Dozór”. Taka systematyka rodzi wątpliwości, czy zamieszczone tam przepisy można bezpośrednio stosować do innych niż dozór środków probacyjnych. W celu uniknięcia sprzecznych wątpliwości interpretacyjnych w tym zakresie należałoby bądź nie ustanawiać obowiązków wykraczających poza instytucję dozoru, bądź zmienić tytuł Oddziału.”.

Częściowo uwzględniono uwagi Prezesa Sądu Okręgowego we Włocławku, który wyraził opinię, że:

„ 1. W art. 173§2 pkt 2 kontrolowanie okresu próby (a więc rodzaj prowadzonych w referacie kuratora spraw związanych z kontrolą okresu próby) należałoby ograniczyć do obowiązków orzeczonych na podstawie art. 72 K.k.) ;

(.....) 3. W art. 173§2 w punkcie 6 wskazane jest dodanie możliwości wnioskowania przez kuratora o warunkowe zawieszenie wykonania kary pozbawienia wolności.”.

Krajowa Rada Kuratorów, także podnosiła konieczność przyznania kuratorowi uprawnienia do składania wniosków w trybie art. 152 K.k.w. Natomiast Prezes Sądu Okręgowego w Krakowie wskazał na konieczność rozważenia dopuszczenia kuratora do udziału w takim posiedzeniu. Przytoczone uwagi uznano za zasadne i zgodne z założeniami systemowymi projektowanych zmian.

Ponadto na skutek zgłoszonych postulatów wydłużono terminy związane ze środkami probacyjnymi w czasie których następuje weryfikacja prognozy kryminologicznej skazanego, po upływie okresu próby.

Szereg kontrowersji wywołał art. 6 K.k.w. w brzmieniu nadanym projektem, stanowiący novum w zakresie dotychczasowych uregulowań. Z krytyką spotkało się odwrócenie legislacyjnej zasady zaskarżalności postanowień. Prezes Sądu Apelacyjnego w Lublinie wskazał, że brak pozytywnego określenia, że na dane postanowienie przysługuje zażalenie może prowadzić do niezgodności z wzorcami konstytucyjnymi. Prezes Sądu Apelacyjnego w Katowicach podniósł, że projektodawca założył zbyt wąski zakres

postępowań incydentalnych. Uwagi nie zostały uwzględnione. Projektowana regulacja bowiem niewątpliwie przyspieszy postępowanie wykonawcze, nie naruszając jednocześnie konstytucyjnych gwarancji skazanego, albowiem w najistotniejszych dla niego kwestiach pozostawiano możliwość zaskarżenia decyzji sądu. Pamiętać także należy, że art. 78 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej dopuszcza wyłączenie zasady zaskarżalności orzeczeń i decyzji mocą przepisów ustawy, jak ma to miejsce w projektowanej regulacji. Nadmienić również należy, że projektowana regulacja nie jest sprzeczna z postanowieniami Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, a w szczególności z jej art. 13 oraz z art. 2 Protokołu Nr 7 do tej Konwencji (ratyfikowanego przez Polskę w dniu 4 listopada 2002 r. – Dz. U. z 2003 r. Nr 42, poz. 364). Przepis art. 13 nie gwarantuje bowiem prawa do skutecznego środka odwoławczego w sprawach karnych (decyzja Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 1 lipca 1998 r. *Kopczyński versus Poland*), zaś z kolei przepis art. 2 Protokołu Nr 7 dotyczy wprawdzie prawa do odwołania się w sprawach karnych, ale wyłącznie w kwestii winy i kary. Ograniczenia w zaskarżalności pewnych decyzji procesowych znane są zresztą i innym ustawom np. kodeksowi postępowania karnego gdzie w art. 254 § 2 ograniczono możliwość zażalenia postanowienia Sądu wydanego w wyniku rozpoznania wniosku o uchylenie lub zmianę środka zapobiegawczego tylko do sytuacji, gdy wniosek został złożony po upływie, co najmniej 3 miesięcy od dnia wydania postanowienia w przedmiocie tymczasowego aresztowania dotyczącego tego samego oskarżonego. Projekt przewiduje niezaskarżalność orzeczeń wydawanych na etapie postępowania wykonawczego w granicach dopuszczalności konstytucyjnej. Z tego względu w projekcie, de facto, wyłączono możliwość zaskarżenia jedynie tych orzeczeń, które nie mają zasadniczego wpływu na treść uprawnień i obowiązków skazanego w postępowaniu wykonawczym oraz orzeczeń, które wprawdzie mają wpływ na treść uprawnień i obowiązków skazanego jako strony postępowania wykonawczego, lecz, co do zasady, wydawane są na jego korzyść. Pozostawiono natomiast możliwości zaskarżania orzeczeń dla skazanego najistotniejszych. W związku z tym przewiduje się możliwość zaskarżania postanowień w postępowaniu wykonawczym tylko w wypadkach wskazanych w ustawie, którymi są sytuacje związane z pozbawieniem wolności (np. zarządzenie wykonania kary pozbawienia wolności, zarządzenie wykonania zastępczej kary pozbawienia wolności w zamian za nieziszczoną grzywnę, dalsze stosowanie środka zabezpieczającego), czy też modyfikacja kar orzeczonych (np. warunkowe przedterminowe zwolnienie, uznanie kary ograniczenia wolności za wykonaną, umorzenie grzywny).

Zakwestionowane także zostały rozwiązania dotyczące wykonalności orzeczeń przewidziane w projektowanym art. 9 K.k.w. Prezes Sądu Apelacyjnego w Katowicach wskazał na sprzeczność art. 9 § 3 K.k.w. z art. 41 Konstytucji oraz art. 5 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Uwaga nie jest słuszna. W toku postępowania wykonawczego wydawanych jest szereg postanowień incydentalnych nieskutkujących pozbawieniem

skazanego wolności. Ponadto podkreślić należy, że postępowanie wykonawcze, co do istoty, ma na celu wykonanie prawomocnego orzeczenia sądu, a więc powinno być maksymalnie szybkie i skuteczne. Nie można dopuszczać do tego, by było ono blokowane tylko z powodu zaskarżenia incydentalnych decyzji wydawanych w trakcie wykonywania prawomocnego orzeczenia. Tylko szybko i skutecznie wykonane orzeczenie spełni swoje cele w zakresie prewencji ogólnej i szczególnej. Pamiętać również należy, że odwlekanie wykonania kary, w tym także, na skutek działań skazanego, bez dostatecznie poważnych powodów, jest sprzeczne z zasadą osądzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki (art. 45 ust. 1 Konstytucji) czy rozpatrzenia sprawy w rozsądnym terminie (art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności) oraz z powinnością bezzwłocznego wykonania wyroku (art. 9 § 1 K.k.w.). Odwlekanie kary, choćby nawet zgodne z doraźnym interesem skazanego sprawia, że po upływie czasu staje się ona dolegliwością abstrakcyjną, odczuwaną przez samego skazanego i jego bliskich bardziej jako krzywda niż jako sprawiedliwa odpłata za skrzywdzenie innej osoby. Z powyższych względów koncepcję przyjętą w projekcie ustawy uznać należy za słuszną, szczególnie, że jak to wskazano w uzasadnieniu projektu, w kwestiach najistotniejszych (np. w przypadku fakultatywnego zarządzenia wykonania warunkowo zawieszanej kary – art. 178 § 4) nadal pozostaje się przy rozwiązaniu przewidującym wykonalność postanowień w chwili ich uprawomocnienia. Także sąd może w każdym przypadku wstrzymać wykonanie postanowienia zapadłego w postępowaniu wykonawczym. Nadmienić również należy, że proponowane w tym zakresie rozwiązanie w pełni koresponduje z uregulowaniami Kodeksu postępowania karnego (art. 462 § 1 K.p.k.).

Prezesa Sądów Apelacyjnych w Katowicach, Gdańsku oraz w Krakowie, a także Prezesa Sądów Okręgowych w Piotrkowie Trybunalskim i Szczecinie m.in. krytycznie odnieśli się do wprowadzonych w art. 19 § 3 K.k.w. i art. 20 § 4 K.k.w. terminów instrukcyjnych. Biorąc pod uwagę cel ustawy (przyspieszenie postępowania wykonawczego) należy podkreślić, że przedmiotowa zmiana jest zasadna. Należy zauważyć, że tego rodzaju terminy funkcjonują w usystematyzowanym porządku Kodeksu karnego wykonawczego. Są to niewątpliwie terminy instrukcyjne, a więc adresowane do organów procesowych, których upływ nie wywołuje bezpośrednich skutków w sferze postępowania wykonawczego. Podkreślenia wymaga, że celem tych przepisów jest stworzenie gwarancji dla strony w zakresie rozpoznania jej wniosków lub skarg w określonym ustawą terminie, a tym samym zabezpiecza ją przed oczekiwaniem na ich rozpoznanie w terminie przekraczającym rzeczywiste potrzeby. Zatem wprowadzenie zaproponowanej zmiany jest w pełni uzasadnione. Natomiast wprowadzony w projektowanym przepisie art. 20 § 4 K.k.w. termin instrukcyjny rozpoznania zażalenia na postanowienia „incydentalne” nie ma na celu zagwarantowania priorytetowego traktowania tego rodzaju spraw, lecz stworzenie gwarancji dla strony w zakresie rozpoznania jej sprawy w określonym ustawą terminie, a tym samym zabezpiecza ją przed oczekiwaniem na jej rozpoznanie w terminie przekraczającym

rzeczywiste potrzeby. Zażalenia, które rozpoznawane są na posiedzeniu z udziałem stron powinny być rozpoznawane na zasadach ogólnych, bez zbędnej zwłoki.

W zakresie wykonywania kary ograniczenia wolności Prezes Sądu Apelacyjnego w Katowicach oraz Prezesi Sądów Okręgowych w Siedlcach, Krakowie, Poznaniu, Szczecinie, wskazali na zasadność utrzymania dotychczasowych przepisów przewidujących możliwość wymierzenia zastępczej kary grzywny za niewykonaną karę ograniczenia wolności. Przedmiotowe uwagi nie zostały uwzględnione albowiem nie jest zasadnym, aby kara łagodniejszego rodzaju była zastępczą formą wykonania za karę rodzajowo surowszą. Ponadto w obecnie obowiązującym stanie prawnym przewidziane przeliczniki w przypadku zastępczej kary grzywny powodują orzekanie wysokich zastępczych kar grzywny. W tym miejscu należy więc zwrócić uwagę na przesłanki wymiaru kary grzywny i kary ograniczenia wolności, które de facto w przypadku kary ograniczenia wolności wykluczają możliwość wymierzenia jako zastępczej kary grzywny.

Z liczną krytyką spotkała się regulacja w zakresie wyłączającym z przesłanek warunkowego przedterminowego zwolnienia okoliczności popełnienia przestępstwa i okoliczności związanych z zachowaniem skazanego przed popełnieniem przestępstwa. Uwaga nie została uwzględniona. Okoliczności popełnienia przestępstwa, jak i okoliczności związane z zachowaniem skazanego przed popełnieniem przestępstwa uwzględniane są przy wymiarze kary (art. 53 § 2 K.k.), a zatem, przez wymiar orzeczonej kary, de facto i tak rzutują na instytucję warunkowego zwolnienia. Przesłanki te nie powinny być brane pod uwagę, po raz wtóry, przy warunkowym przedterminowym zwolnieniu, które jest środkiem probacyjnym stosowanym na etapie postępowania wykonawczego. Dlatego przesłanki stosowania tego środka powinny odnosić się, przede wszystkim, do tego etapu postępowania. Głównymi celami wykonania kary pozbawienia wolności w myśl art. 67 § 1 K.k.w. są poprawa skazanego i ochrona społeczeństwa. Jeżeli postawa skazanego, jego właściwości i warunki osobiste oraz zachowanie po popełnieniu przestępstwa i w czasie odbywania kary, uzasadniają przekonanie, że będzie on przestrzegał porządku prawnego i ponownie przestępstwa nie popełni, to można zasadnie przyjąć, że cele w zakresie prewencji indywidualnej, która ma przecież pierwszorzędne znaczenie, zostały wobec skazanego osiągnięte. W takiej sytuacji dalsze wykonywanie kary staje się zbędne i może jedynie prowadzić do zaprzepaszczenia osiągniętych już pozytywnych rezultatów w zakresie ukształtowania w skazanym społecznie pożądanych postaw.

Krytycznie oceniono także zasadność regulacji polegającej na rezygnacji z minimalnego czasu trwania kary pozbawienia wolności jako formalnej przesłanki udzielenia warunkowego zwolnienia. Uwaga nie została uwzględniona. Jednym z celów nowelizacji jest rezygnacja ze ściśle oznaczonego sześciomiesięcznego lub rocznego (w przypadku skazanych określonych w art. 64 § 1 i 2 K.k.) minimalnego czasu trwania

odbywania kary pozbawienia wolności, jako przesłanki udzielenia warunkowego zwolnienia. Rozwiązanie takie pozwoli sądom penitencjarnym na bardziej elastyczne stosowanie tej instytucji, niż to jest możliwe na gruncie obowiązującego prawa. Obowiązujący w tym zakresie stan prawny nie pozwala bowiem na zastosowanie dobrodziejstwa warunkowego zwolnienia wobec sprawców skazanych na kary do 6 miesięcy pozbawienia wolności, a więc de facto, sprawców „najlżejszych” przestępstw. Projektowane rozwiązanie usuwa powyższą niespójność aksjologiczną. Każde kolejne wejście w konflikt z prawem przez warunkowo zwolnionego, nawet jeżeli nie będzie skutkowało odwołaniem warunkowego zwolnienia, to z pewnością będzie miało wpływ na wymiar kolejnej orzeczonej wobec niego kary przez art. 53 § 2 K.k. (sposób życia sprawcy przed popełnieniem przestępstwa).

Pomimo przytoczonych wyżej przykładowych uwag kwestionujących zasadność przyjętych rozwiązań prawnych, celowym jest ponowne podkreślenie, że podmioty pod ocenę których projekt został poddany w toku konsultacji społecznych, ogólnie, w sposób pozytywny oceniły kierunek zaproponowanych w nim zmian.

III. Wpływ na sektor finansów publicznych, w tym budżet państwa i budżety samorządu terytorialnego, rynek pracy oraz na konkurencyjność gospodarki, przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorstw

1. Wprowadzenie w życie przedmiotowej nowelizacji wpłynie na rynek pracy, konkurencyjność wewnętrzną gospodarki, sytuację i rozwój regionalny z uwagi na konieczność zatrudniania skazanych w szerszym zakresie niż ma to miejsce dotychczas, a ponadto zwiększenie liczby pracowników urzędów skarbowych.

2. Regulacja nie wpłynie bezpośrednio na sytuację i rozwój regionalny.

3. Wejście w życie ustawy nie spowoduje bezpośrednich skutków finansowych dla budżetu państwa i budżetu jednostek samorządu terytorialnego. Przeciwnie, proponowane regulacje spowodują oszczędności w wydatkach Skarbu Państwa w zakresie wykonywania orzeczeń karnych, a w szczególności kary ograniczenia wolności w postaci pracy na cele społeczne i pracy społecznie użytecznej, kary pozbawienia wolności oraz kary grzywny.

Projektowana ustawa wywoła pozytywne skutki społeczne w zakresie wykonania wszystkich orzeczeń karnych, a w szczególności kar, o których wyżej mowa.

B. Wejście w życie projektowanej ustawy przyczyni się do ograniczenia wydatków z budżetu państwa na funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości w następstwie uproszczenia i przyspieszenia postępowania karnego wykonawczego.

W dotychczasowym stanie prawnym zamiana nieuiszczonej grzywny na zastępczą karę pozbawienia wolności lub ograniczenia wolności musi być poprzedzona wykonywaniem przez sąd szeregu czynności i spełnieniem wielu warunków (art. 45 i 46 K.k.w.). Skutkiem obowiązujących regulacji jest konieczność wyznaczania szeregu posiedzeń, zawiadamiania o nich stron i uprzedniego obligatoryjnego przeprowadzenia egzekucji komorniczej, co wiąże się ze znacznymi wydatkami ponoszonymi przez sąd między innymi na doręczanie zawiadomień, odpisów orzeczeń i koszty egzekucji komorniczej. Określenie zastępczej kary pozbawienia wolności (ograniczenia wolności) w wyroku (projektowany art. 33a § 1 i 2 K.k.) wyeliminuje tę czasochłonną, pracochłonną i kosztowną procedurę oraz przyczyni się do sprawności i skuteczności postępowania wykonawczego w zakresie wykonywania kary grzywny oraz w sposób istotny obniży jej koszty.

Z tych samych przyczyn projekt rezygnuje także z zastępczej kary grzywny za karę ograniczenia wolności, co znacznie skróci czas trwania postępowania wykonawczego w zakresie wykonania kary ograniczenia wolności oraz zmniejszy jego koszty przez wyeliminowanie jednego etapu postępowania (zamiana kary ograniczenia wolności na zastępczą grzywnę).

Oprócz korzyści finansowych rozwiązania te pozwolą również na przesunięcie części pracowników administracyjnych do prac związanych z obsługą sędziów w zakresie przygotowywania materiałów i obsługi biurowej, co przyczyni się do usprawnienia funkcjonowania sądów powszechnych i zwiększenia efektywności ich pracy.

C. Dodany w projekcie § 2 art. 213 nie powinien spowodować skutków finansowych dla budżetu państwa, albowiem opłaty za pobyt tymczasowo aresztowanego poza aresztem śledczym w zakładzie opieki zdrowotnej lub zakładzie leczenia odwykowego były dotychczas ponoszone przez Skarb Państwa – Służbę Więzienną (część 37 – Sprawiedliwość). Po nowelizacji, zaś ponoszone będą w znacznej części przez Prokuraturę (część 37 – Sprawiedliwość) oraz w minimalnym zakresie przez Sądy (część 15 – Sądy Powszechne). Nie ma jednak możliwości, wobec braku danych, wyliczenia kosztów pobytu tymczasowo aresztowanych w zakładach leczenia odwykowego, które funkcjonują poza aresztami śledczymi i zakładami karnymi.

Projektowane zmiany w art. 116 § 1 pkt 3 oraz 116b § 1 w związku z badaniem osadzonych na obecność w organizmie środków odurzających lub psychotropowych, spowodują wydatki rzędu 130 000 zł rocznie. Przy założeniu, że ilość przeprowadzanych przy użyciu testerów badań osadzonych pozostanie na tym samym poziomie, co w latach poprzednich. Centralny Zarząd Służby Więziennej w latach 2006 – 2007 wydał na zakup 37.071 sztuk testerów 254 407 zł, co daje kwotę 127 203,50 zł rocznie.

Centralny Zarząd Służby Więziennej w roku 2008 zakupił 17.386 testerów za kwotę 97 502 zł, przy koszcie jednego testera 5,6 zł, natomiast w 2009 r. zakupiono 14.399 testerów za kwotę 101 656 zł. Koszt jednego testera wyniósł 7 zł.

D. Ocena skutków przyjętych rozwiązań dotyczących wprowadzenia art. 175a K.k.w. w zakresie konsekwencji finansowych dla Skarbu Państwa jest bardzo trudna, z uwagi na to, że nie sposób przewidzieć w ilu sprawach na przestrzeni roku, sądy będą powierzać dozory stowarzyszeniom, instytucjom i organizacjom. Konieczne byłyby w tym zakresie szkolenia na poziomie centralnym, ukazujące korzyści i nowe możliwości dla sądów, w postaci korzystania z podmiotów wyspecjalizowanych, które są w stanie przejąć dozory, wymagające profesjonalnych działań. Ryczałt, wypłacany stowarzyszeniom, organizacjom i instytucjom, o których mowa w projektowanym art. 175a K.k.w. byłby średnio dwa razy wyższy niż ryczałt przyznawany kuratorom społecznym. Przy przyjęciu zatem, że docelowo (na przestrzeni kilku lat) podmioty te sprawować będą dozór wobec około 10.000 osób oraz, że średnio, ryczałt przyznawany byłby w wysokości 6 % miesięcznie (107 zł), rocznie dozór w jednej sprawie kosztowałby 1 284 zł (12 x 107 zł). Dozór sprawowany przez ww. podmioty w 10.000 sprawach kosztowałby rocznie Skarb Państwa 12 840 000 zł.

Przyjmując zatem, że kuratorzy społeczni otrzymują średnio 3 % ryczałtu za sprawowanie dozoru miesięcznie (około 53 zł, rocznie – 636 zł), 10.000 spraw dozorowych, kosztuje Skarb Państwa rocznie 6 360 000 zł. Dalej, przyjmując, że średnio ryczałt przyznawany byłby ww. podmiotom w wysokości 6 % miesięcznie (107 zł, rocznie – 1 284 zł), dozór sprawowany przez w/w podmioty w 10.000 sprawach kosztowałby rocznie Skarb Państwa 12 840 000 zł. Różnica – 6 480 000 zł stanowi średni roczny koszt docelowy, poniesiony przez Skarb Państwa, przy przyjętych powyżej założeniach.

W 2010 r. kwota bazowa dla zawodowych kuratorów sądowych wynosi 1 873,84 zł. Ryczałt dla kuratora społecznego wynosi odpowiednio od 37,48 zł do 74,96 zł. Przy przyjęciu zatem, że docelowo (na przestrzeni kilku lat) podmioty te sprawować będą dozór wobec około 10.000 osób oraz że maksymalnie ryczałt przyznawany byłby w wysokości 8 % miesięcznie (149,92 zł) rocznie dozór w jednej sprawie kosztowałby 1 799,04 zł (12 x 149,92). Dozór sprawowany przez ww. podmioty w 10.000 spraw kosztowałby rocznie Skarb Państwa 17 990 400 zł.

Przyjęte rozwiązania przyniosą jednakże duże oszczędności w innych aspektach sfery budżetowej. Stworzą realną zachętę do szerszego zaangażowania w sprawowanie dozorów organizacji pozarządowych o uznanym autorytecie w walce z patologiami społecznymi. Spowoduje to zmniejszenie trudnych dozorów, które dotychczas sprawowane są przez kuratorów zawodowych, oraz przejęcie części specjalistycznych działań, które obecnie obciążają budżet państwa i budżety samorządów: zakwaterowanie dla bezdomnych, pomoc psychologiczna, doradztwo w poszukiwaniu zatrudnienia, leczenie i terapie, programy

korekcyjne i edukacyjne. W tym zakresie potencjalne zyski tego rozwiązania są nie do przecenienia. Z pewnością, nie tylko zrekompensują koszty poniesione na ryczałty przez budżet państwa, lecz również przyczynią się do ograniczenia powrotności do przestępstwa osób poddanych dozorowi.

Jeżeli chodzi o dane liczbowe dotyczące orzeczeń wynikających z art. 52 K.k., to przedstawione poniżej wartości należy traktować jako dane szacunkowe.

W zakresie zasądzonych należności wynikających z art. 52 K.k., to sytuacja w skali kraju w latach 2008 i 2009 przedstawiała się następująco:

Sąd Apelacyjny w Białymstoku,

Sąd Okręgowy w Ostrołęce – orzeczenie wobec 3 podmiotów na kwotę łączną 572 625 zł.,

Sąd Apelacyjny w Gdańsku – nie odnotowano,

Sąd Apelacyjny w Katowicach,

Sąd Okręgowy w Częstochowie – 62 podmioty na kwotę łączną 132 271,32 zł,

Sąd Okręgowy w Katowicach – 2 podmioty na kwotę łączną 26 190 zł,

Sąd Apelacyjny w Krakowie,

Sąd Okręgowy w Kielcach – 24 podmioty na kwotę łączną 47 809,14 zł,

Sąd Apelacyjny w Lublinie,

Sąd Okręgowy w Lublinie – 32 podmioty na kwotę łączną 78 988,40 zł,

Sąd Apelacyjny w Łodzi,

Sąd Okręgowy w Kaliszu – 13 podmiotów na łączną kwotę 466 999,60 zł,

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim – 1 podmiot na kwotę 1 000zł,

Sąd Apelacyjny w Poznaniu,

Sąd Okręgowy w Poznaniu – 1 podmiot na kwotę 230 zł,

Sąd Okręgowy w Zielonej Górze – 1 podmiot na kwotę 500 zł,

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie – nie odnotowano,

Sąd Apelacyjny w Szczecinie,

Sąd Okręgowy w Szczecinie – 22 podmioty na kwotę łączną 10 625 zł,

Sąd Apelacyjny w Warszawie,

Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie – 2 podmioty na kwotę łączną 24 438 zł,

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu,

Sąd Okręgowy w Jeleniej Górze – 17 podmiotów na kwotę łączną 892 484 zł,

Sąd Okręgowy we Wrocławiu – 5 podmiotów na łączną kwotę 787 153,50 zł oraz 1 000 Euro.

Ogółem we wszystkich sądach zasądzono należności wynikające z art. 52 K.k. wobec 185 podmiotów o kwocie łącznej 3 783 466,96 zł oraz 1 000 euro.

Jeżeli chodzi o dane dotyczące samouszkodzeń wśród osób pozbawionych wolności, to Ministerstwo Sprawiedliwości dysponuje jedynie danymi dotyczącymi ilości takich przypadków. W 2008 r. było ogółem 497 takich przypadków, a w 2009 r. – 592 przypadki.

IV. Zainteresowanie pracami nad projektem ustawy

Projekt ustawy został udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej, stosownie do postanowień ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. Nr 169, poz. 1414 oraz z 2009 r. Nr 42, poz. 337). Zostało zgłoszone zainteresowanie tym projektem w trybie powołanej ustawy przez Comio Polska Sp. z o.o. w zakresie dotyczącym zmian w art. 105b K.k.w.

V. Zgodność z prawem Unii Europejskiej.

Materia projektowanej regulacji nie jest regulowana przez prawo Unii Europejskiej.

Minister Spraw Zagranicznych

DPUE-920364-10-11/ma/4

SM-176

dot.: RM-10-5-11 z 31.01.2011 r.

Warszawa, dnia 31 stycznia 2011 r.

Pan Maciej Berek
Sekretarz Rady Ministrów

opinia o zgodności z prawem Unii Europejskiej projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw wyrażona na podstawie art. 13 ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. z 2007 r. Nr 65, poz. 437 z późn. zm.) przez ministra właściwego do spraw członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej.

Szanowny Panie Ministrze,

w związku z przedłożonym projektem ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw, pozwalam sobie wyrazić następującą opinię:

Projekt nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

Z poważaniem

Z upoważnienia
Ministra Spraw Zagranicznych
Podsekretarz Stanu
Maciej Szpunar

Do wiadomości:

Pan Krzysztof Kwiatkowski
Minister Sprawiedliwości

BM-I - 400 - 1/10/3

Comio Polska Sp. z o.o.
z siedzibą w Gdańsku

Adres do korespondencji:
Comio Polska Sp. z o.o.
ul. Stawowa 15/4
Nadolice Wielkie
55-003 Czernica

Telefon
+48 508 099367

E-Mail
filip.hartwich@comio.pl

KRS: 0000304091
REGON: 220601924
NIP: 9570994717

Comio Polska Sp. z o.o. • UL. KOCHANOWSKIEGO 74/4 • 80-402 GDAŃSK

Ministerstwo Sprawiedliwości
Biuro Ministra
Dyrektor Marek Łukaszewicz

Al. Ujazdowskie 11
00-950 Warszawa

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI
Kancelaria Główna
2010 -06- 07
pozycja Nr
KANCELARI
BIURA MINISTRA
0 8 CZE. 2010
nr

Nadolice Wielkie, dnia 03 czerwca 2010

Dotyczy: BM-I-400-1/10/2

Uzupełnienie braków formalnych zgłoszenia Comio Polska Sp. z o.o. zainteresowania pracami nad projektem ustawy o zmianie ustawy - Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw, dokonanego dnia 29 marca 2010 r.

Szanowny Panie Ministrze,

w odpowiedzi na Pana pismo z dnia 14 maja 2010 r. przesyłam uzupełnienie braków formalnych zgłoszenia zainteresowania pracami nad projektem ustawy zmianie ustawy - Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw, dokonanego dnia 29 marca 2010 r.

Pragnę uprzejmie nadmienić, że pismo Pana Ministra z dnia 14 maja 2010 r. zostało z niewiadomych przyczyn dostarczone przez Poczta Polską dopiero w dniu 1 czerwca 2010 r., stąd uzupełnienie braków formalnych zgłoszenia nie mogło nastąpić wcześniej. Uprzejmie proszę o uwzględnienie tego faktu.

Z wyrazami szczerzego szacunku

Dr Filip Hartwich
Comio Polska Sp. z o.o.

100607-01233

**ZGŁOSZENIE
ZAINTERESOWANIA PRACAMI NAD PROJEKTEM --ZGŁOSZENIE ZMIANY DANYCH***

ustawy o zmianie ustawy - Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw

(tytuł projektu - zgodnie z jego treścią udostępnioną w Biuletynie Informacji Publicznej lub informacją zamieszczoną w programie prac legislacyjnych)

A. OZNACZENIE PODMIOTU ZAINTERESOWANEGO PRACAMI NAD PROJEKTEM

1. Nazwa/imię i nazwisko**

Comio Polska Sp. z o.o.

2. Siedziba/miejsce zamieszkania**

ul. Kochanowskiego 74/4
80-402 Gdańsk

3. Adres do korespondencji i adres e-mail

Comio Polska Sp. z o.o.
ul. Stawowa 15/4
Nadolice Wielkie
55-003 Czernica

filip.hartwich@comio.pl

B. WSKAZANIE OSÓB UPRAWNIONYCH DO REPREZENTOWANIA PODMIOTU WYMIENIONEGO W CZĘŚCI A W PRACACH NAD PROJEKTEM

Lp.	Imię i nazwisko	Adres miejsca zameldowania na pobyt stały
1	Dr Filip Hartwich	
2		
3		
4		
5		

C. OPIS POSTULOWANEGO ROZWIĄZANIA PRAWNEGO, ZE WSKAZANIEM INTERESU BĘDĄCEGO PRZEDMIOTEM OCHRONY

Przedmiotem działalności Comio Polska Sp. z o.o. jest uruchamianie zaawansowanych systemów telefonicznych dla osadzonych w placówkach penitencjarnych. Comio Polska Sp. z o.o. wchodzi w skład niemieckiej Telio AG, zajmującej się od ponad 10 lat wyłącznie telefonią dla osadzonych, która na rynku światowym oferuje obecnie najnowocześniejszy i najbardziej zaawansowany system telefoniczny dla placówek penitencjarnych. Ze względu na specyfikację systemu, skonstruowanego specjalnie na potrzeby służb

więziennych, oferowany przez Comio Polska Sp. z o.o./Telio AG system telefoniczny wykorzystywany jest obecnie m.in. w niemieckich, austriackich, luksemburskich oraz holenderskich zakładach karnych.

Zgłoszenie przez Comio Polska Sp. z o.o. zainteresowania pracami nad wymienionymi projektami ustaw ma na celu stworzenie podstaw dla znacznie szerszego stosowania możliwości wykorzystywania nowoczesnej aparatury technicznej w zakresie korzystania przez osadzonych z aparatów telefonicznych, niż wynikać może to wyrażnie z obowiązującego stanu prawnego. Wprowadzenie podstaw dla szerokiego stosowania zaawansowanych systemów telefonicznych, wykorzystywanych obecnie z dużym powodzeniem od wielu lat w placówkach penitencjarnych innych państw Unii Europejskiej, istotnie podniesie skuteczność kontroli rozmów osadzonych, umożliwiając w szczególności efektywną realizację celów zapobiegawczych, a także zwiększając szeroko rozumiane bezpieczeństwo społeczeństwa, funkcjonariuszy Służby Więziennej i samych osadzonych oraz zwiększając możliwość szybkiej reakcji na nieprawidłowe zachowania osadzonych.

W dzisiejszych czasach telefonia odgrywa nader istotną rolę. Nowe rozwiązania telekomunikacyjne oferują nowe możliwości uregulowania kwestii telefonii osadzonych. Ponieważ placówki penitencjarne mają spełniać określone funkcje, to praktykowane w nich rozwiązania, także w zakresie telefonii osadzonych, powinny mieć szczególny charakter. Rozwiązanie powinno z jednej strony zapewnić w możliwie najlepszy sposób bezpieczeństwo i realizację zadań kary pozbawienia wolności, w tym ochrony społeczeństwa przed przestępczością, z drugiej natomiast powinno ono umożliwić osadzonym na stałe i częste podtrzymywanie kontaktów ze światem zewnętrznym, a w szczególności z rodziną.

Problematyka telefonii osadzonych jest bardzo złożona. Pogodzenie ze sobą obu postulatów – zapewnienie bezpieczeństwa z jednej i umożliwienie osadzonym kontaktów z osobami bliskimi z drugiej strony – nie jest zadaniem prostym. Ich realizacja przy wykorzystaniu tradycyjnych aparatów samoinkasujących, używanych obecnie w zakładach karnych, jest problematyczna. Postulować należy tym samym taką zmianę przepisów kodeksu karnego wykonawczego, która pozwoli Służbie Więziennej na szerokie wykorzystywanie w zakładach karnych takich rozwiązań telekomunikacyjnych, które umożliwią im w sposób najdalej idący na realizację opisanych w załączonym opracowaniu dot. problematyki telefonii osadzonych obowiązków ustawowych w zakresie realizacji ustawowego prawa osadzonych do korzystania z aparatów telefonicznych. Zainteresowanie wykorzystania takich rozwiązań telekomunikacyjnych ze strony dyrektorów polskich placówek penitencjarnych jest bardzo duże.

W związku z powyższym proponujemy zmianę treści art. 105b KKW w następujący sposób:

Art. 105b.

§ 1. Skazany ma prawo korzystać, na własny koszt, z samoinkasującego aparatu telefonicznego.

§ 2. W uzasadnionych wypadkach dyrektor zakładu karnego może zezwolić skazanemu na skorzystanie z innego, niż określony w § 1, aparatu na koszt abonenta lub skazanego, a jeżeli skazany nie posiada środków pieniężnych, na koszt zakładu karnego.

§ 3. W wypadkach zagrożenia porządku publicznego lub zagrożenia dla bezpieczeństwa zakładu dyrektor zakładu karnego może na czas określony pozbawić skazanego uprawnień, o którym mowa w § 1.

§ 4. Rozmowy telefoniczne skazanych w zakładzie karnym typu zamkniętego podlegają, w zakładzie karnym typu półotwartego mogą podlegać kontroli administracji zakładu karnego.

§ 5. Przez pojęcie kontroli rozmowy telefonicznej rozumie się zapoznanie się z jej treścią oraz możliwość jej przerwania. O zamierzonej kontroli rozmowy administracja zakładu karnego lub skazany niezwłocznie informuje po nawiązaniu połączenia osobę, do której zatelefonował skazany. Skazany informowany jest przed nawiązaniem połączenia o planowanej kontroli rozmowy i obowiązku poinformowania osoby, do której chce zatelefonować. Jeżeli nie sprzeciwiają się temu względy bezpieczeństwa, administracja zakładu karnego może w uzasadnionych przypadkach odstąpić od kontroli wybranych rozmów telefonicznych w zakładach karnych typu zamkniętego.

§ 6. Administracja zakładu karnego protokołuje informacje dotyczące połączeń telefonicznych, w tym dane dotyczące użytkownika, dane transmisyjne, w tym dane lokalizacyjne, oraz dane o próbach uzyskania połączenia między zakończeniami sieci, w tym dane o nieudanych próbach połączeń. Zebrane informacje administracja zakładu karnego może wykorzystać w celu zapewnienia porządku i bezpieczeństwa w zakładzie karnym. Jeśli informacje wskazują na popełnienie przestępstwa lub są istotne dla bezpieczeństwa, dyrektor podejmuje decyzję o sposobie ich wykorzystania.

§ 7. Wybierane przez skazanych numery telefonów podlegają weryfikacji. Administracja zakładu karnego może

w uzasadnionych względach bezpieczeństwa lub porządku zakładu karnego oraz bezpieczeństwa osób trzecich zablokować możliwość połączenia się z niektórymi numerami telefonów dla wszystkich lub niektórych skazanych.

§ 8. Prowadzone przez skazanych rozmowy telefoniczne mogą być w celu późniejszego zapoznania się z ich treścią utrwalone. Stosowną decyzję podejmuje dyrektor zakładu karnego, mając na celu zapewnienie porządku i bezpieczeństwa w zakładzie. Utrwalanie rozmów nie może obejmować informacji objętych tajemnicą spowiedzi lub tajemnicą prawnie chronioną. Utrwalona rozmowa, która nie zawiera informacji wskazujących na popełnienie przestępstwa lub nie jest istotna dla bezpieczeństwa zakładu karnego lub osób trzecich, podlega niezwłocznemu zniszczeniu. Jeżeli utrwalona rozmowa jest istotna dla bezpieczeństwa zakładu, dyrektor podejmuje decyzję o czasie jej przechowywania i sposobie wykorzystania.

§ 9. W zakładach karnych mogą być wykorzystywane urządzenia techniczne, służące do zakłócania częstotliwości, w celu uniemożliwienia nawiązywania przez skazanych niedozwolonych połączeń telefonicznych za pomocą telefonów komórkowych na terenie zakładu karnego. Rozwiązań tych nie stosuje się w zakładach karnych typu otwartego. Możliwość korzystania z telefonów komórkowych poza terenem zakładu karnego nie może być w efekcie wykorzystania urządzeń technicznych, o których mowa powyżej, zakłócona.

§ 10. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, sposób weryfikacji numerów telefonów, sposób protokolowania i wykorzystywania informacji dotyczących połączeń telefonicznych, rodzaje urządzeń i środków technicznych służących do utrwalania rozmów telefonicznych, sposób przechowywania, wykorzystywania oraz niszczenia zapisów, a także rodzaje urządzeń technicznych, służących do zakłócania częstotliwości, w celu uniemożliwienia korzystania przez skazanych z telefonów komórkowych.

W efekcie powyższej zmiany treści art. 105b KKW konieczne będzie skreślenie art. 90 pkt 9 oraz art. 91 pkt 11 KKW, a także skreślenie słów „lub telefonicznej” w art. 242 § 10 KKW.

Uzasadnienie postulowanych zmian:

- art. 105b § 1-3: dotychczasowa treść przepisu art. 105b KKW została zachowana.

- art. 105b § 4: aby poprawić przejrzystość regulacji dotyczącej korzystania przez skazanych z aparatów telefonicznych, regulacja zawarta dotychczas w art. 90 pkt 9 oraz art. 91 pkt 11 KKW została przeniesiona do art. 105b § 4 KKW. Uzupełnieniem zmian jest skreślenie art. 90 pkt 9 oraz art. 91 pkt 11 KKW.

- art. 105b § 5: aby poprawić przejrzystość regulacji dotyczącej korzystania przez skazanych z aparatów telefonicznych, zamieszczona dotychczas w art. 242 § 10 KKW definicja kontroli rozmów telefonicznych przeniesiona została do art. 105b § 5 KKW. Uzupełnieniem zmian jest skreślenie słów „lub telefonicznej” w art. 242 § 10 KKW. W § 5 sformułowano obowiązek poinformowania skazanego oraz jego rozmówcy o planowanej kontroli rozmowy telefonicznej. Dotychczas kwestia ta nie była w sposób wyraźny uregulowana. Istotnym *novum* jest możliwość odstąpienia od kontroli wybranych rozmów telefonicznych w zakładach karnych typu zamkniętego; w zakładach karnych typu półotwartego nie jest to konieczne, albowiem tam decyzję co do kontroli rozmów telefonicznych podejmuje dyrektor zakładu karnego (art. 105 § 4 KKW). Zmiana ta ma na celu odciążenie w pracy, a tym samym i poprawienie jakości pracy funkcjonariuszy zaangażowanych w realizację obowiązku kontroli rozmów telefonicznych w zakładach karnych typu zamkniętego. W praktyce bowiem, aby sprostać dużemu zapotrzebowaniu na korzystanie z telefonów przez skazanych, funkcjonariusze przez wiele godzin mają obowiązek zapoznawania się z treścią, w większości przypadków pozostających bez najmniejszego wpływu na bezpieczeństwo zakładu karnego, rozmów telefonicznych skazanych. Tym samym należy postulować taką zmianę przepisów, która zniesie ogólny obowiązek kontroli rozmów telefonicznych w przypadku, w którym nie sprzeciwiają się temu względy bezpieczeństwa. Uzupełnieniem tej regulacji jest dodanie do art. 105b KKW § 7, który umożliwi weryfikację wybieranych przez skazanych numerów telefonów. W ten sposób kontrola przesunięta zostanie na niższy poziom i dotyczyć będzie fazy przed nawiązaniem rozmowy. Taka kontrola nieakustyczna nie dotyczy treści samej rozmowy, a jedynie wybieranego numeru. Umożliwia ona automatyczne rozpoznanie przez system telefoniczny numerów telefonów do osób bliskich skazanego, np. jego małżonka lub dzieci, uzasadniające odstąpienie od kontroli w określonych przypadkach.

- art. 105b § 6: zmiana przewiduje wprowadzenie wyraźnej podstawy prawnej dla protokolowania przez administrację zakładu karnego informacji dotyczących połączeń telefonicznych skazanych. Zebrane informacje administracja zakładu karnego może wykorzystać w celu zapewnienia porządku i bezpieczeństwa w zakładzie

karnym poprzez dokonywanie w oparciu o nie wszechstronnych analiz. Możliwe jest m.in. wyszukanie rozmów z wybranym numerem telefonu (np. w celu późniejszego ustalenia, który konkretnie z osadzonych korzystał z telefonu w celu zastraszenia/zaszantażowania rozmówcy), wyszukanie rozmów w oparciu o kryterium czasu ich trwania (umożliwia to z dużym prawdopodobieństwem m.in. wskazanie, który ze skazanych kontaktował się z handlarzem narkotyków), czy też wyszukanie numerów telefonów, pod które dzwoniło kilku osadzonych z danego zakładu karnego (pozwala to na ustalenie powiązań pomiędzy osadzonymi z danego zakładu karnego, którzy kontaktują się ze sobą poprzez osobę trzecią na zewnątrz).

- art. 105b § 7: zmiana ma na celu umożliwienie weryfikacji numerów telefonów wybieranych przez skazanych. Weryfikacja taka polega na ustaleniu, do kogo należy wybierany konkretnie numer telefonu. Umożliwia ona w szczególności na jedynie wybiórczą kontrolę akustyczną rozmów w zakładach karnych typu zamkniętego, jeśli w efekcie automatycznej weryfikacji zostanie ustalone, że wybierany numer należy do osób bliskich, a zwłaszcza małżonka lub dzieci, skazanego. Weryfikacja umożliwia ponadto zablokowanie określonych numerów telefonów, gdy przemawiają za tym względy bezpieczeństwa lub porządku. Obecna regulacja prawa do korzystania przez skazanych z aparatów telefonicznych nie przewiduje w tym zakresie żadnych ograniczeń. Praktyka pokazuje jednak, że zablokowanie określonych numerów telefonów jest wielce porządane. W szczególności może tu chodzić o numery pogotowia, straży pożarnej czy policji. Wielce wskazana jest ponadto blokada połączeń z numerami pracowników zakładu karnego. W praktyce dość częste są bowiem przypadki, gdy skazany, który uprzednio uzyskał prywatny numer telefonu dyrektora czy też innego funkcjonariusza, przekazuje groźby telefoniczne pod adresem pracowników zakładu karnego. Blokada takich połączeń uniemożliwia nadużycia i z góry ogranicza możliwości manipulacyjne ze strony skazanych, a także może uchronić pracowników zakładu karnego od podejrzeń korupcyjnych.

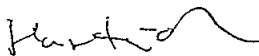
- art. 105b § 8: zmiana ma na celu umożliwienie dokonywania odsuniętego w czasie sprawdzenia treści utrwalonej rozmowy. Uzasadnione jest to w pierwszym rzędzie względami bezpieczeństwa. Zapoznanie się z treścią utrwalonej uprzednio rozmowy może zapobiec określonym, planowanym przez skazanych działaniom, o których informacja dotarła do funkcjonariuszy Służby Więziennej.

- art. 105b § 9: zmiana ma na celu wprowadzenie wyraźnej podstawy dla wykorzystywania przez administrację zakładu karnego urządzeń technicznych uniemożliwiających skazanym na korzystanie przez nich na terenie zakładu karnego z telefonów komórkowych.

- art. 105b § 10: stanowi podstawę do wydania szczegółowych regulacji w zakresie realizacji wprowadzonych do art. 105b KKW zmian

Szczegółowe uzasadnienie postulowanych tutaj zmian zamieszczone zostało w załączonym opracowaniu zatytułowanym „Problematyka telefonii osadzonych”.

Wdrożenie nowoczesnych technologii w zakresie telefonii osadzonych oznaczać będzie wymierne korzyści z posługiwania się aparaturą kontrolującą rozmowy telefoniczne osadzonych, przejawiające się w szczególności w trzech aspektach: obiektywnym charakterze uzyskiwanych informacji, nieprzerwanym dostępie do informacji, znacznym obniżeniu kosztów kontroli, w stosunku do kontroli sprawowanej bez zastosowania nowoczesnej aparatury, stanowiącym rezultat ograniczenia aktywności czynnika ludzkiego w zakresie sprawowania kontroli, przy zagwarantowaniu bardzo wysokiej jej efektywności. Wdrożenie nowoczesnych technologii w zakresie telefonii osadzonych i stworzenie wyraźnych podstaw dla wykorzystywania skutecznych narzędzi kontroli rozmów telefonicznych osadzonych wypełni zatem lukę w zakresie uchwalonych już oraz postulowanych obecnie szeroko zmian w sferze monitorowania zachowań osadzonych, o czym mowa jest np. w uzasadnianiu do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz ustawy - Kodeks karny wykonawczy, mającej na celu wprowadzenie normatywnych podstaw dla szerokiego wykorzystania w postępowaniu karnym, na wszystkich jego etapach, możliwości wynikających z rozwoju nowych technologii, w tym technologii monitorowania zachowań ludzkich przy użyciu aparatury elektronicznej. Wdrożenie nowoczesnych technologii w zakresie telefonii osadzonych pozwoliłoby ponadto zrewolucjonizować polskie więziennictwo w zakresie telefonii osadzonych, dopełniając na tym polu zapowiedzianą przez Pana Ministra Krzysztofa Kwiatkowskiego na konferencji prasowej z dnia 18 stycznia 2010 r. reformę systemu kontroli w polskich placówkach penitencjarnych.

D. ZAŁĄCZONE DOKUMENTY		
1	Opracowanie dotyczące problematyki telefonii osadzonych	
2	Pełnomocnictwo do wniesienia zgłoszenia oraz do reprezentowania Comio Polska Sp. z o.o. w pracach nad projektem aktu normatywnego	
3	Odpis wpisu Comio Polska Sp. z o.o. do Krajowego Rejestru Sądowego	
4		
5		
6		
7		
8		
E. Niniejsze zgłoszenie dotyczy uzupełnienia braków formalnych/zmiany danych** zgłoszenia dokonanego dnia29.03.2010 r..... (podać datę z części F poprzedniego zgłoszenia)		
F. OSOBA SKŁADAJĄCA ZGŁOSZENIE		
Imię i nazwisko	Data	Podpis
Dr Filip Hartwich	03.06.2010	

- * Jeżeli zgłoszenie nie jest składane w trybie art. 7 ust. 6 ustawy treść: "- Zgłoszenie zmiany danych" skreśla się.
** Niepotrzebne skreślić.

Pouczenie

1. Jeżeli zgłoszenie ma na celu uwzględnienie zmian zaistniałych po dacie wniesienia urzędowego formularza zgłoszenia (art. 7 ust. 6 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. Nr 169, poz. 1414)) lub uzupełnienie braków formalnych poprzedniego zgłoszenia (§ 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 24 stycznia 2006 r. w sprawie zgłaszania zainteresowania pracami nad projektami aktów normatywnych (Dz. U. Nr 34, poz. 236)), w nowym urzędowym formularzu zgłoszenia należy wypełnić wszystkie konieczne rubryki, powtarzając również dane, które zachowały swoją aktualność.
2. Część B formularza wypełnia się w przypadku zgłoszenia dotyczącego jednostki organizacyjnej oraz w sytuacji, gdy osoba fizyczna, która zgłasza zainteresowanie pracami nad projektem aktu normatywnego, nie będzie uczestniczyła osobiście w tych pracach.
3. W części D formularza, stosownie do okoliczności, uwzględnia się dokumenty, o których mowa w art. 7 ust. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa, a także pełnomocnictwa do wniesienia zgłoszenia lub do reprezentowania podmiotu w pracach nad projektem aktu normatywnego.
4. Część E formularza wypełnia się w przypadku uzupełnienia braków formalnych lub zmiany danych dotyczących wniesionego zgłoszenia.

Comio Polska Sp. z o.o.
z siedzibą w Gdańsku

Adres do korespondencji:
Comio Polska Sp. z o.o.
ul. Stawowa 15/4
Nadolice Wielkie
55-003 Czernica
Telefon +48 508 099367
E-Mail filip.hartwich@comio.pl

KRS: 0000304091
REGON: 220601924
NIP: 9570994717

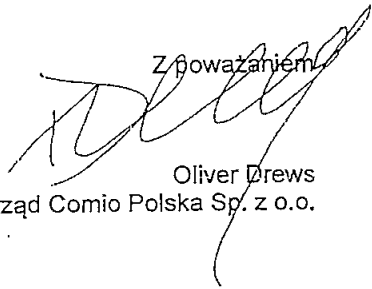
Nadolice Wielkie, dnia 3 marca 2010

Pełnomocnictwo

do wniesienia zgłoszenia oraz do reprezentowania Comio Polska Sp. z o.o. w pracach nad projektem aktu normatywnego w rozumieniu ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa

Niniejszym upoważniam w imieniu Comio Polska Sp. z o.o. Pana doktora Filipa Hartwicha do wniesienia zgłoszenia oraz do reprezentowania Comio Polska Sp. z o.o. w pracach nad projektem aktu normatywnego.

Z poważaniem

Oliver Drows
Zarząd Comio Polska Sp. z o.o.

Postanowienie

238 / 137 WP Dnia: 17.04.2008

SĄD REJONOWY GDAŃSK-PÓŁNOC W GDAŃSKU, VII WYDZIAŁ GOSPODARCZY KRAJOWEGO REJESTRU SĄDOWEGO;
w składzie: SĘDZIA ANNA BIEGANOWSKA-KOWALSKA

po rozpoznaniu w dniu: 17.04.2008 w GDAŃSKU

na posiedzeniu niejawnym
sprawy z wniosku: COMIO POLSKA SPÓŁKA Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ
o rejestrację w Rejestrze Przedsiębiorców

postanawia:

I. Wpisać do Krajowego Rejestru Sądowego - Rejestru Przedsiębiorców

pod numerem KRS: 0000304091

Dział 1 Rubryka 1 - Dane podmiotu

1. Oznaczenie formy prawnej	SPÓŁKA Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ
2. Numer REGON / NIP	REGON: ----, NIP: ----
3. Firma, pod którą spółka działa	COMIO POLSKA SPÓŁKA Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ
5. Czy przedsiębiorca prowadzi działalność gospodarczą z innymi podmiotami na podstawie umowy spółki cywilnej?	NIE
6. Czy podmiot posiada status organizacji pożytku publicznego?	NIE

Dział 1 Rubryka 2 - Siedziba i adres podmiotu

1. Siedziba	kraj POLSKA, woj. POMORSKIE, powiat M. GDAŃSK, gmina M. GDAŃSK, miejsc. GDAŃSK
2. Adres	ul. KOCHANOWSKIEGO, numer 74, lokal 4, kod poczt. 80-402, poczta GDAŃSK

Dział 1 Rubryka 4 - Informacje o umowie

1. Informacja o zawarciu lub zmianach umowy spółki	AKT NOTARIALNY SPORZĄDZONY Z DNIA 07.03.2008R., REPERTORIUM A NR 7057/2008. PRZED RAFAŁEM GĄSIEWSKIM ASESOREM NOTARIALNYM ZASTĘPCĄ ROBERTA BŁASZCZAKA NOTARIUSZA W WARSZAWIE, PROWADZĄCEGO KANCELARIĘ NOTARIALNĄ PAWEŁ BŁASZCZAK NOTARIUSZ, ROBERT BŁASZCZAK NOTARIUSZ SPÓŁKA CYWILNA PRZY UL. DŁUGIEJ 31, 00-238 WARSZAWA.
--	---

Dział 1 Rubryka 5

1. Czas na jaki została utworzona spółka	NIEOZNACZONY
3. Wspólnik może mieć:	WIĘKSZĄ LICZBĘ UDZIAŁÓW

Dział 1 Rubryka 7 - Dane wspólników

1.

1.Nazwisko, nazwa lub firma	TELIO AG
3.Numer PESEL lub numer REGON	-----
4.Numer KRS	-----
5.Posiadane przez wspólnika udziały	100 (STO) UDZIAŁÓW O ŁĄCZNEJ WARTOŚCI 50.000,00 ZŁ. (PIĘĆDZIESIĄT TYSIĘCY ŻŁOTYCH)
6.Czy wspólnik posiada całość udziałów spółki?	TAK

Dział 1 Rubryka 8 - Kapitał spółki

1.Wysokość kapitału zakładowego	50 000,00; ZŁ
---------------------------------	---------------

Dział 2 Rubryka 1 - Organ uprawniony do reprezentacji podmiotu

1.

1.Nazwa organu uprawnionego do reprezentowania podmiotu	ZARZĄD
2.Sposób reprezentacji podmiotu	KAŻDY CZŁONEK ZARZĄDU JEST UPRAWNIONY DO SAMODZIELNEGO REPREZENTOWANIA SPOŁKI

1.1 Podrubryka 1. - Dane osób wchodzących w skład organu

1.Nazwisko, nazwa lub firma	DREWS, -----
2.Imiona	OLIVER, -----
3.Numer PESEL lub numer REGON	-----
5.Funkcja w organie reprezentującym	CZŁONEK ZARZĄDU
6.Czy osoba wchodząca w skład zarządu została zawieszona w czynnościach	NIE
7.Data do jakiej została zawieszona	-----

1.2 Podrubryka 1. - Dane osób wchodzących w skład organu

1.Nazwisko, nazwa lub firma	SCHAGHASI, -----
2.Imiona	AHMAD, ZIA
3.Numer PESEL lub numer REGON	-----
5.Funkcja w organie reprezentującym	CZŁONEK ZARZĄDU
6.Czy osoba wchodząca w skład zarządu została zawieszona w czynnościach	NIE
7.Data do jakiej została zawieszona	-----

Dział 3 Rubryka 1 - Przedmiot działalności

1.

1.Przedmiot działalności przedsiębiorcy	61, -----; TELEKOMUNIKACJA
2.	
1.Przedmiot działalności przedsiębiorcy	26, 30, Z; PRODUKCJA SPRZĘTU (TELE)KOMUNIKACYJNEGO
3.	
1.Przedmiot działalności przedsiębiorcy	26, 40, Z; PRODUKCJA ELEKTRONICZNEGO SPRZĘTU POWSZECHNEGO UŻYTKU
4.	
1.Przedmiot działalności przedsiębiorcy	46, 52, Z; SPRZEDAŻ HURTOWA SPRZĘTU ELEKTRONICZNEGO I TELEKOMUNIKACYJNEGO ORAZ CZĘŚCI DO NIEGO
5.	
1.Przedmiot działalności przedsiębiorcy	46, 66, Z; SPRZEDAŻ HURTOWA POZOSTAŁYCH MASZYN I URZĄDZEŃ BIUROWYCH
6.	
1.Przedmiot działalności przedsiębiorcy	47, 42, Z; SPRZEDAŻ DETALICZNA SPRZĘTU TELEKOMUNIKACYJNEGO PROWADZONA W WYSPECJALIZOWANYCH SKLEPACH
7.	
1.Przedmiot działalności przedsiębiorcy	63, 99, Z; POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA W ZAKRESIE INFORMACJI, GDZIE INDEKSZ NIESKLASYFIKOWANA
8.	
1.Przedmiot działalności przedsiębiorcy	82, 20, Z; DZIAŁALNOŚĆ CENTRÓW TELEFONICZNYCH (CALL CENTER)
9.	
1.Przedmiot działalności przedsiębiorcy	95, 12, Z; NAPRAWA I KONSERWACJA SPRZĘTU (TELE)KOMUNIKACYJNEGO
10.	
1.Przedmiot działalności przedsiębiorcy	33, 13, Z; NAPRAWA I KONSERWACJA URZĄDZEŃ ELEKTRONICZNYCH I OPTYCZNYCH
11.	
1.Przedmiot działalności przedsiębiorcy	42, 22, Z; ROBOTY ZWIĄZANE Z BUDOWĄ LINII TELEKOMUNIKACYJNYCH I ELEKTROENERGETYCZNYCH
12.	
1.Przedmiot działalności przedsiębiorcy	68, 20, Z; WYNAJEM I ZARZĄDZANIE NIERUCHOMOŚCIAMI WŁASNYMI LUB DZIERŻAWIONYMI
13.	
1.Przedmiot działalności przedsiębiorcy	70, 22, Z; POZOSTAŁE DORADZTWO W ZAKRESIE PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ I ZARZĄDZANIA
14.	
1.Przedmiot działalności przedsiębiorcy	82, 30, Z; DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z ORGANIZACJĄ TARGÓW, WYSTAW I KONGRESÓW
15.	
1.Przedmiot działalności przedsiębiorcy	78, 30, Z; POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z UDOSTĘPNIANIEM PRACOWNIKÓW

16.

1.Przedmiot działalności przedsiębiorcy	73, 1, -----; REKLAMA
---	-----------------------

17.

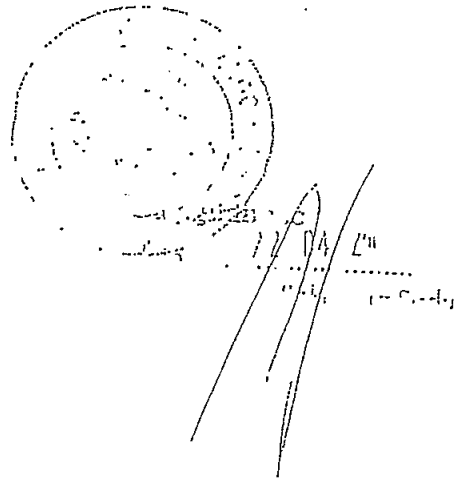
1.Przedmiot działalności przedsiębiorcy	82, 99, Z; POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ WSPOMAGAJĄCA PROWADZENIE DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ, GDZIE INDEJ NIESKLASYFIKOWANA
---	--

18.

1.Przedmiot działalności przedsiębiorcy	85, 5, -----; POZASZKOLNE FORMY EDUKACJI
---	--

19.

1.Przedmiot działalności przedsiębiorcy	85, 59, B; POZOSTAŁE POZASZKOLNE FORMY EDUKACJI, GDZIE INDEJ NIESKLASYFIKOWANE
---	--

Zaświadczenie o dokonaniu wpisu

SĄD REJONOWY GDAŃSK-PÓŁNOC W GDAŃSKU, VII WYDZIAŁ GOSPODARCZY KRAJOWEGO REJESTRU
SĄDOWEGO

dla podmiotu: COMIO POLSKA SPÓŁKA Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ, GDAŃSK
dokonano wpisu do Rejestru Przedsiębiorców :

Numer pozycji rejestru (numer KRS)	0000304091
Data i godzina dokonania wpisu	17.04.2008 12:26:21
Numer wpisu w pozycji rejestru	1

dnia 22.04.2008
Sekretarz Sąd

Problematyka telefonii osadzonych

Dr Filip Hartwich

- I. Wprowadzenie
- II. Rozwój regulacji
- III. Ocena kontaktów telefonicznych osadzonych
- IV. Obowiązująca regulacja
- V. Podsumowanie

I. Wprowadzenie

W dzisiejszych czasach, gdy liczba samych tylko aktywnych telefonów komórkowych w Polsce – z pominięciem telefonów stacjonarnych – przekroczyła całkowitą liczbę ludności w naszym kraju¹, telefonia odgrywa nader istotną rolę. Nie powinno zatem dziwić, że także telefonii osadzonych należy przypisać równie duże znaczenie. Nowe rozwiązania telekomunikacyjne oferują nowe możliwości uregulowania kwestii telefonii osadzonych w polskich placówkach penitencjarnych. Ponieważ jak do tej pory polski ustawodawca nie poświęcał problemom związanym z telefonią osadzonych zbyt wiele uwagi, przyjrzyjmy się w niniejszym opracowaniu temu zagadnieniu bliżej i spróbujmy odpowiedzieć na pytanie, czy polska regulacja nie wymaga w tym zakresie znowelizowania. Wszak placówki penitencjarne mają z założenia spełniać szczególne funkcje i z racji tego faktu praktykowane w nich rozwiązania, także w zakresie telefonii osadzonych, powinny mieć szczególny charakter. Rozwiązania takie powinno z jednej strony zapewnić w najlepszym możliwie zakresie bezpieczeństwo i realizację zadań kary pozbawienia wolności, w tym ochrony społeczeństwa przed przestępczością (art. 73 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny wykonawczy²), z drugiej natomiast powinno umożliwić osadzonym w najdalej idący sposób podtrzymywanie kontaktów ze światem zewnętrznym, a w szczególności z rodziną. Zgodnie bowiem z art. 67 KKW, wykonywanie kary pozbawienia wolności ma na celu wzbudzanie w skazanym woli współdziałania w kształtowaniu jego społecznie pożądanych postaw, w szczególności poczucia odpowiedzialności oraz potrzeby przestrzegania porządku prawnego i tym samym powstrzymania się od powrotu do przestępstwa. Dla osiągnięcia tego celu prowadzi się zindywidualizowane oddziaływanie na skazanych w ramach określonych w ustawie systemów wykonywania kary, w różnych rodzajach i typach zakładów karnych. W oddziaływaniu na skazanych, przy poszanowaniu ich praw i wymaganiu wypełniania przez nich obowiązków, uwzględnia się w szczególności podtrzymywanie kontaktów z rodziną i światem zewnętrznym. Realizacja głównego celu kary pozbawienia wolności nie może zostać zatem w sposób właściwy osiągnięta, jeśli osadzonym nie odda się do dyspozycji odpowiedniej ilości aparatów telefonicznych i umożliwi im dostateczne z nich korzystanie. Realizacja zadań ustawowych, a w szczególności zapewnienie bezpieczeństwa z jednej i umożliwienie osadzonym kontaktów z osobami bliskimi z drugiej strony, przy wykorzystaniu tradycyjnych aparatów samoinkasujących wydaje się problematyczna. O problemach tych i propozycjach ich rozwiązania mowa będzie w niniejszym opracowaniu.

II. Rozwój regulacji

Prawo karne dzieli się tradycyjnie na dwie gałęzie, czyli na prawo karne materialne i prawo karne procesowe. Na początku zeszłego wieku polskie prawo karne unormowane zostało w

¹ Źródło: <http://pl.wikipedia.org>

² Dz.U.97.90.557 ze zm.; ustawa cytowana dalej jako KKW.

dwóch kodeksach: kodeksie postępowania karnego³ oraz kodeksie karnym⁴. Co prawda już w okresie międzywojennym, w toku prac nad projektami powyższych aktów prawnych, sędzia Sądu Nwyższego E.S. Rappaport wystąpił z nowatorską propozycją stworzenia odrębnego kodeksu karnego wykonawczego, to jednak propozycja ta nie znalazła w owym czasie akceptacji Komisji Kodyfikacyjnej. W związku z powyższym wiele przepisów dotyczących wykonywania kar i innych środków penalnych znalazło się w kodeksie postępowania karnego oraz kodeksie karnym. I tak w kodeksie postępowania karnego odnajdziemy księgę IX, zatytułowaną „Postępowanie wykonawcze”, a w niej rozdziały dotyczące wykonania wyroku, odroczenia i przerwy wykonania kary oraz ułaskawienia. Żaden jednak z zawartych tam przepisów nie reguluje kwestii komunikowania się osadzonych ze światem zewnętrznym. Warto więc podkreślić, że podjęto prace nad projektem ustawy poświęconej unormowaniu problematyki wykonywania kar pozbawienia wolności. Prace te zakończyły się owocnie, albowiem w dniu 7 marca 1928 r. zostało wydane rozporządzenie z mocą ustawy Prezydenta Rzeczypospolitej w sprawie organizacji więziennictwa⁵. Rozporządzenie to uchyliło przepisy z okresu zaborów, a także pierwsze po odzyskaniu niepodległości polskie akty ustawodawcze w dziedzinie więziennictwa, czyli dekrety Naczelnika Państwa z dnia 8 lutego 1919 r. w sprawie tymczasowych przepisów więziennych⁶ oraz z dnia 7 lutego 1919 r. w przedmiocie organizacji okręgowych dyrekcji więziennych⁷. W rozporządzeniu tym odnajdziemy rozdział VII, zawierający przepisy regulujące komunikowanie się więźniów ze światem zewnętrznym. W art. 42 oraz 51 tego rozporządzenia uregulowano, kiedy więźniowie mogą przyjmować odwiedziny i prowadzić korespondencję oraz w jakich przypadkach można ich tych praw pozbawić. Wymaga podkreślenia, że prowadzenie korespondencji możliwe było jedynie na podstawie stosownego zezwolenia. W cytowanym rozporządzeniu nie znajdziemy natomiast żadnej wzmianki o prawie osadzonych do korzystania z telefonu. Nie powinno to jednak dziwić, skoro w Polsce w roku, w którym uchwalone zostało rozporządzenie, jedynie ca. 0,5 % ludności posiadało abonenty telefoniczne⁸. Na okres ten datowane są początki powstania pierwszych telefonicznych sieci miejscowych, jest zatem zrozumiałe, że do kwestii tej w sferze penitencjarnej nie przywiązywano z początku żadnej wagi. Rozporządzenie z dnia 7 marca 1928 r. pomimo swojej znacznej szczegółowości pozostawiło wiele do unormowania aktami niższej rangi. Szczególną rolę odgrywał w tym zakresie regulamin więzienny. Na podstawie zacytowanego powyżej rozporządzenia wydane zostało w dniu 20 czerwca 1931 r. rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie regulaminu więziennego⁹. Regulamin ten liczył aż 291 paragrafów i kompleksowo normował wykonywanie kary więzienia i aresztu, oraz wykonywanie tymczasowego aresztowania. W dziale VI tego rozporządzenia uregulowano szczegółowo zagadnienia związane z komunikowaniem się więźniów ze światem zewnętrznym. Rozdział I działu VI, paragrafy 140-145, dotyczyły kwestii odwiedzania więźniów, natomiast rozdział II tego działu, paragrafy 146-152, korespondencji więźniów. Także i w tej regulacji nie znajdziemy jeszcze przepisów dotyczących telefonii osadzonych. Warto jednak nadmienić, że w rozporządzeniu tym ustawodawca w sposób wyraźny określił, że odwiedzanie więźniów odbywa się pod nadzorem funkcjonariuszy więziennych, precyzując co pod tym pojęciem rozumie (§ 140 rozporządzenia), a korespondencja więźniów podlega kontroli (§ 146, 148 rozporządzenia). Przeszło rok po wydaniu rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie regulaminu więziennego wszedł w życie z dniem 1 września 1932 r. kodeks karny. Po tej dacie pojawiła się potrzeba uzgodnienia z jego przepisami przepisów innych aktów prawnych. Dotyczyło to m.in.

³ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 marca 1928 r., Dz.U.28.33.313.

⁴ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r., Dz.U.32.60.571.

⁵ Dz.U.28.29.272.

⁶ Dz.P.P.P.19.15.202.

⁷ Dz.P.P.P.19.14.173.

⁸ Dane za: Gołębiowski E., Z kartek historii telekomunikacji polskiej, str. 194 - tekst dostępny na stronie: <http://telemuzeum.uke.gov.pl/>; według zamieszczonych w tym opracowaniu danych w Polsce było w 1928 r. 162.000 abonentów. Według Drugiego Powszechnego Spisu Ludności z 9 grudnia 1931 r., populacja Polski wynosiła w tym okresie 32.108.000. Dla porównania: obecnie mamy w Polsce ponad 12.000.000 telefonów stacjonarnych, stan ludności przekroczył natomiast 38.000.000 (źródło: <http://pl.wikipedia.org/wiki>).

⁹ Dz.U.31.71.577.

przepisów regulujących wykonywanie kar. Efektem podjętych prac było m.in. uchwalenie ustawy z dnia 26 lipca 1939 r. o organizacji więziennictwa¹⁰. Weszła ona w życie dnia 2 sierpnia 1939 r., zastępując wspomniane wcześniej rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 marca 1928 r. w sprawie organizacji więziennictwa. W praktyce ta nowo uchwalona ustawa nie zdążyła odegrać w praktyce roli z powodu wojny i okupacji. Także pośród przepisów tej ustawy odnajdziemy rozdział dotyczący komunikowania się skazanych i tymczasowo aresztowanych ze światem zewnętrznym (rozdział 11). Zamieszczony tam art. 50 nie wiele się jedynie różnił od art. 42 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 marca 1928 r. w sprawie organizacji więziennictwa: skazanym i tymczasowo aresztowanym wolno było przyjmować w granicach, zakreślonych przez regulamin, odwiedziny oraz prowadzić korespondencję na podstawie zezwolenia właściwych władz. Także i tym akcie prawnym brak jest jeszcze jakichkolwiek wzmianek o prawie osadzonych do korzystania z telefonu. Powodem tego może być fakt, że w roku 1939, w którym ustawa o organizacji więziennictwa weszła w życie, liczba abonentów telefonicznych w Polsce nie osiągnęła nawet poziomu 1 % stanu populacji Polski¹¹, a zatem telefonowi, jako środkowi powszechnego komunikowania się, nie sposób w owych czasach przypisywać jeszcze istotnego znaczenia.

Po zakończeniu drugiej wojny światowej nowa władza, działająca pod kuratelą Związku Radzieckiego, uczyniła represję prawną i pozaprawną podstawowym środkiem walki z opozycją polityczną oraz środkiem rozwiązywania problemów społecznych i gospodarczych. Prawo karne, w tym przepisy dotyczące wykonywania kar, uległo w owym czasie degradacji i wynaturzeniu. Prace nad nową kodyfikacją karną trwały przez wiele lat. W drugiej połowie lat sześćdziesiątych coraz wyraźniej nawiązywano do koncepcji kodeksu karnego wykonawczego, wysuniętej przed laty przez E.S. Rappaporta. Zwienczeniem procesu było uchwalenie przez Sejm w dniu 19 kwietnia 1969 r. trzech ustaw: kodeksu karnego¹², kodeksu postępowania karnego¹³ oraz kodeksu karnego wykonawczego¹⁴. I właśnie w kodeksie karnym wykonawczym odnajdujemy regulację dotyczącą komunikowania się skazanych z osobami z zewnątrz. W art. 48 pkt 2 tej ustawy w dość lakoniczny sposób mowa jest o tym, że skazany ma prawo w szczególności do komunikowania się z osobami z zewnątrz, a zwłaszcza utrzymania więzi z rodziną przede wszystkim przez widzenie i korespondencję. Jak zatem widać, także i pośród przepisów KKW z 1969 r. brak było przepisów regulujących wykorzystywanie przez osadzonych telefonów jako środka komunikowania się ze światem zewnętrznym. Niewątpliwie wpływ na taki właśnie stan rzeczy miał tutaj także fakt, że po zakończeniu II wojny światowej telefonia polska musiała w zasadzie powstać od początku¹⁵. Trudno było zatem wymagać od ustawodawcy, aby zezwolił on na powszechne korzystanie przez osadzonych z telefonów w zakładach karnych w sytuacji, gdy ten środek komunikowania się nie był jeszcze w ogólnym użytkowaniu przez resztę społeczeństwa. Zmiana w tym zakresie nastąpiła dopiero wraz z wejściem w życie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 2 maja 1989 r. w sprawie regulaminu wykonywania kary pozbawienia wolności¹⁶, uchylającego zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 stycznia 1974 r. w sprawie tymczasowego regulaminu wykonywania kary pozbawienia wolności¹⁷ (§ 134 rozporządzenia z dnia 2 maja 1989 r.). W rozdziale 3 tego rozporządzenia, pośród przepisów dotyczących korespondencji i widzeń, odnajdziemy § 36, który w sposób wyraźny odnosi się do kwestii korzystania przez osadzonych z telefonu. Zgodnie z zamieszczoną tam regulacją, w uzasadnionych wypadkach naczelnik mógł zezwolić skazanemu na telefoniczne porozumienie się z osobami najbliższymi lub innymi osobami na koszt skazanego, a jeżeli nie posiadał on środków

¹⁰ Dz.U.39.68.457.

¹¹ Gołębiowski E., Z kartek..., str. 195.

¹² Dz.U.69.13.94.

¹³ Dz.U.69.13.96.

¹⁴ Dz.U.69.13.98.

¹⁵ Gołębiowski E., Z kartek..., str. 13.

¹⁶ Dz.U.89.31.166.

¹⁷ Dz.Urz.Min.Sprawiedliwości 1974. 2.6.

pieniężnych - na koszt zakładu karnego. Rozmowa mogła odbywać się również bez obecności funkcjonariusza. Z zacytowanego przepisu wynika wyjątkowość takiej formy kontaktów ze światem zewnętrznym. Należy podkreślić, że w ówczesnym stanie prawnym osadzony nie miał prawa do skorzystania z telefonu, a jedynie możliwość telefonicznego porozumienia się z osobami najbliższymi lub innymi osobami wtedy, gdy na taką formę kontaktu zezwolił mu naczelnik zakładu karnego. Podobne rozwiązania nadal spotykane są także obecnie w innych państwach. Jako przykład posłużyć może niemiecka ustawa regulująca wykonywanie kary pozbawienia wolności oraz innych kar i środków¹⁸, w której § 32 uregulowana została kwestia korzystania przez osadzonych z telefonu. Zgodnie z zawartą tam regulacją, osadzonemu można zezwolić na prowadzenie rozmów telefonicznych; w kwestiach nieuregulowanych zastosowanie znajdują w tym zakresie przepisy dotyczące odwiedzin. Polska regulacja, zawarta w § 36 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 2 maja 1989 r. w sprawie regulaminu wykonywania kary pozbawienia wolności, zmieniona została następnie mocą § 1 pkt 18 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 20 grudnia 1995 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie regulaminu wykonywania kary pozbawienia wolności¹⁹ z dniem 29 grudnia 1995 r. W nowo sformułowanym przepisie uregulowano, że skazany ma prawo korzystać, na własny koszt, z samoinkasującego aparatu telefonicznego. W uzasadnionych przypadkach naczelnik mógł zezwolić skazanemu na skorzystanie także z innego niż samoinkasujący aparat telefoniczny. Prowadzone przez osadzonego rozmowy mogły być kontrolowane. Rozmowa mogła być przerwana, jeżeli godziła w interes społeczny lub bezpieczeństwo zakładu karnego. W przypadkach szczególnego zagrożenia interesu społecznego lub bezpieczeństwa zakładu karnego jego naczelnik mógł pozbawić skazanego na czas określony uprawnienia do telefonowania. Powyższa regulacja została następnie w lekko zmodyfikowany sposób przejęta przez § 35 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 sierpnia 1998 r. w sprawie regulaminu wykonywania kary pozbawienia wolności²⁰, którym uchylono rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 2 maja 1989 r. w sprawie regulaminu wykonywania kary pozbawienia wolności. Rozporządzenie z dnia 12 sierpnia 1998 r. utraciło następnie moc wraz z wejściem w życie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności²¹ z dniem 1 września 2003 r.

W 1989 r. ministerialna Komisja do spraw reformy prawa karnego podjęła prace nad przygotowaniem projektu nowego kodeksu karnego wykonawczego, kodeksu karnego i kodeksu postępowania karnego. Komisja przygotowała kilka kolejnych wersji projektów, które były przedmiotem konsultacji i dyskusji w środowiskach prawniczych i akademickich. Następnie projekty zostały przejęte przez Ministra Sprawiedliwości, po czym, po pewnych zmianach, zostały zaakceptowane przez Radę Ministrów i przedłożone Sejmowi. Po wejściu w życie kodeksów ówczesna Minister Sprawiedliwości, Hanna Suchocka, zapowiedziała, że po roku obowiązywania kodeksów zostanie dokonana ich ocena i rozważona ich ewentualna nowelizacja. Jesienią 1999 r. odbyła się zorganizowana przez Instytut Spraw Publicznych, Radę Legislacyjną i Rzecznika Praw Obywatelskich konferencja poświęcona ocenie kodyfikacji karnej, a w efekcie tych przedsięwzięć powołany został zespół do spraw przygotowania nowelizacji kodeksów karnych. Projekt nowelizacji KKW zmierzał przede wszystkim do uzgodnienia przepisów tego kodeksu z nową Konstytucją, a także do poprawienia błędnych lub niejasnych przepisów i wypełnienia luk w regulacji. Zgodnie z

¹⁸ Gesetz über den Vollzug der Freiheitsstrafe und der freiheitsentziehenden Maßregeln der Besserung und Sicherung (Strafvollzugsgesetz - StVollzG) z dnia 16 marca 1976, niemiecki dziennik ustaw BGBl. I s. 581, 2088. Warto nadmienić, że na mocy tzw. reformy federacyjnej („Föderalismusreform”, ustawa z 2006 r. zmieniająca Konstytucję RFN; ustawa ta weszła w życie dnia 1 września 2006 r.) stanowienie przepisów dotyczących wykonywania orzeczonych kar i środków zostało przeniesione z kompetencji władz federalnych do kompetencji landów. Ustawa federalna z 1976 r., o której mowa powyżej, obowiązuje jedynie w tych landach, które jak dotąd nie skorzystały z przyznanych im kompetencji i nie uchwaliły własnych ustaw (por. art. 125a Konstytucji RFN).

¹⁹ Dz.U.95.153.788.

²⁰ Dz.U.98.111.699.

²¹ Dz.U.03.152.1493.

założeniami projektu, szereg przepisów zamieszczonych w rozporządzeniach, np. w sprawie regulaminu wykonywania kary pozbawienia wolności, miało być przeniesionych do KKW, albowiem zgodnie z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.²², ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogły być wprowadzane jedynie w drodze ustawy. W związku z powyższym na mocy art. 1 pkt 65 ustawy z dnia 24 lipca 2003 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw²³ odnosząca się do kwestii korzystania przez osadzonych z aparatów telefonicznych regulacja § 35 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 sierpnia 1998 r. w sprawie regulaminu wykonywania kary pozbawienia wolności przeniesiona została z dniem 1 września 2003 r. z lekko zmodyfikowaną treścią do nowo dodanego art. 105b KKW. Regulacja ta, obowiązująca w niezmienionej wersji po dziś dzień, będzie jeszcze przedmiotem szerszej analizy w dalszej części opracowania.

Z przedstawionego powyżej rozwoju polskiej regulacji dotyczącej korzystania przez osadzonych z telefonów wynika, że zagadnienie to jest u nas stosunkowo świeżej daty. Na wyraźne uregulowanie tej kwestii polski ustawodawca zdecydował się dopiero pod koniec lat 80-tych, jednak do korzystania z aparatów samoinkasujących dopuszczono osadzonych dopiero w połowie lat 90-tych. Przez te 15 lat rozwoju nie widziano jak do tej pory praktycznej potrzeby szerokiego zajęcia się tą problematyką. Wypełnienie tej luki jest celem niniejszego opracowania.

III. Ocena kontaktów telefonicznych osadzonych

Problematyka komunikowania się osadzonych ze światem zewnętrznym za pomocą telefonu nie jest nowa, choć to właśnie w ostatnich latach nabrała ona ze względu na wyjątkowo mocną pozycję tego medium na znaczeniu. Jeszcze w latach 70-tych nikt nie myślał na poważnie o tym, aby osadzonym umożliwić swobodne korzystanie z aparatów telefonicznych. Kiedy wreszcie pod koniec lat 80-tych ustawodawca zdecydował się na wyraźne uregulowanie kwestii telefonowania osadzonych w § 36 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 2 maja 1989 r. w sprawie regulaminu wykonywania kary pozbawienia wolności, zagadnienie to zaczęło stopniowo nabierać na znaczeniu. W ówczesnym stanie prawnym telefonowaniu nie przypisywano jeszcze istotnej praktycznej roli, co wynika choćby z faktu, że stosowną regulację „przytłatano” do przepisów dotyczących korespondencji i wizyt. Z zamieszczonej tam regulacji wynikała wyjątkowość telefonicznej formy kontaktów ze światem zewnętrznym, albowiem osadzony nie miał prawa do skorzystania z telefonu, a jedynie możliwość telefonicznego porozumienia się z osobami najbliższymi lub innymi osobami wtedy, gdy na taką formę kontaktu zezwolił mu naczelnik zakładu karnego. W owym czasie telefonowanie odbywało się za pomocą telefonów służbowych, a to, czy osadzony mógł skorzystać z tej możliwości zależało w dużej mierze od tego, czy wychowawca miał czas, aby doprowadzić osadzonego do służbowego telefonu. Ze względu na duże zapotrzebowanie na tego rodzaju formę kontaktu ze światem zewnętrznym, możliwość telefonowania uzależniona była od charakteru i znaczenia wykonywanego połączenia. Zrozumiałe, że taki sposób uregulowania kwestii korzystania przez osadzonych z telefonów i praktycznego do niej podejścia, przy uwzględnieniu rosnącego znaczenia tej formy komunikowania się, musiał być uznany rychło za niewystarczający. Stąd też polski ustawodawca sformułował w połowie lat 90-tych § 36 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 2 maja 1989 r. na nowo, regulując, że skazany ma prawo korzystać z samoinkasującego aparatu telefonicznego. Regulacja ta wpłynęła pozytywnie na ilość wykonywanych przez osadzonych połączeń telefonicznych, pociągnęła jednak za sobą niebezpieczeństwa, które z realizacją tak określonego prawa osadzonych do telefonowania były związane. O ile bowiem wcześniej w przypadku sporadycznych rozmów telefonicznych osadzonych, nawiązywanych za pomocą telefonów służbowych, kontrola rozmowy ze strony

²² Dz.U.97.78.483 ze zm.; dalej cytowana jako Konstytucja RP.

²³ Dz.U.03.142.1380.

przebywających w pomieszczeniach służbowych funkcjonariuszy była jakoby naturalnym skutkiem telefonowania, o tyle przy dopuszczeniu osadzonych do korzystania z telefonów samoinkasujących zapewnienie skutecznej kontroli rozmów wymagało zmiany podejścia do tej kwestii i wypracowania nowych, skutecznych w tym zakresie rozwiązań.

Umożliwienie osadzonym korzystania z telefonów samoinkasujących może osobom postronnym wydawać się na pierwszy rzut oka niewłaściwe. W oczach osób niezwiązanych z więziennictwem sytuacja osadzonych nie prezentuje się wcale tak niekorzystnie. Osadzonym na koszt państwa zapewnia się dach nad głową, wyżywienie, opiekę zdrowotną, a na domiar złego mogą oni jeszcze swobodnie korzystać z aparatów samoinkasujących, takich samych, z których na codzień korzysta także reszta społeczeństwa. Czy zatem takie rozwiązanie można faktycznie uznać za udane? Dopuszczenie osadzonych do korzystania z aparatów samoinkasujących prowadzi bowiem do powstania swoistego dylematu. Z jednej bowiem strony konieczność zapewnienia osadzonym możliwości utrzymywania kontaktów telefonicznych ze światem zewnętrznym i związane z tym względy praktyczne przemawiają za takim właśnie rozwiązaniem, z drugiej natomiast względy bezpieczeństwa zdają się jemu przeczyć.

Różpoczynając od argumentów przemawiających za wykorzystaniem samoinkasujących aparatów telefonicznych w placówkach penitencjarnych należy stwierdzić, że telekomunikacja stanowi jedną z podstawowych potrzeb ludzkiej społeczności. Kontakty telefoniczne osadzonych są konieczne, albowiem umożliwiają im one na podtrzymywanie więzi z osobami bliskimi i w tej formie na branie udziału w ich życiu pomimo pozbawienia wolności²⁴. To zatem forma zbliżania życia „za kratkami” do życia na wolności²⁵, która poprzez podtrzymywanie bliskich i ciągłych kontaktów ze światem zewnętrznym, a szczególnie z osobami najbliższymi, wpływa pozytywnie na realizację celu kary pozbawienia wolności, jakim zgodnie z art. 67 KKW jest wzbudzanie w skazanym woli współdziałania w kształtowaniu jego społecznie pożądanых postaw, w szczególności poczucia odpowiedzialności oraz potrzeby przestrzegania porządku prawnego i tym samym powstrzymania się od powrotu do przestępstwa. Oddany do dyspozycji osadzonych telefon stanowi faktor uspokajający oraz ważny element psychicznego komfortu i aktywacji więzi społecznych²⁶. Kontakt werbalny, który w przypadku korespondencji nie istnieje, a w przypadku odwiedzin uzupełnia osobistą styczność, jedynie w przypadku rozmów telefonicznych ma priorytetowy charakter. Spontaniczność wymiany myśli, uczucie bliskości, intensyfikacja wymiany zdań ze względu na niewystępujący w tym przypadku kontakt osobisty pozwalają uznać telefon za narzędzie komunikacyjne wyjątkowego rodzaju. Telefon umożliwia osadzonym „wygadanie się”, przekazanie informacji najbliższemu, wyjaśnienie problemów. Stanowi on nić łączącą osadzonych ze światem zewnętrznym i poprzez możliwość podtrzymywania bliskich stosunków z osobami bliskimi także namiastkę normalnego życia. W ten sposób poczucie zamknięcia, wyobcowania, jest mniejsze²⁷. W szczególności w sytuacjach krytycznych umożliwia on prędkie nawiązanie bliskiego kontaktu z osobami bliskimi, co jest szczególnie istotne. Telefon daje osadzonym w sytuacjach kryzysowych możliwość „wydostania się” poza mury zakładu karnego. Ta świadomość, że chwytając za słuchawkę można porozmawiać z osobą bliską w i ten sposób zapomnieć o codzienności więziennej, pozwala przetrwać trudne chwile i momenty załamania. Dopuszczenie osadzonych do telefonowania wpływa korzystnie na bezpieczeństwo socjalne wśród osadzonych: ich agresja może być dzięki możliwości „wygadania się” wyładowana albo też nie ma możliwości nagromadzenia się, kłopoty rodzinne mogą być łatwiej rozpoznane. Dzięki telefonowi osadzeni mają ponadto możliwość samodzielnego załatwienia własnych spraw, jak choćby poprzez kontakt telefoniczny z urzędami. Możliwość korzystania z telefonu jest szczególnie ważna, wymusza ona bowiem w pewnym zakresie aktywację

²⁴ Feest J., Kommentar zum Strafvollzugsgesetz, wyd. 5, Luchterhand 2006, s. 206.

²⁵ Schwind H.-D., Böhm A., Jehle J.-M., Strafvollzugsgesetz Kommentar, wyd. 4, Berlin 2005, s. 345.

²⁶ Ebert K.R., Das öffentliche Telefon im geschlossenen Vollzug, Mainz 1999, s. 122.

²⁷ Ebert K.R., Kartentelefone im geschlossenen Vollzug – Kommunikationsmittel sui generis, ZfStrVo 2000, 4, s. 216, 218.

osadzonych²⁸. Oznacza to z kolei mniejszy nakład pracy zwłaszcza dla wychowawców, którzy nie są w takim przypadku angażowani przykładowo w załatwianie formalności w stosownych urzędach, albowiem te osadzeni mogą za pomocą telefonu załatwić sami. W podsumowaniu powyższych wyjaśnień można stwierdzić, że istotna wydaje się być regulacja, która umożliwi osadzonym jak najczęstsze kontakty telefoniczne. Nader ważna i zarazem uspokajająca jest dla osadzonych świadomość, że w przypadku, w którym nie dodzwonią się oni za pierwszym razem do osoby bliskiej, będą oni mogli ponowić próbę w krótkim odstępie czasu, bez obawy, że nieudane połączenie wyczerpało ich limit możliwych połączeń na pewien okres czasu²⁹. Można podkreślić, że ze względu na opisaną funkcję telefonu, częste i swobodne kontakty telefoniczne osadzonych z osobami bliskimi mają pozytywny wpływ na ich dobre samopoczucie.

Pomimo ważnych zadań, jakie realizowane mogą być dzięki dopuszczeniu osadzonych do korzystania z telefonów samoinkasujących, nie można jednocześnie pominąć niebezpieczeństw, które takie rozwiązanie ze sobą niesie. Wymienić tu należy przede wszystkim możliwość posłużenia się telefonem w celu przygotowania wspólnie z osobami z zewnątrz ucieczki. Telefon daje osadzonym ponadto możliwość zastraszania osób na zewnątrz. Za pomocą telefonu osadzeni mogą w prosty sposób zmać się z innymi osobami. Przy jego wykorzystaniu osadzony może kontynuować proceder kryminalny, zwłaszcza w formie pomocy czy podżegania, ale także jako wymuszenia, zastraszania, szantażu, oszustwa, zmywy do dokonania przestępstw, handel narkotykami czy zastraszanie świadków. W praktyce znane są liczne przypadki, gdy osadzeni kontynuowali działalność przestępczą z za krat właśnie przy wykorzystaniu telefonu. Często spotykane są w praktyce także próby telefonicznego zastraszania osób z zewnątrz w celu zmuszenia ich do określonego działania lub zaniechania. Także telefon sam w sobie bywa często źródłem agresji. Niedostateczna liczba aparatów telefonicznych, zainstalowanych w zakładach karnych, oznacza konieczność reglamentowania czasu i ilości rozmów osadzonych, prowadząc tym samym do frustracji oczekujących na rozmowę. Przekłada się to następnie na ich stosunek do innych osadzonych oraz funkcjonariuszy. Nierzadkie są także kłótnie pomiędzy osadzonymi, wynikające w fazie oczekiwania na rozmowę, jak choćby o miejsce w kolejce do telefonu czy o czas trwania rozmowy. Oddzielny problem stanowi użytkowanie kart telefonicznych. Te nie tylko nader często są manipulowane przez osadzonych, ale także stanowią w praktyce doskonały zastępczy środek płatniczy. Powodem, dla którego skazani przekazują do depozytu środki pieniężne i przedmioty wartościowe (art. 113 § 1 KKW), jest konieczność uniemożliwienia handlu wymiennego, zapobieżenie tworzenia się subkultur wśród osadzonych oraz utrudnienie organizacji ucieczek³⁰. I choć wraz z dopuszczeniem osadzonych do korzystania z telefonów samoinkasujących i oddania im do dyspozycji kart telefonicznych nie powstały zastępcze środki płatnicze, te istniały już bowiem wcześniej czy to w formie papierosów, kawy czy znaczków pocztowych, to jednak właśnie one stanowią w praktyce ze względu na ich ogólną dostępność, chociażby w kantynie zakładu karnego, dużą wartość oraz mały, kieszonkowy rozmiar, najlepszy dostępny dziś zastępczy środek płatniczy³¹. To właśnie karty telefoniczne stanowią na codzień środek płatniczy, którym opłacany jest zakup środków odurzających przez osadzonych. W praktyce częste są w związku z tym przypadki, gdy w posiadaniu trudniących się takim procederem osadzonych znajduje się zadziwiająco duża liczba kart telefonicznych.

Polski ustawodawca zezwala na kontakty telefoniczne z osobami bliskimi, a tym samym godzi się na niebezpieczeństwa, jakie z kontaktami takimi są związane. Przy ich realizacji nie może zatem chodzić o eliminację wszelkich niebezpieczeństw, ale w pierwszym rzędzie o ich utrzymywanie w określonych ramach. Za korzystaniem z telefonów samoinkasujących przez osadzonych musi zatem podążać skuteczna kontrola wynikającego z tego faktu ryzyka, a

²⁸ Feest J., *Kommentar...*, s. 207.

²⁹ Ebert K.R., *Das öffentliche...*, s. 130.

³⁰ Ebert K.R., *Das öffentliche...*, s. 155.

³¹ Ebert K.R., *Das öffentliche...*, s. 157; Ebert K.R., *Kartentelefone...*, 216.

prawo do telefonowania musi mieć granice tam, gdzie zagrożone zostaje bezpieczeństwo i porządek w zakładzie karnym lub poza nim.

Określając zakres kontroli należy uwzględnić z jednej strony konieczność zapewnienia bezpieczeństwa, z drugiej natomiast wziąć pod uwagę fakt, że korzystanie przez osadzonych z telefonów umożliwia im w pierwszym rzędzie stałe, powtarzające się kontakty z osobami bliskimi. O ile wcześniej w przypadku telefonowania przez osadzonych za pomocą telefonów służbowych kontrola rozmowy była nieuchronna ze względu na przebywających w tym samym pomieszczeniu funkcjonariuszy, tak obecnie po dopuszczeniu osadzonych do korzystania z aparatów samoinkasujących konieczne są inne rozwiązania, gwarantujące skuteczną kontrolę rozmów, a tym samym i bezpieczeństwo w tym zakresie. Kontrola taka może przybrać w praktyce różne formy. Wydaje się być oczywiste, że kontrola rozmów musi mieć inny charakter niż kontrola np. korespondencji. O ile w przypadku korespondencji listowej możliwe jest jej przechwycenie i tym samym wstrzymanie przekazu informacji, o tyle nie jest to możliwe w przypadku odwiedzin lub telefonowania: to, co zostało wypowiedziane, nie da się cofnąć. Kontrola rozmowy powinna zatem umożliwić jej przerwanie wtedy, gdy ta nabiera niebezpiecznego obrotu. Stąd do najczęściej stosowanej formy kontroli rozmów należy kontrola akustyczna. Ta forma kontroli najbardziej ogranicza swobodę telefonowania, ale w sposób najdalej idący jest w stanie zapewnić bezpieczeństwo. Najprostszym modelem kontroli akustycznej jest kontrola jednostronna, co oznacza, że kontrolowane jest jedynie to, co mówi osadzony³². Dalej idącą kontrolą jest kontrola dwustronna, a zatem kontrolowanie tego, co mówi zarówno osadzony jak i jego rozmówca. W praktyce kontrola akustyczna możliwa jest w ten sposób, że funkcjonariusz stoi obok telefonu i słyszy, co mówi osadzony, albo poprzez wykorzystanie aparatury, która umożliwia kontrolowanie rozmowy w innym miejscu, np. w pomieszczeniu wychowawców. Taka forma kontroli umożliwia dokonywanie jedynie wybiórczej kontroli, albowiem osadzony, nie widząc obok siebie kontrolującego go funkcjonariusza, nie ma pewności, czy akurat jego rozmowa nie jest kontrolowana. Stąd u osadzonych zawsze pozostaje stan niepewności i związana z tym forma prowadzonej przez niego rozmowy, wolna od przekazów niebezpiecznych³³. Inną formą kontroli jest kontrola nieakustyczna, która wymaga mniejszego nakładu pracy ze strony funkcjonariuszy. Formą kontroli nieakustycznej jest kontrola optyczna. Ta kontrola nie dotyczy samej rozmowy, a polega jedynie na uniemożliwieniu wybrania przez osadzonego innego numeru już po nawiązaniu przez niego rozmowy. Funkcjonariusz sprawdza zatem, czy osadzony w trakcie rozmowy nie przerwał jej następnie i nie zadzwonił pod inny numer. Formą kontroli nieakustycznej jest także kontrola wybieranego numeru. Tutaj przed wybraniem przez osadzonego numeru sprawdza się, do kogo faktycznie numer ten należy. Problematyczne w przypadku kontroli nieakustycznej jest to, że osoba, do której przedzwonił osadzony, może przekazać słuchawkę innej osobie. Zabezpieczenie się przed tego rodzaju nadużyciami możliwe jest poprzez kontrolę rozmowy w czasie właściwym lub poprzez wykorzystanie urządzeń rozpoznających głos. Warunkiem skutecznej kontroli w tym drugim przypadku byłoby, aby do wykorzystywanej aparatury rozpoznającej głos dopisany został uprzednio głos osoby, do której należy numer wybierany przez osadzonego.

IV. Obowiązująca regulacja

Po powyższych uwagach wprowadzających w problematykę telefonii osadzonych przeanalizowana zostanie polska regulacja dotycząca tejże kwestii. Podstawowym przepisem w tym zakresie jest art. 105b KKW, w którego § 1 uregulowano, że skazany ma prawo korzystać, na własny koszt, z samoinkasującego aparatu telefonicznego. Przepis art. 105b KKW stanowi rozwinięcie art. 102 pkt 2, 7, 8 i art. 105 § 1 KKW, w których mowa jest o komunikowaniu się osadzonych z określonymi w tych przepisach osobami. Z prawa skorzystania z samoinkasującego aparatu telefonicznego nie korzysta, poza ustawowo

³² Ebert K.R., Das öffentliche..., s. 116.

³³ Ebert K.R., Das öffentliche..., s. 117.

uregulowanymi wyjątkami (art. 211 § 2, art. 215 § 1 KKW), tymczasowo aresztowany (art. 217c, art. 223a § 1 KKW), co wynika w szczególności z konieczności zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania karnego (art. 207 KKW). Zgodnie z art. 105b § 2 KKW, w uzasadnionych wypadkach dyrektor zakładu karnego może zezwolić skazanemu na skorzystanie z innego, niż samoinkasujący, aparatu na koszt abonenta lub skazanego, a jeżeli skazany nie posiada środków pieniężnych, na koszt zakładu karnego. W wypadkach zagrożenia porządku publicznego lub zagrożenia dla bezpieczeństwa zakładu karnego jego dyrektor może na czas określony pozbawić skazanego uprawnień, o którym mowa w art. 105b § 1 KKW (§ 3 tego przepisu). Z regulacji tej wynika kilka następujących wniosków. Przede wszystkim należy zauważyć, że inaczej niż to miało miejsce pod rządem rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 2 maja 1989 r. w sprawie regulaminu wykonywania kary pozbawienia wolności, przepis art. 105b § 1 KKW mówi o prawie skazanego do korzystania z samoinkasującego aparatu telefonicznego. Zgodnie z § 36 ww. rozporządzenia, w uzasadnionych wypadkach naczelnik mógł zezwolić skazanemu na telefoniczne porozumienie się z osobami najbliższymi lub innymi osobami na koszt skazanego. W ówczesnym stanie prawnym osadzony nie miał zatem prawa do skorzystania z telefonu, a jedynie możliwość telefonicznego porozumienia się z osobami najbliższymi lub innymi osobami wtedy, gdy na taką formę kontaktu zezwolił mu naczelnik zakładu karnego. Podobne rozwiązanie, o czym mowa była już wcześniej, nadal spotykane jest np. w Niemczech. Osadzeni nie mają tam prawa do telefonowania, a jedynie roszczenie o wydanie wolnej od błędu decyzji uznaniowej w tej sprawie³⁴. Co ciekawe, także w Niemczech planowano pierwotnie przyznanie osadzonym prawa do telefonowania, zrezygnowano jednak z tego rozwiązania uznając, że jego realizacja w sposób zbyt daleko idący obciążałaby personel zakładu karnego³⁵. W Polsce, o czym mowa będzie jeszcze później, realizacja prawa osadzonych do telefonowania pozostawia ze względu na niedostateczną liczbę aparatów telefonicznych wiele do życzenia. Należy dalej zauważyć, że mówiąc o prawie osadzonych do telefonowania ustawa ogranicza jego realizację w zasadzie jedynie do samoinkasujących aparatów telefonicznych. Wyjątek stanowi tutaj jedynie możliwość skorzystania przez osadzonego z innego, niż samoinkasujący, aparatu w uzasadnionych wypadkach, gdy zezwoli mu na to dyrektor zakładu karnego. Z regulacji art. 105b § 1 oraz 2 KKW można zatem wyprowadzić wniosek, że korzystanie przez osadzonych z innych środków łączności telefonicznej jest niedozwolone. Potwierdza to art. 110a § 4 w zw. z art. 79a § 2 KKW, w którym mowa o tym, że skazany nie może posiadać, poza depozytem, środków łączności. Wynika z tego, że osadzony nie tylko nie może posiadać środków łączności telefonicznej, takich jak np. telefon komórkowy, ale także wszelkich innych środków łączności, umożliwiających mu np. wysyłanie e-maili czy wiadomości tekstowych. Zakaz ten uzasadniają względy bezpieczeństwa³⁶. W związku z powyższym należałoby się zastanowić, jakie czynności funkcjonariusze Służby Więziennej mogą podjąć, aby powyższy zakaz był przestrzegany. W pierwszej kolejności jest to wspomniana powyżej konieczność przekazania do depozytu wszelkich środków łączności. Obowiązek ten dotyczy nie tylko skazanego, przyjmowanego do zakładu karnego (art. 79a § 2 w zw. z art. 110a § 4 KKW), ale także tego, który odbywa już karę pozbawienia wolności (art. 110a § 4 KKW). Osadzony, co do zasady, nie ma zatem możliwości wniesienia na teren zakładu karnego telefonu komórkowego. Z kolei uniemożliwienie przekazania osadzonym telefonów komórkowych przez osoby odwiedzające je osiąga się poprzez żądanie przekazania do depozytu sprzętu łączności oraz kontrolę osobistą osób, ubiegających się o wstęp na teren zakładu karnego (art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 26 kwietnia 1996 r. o Służbie Więziennej³⁷, § 4 ust. 1, § 5 ust. 1 w zw. z § 1 pkt 6 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 5 sierpnia 1997 r. w sprawie szczegółowego trybu działań funkcjonariuszy Służby Więziennej podczas wykonywania

³⁴ Arloth F., *Strafvollzugsgesetz Kommentar*, wyd. 2., München 2008, s. 172; Calliess R.-P., Müller-Dietz H., *Strafvollzugsgesetz Kommentar*, wyd. 11., München 2008, s. 255.

³⁵ Feest J., *Kommentar...*, s. 205; Ebert K.R., *Das öffentliche...*, s. 55-56.

³⁶ Kamann U., *Handbuch für die Strafvollstreckung und den Strafvollzug*, wyd. 2., Münster 2008, s. 797; Calliess R.-P., Müller-Dietz H., *Strafvollzugsgesetz...*, s. 255; Feest J., *Kommentar...*, s. 205.

³⁷ Dz.U.02.207.1761 ze zm.; ustawa cytowana dalej jako UstSW.

czynności służbowych³⁸). Zakaz posiadania poza depozytem środków łączności egzekwuje się w trakcie wykonywania kary pozbawienia wolności poprzez kontrolę osobistą skazanych oraz kontrole celi i innych pomieszczeń, w których skazani przebywają (art. 116 § 1 i 2 w zw. z art. 110a § 4 KKW). Znalezione w czasie kontroli środki łączności podlegają zatrzymaniu, a te, których właściciela ustalono, przekazuje się do depozytu albo przesyła się na koszt skazanego, do wskazanej przez niego osoby, instytucji lub organizacji. Wątpliwość nasuwa tutaj możliwość wykorzystania przez Służbę Więzienną technicznych rozwiązań, uniemożliwiających osadzonemu korzystanie ze znajdujących się w ich posiadaniu telefonów komórkowych. Choć podobne rozwiązania stosowane są szeroko także w polskich placówkach penitencjarnych, to trudno jest wskazać wyraźną podstawę prawną ich wykorzystania. W obecnym stanie prawnym uzasadnienie prawne dla ich wykorzystania można jedynie próbować wywieść z przepisów przytoczonych powyżej. Uzasadnione wydaje się zatem uchwalenie przepisu na wzór niemieckiego art. 35 ust. 3 bawarskiej ustawy regulującej wykonywanie kary pozbawienia wolności oraz innych kar i środków³⁹ czy § 33 ust. 4 ustawy regulującej wykonywanie kary pozbawienia wolności oraz innych kar i środków Dolnej Saksonii⁴⁰, w których wyraźnie zezwolono na wykorzystanie rozwiązań technicznych, uniemożliwiających osadzonemu korzystanie z telefonów komórkowych na terenie zakładu karnego.

Analizując dalej art. 105b KKW należy stwierdzić, że określone w tym przepisie prawo skazanego do skorzystania z samoinkasującego aparatu telefonicznego nie jest ograniczone tylko do pewnego rodzaju rozmów. Ponieważ ustawa nie rozróżnia pomiędzy strefowymi, pozastrefowymi, międzynarodowymi czy innego rodzaju rozmowami, to wszystkie z nich są co do zasady dopuszczalne. W oparciu o przepis art. 105b KKW osadzony ma zatem swobodę dodzwonienia się na wybrany przez siebie numer – o zasadności takiego rozwiązania mowa będzie szerzej w ostatnim punkcie niniejszego opracowania. Choć przepis art. 105b KKW mówi w sposób ogólny o prawie skazanych do korzystania z samoinkasującego aparatu telefonicznego, to nie uregulowano w nim sposobu realizacji tego prawa. Opierając się na wykładni gramatycznej tego przepisu możnaby przyjąć daleko idącą swobodę osadzonych w realizacji określonego w nim prawa. W praktyce jednak zbyt mała liczba samoinkasujących aparatów telefonicznych w stosunku do liczby korzystających z nich osadzonych i duże zaangażowanie funkcjonariuszy Służby Więziennej w realizację prawa do telefonowania osadzonych wymuszają wprowadzanie w tym zakresie różnego rodzaju restrykcji. W związku z powyższym dyrektor zakładu karnego ustala porządek wewnętrzny zakładu karnego w formie zarządzenia zakładowego, w którym to w szczególności określa godziny, czas trwania i miejsce korzystania z samoinkasujących aparatów telefonicznych (art. 73 § 2 KKW w zw. z § 14 ust. 2 pkt 16 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności). Prawo do telefonowania osadzonych zostaje tym samym z przyczyn praktycznych ograniczone.

Ze względu na znaczenie komunikacji telefonicznej dla osadzonych, możliwość skorzystania z telefonu stanowi dobrą formę nagradzania bądź karania osadzonych. I tak zgodnie z art. 137 KKW, skazanemu wyróżniającemu się dobrym zachowaniem w czasie odbywania kary mogą być przyznawane nagrody. Nagroda taka może być przyznana także w celu zachęcenia skazanego do poprawy zachowania. Nagrodą jest w szczególności zezwolenie na telefoniczne porozumienie się skazanego ze wskazaną przez niego osobą na koszt zakładu karnego (art. 138 § 1 pkt 15 KKW). W wypadkach szczególnie uzasadnionych warunkami rodzinnymi lub osobistymi skazanego, nagrody mogą być stosowane także jako ulgi (art. 141 KKW). Z kolei skazanego, który podlega odpowiedzialności dyscyplinarnej za zawinione naruszenie nakazów lub zakazów wynikających z ustawy, regulaminu lub innych

³⁸ Dz.U.97.100.623.

³⁹ Gesetz über den Vollzug der Freiheitsstrafe, der Jugendstrafe und der Sicherungsverwahrung (Bayerisches Strafvollzugsgesetz - BayStVollzG) z dnia 10 grudnia 2007 – (GVBl s. 866) BayRS 312-2-1-J.

⁴⁰ Niedersächsisches Justizvollzugsgesetz (NJVollzG) z dnia 14 grudnia 2007 (Nds.GVBl. nr 41/2007 s.720).

przepisów wydanych na jej podstawie albo ustalonego w zakładzie karnym lub miejscu pracy porządku, a któremu wymierzono karę dyscyplinarną, o której mowa w art. 143 § 1 pkt 8 KKW, pozbawia się możliwości korzystania z samoinkasujących aparatów telefonicznych (art. 142 § 1 w zw. z art. 143 § 1, § 3 pkt 1 KKW).

O ile dotychczasowe wywody niniejszego punktu opracowania dotyczyły możliwości i zakresu korzystania przez osadzonych z prawa do telefonowania, o tyle poniższe dotyczyć będą drugiej strony tego zagadnienia, a zatem kontroli rozmów telefonicznych skazanych ze strony administracji zakładu karnego. Jeśli wcześniej ze względu na regulację § 36 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 2 maja 1989 r. w sprawie regulaminu wykonywania kary pozbawienia wolności w przypadku telefonowania przez osadzonych za pomocą telefonów służbowych kontrola rozmowy była praktycznie nieuchronna, ze względu na przebywających w tym samym pomieszczeniu funkcjonariuszy, tak obecnie jej zakres musi być ustalony w oparciu o przepisy KKW. Zgodnie z obowiązującym art. 105 § 3 KKW, kontrolowanie rozmów telefonicznych jest uzależnione od rodzaju i typu zakładu karnego, w którym skazany odbywa karę, a także od wymogów indywidualnego oddziaływania. Takie zindywidualizowane oddziaływanie na skazanych w ramach określonych w ustawie systemów wykonywania kary prowadzi się w różnych rodzajach i typach zakładów karnych dla osiągnięcia celu wykonywania kary pozbawienia wolności, polegającego na wzbudzaniu w skazanym woli współdziałania w kształtowaniu jego społecznie pożądanых postaw, w szczególności poczucia odpowiedzialności oraz potrzeby przestrzegania porządku prawnego i tym samym powstrzymania się od powrotu do przestępstwa (art. 67 § 1 i 2, art. 79 i n. KKW). Natomiast zakłady karne organizowane są jako zakłady karne typu zamkniętego, typu półotwartego oraz typu otwartego, różniąc się w szczególności stopniem zabezpieczenia, izolacji skazanych oraz wynikającymi z tego ich obowiązkami i uprawnieniami w zakresie poruszania się w zakładzie i poza jego obrębem (art. 70 § 1 i 2 KKW). I tak odpowiednio w zakładzie karnym typu zamkniętego rozmowy telefoniczne skazanych podlegają kontroli administracji zakładu karnego (art. 90 pkt 9 KKW), w zakładzie karnym typu półotwartego rozmowy te mogą podlegać kontroli (art. 91 pkt 11 KKW), natomiast w zakładzie karnym typu otwartego rozmowy telefoniczne skazanych nie podlegają kontroli administracji zakładu karnego (art. 92 pkt 14 KKW). Zgodnie z art. 105 § 4 KKW, w zakładach karnych typu półotwartego, o których mowa powyżej, dyrektor zakładu karnego podejmuje decyzje dotyczące kontrolowania rozmów telefonicznych, jeżeli wymagają tego względy bezpieczeństwa zakładu lub porządku publicznego, powiadamiając o tym sędziego penitencjarnego oraz skazanego. Kontroli rozmów telefonicznych nie stosuje się w kontaktach skazanego pozbawionego wolności ze swoim obrońcą lub pełnomocnikiem będącym adwokatem lub radcą prawnym (art. 8 § 3 KKW). Art. 90 pkt 9 KKW, mówiąc o kontroli rozmów telefonicznych skazanych w zakładach karnych typu zamkniętego, nie wyjaśnia, co pod pojęciem „kontroli” powinno być rozumiane. Stosowną definicję zawiera jednak art. 242 § 10 KKW, zgodnie z którym przez pojęcie kontroli rozmowy telefonicznej rozumie się zapoznawanie się z jej treścią oraz możliwość jej przerwania. Zdefiniowanie pojęcia „kontroli” w akcie prawnym rangi ustawy było konieczne z uwagi na wymogi konstytucyjne (art. 31 ust. 3 Konstytucji RP), jak też wobec treści art. 4 § 2 KKW, pojęcie to bowiem w istocie swej określa ograniczenia konstytucyjnych wolności i praw osobistych człowieka. Kontrola rozmowy (art. 90-91 w zw. z art. 242 § 10 KKW) umożliwia zgodnie z regulacją ustawową zapoznawanie się z jej treścią oraz możliwość jej przerwania. Z definicji kontroli rozmowy nie wynika wyraźnie, jak daleko kontrola taka może być posunięta. Wątpliwe może zatem wydawać się w pierwszym rzędzie, czy możliwe jest zapoznawanie się jedynie z treścią słów wypowiedzianych przez osadzonego, czy też przez osadzonego i jego rozmówcę. Opierając się na wykładni gramatycznej analizowanego tu przepisu należałoby opowiedzieć się za tym drugim rozwiązaniem, albowiem mowa w nim wyraźnie o zapoznawaniu się z treścią rozmowy. Zgodnie z definicją Słownika Języka Polskiego PWN, pod pojęciem „rozmowy” należy rozumieć „wzajemną wymianę myśli za pomocą słów”. Sformułowanie „wzajemna wymiana myśli za pomocą słów” zakłada zatem ich wymianę pomiędzy co najmniej dwiema osobami. Stwierdzenie, że kontrola dotyczy całej rozmowy, prowadzić może z kolei do pytania o zasadność takiej właśnie regulacji. Wątpliwość tego

rodzaju mogłaby uzasadniać treść art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, zgodnie z którym ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw. Regulację tą uzupełnia art. 4 § 2 KKW, stanowiąc, że skazany zachowuje prawa i wolności obywatelskie, a ich ograniczenie może wynikać jedynie z ustawy oraz z wydanego na jej podstawie prawomocnego orzeczenia. Ograniczenie praw i wolności obywatelskich ma więc charakter wyjątku od zasady, a przepisy je nakładające nie mogą być interpretowane rozszerzająco. Zestawienie art. 31 ust. 3 Konstytucji RP z jej art. 49, zapewniającym wolność i ochronę tajemnicy komunikowania się, mogłoby uzasadniać pytanie o to, czy zapoznawanie się z treścią słów wypowiedzianych nie tylko przez osadzonego, ale także przez jego rozmówcę, nie ogranicza go w zakresie korzystania z konstytucyjnej wolności komunikowania się w sposób zbyt daleko idący. Wydaje się jednak, że tak nie jest. Należy bowiem zauważyć, że wolność i tajemnica komunikowania się nie są absolutne, ich ograniczenie może nastąpić jednak jedynie w przypadkach określonych w ustawie i w sposób w niej określony. O ile nie ma wątpliwości, że poprzez regulację art. 90-91 w zw. z art. 242 § 10 KKW ograniczenie wolności komunikowania się nastąpiło w ustawie, o tyle możnaby się zastanawiać, czy ograniczenie to jest rzeczywiście konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa, skoro przewidziana w art. 31 ust. 3 zd. 1 Konstytucji RP przesłanka konieczności ograniczeń, na którą zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego składa się przydatność, niezbędność i proporcjonalność, oznacza, że przepisy ingerujące w sferę praw i wolności winny mieć zakres zastosowania adekwatny do realizacji konstytucyjnie dopuszczalnych celów⁴¹. Starając się zatem ingerować w wolności konstytucyjne w jak najmniejszym stopniu, możnaby zasugerować taką kontrolę w rozumieniu art. 90-91 w zw. z art. 242 § 10 KKW, przy której możliwe byłoby zapoznawanie się jedynie z treścią słów wypowiedzianych przez osadzonego. Konsekwencją takiego rozwiązania byłoby jednak, że kontrola ta stałaby się jedynie połowiczna, a tym samym i nieskuteczna, nie mogłaby ona zatem zapewnić w sposób właściwy bezpieczeństwa. W szczególności w przypadku wykorzystywania przez rozmawiających ustalonego przez nich wcześniej kodu, przy którym skazany ograniczałby się jedynie do potwierdzania lub zaprzeczania przekazywanych mu przez rozmówcę informacji, kontrolujący jednostronnie rozmowę funkcjonariusz nie miałby możliwości oceny, czy rozmowa ta przybiera niebezpieczny obrót, który wymagałby od niego jej przerwania stosownie do art. 242 § 10 KKW. Skuteczna kontrola rozmowy, która zapewni bezpieczeństwo i realizację zadań kary pozbawienia wolności, w tym ochrony społeczeństwa przed przestępczością, wymaga zatem, aby zgodnie z wykładnią językową art. 242 § 10 KKW kontrola rozmowy obejmowała zarówno słowa wypowiedziane przez osadzonego, jak i przez jego rozmówcę.

Na zakończenie wyjaśnień niniejszego punktu opracowania należy jeszcze wskazać na możliwość czasowego pozbawienia osadzonych prawa do telefonowania w uzasadnionych sytuacjach. Zgodnie bowiem z art. 105b § 3 KKW, w wypadkach zagrożenia porządku publicznego lub zagrożenia dla bezpieczeństwa zakładu dyrektor zakładu karnego może na czas określony pozbawić skazanego uprawnień, polegających na korzystaniu przez niego z samoinkasującego aparatu telefonicznego. Regulację tą uzupełnia art. 247. § 1 KKW stanowiąc, że w wypadkach uzasadnionych szczególnymi względami sanitarnymi lub zdrowotnymi albo poważnym zagrożeniem bezpieczeństwa dyrektor zakładu karnego lub aresztu śledczego może na czas określony wstrzymać lub ograniczyć w szczególności korzystanie z samoinkasujących aparatów telefonicznych.

V. Podsumowanie

⁴¹ Wyrok TK z dnia 30.10.2001 - K 33/00, OTK 2001, 7, 217.

Polska regulacja dotycząca korzystania przez osadzonych z samoinkasujących aparatów telefonicznych obowiązuje od stosunkowo niedawna, odpowiednie rozwiązania przyjęte zostały bowiem dopiero w połowie lat dziewięćdziesiątych. Pomimo tego faktu praktykowane w Polsce rozwiązania, a częściowo i tym samym regulujące je przepisy, trudno jest uznać za udane, jako że na miarę dzisiejszych czasów. Technika cały czas się rozwija i choć nie oznacza to, że wszelkie nowinki, jak np. stosowane już powszechnie telefony komórkowe, powinny zyskać dostęp do zakładów karnych, to jednak ich wykorzystywanie wpływa także, choćby nawet pośrednio, na funkcjonowanie placówek penitencjarnych. Jako odrębny problem jawi się także np. możliwość korzystania przez osadzonych z internetu⁴². Jeśli zatem, o czym mowa była wcześniej, w zakładach karnych istnieje w praktyce problem korzystania przez osadzonych z telefonów komórkowych, to należy uchwalić stosowną regulację, tak jak uczyniły to już niektóre kraje związkowe Niemiec, która w sposób wyraźny zezwoli Służbie Więziennej na wykorzystywanie aparatury, uniemożliwiającej na takiego rodzaju nadużycia ze strony osadzonych. Można by się zresztą zastanowić, czy nie zezwolić osadzonym w zakładach karnych typu otwartego na korzystanie z telefonów komórkowych, skoro ich rozmowy telefoniczne nie podlegają zgodnie z art. 94 pkt 14 KKW kontroli. Zamiast więc zamykać oczy na postęp techniczny, Służba Więzienna powinna zostać uzbrojona w narzędzia, które pozwolą jej na skuteczną realizację nałożonych na nią zadań ustawowych. Aby wymienić tylko niektóre z istniejących obecnie zagrożeń w sferze telefonii: możliwość przekierowania rozmowy czy konferencje telefoniczne wpływają także na sposób telefonowania osadzonych, oddziałując jednocześnie negatywnie na sferę bezpieczeństwa.

W pierwszym rzędzie jako problematyczne może wydawać się ukształtowanie możliwości korzystania z telefonów przez osadzonych jako ich prawa do telefonowania. Choć regulację taką należy co do zasady ocenić pozytywnie ze względu na fakt, że wzmacnia ona pozycję osadzonych, to jednak wcielenie jej w życie ze strony zakładów karnych pozostawia w praktyce wiele do życzenia. Faktem jest bowiem, że w polskich zakładach karnych zainstalowanych jest zbyt mało aparatów samoinkasujących, ażeby w wystarczającym zakresie umożliwić osadzonym korzystanie z zagwarantowanego im w art. 105b KKW prawa. Nierzadkie są bowiem przypadki, gdy na jeden aparat telefoniczny przypada ca. 100-150 korzystających z niego osadzonych. Przy takim stosunku liczby osadzonych do telefonów nie ma możliwości, aby we właściwy sposób umożliwić osadzonym realizację ich prawa do telefonowania. Wynika z tego praktyczna konieczność wprowadzania różnego rodzaju reglamentacji, które z reguły polegają na ograniczaniu ilości i czasu trwania prowadzonych przez osadzonych rozmów telefonicznych. Stąd też w zakładach karnych typu zamkniętego czas korzystania przez osadzonego z telefonu nierzadko ograniczany jest do 5 minut, a dostęp do telefonu możliwy jest 1-2 razy w tygodniu; w zakładach karnych typu półotwartego czy otwartego osadzeni sami ograniczają sobie czas telefonowania, co często jest jednak powodem kłótni i zamieszek. Efektem stosowania ograniczeń – obok negatywnego wpływu na realizację celów kary, o których mowa była wcześniej – są liczne skargi osadzonych, które w większości przypadków należałoby ze względu na brzmienie art. 105b KKW uznać za uzasadnione. W świetle tego przepisu należałoby bowiem wymagać, aby zakład karny zapewnił dostęp osadzonych do takiej ilości aparatów telefonicznych, który w sposób wystarczający umożliwiłby im korzystanie z zagwarantowanego im w art. 105b KKW prawa. Przerzucanie odpowiedzialności na osadzonych nie może zatem stanowić w tym zakresie sposobu rozwiązywania problemów, z jakimi borykają się polskie placówki penitencjarne. Problem realizacji prawa do telefonowania porównać można by zatem – uwzględniając oczywiście hierarchię tych problemów – do problemu przeludnionych celi mieszkalnych. Wydaje się, że realizacja ze strony osadzonych ich prawa do telefonowania odbywałaby się w sposób płynny, gdyby udostępniona została im taka liczba telefonów, która w innych krajach europejskich w praktyce umożliwia osadzonym niekłócony dostęp do telefonów. W krajach takich jak np. Niemcy, Austria czy Luksemburg przyjmuje się bowiem, że dostęp do telefonów ze strony osadzonych może być zapewniony w wystarczający sposób wtedy, gdy

⁴² Por. Callies R.-P., Müller-Dietz H., *Strafvollzugsgesetz...*, s. 258.

na jeden aparat telefoniczny przypada ca. 20-30 korzystających z niego osadzonych. Oznaczałoby to zatem, że w wielu polskich zakładach karnych liczba oddanych do użytku aparatów telefonicznych musiałaby być zwiększona nierzadko o 300-400%. W wielu przypadkach jest to niemożliwe już tylko z samych przyczyn technicznych. Poza tym zwiększenie ilości oddanych do dyspozycji osadzonych telefonów oznaczałoby zwiększenie nakładu pracy ze strony funkcjonariuszy, zaangażowanych w realizację prawa osadzonych do telefonowania. Rozwiązanie tego dylematu stanowić mogłoby wykorzystanie w polskich placówkach penitencjarnych takiej technologii, przy której występujące w polskich zakładach karnych ograniczenia techniczne oraz ograniczenia personalne nie stanowiłyby przeszkody dla zwielokrotnienia liczby oddanych do użytku osadzonych telefonów. W krajach takich jak np. Niemcy czy Austria wykorzystywana jest na szeroką skalę w zakładach karnych telefonia internetowa, która ze względu na jej właściwości umożliwia w optymalny sposób realizować wskazane powyżej postulaty. Wdrożenie takiego rozwiązania w Polsce umożliwiłoby nie tylko właściwą realizację praw do korzystania z aparatów telefonicznych przez osadzonych, ale także pomocne byłoby w realizacji głównego celu kary pozbawienia wolności. Zgodnie bowiem z art. 67 KKW, wykonywanie kary pozbawienia wolności ma na celu wzbudzanie w skazanym woli współdziałania w kształtowaniu jego społecznie pożądanых postaw, w szczególności poczucia odpowiedzialności oraz potrzeby przestrzegania porządku prawnego i tym samym powstrzymania się od powrotu do przestępstwa. Dla osiągnięcia tego celu prowadzi się zindywidualizowane oddziaływanie na skazanych w ramach określonych w ustawie systemów wykonywania kary, w różnych rodzajach i typach zakładów karnych. W oddziaływaniu na skazanych, przy poszanowaniu ich praw i wymaganiu wypełniania przez nich obowiązków, uwzględnia się w szczególności podtrzymywanie kontaktów z rodziną i światem zewnętrznym. Realizacja głównego celu kary pozbawienia wolności nie może zostać zatem w sposób właściwy osiągnięta, jeśli osadzonym nie odda się do dyspozycji w szczególności takiej ilości aparatów telefonicznych, która umożliwi im kontakty z rodziną w sposób dostatecznie płynny i niezakłócony.

Jako problematyczne należy w dalszej kolejności zakwalifikować wykorzystywanie w polskich placówkach penitencjarnych samoinkasujących aparatów telefonicznych na karty telefoniczne. Karty te bowiem nie tylko nader często są manipulowane przez osadzonych, ale także stanowią w praktyce doskonały zastępczy środek płatniczy. Jak wskazano to już wcześniej, powodem, dla którego skazani przekazują do depozytu środki pieniężne i przedmioty wartościowe (art. 113 § 1 KKW), jest konieczność uniemożliwienia handlu wymiennego, zapobieżenie tworzenia się subkultur wśród osadzonych oraz utrudnienie organizacji ucieczek. Z art. 79a § 2, art. 113 § 1 KKW oraz § 8 ust. 2 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności wynika wyraźnie zakaz posiadania przez osadzonego środków pieniężnych. Swobodne dysponowanie przez osadzonych kartami telefonicznymi o określonych nominałach pozwala obecnie na bardzo proste obejście tych zakazów. Wyeliminowanie swobodnego dysponowania kartami telefonicznymi przez osadzonych jest zatem zadaniem wielce pożądanym, choć niełatwym do zrealizowania. Jednak w krajach takich jak Niemcy, Austria czy Stany Zjednoczone od dłuższego już czasu funkcjonują rozwiązania, w których rozliczenia za rozmowy telefoniczne osadzonych następują w formie bezgotówkowej. Bardzo ciekawe i możliwe do zaadaptowania w Polsce rozwiązanie funkcjonuje np. w Niemczech, gdzie w aparatach samoinkasujących wymóg korzystania z kart telefonicznych zastąpiony został wymogiem logowania się w systemie telefonicznym za pomocą dwóch kodów dostępu. System funkcjonuje zatem analogicznie jak obecnie w Polsce, z tą jednak różnicą, że zamiast fizycznie posiadanej karty telefonicznej osadzony posiada uprzednio opłacone jednostki na swoim koncie telefonicznym, do którego tylko on ma dostęp. Wprowadzenie podobnego systemu rozliczeń w Polsce pozwoliłoby nie tylko na wyeliminowanie kart telefonicznych jako zastępczego środka płatniczego, ale dzięki temu pomocne byłoby także dla realizacji założeń przewidzianych w art. 116a pkt 4 KKW oraz działalności zapobiegawczej, o której mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1 w zw. z art. 5 ust. 2 pkt 6 oraz art. 19 ust. 1 pkt 6 i ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu

narkomanii⁴³. Zgodnie z przepisami tej ustawy, prowadzenie działalności zapobiegawczej, w szczególności w środowiskach zagrożonych uzależnieniem, za które uznać można zakłady karne, realizowane są także przez jednostki organizacyjne Służby Więziennej. Wyeliminowanie kart telefonicznych jako zastępczego środka płatniczego oznaczałoby pozbawienie osadzonych najlepiej w praktyce funkcjonującej formy zapłaty za środki odurzające. W nawiązaniu do powyższych wyjaśnień konieczne wydaje się ustalenie, czy w stosunku do aparatów telefonicznych, w których karty telefoniczne zastąpione zostały wymogiem logowania się w systemie, można mówić jeszcze o „samoinkasujących aparatach telefonicznych” w rozumieniu art. 105b § 1 KKW. Odpowiedź na tak postawione pytanie będzie twierdząca. Należy bowiem stwierdzić, że w polskich przepisach brak jest definicji aparatu samoinkasującego. Oznacza to, że ustalając znaczenie pojęcia aparatu samoinkasującego należy posłużyć się wykładnią doktrynalną⁴⁴, względnie potocznym znaczeniem tego pojęcia⁴⁵. Należy tym samym wyjaśnić, że zgodnie z definicją zawartą w Słowniku Języka Polskiego PWN, pierwszy człon wyrazu złożonego „samo”, wskazuje w przymiotniku na „wykonanie albo na funkcjonowanie czegoś bez czyjejś, jakiejś pomocy”. Natomiast czasownik „inkasować” wywodzi się od rzeczownika „inkaso”, który wskazuje na formę rozliczeń bezgotówkowych. Tym samym aparat samoinkasujący, to aparat telefoniczny, który sam dokonuje rozliczeń za wykonane połączenia telefoniczne. Nie jest zatem istotne, czy rozliczenia takie dokonywane są za pomocą karty telefonicznej, czy np. poprzez obciążenia kwoty, która uprzednio została przedpłacona na konto telefoniczne osadzonego.

Zwiększenie liczby aparatów telefonicznych z całą pewnością pozytywnie wpłynie na stopień faktycznego korzystania przez osadzonych z prawa do telefonowania, nie uchroni ich jednak całkowicie od kolejek do telefonu, albowiem w porach wzmożonych kontaktów telefonicznych, np. w okresach świątecznych, nawet duża liczba aparatów może okazać się niewystarczająca. W takich porach konieczne może okazać się mimo wszystko wprowadzanie pewnego rodzaju ograniczeń. W zakładach karnych typu półotwartego czy otwartego przestrzegania takich ograniczeń pilnują z reguły sami osadzeni. Nadużycia w tym zakresie są przeto często źródłem konfliktów. Ciekawe rozwiązanie, mogące pomóc uporać się z tym problemem, wykorzystywane jest między innymi w niemieckich zakładach karnych. Aparaty telefoniczne, tam zainstalowane, umożliwiają automatyczne zdefiniowanie czasu ich pracy. Możliwe jest zatem ustawienie, który z aparatów o jakiej porze włączy się i wyłączy. Pozwala to na kontrolowanie korzystania z aparatów telefonicznych przez osadzonych i czyni zbytecznym między innymi zamykanie aparatów telefonicznych w szafkach, co stosowane jest w niektórych polskich placówkach penitencjarnych. Funkcja ta wpływa pozytywnie nie tylko na stosunki pomiędzy osadzonymi, pomagając wyeliminować kłótnie dotyczące czasu korzystania przez nich z telefonu, ale także na pracę funkcjonariuszy, zbędne jest bowiem dzięki temu pilnowanie czasu telefonowania poszczególnych osadzonych, gdyż czyni to system automatycznie. W efekcie tego zbyteczne jest upominanie osadzonych przez funkcjonariuszy czy innych osadzonych o przestrzeganie czasu trwania rozmowy telefonicznej, system bowiem wraz z upływem zdefiniowanego uprzednio czasu automatycznie kończy rozmowę osadzonego. W takim przypadku ewentualne niezadowolenie osadzonego dotyczy nieprzekupnego systemu, który automatycznie i z dokładnością co do sekundy przerywa rozmowę, nie natomiast funkcjonariusza czy innych osadzonych. Rozwiązanie to pomaga tym samym skutecznie eliminować występujące w tym zakresie spory i wpływa pozytywnie na bezpieczeństwo w zakładach karnych.

Problematyczne i trudne do pogodzenia z wymogami bezpieczeństwa wydaje się w dalszej kolejności tak szerokie uregulowanie prawa korzystania z aparatów telefonicznych przez osadzonych. Analizując art. 105b KKW należy stwierdzić, że określone w tym przepisie

⁴³ Dz.U.05.179.1485 ze zm.

⁴⁴ Por. np. uchwałę SN z dnia 20.10.1978 - III CZP 67/78, OSNC 1979, 4, 69.

⁴⁵ Por. np. wyrok SN z dnia 09.09.2004 - II CK 498/03, niepubl.

prawo nie jest ograniczone tylko do pewnego rodzaju rozmów. Na jego podstawie osadzony ma swobodę dodzwonienia się na wybrany przez siebie numer. Jedynie w ramach kontroli rozmowy możliwe jest jej przerwanie przez zapoznającego się z treścią rozmowy funkcjonariusza. Możliwość reakcji ze strony funkcjonariuszy przesunięta została zatem na drugi poziom i dotyczy jedynie trwającej już rozmowy. Takie rozwiązanie zwiększa nie tylko zaangażowanie pracowników zakładu karnego w realizację prawa do korzystania z telefonów, ale także wpływa negatywnie na bezpieczeństwo. Nakład pracy i konieczność kontroli rozmów byłyby mniejsze, gdyby z góry możliwe było zablokowanie takich numerów, na które osadzeni nie powinni mieć możliwości dodzwonienia się. W świetle obowiązujących przepisów ograniczenie możliwości przedzwonienia na określone numery wydaje się jednak problematyczne, brak jest bowiem wyraźnej podstawy dla podejmowania takiego rodzaju działań. Można jedynie próbować uzasadniać taką możliwość w oparciu o obowiązujące przepisy. Stosowanie takich ograniczeń może uzasadniać, jak się wydaje, w szczególności regulacja art. 67 § 3, art. 88b pkt 7, art. 102 pkt 2, 7 oraz 8, art. 105 § 1 oraz art. 116a pkt 7 KKW. Z zacytowanych przepisów wynika w sposób jednoznaczny, że osadzonym należy umożliwiać utrzymywanie więzi przede wszystkim z rodziną i innymi osobami bliskimi (por. art. 115 § 11 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny⁴⁶) w szczególności przez rozmowy telefoniczne. Jest to zatem preferowany przez ustawodawcę rodzaj więzi, których utrzymywanie należy umożliwić osadzonym. W uzasadnionych przypadkach za zgodne z powyższą regulacją należy uznać ograniczenie możliwości połączenia się przez osadzonych z określonymi numerami. Za przykład takiego rodzaju uzasadnionego ograniczenia uznać należałoby możliwość połączenia się przez osadzonych z numerami pogotowia ratunkowego. Blokada takiego rodzaju numerów telefonicznych wydaje się być uzasadniona, skoro stosownie do art. 115 KKW to zakład karny zapewnia skazanemu bezpłatne świadczenia zdrowotne; blokada tych numerów może zapobiec wzywaniu służb medycznych przez osadzonych dla żartu. Za uzasadnione należałoby ponadto uznać blokadę numerów telefonów do pracowników danego zakładu karnego. W praktyce dość częste są przypadki, gdy osadzony, który uprzednio dzwoniąc na informację telefoniczną uzyskał prywatny numer telefonu dyrektora czy też innego pracownika zakładu karnego, przekazuje groźby telefoniczne pod adresem pracowników zakładu karnego. Blokady takich połączeń uniemożliwia nadużycia i z góry ogranicza możliwości manipulacyjne ze strony osadzonych, a także może uchronić pracowników zakładu karnego od podejrzeń korupcyjnych. Takie blokady wybranych numerów telefonów, uniemożliwiające połączenie się z nimi przez wszystkich lub wybranych osadzonych, stosowane są obecnie z dużym powodzeniem między innymi w niemieckich zakładach karnych. Ciekawym uzupełnieniem tego rozwiązania jest możliwość ustawienia indywidualnych kont telefonicznych, z których dzwonią po zalogowaniu się w systemie osadzeni, w taki sposób, ażeby możliwe było połączenie się tylko z tymi numerami telefonów, które uprzednio zarejestrował w systemie sam osadzony. Stosowanie takich ograniczeń uzasadniałaby regulacja art. 108 § 1 KKW, zgodnie z którym administracja zakładu karnego ma obowiązek podejmowania odpowiednich działań celem zapewnienia skazanym bezpieczeństwa osobistego w czasie odbywania kary. Bezpieczeństwo osobiste skazanego w czasie odbywania kary może być zagrożone lub naruszone między innymi przez działania współosadzonych. Pojęcie bezpieczeństwa jest szerokim określeniem i obejmuje ono przede wszystkim respektowanie nietykalności fizycznej człowieka, ochronę przed dręczeniem psychicznym, grożeniem. Na administracji zakładu spoczywa obowiązek działań celem zapewnienia skazanym bezpieczeństwa osobistego, wobec czego w razie zagrożenia czy naruszenia tego bezpieczeństwa domniemywa się odpowiedzialność tejże administracji. Umożliwienie telefonowania osadzonemu jedynie pod wskazane przez niego samego numery zapobiega przed wymuszaniem korzystania z jego konta telefonicznego przez innych osadzonych, albowiem w takim przypadku wymuszenie nie przyniesie oczekiwanych rezultatów. Efektem skorzystania z konta telefonicznego danego osadzonego przez innych osadzonych wbrew jego woli byłaby bowiem jedynie możliwość dodzwonienia się na zdefiniowane przez niego uprzednio, natomiast już nie na inne numery telefonów. W praktyce takimi numerami są z

⁴⁶ Dz.U.97.88.553 ze zm.

reguły numery osób bliskich danego osadzonego. Porównanie stosowanego w Niemczech rozwiązania z polskimi aparatami samoinkasującymi, przy których wykorzystywane są karty telefoniczne, uwidacznia wyraźnie mankamenty tych aparatów, albowiem odebranie przymusową, anonimowych wszakże, kart telefonicznych umożliwia sprawcy swobodne wykorzystanie zdobytych w ten sposób impulsów telefonicznych. Wprowadzenie w Polsce rozwiązania na wzór niemieckiego pozwoliłoby zatem jednocześnie na przerzucenie odpowiedzialności z administracji zakładu na osadzonego, albowiem nieskorzystanie z oferowanej przez zakład karny możliwości ochrony przed nadużyciami ze strony innych osadzonych w zakresie korzystania z telefonu można by w tym przypadku zakwalifikować na niekorzyść danego osadzonego.

Ostatni godny omówienia punkt problematyczny stanowi zakres kontroli rozmów telefonicznych osadzonych. Do najczęściej stosowanej kontroli rozmów, ale i oznaczającej największy nakład pracy ze strony funkcjonariuszy Służby Więziennej, należy kontrola akustyczna. Jest tak także w Polsce, albowiem kontrola rozmowy (art. 90-91 w zw. z art. 242 § 10.KKW) oznacza zgodnie z regulacją ustawową jedynie zapoznanie się z jej treścią oraz możliwość jej przerywania. W praktyce realizacja obowiązku kontroli rozmów telefonicznych osadzonych z zakładów karnych typu zamkniętego polega często na tym, że funkcjonariusz, kontrolujący rozmowę, stoi obok telefonu i słyszy, co mówi osadzony. Spotyka się także takie rozwiązania, gdzie funkcjonariusz w odległości kilku metrów od osadzonego, czasami w odrębnym pomieszczeniu, kontroluje rozmowę posługując się odrębną słuchawką. Rozwiązanie takie nie tylko oznacza ogromny nakład pracy ze strony funkcjonariuszy, ale także nie pozwala na właściwą kontrolę rozmowy, albowiem stojący obok telefonu funkcjonariusz jest w stanie zapoznać się z treścią jedynie słów wypowiedzianych przez osadzonego, już nie natomiast z treścią całej rozmowy, do czego zobowiązuje go ustawa w art. 90 pkt 9 w zw. z art. 242 § 10 KKW. Zaangażowanie funkcjonariuszy w kontrolę rozmów jest w obowiązującym stanie prawnym ogromne. Jeśli zatem w danym zakładzie karnym typu zamkniętego oddanych jest do dyspozycji osadzonych 15 aparatów telefonicznych, to przez cały czas telefonowania 15 funkcjonariuszy zobowiązanych jest na okrągło do kontrolowania rozmów telefonicznych osadzonych. Pominąć można w tym miejscu zaangażowanie kolejnych pracowników, związane choćby z doprowadzaniem osadzonych do telefonów, ich ewentualnej kontroli osobistej, rozprowadzaniem kart telefonicznych czy protokolowaniem. Pominąć można także wpływ takiej formy kontroli na jakość pracy funkcjonariusza, który aby sprostać dużemu zapotrzebowaniu na korzystanie z telefonów przez osadzonych przez wiele godzin zapoznaje się z treścią, w większości przypadków pozostających bez najmniejszego wpływu na bezpieczeństwo zakładu karnego, rozmów telefonicznych osadzonych. Z tego powodu w innych krajach europejskich, takich jak np. Niemcy czy Austria, wprowadzone zostały rozwiązania, które nadawałyby się do wykorzystania także w polskich zakładach karnych. Istotnym elementem takiego rozwiązania jest wykorzystanie aparatury, która umożliwia kontrolowanie rozmowy w sposób niewidoczny dla osadzonych, np. w pomieszczeniu wychowawców lub w dziale ochrony. Taka forma kontroli umożliwia bowiem dokonywanie jedynie wybiórczej kontroli. Osadzony, nie widząc obok siebie kontrolującego go funkcjonariusza, nie ma pewności, czy akurat jego rozmowa nie jest kontrolowana. Czy rozmowa jest w danym czasie kontrolowana czy nie, nie ma znaczenia, albowiem przy takim rozwiązaniu u osadzonych zawsze pozostaje stan niepewności i związana z tym forma prowadzonej przez niego rozmowy, wolna od przekazów niebezpiecznych⁴⁷. Istotne byłoby poza tym uzupełnienie przyjętej w Polsce formy kontroli akustycznej o kontrolę nieakustyczną, która wymaga mniejszego nakładu pracy ze strony funkcjonariuszy i pozwala zastosować formę kontroli akustycznej celowo dla wymagających tego przypadków. Kontrola nieakustyczna nie dotyczy treści samej rozmowy, a jedynie wybranego numeru. Kontrola przesunięta zostaje tu zatem na niższy poziom i dotyczy fazy przed nawiązaniem rozmowy. W niemieckich zakładach karnych funkcjonuje rozwiązanie, które automatycznie, bez udziału funkcjonariuszy, sprawdza wybrany przez osadzonego numer i jeśli ten uznany został za

⁴⁷ Ebert K.R., Das öffentliche..., s. 117.

potencjalnie niebezpieczny, łączy go z nim dopiero wtedy, gdy funkcjonariusz będzie w tym samym czasie mógł skontrolować rozmowę akustycznie. Wszelkie inne numery, np. te do dzieci czy małżonka, są dopuszczone, a rozmowy te kontrolowane są akustycznie jedynie wybiórczo. To ciekawe rozwiązanie uzupełnione zostało o funkcję protokolowania informacji dotyczących połączeń i dokonywanie na ich podstawie późniejszych analiz. Możliwe jest m.in. wyszukanie rozmów z wybranym numerem telefonu (np. w celu późniejszego ustalenia, który konkretnie z osadzonych korzystał z telefonu w celu zastraszenia/zaszantażowania rozmówcy), wyszukanie rozmów w oparciu o kryterium czasu ich trwania (ta analiza protokołu zwana jest w Niemczech potocznie funkcją „dealerską”, albowiem w oparciu o badania niemieckich służb penitencjarnych można z dużym prawdopodobieństwem wskazać, że rozmowy krótkotrwałe do 4 sekund z numerami komórkowymi są często telefonami do handlarza narkotyków), czy też wyszukanie numerów telefonów, pod które dzwoniło kilku osadzonych z danego zakładu karnego (ta funkcja zwana potocznie funkcją „wspólnych znajomych”, pozwala na ustalenie powiązań pomiędzy osadzonymi z danego zakładu karnego, którzy kontaktują się ze sobą poprzez osobę trzecią na zewnątrz). Wykorzystanie takiego rozwiązania w polskich zakładach karnych musiałoby prowadzić do pytania o to, czy taka forma kontroli nieakustycznej mogłaby być zastosowana w świetle obowiązujących przepisów. Wątpliwości co do tego uzasadniać może nie tylko brzmienie art. 242 § 10 KKW, ale także art. 31 ust. 3 w zw. z art. 49 i art. 51 Konstytucji RP w zw. z art. 159 ustawy z dnia 16 lipca 2004 r. - Prawo telekomunikacyjne⁴⁸ oraz art. 2 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych⁴⁹, można by się bowiem zastanowić, czy dane dotyczące nawiązanych połączeń nie należałoby w tym konkretnym przypadku uznać za rodzaj informacji dotyczącej danej osoby fizycznej w rozumieniu art. 6 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych. Może to się wydawać wątpliwe, albowiem ustalenie wybieranego numeru oznaczałoby jedynie tyle, że wiadomo jaki konkretnie numer został przez osadzonego wybrany⁵⁰. Gdyby jednak mimo wszystko dane dotyczące nawiązanych połączeń uznać za rodzaj informacji dotyczącej danej osoby fizycznej w rozumieniu art. 6 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych⁵¹, gdyż - parafrazując wypowiedź A. Drozda⁵² i przyjmując na potrzeby niniejszego opracowania taką możliwość - administrator danych mógłby bez nadmiernych nakładów powiązać typy informacji z określoną osobą fizyczną, to odstąpienie od zasad określonych w powyżej zacytowanych przepisach możliwe byłoby w szczególności wtedy, gdyby dopuszczał je odpowiedni przepis ustawy (art. 159 ust. 2 pkt 2 i 4 prawa telekomunikacyjnego oraz art. 23 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy o ochronie danych osobowych). Za przepis taki można by w pierwszej kolejności uznać art. 23a w zw. z art. 1 ust. 3 pkt 4 i 5 UstSW. Regulacja ta zezwala w sposób wyraźny Służbie Więziennej na gromadzenie i przetwarzanie informacji i danych osobowych, w tym także bez zgody osób, których dotyczą, które niezbędne są w szczególności do ochrony społeczeństwa przed sprawcami przestępstw osadzonymi w zakładach karnych i aresztach śledczych oraz zapewnienia w zakładach karnych i aresztach śledczych porządku i bezpieczeństwa. Należy zwrócić uwagę, że przepis ten posługuje się pojęciem „informacji osobowej”, który jest pojęciem szerszym niż pojęcie danej osobowej. Tworzenie protokołów i ich późniejsza analiza w sposób określony powyżej w doskonały sposób uzupełniłaby kontrolę akustyczną i przez to wspierałaby zakłady karne w zakresie ochrony społeczeństwa przed sprawcami przestępstw, osadzonymi w zakładach karnych i aresztach śledczych, oraz w zakresie zapewnienia w zakładach karnych i aresztach śledczych porządku i bezpieczeństwa. Wydaje się zatem, że zastosowanie odpowiednich rozwiązań technicznych, które umożliwiłyby Służbie Więziennej kontrolę nieakustyczną, uzasadniają obecnie obowiązujące przepisy. Zważywszy jednak na wyrażone powyżej wątpliwości interpretacyjne, wprowadzenie wyraźnych regulacji w tym zakresie uznać należałoby za pożądane.

⁴⁸ Dz.U.04.171.1800 ze zm.

⁴⁹ Dz.U.02.101.926 ze zm.

⁵⁰ Ebert K.R., *Das öffentliche...*, s. 307.

⁵¹ W tym kierunku idzie chyba niemiecki sąd we Frankfurcie nad Menem.: OLG Frankfurt /Main, decyzja z dnia 16.04.2003 – 3 Ws 251-253/03, NStZ-RR 2003, 7, s. 220.

⁵² Drozd A., *Ustawa o ochronie danych osobowych. Komentarz. Wzory pism i przepisy*, Warszawa 2006, kom. do art. 6, nb. 6.

Na zakończenie powyższych wyjaśnień, odnoszących się do kontroli rozmów, należałoby się jeszcze zastanowić, czy obowiązująca w Polsce regulacja dopuszcza odsuniętą w czasie kontrolę rozmów, polegającą na ich rejestracji i późniejszym odsłuchiwaniu. Celem takiej kontroli, na którą zezwala wyraźnie np. § 33 ust. 1 zd. 5 niemieckiej ustawy regulującej wykonywanie kary pozbawienia wolności oraz innych kar i środków kraju związkowego Dolnej Saksonii (NJVollzG), jest w pierwszym rzędzie uzasadnione względami bezpieczeństwa zapoznanie się z treścią zarejestrowanej uprzednio rozmowy po to, aby zapobiec określonym, planowanym działaniom, o których informacja dotarła do funkcjonariuszy Służby Więziennej. Jeśli zatem przykładowo funkcjonariusze dowiedzą się o planowanej ucieczce kilku osadzonych, to następnie skontrolowanie ich rozmów telefonicznych, w szczególności prowadzonych z zakładu karnego typu półotwartego, w których rozmowy z reguły nie podlegają kontroli, może być bardzo przydatne dla udaremnienia takiej ucieczki. Przykładów dla wykorzystania takiej odsuniętej w czasie kontroli możnaby z całą pewnością podać jeszcze wiele. Problematyczne przy takiego rodzaju kontroli jest jednak, że poprzez rejestrację dźwięku ingeruje ona mocniej niż innego rodzaju kontrole w zakres praw osadzonych. Jako ograniczenie wolności konstytucyjnej, o której mowa w art. 49 Konstytucji RP (por. także art. 159 prawa telekomunikacyjnego), ograniczenie takie wymaga oparcia w przepisie zawartym w akcie prawnym o randze ustawy (art. 31 ust. 3, art. 49 zd. 2 Konstytucji RP, art. 159 ust. 2 pkt 4 prawa telekomunikacyjnego). Wydaje się, że podstawy dla możliwości rejestracji rozmów osadzonych możnaby się doszukiwać w nowo dodanym do KKW art. 73a, który wszedł w życie z dniem 22 października 2009. Zgodnie bowiem z § 1 zacytowanego przepisu, zakłady karne mogą być monitorowane w szczególności przez wewnętrzny system urządzeń rejestrujących dźwięk. § 2 tego przepisu reguluje w sposób wyraźny jedynie obserwowanie zachowań skazanego, nie ogranicza zatem stosowania § 1 tego przepisu, który wyraźnie dopuszcza monitorowanie także wyłącznie za pomocą urządzeń rejestrujących sam tylko dźwięk. Także regulacja art. 73a § 1 *in fine*, gdzie mowa jest o systemie telewizji przemysłowej, nie ogranicza zastosowania przepisu art. 73a do urządzeń rejestrujących sam dźwięk, regulacja ta stanowi jedynie przykładowe wyliczenie, na co wyraźnie wskazuje zawarte w tym miejscu sformułowanie „w tym”. W związku z powyższym jako sprzeczne z powyższą regulacją, a tym samym i art. 87 ust. 1, art. 188 pkt 3 Konstytucji RP, uznać należy § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 16 października 2009 r. w sprawie rodzaju urządzeń i środków technicznych służących do przekazywania, odtwarzania i utrwalania obrazu lub dźwięku z monitoringu w zakładach karnych⁵³, zgodnie z którym jako urządzenie do przekazywania, odtwarzania i utrwalania obrazu lub dźwięku wymieniony został jedynie system telewizji przemysłowej, albowiem regulacja taka w nieuzasadniony sposób zawęży stosowanie art. 73a KKW. W KKW nie została zamieszczona definicja monitorowania. Zgodnie z definicją zamieszczoną w Słowniku Wyrazów Obcych PWN, monitorowaniem jest oglądanie, obserwowanie czegoś na monitorze. Z regulacji art. 73a § 1 KKW wynika jednak w sposób wyraźny, że ustawodawca inaczej rozumie pojęcie monitorowania, albowiem zgodnie z powyższą regulacją zakłady karne mogą być monitorowane także tylko przez wewnętrzny system urządzeń rejestrujących jedynie dźwięk. Jest zatem oczywiste, że ustawodawca posłużył się szerokim pojęciem monitorowania, trudno jest bowiem określić, w jaki sposób ustawodawca przewidywał możliwość „obserwowania dźwięku na monitorze”. Za trafniejszą uznać należy zatem taką wykładnię pojęcia monitorowania, które zgodnie z potocznym znaczeniem tego wyrażenia rozumiane będzie jako czynność nadzorująca. Taką wykładnię tego pojęcia zdaje się potwierdzać także brzmienie art. 73a § 2 KKW. Jeśli zatem przyjmie się słuszność takiego rozumowania, to należy stwierdzić, że w oparciu o art. 73a KKW możliwe powinno być także nadzorowanie dźwięku w trakcie rozmów telefonicznych. Dźwięk taki zgodnie z art. 73a § 3 KKW może być utrwalony za pomocą odpowiednich urządzeń, które umożliwią następnie ustalenie, czy jest on istotny dla bezpieczeństwa zakładu karnego lub bezpieczeństwa skazanego. Taki sposób wykładni art. 73a KKW zdaje się być zgodny z celem, dla którego przepis ten został uchwalony. Jak czytamy bowiem w

⁵³ Dz.U.09.175.1360.

uzasadnieniu do projektu ustawy⁵⁴, „zmiany w Kodeksie karnym wykonawczym wynikają z konieczności ustawowego uregulowania kwestii związanych z monitorowaniem zakładów karnych i aresztów śledczych, pozwalającym na kontrolę zachowania osób pozbawionych wolności. Monitorowanie to ma na celu zapewnienie porządku i bezpieczeństwa na terenie jednostek penitencjarnych, a także ochronę zdrowia i życia skazanych i tymczasowo aresztowanych.” Monitorowanie dźwięku w rozumieniu szerokim, jako nadzorowanie rozmów, w doskonały sposób pomogłoby wypełnić takie właśnie założenia ustawodawcy. Omówioną powyżej kwestię uznać należy jednak za problematyczną, stąd należy postulować wprowadzenie odpowiednich zmian ustawowych, które pozwolą na optymalne wykorzystywanie rozwiązań, które obecnie oferuje technika, w celu zwiększenia bezpieczeństwa w zakładach karnych.

Jak starano się wykazać w niniejszym opracowaniu, pomimo zwięzłej regulacji ustawowej, zagadnienia związane z realizacją przez osadzonych prawa do korzystania z aparatów telefonicznych należy ocenić jako złożone i problematyczne. Odpowiednie zmiany ustawowe oraz wykorzystanie w praktyce nowoczesnych rozwiązań w tym zakresie pomogłoby Służbie Więziennej w realizacji podstawowego zadania w zakresie wykonywania kar pozbawienia wolności, którym jest w szczególności zapewnienie w zakładach karnych porządku i bezpieczeństwa (art. 1 ust. 3 pkt 5 UstSW).

⁵⁴ Druk sejmowy nr 1851 z dnia 1 kwietnia 2009 r. Sejmu RP VI kadencji, s. 1 uzasadnienia.

**ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI**

z dnia

w sprawie sposobu przeprowadzania badań na obecność alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych w organizmie skazanego

Na podstawie art. 116b § 4 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557, z późn. zm.¹⁾), zarządza się, co następuje:

§ 1. Rozporządzenie określa sposoby przeprowadzania badań skazanych w celu ustalenia obecności w organizmie alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych, sposób ich dokumentowania oraz weryfikacji.

§ 2. Badania, o których mowa w § 1, mogą obejmować:

- 1) badanie śliny;
- 2) badanie moczu;
- 3) badanie krwi.

§ 3. 1. Badanie jakościowe śliny lub moczu polega na pobraniu, bez dodawania jakichkolwiek substancji, próbek śliny lub moczu i ich umieszczeniu w urządzeniu do oznaczania alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych, zgodnie z instrukcją obsługi tego urządzenia.

¹⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1997 r. Nr 160, poz. 1083, z 1999 r. Nr 83, poz. 931, z 2000 r. Nr 60, poz. 701 i Nr 120, poz. 1268, z 2001 r. Nr 98, poz. 1071 i Nr 111, poz. 1194, z 2002 r. Nr 74, poz. 676 i Nr 200, poz. 1679, z 2003 r. Nr 111, poz. 1061, Nr 142, poz. 1380 i Nr 179, poz. 1750, z 2004 r. Nr 93, poz. 889, Nr 210, 2135, Nr 240, poz. 2405, Nr 243, poz. 2426 i Nr 273, poz. 2703, z 2005 r. Nr 163, poz. 1363 i Nr 178, poz. 1479, z 2006 r. Nr 104, poz. 708 i Nr 226, poz. 1648, z 2007 r. Nr 123, poz. 849, z 2008 r. Nr 96, poz. 620 i Nr 214, poz. 1344, z 2009 r. Nr 8, poz. 39, Nr 22, poz. 119, Nr 62, poz. 504, Nr 98, poz. 817, Nr 108, poz. 911, Nr 115, poz. 963, Nr 190, poz. 1475, Nr 201, poz. 1540 i Nr 206, poz. 1589 oraz z 2010 r. Nr 34, poz. 191, Nr 40, poz. 227, Nr 125, poz. 842 i Nr 182, poz. 1228.

2. Mocz badany w sposób określony w ust. 1, pobiera się również do dwóch pojemników jednorazowego użytku w ilości co najmniej po 5 cm³, z zachowaniem następujących warunków:

- 1) do pobrania moczu używa się pojemnika uniemożliwiającego zamianę, rozcieńczenie lub dodanie do niego innych substancji po jego zamknięciu;
- 2) do pojemnika, do którego pobiera się mocz, nie dodaje się jakichkolwiek substancji.

3. Pobrania moczu dokonuje osoba tej samej płci co skazany badany, w warunkach umożliwiających zachowanie intymności.

4. Z przebiegu badania, o którym mowa w ust. 1, sporządza się protokół, którego wzór stanowi załącznik do rozporządzenia.

§ 4. 1. Skazany, u którego przeprowadzono badanie, o którym mowa w § 3 ust. 1, może dodatkowo zażądać badania krwi lub weryfikacji badania moczu.

2. Warunkiem wykonania badania krwi lub weryfikacji badania moczu, jest zdolność skazanego badanego do pokrycia kosztów wykonania tego badania w przypadku potwierdzenia wyniku badania jakościowego.

§ 5. 1. Pobranie krwi do badań w celu ustalenia w organizmie obecności alkoholu, środków odurzających lub psychotropowych przeprowadza się przede wszystkim w zakładzie opieki zdrowotnej dla osób pozbawionych wolności.

2. W zakładzie karnym lub areszcie śledczym, w których zakład opieki zdrowotnej dla osób pozbawionych wolności nie zapewnia całodobowego udzielania świadczeń zdrowotnych, pobranie krwi można przeprowadzić w pozawięziennym zakładzie opieki zdrowotnej.

3. Krew do badania pobiera się z żyły, do dwóch pojemników w ilości po około 5 cm³, z zachowaniem następujących warunków:

- 1) do pobrania krwi używa się sprzętu jednorazowego użytku;
- 2) do pojemnika, do którego pobiera się krew, nie dodaje się jakichkolwiek substancji, poza znajdującymi się w pojemniku;

3) do dezynfekcji skóry należy używać środków odkażających nie zawierających alkoholu.

4. Do pobrania krwi do badań jest obowiązany lekarz lub pielęgniarka.

5. W przypadku powzięcia uzasadnionego podejrzenia, że pobranie krwi może spowodować zagrożenie życia lub zdrowia, decyzję o dokonaniu tego zabiegu podejmuje lekarz.

6. Z przebiegu badania sporządza się protokół, o którym mowa w § 3 ust. 4.

§ 6. 1. Naczynia zawierające krew lub mocz do badania, o którym mowa w § 4, oznacza się w sposób zapewniający niewątpliwe ustalenie tożsamości skazanego, od którego zostały pobrane, a także uniemożliwiający zmianę ich zawartości w czasie przesyłki.

2. Czynności, o których mowa w § 3 ust. 1, 2 i 4, § 5 ust. 3 i 6 oraz § 6 ust. 1, wykonuje się w obecności skazanego badanego.

§ 7. Badanie krwi lub weryfikacja badania moczu polega na analizie ilościowej krwi lub moczu.

§ 8. 1. Oznaczanie obecności w krwi lub moczu alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych wykonują w szczególności:

1) policyjne laboratoria kryminalistyczne;

2) zakłady medycyny sądowej i właściwe zakłady akademii medycznych lub inne jednostki – na podstawie umowy zawartej z organami ścigania lub wymiaru sprawiedliwości.

2. Krew lub mocz, wraz z protokołem dotyczącym badania, należy dostarczyć do laboratorium niezwłocznie po pobraniu.

3. Do czasu rozpoczęcia badania, pobrane krew lub mocz należy przechowywać w temperaturze od 0°C do 6°C.

4. Laboratorium wykonujące oznaczanie przesyła wypełniony protokół niezwłocznie po wykonaniu oznaczenia.

§ 9. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

MINISTER SPRAWIEDLIWOŚCI

Miejscowość, data

Protokół badania śliny / krwi / moczu*

A. W przypadku badania jakościowego śliny lub moczu bez żądania skazanego ich weryfikacji, wszystkie pola protokołu wypełnia osoba przeprowadzająca badanie.

B. W przypadku badania krwi lub weryfikacji badania moczu:

1) osoba pobierająca ślinę lub mocz wypełnia pkt: 1-7 i 12;

2) osoba przeprowadzająca badanie próbek wypełnia pkt 8-11.

1. Imię, nazwisko i data urodzenia skazanego:

.....

2. Opis okoliczności uzasadniających wykonanie badania:

.....

.....

.....

3. Skazany podaje, że przyjmował (jakie)

/ nie przyjmował* substancje psychotropowe lub środki odurzające.

4. Badany podaje, że choruje na

5. Data i dokładna godzina stwierdzenia okoliczności, o których mowa w pkt 2.

.....

6. Data i dokładna godzina pobrania próbek śliny / krwi / moczu* oraz nr pojemnika z krwią lub moczem

7. Data i dokładna godzina przeprowadzenia badania próbek

8. Miejsce przeprowadzenia badania próbek

9. Wyniki badania próbek

10. Imię i nazwisko osoby przeprowadzającej badanie próbek

.....

11. Czy skazany żąda badania krwi lub weryfikacji badania moczu

.....

podpis osoby badanej

.....

A.(data i czytelny podpis osoby
przeprowadzającej badanie)

.....

B.(data i czytelny podpis osoby
pobierającej krew lub mocz do badania
ilościowego)*

.....

C.(data i czytelny podpis osoby
badającej krew lub mocz)*

* Niepotrzebne skreślić.

UZASADNIENIE

Projekt jest wykonaniem delegacji ustawowej określonej w art. 116b § 4 Kodeksu karnego wykonawczego. Projekt określa warunki, sposoby, dokumentowanie oraz weryfikację badań na obecność w organizmie skazanego środków odurzających lub psychotropowych.

Projekt wskazuje, że podstawowym sposobem stwierdzenia czy skazany jest pod wpływem wspomnianych środków jest badanie jakościowe, określone w § 3 ust. 1, wykonywane przy pomocy tzw. testów paskowych. Określone zostały rodzaje materiału biologicznego mogącego podlegać badaniu (§ 2), jak również warunki w jakich odpowiednie badania powinny zostać wykonane. Uwzględniają one szereg istotnych czynników takich jak:

- sposób pobierania, oznaczania oraz warunki w jakich powinien być przechowywany materiał do badania,
- zapewnienie bezpieczeństwa lub intymności w zależności od rodzaju materiału pobieranego do badania.

W przypadku, kiedy osoba badana nie akceptuje wyniku testu jakościowego może ona zażądać weryfikacji tego badania. Warunkiem wykonania weryfikacji jest zdolność skazanego do pokrycia kosztu tego badania w przypadku potwierdzenia wyniku badania jakościowego – warunek ten może zapobiec nadmiernej roszczeniowości osadzonych kontestujących wynik testu. Równocześnie weryfikacja jest niezbędna ze względu na skutki dyscyplinarne dla skazanego w przypadku wyniku wskazującego na użycie środków odurzających lub psychotropowych.

Projekt wskazuje również (podobnie jak obowiązujące rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 11 czerwca 2003 r. w sprawie wykazu środków działających podobnie do alkoholu oraz warunków i sposobu przeprowadzania badań na ich obecność w organizmie (Dz. U. Nr 116, poz. 1104, z późn. zm.) laboratoria mogące wykonać badania ilościowe.

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

Projektowane rozporządzenie wpłynie na osoby osadzone w jednostkach penitencjarnych, a także na personel Służby Więziennej zatrudniony w tych jednostkach.

Projektowane rozporządzenie nie wpłynie na rynek pracy, konkurencyjność wewnętrzną i zewnętrzną gospodarki, a także na sytuację i rozwój regionalny.

Wejście w życie rozporządzenia może spowodować dodatkowe wydatki sektora finansów publicznych związane z koniecznością zakupu testów oraz weryfikacją badań. Skala tych wydatków jest trudna do oszacowania – zależy to od dynamiki zjawiska zażywania środków odurzających lub psychotropowych przez skazanych. W roku 2005 Służba Więzienna wykonała nieco ponad 700 testów jakościowych na obecność takich substancji. Brak jest obecnie danych dotyczących wydatków związanych z weryfikacją ilościową testów. Aktualny koszt jednego testu to suma ok. 6 – 7 zł za sztukę, natomiast analiza ilościowa to koszt co najmniej 50 zł na oznaczenie jednej substancji.

Przedmiot projektowanej regulacji nie jest objęty zakresem prawa Unii Europejskiej.

**ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI**

z dnia

w sprawie sposobu przeprowadzania badań na obecność alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych w organizmie skazanego oddanego pod dozór lub zobowiązanego do powstrzymania się od nadużywania alkoholu lub używania innych środków odurzających

Na podstawie art. 173a § 4 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557, z późn. zm.¹⁾), zarządza się, co następuje:

§ 1. Rozporządzenie określa sposoby przeprowadzania badań skazanych oddanych pod dozór lub zobowiązanych do powstrzymania się od nadużywania alkoholu lub używania innych środków odurzających, w celu ustalenia obecności w organizmie alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych, sposób ich dokumentowania oraz weryfikacji.

§ 2. Badania, o których mowa w § 1, mogą obejmować:

- 1) badanie wydychanego powietrza;
- 2) badanie śliny;
- 3) badanie moczu;
- 4) badanie krwi.

¹⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1997 r. Nr 160, poz. 1083, z 1999 r. Nr 83, poz. 931, z 2000 r. Nr 60, poz. 701 i Nr 120, poz. 1268, z 2001 r. Nr 98, poz. 1071 i Nr 111, poz. 1194, z 2002 r. Nr 74, poz. 676 i Nr 200, poz. 1679, z 2003 r. Nr 111, poz. 1061, Nr 142, poz. 1380 i Nr 179, poz. 1750, z 2004 r. Nr 93, poz. 889, Nr 210, 2135, Nr 240, poz. 2405, Nr 243, poz. 2426 i Nr 273, poz. 2703, z 2005 r. Nr 163, poz. 1363 i Nr 178, poz. 1479, z 2006 r. Nr 104, poz. 708 i Nr 226, poz. 1648, z 2007 r. Nr 123, poz. 849, z 2008 r. Nr 96, poz. 620 i Nr 214, poz. 1344, z 2009 r. Nr 8, poz. 39, Nr 22, poz. 119, Nr 62, poz. 504, Nr 98, poz. 817, Nr 108, poz. 911, Nr 115, poz. 963, Nr 190, poz. 1475, Nr 201, poz. 1540 i Nr 206, poz. 1589 oraz z 2010 r. Nr 34, poz. 191, Nr 40, poz. 227, Nr 125, poz. 842 i Nr 182, poz. 1228.

§ 3. 1. Badanie wydychanego powietrza przeprowadza zawodowy kurator sądowy za pomocą probierza trzeźwości przez przedmuchiwanie go przez osobę poddaną badaniu. Skazany, może żądać przeprowadzenia badania w obecności osoby trzeciej.

2. Z przebiegu badania sporządza się protokół, którego wzór stanowi załącznik nr 1 do rozporządzenia. W protokole należy opisać objawy lub okoliczności uzasadniające przeprowadzenie badania.

§ 4. 1. Badanie jakościowe śliny lub moczu przeprowadza zawodowy kurator sądowy. Badanie to polega na pobraniu, bez dodawania jakichkolwiek substancji, próbek śliny lub moczu i ich umieszczeniu w urządzeniu do oznaczania środków odurzających lub substancji psychotropowych, zgodnie z instrukcją obsługi tego urządzenia.

2. Mocz badany w sposób określony w ust. 1, pobiera się również do dwóch pojemników jednorazowego użytku w ilości co najmniej po 5 cm³, z zachowaniem następujących warunków:

- 1) do pobrania moczu używa się pojemnika uniemożliwiającego zamianę, rozcieńczenie lub dodanie do niego innych substancji po jego zamknięciu;
- 2) do pojemnika, do którego pobiera się mocz, nie dodaje się jakichkolwiek substancji.

3. Pobrania moczu dokonuje osoba tej samej płci co skazany badany, w warunkach umożliwiających zachowanie intymności.

4. Z przebiegu badania, o którym mowa w ust. 1, sporządza się protokół, którego wzór stanowi załącznik nr 2 do rozporządzenia.

§ 5. 1. Skazany, u którego przeprowadzono badanie, o którym mowa w § 3 ust. 1 i w § 4 ust. 1, może dodatkowo zażądać badania krwi lub weryfikacji badania moczu.

2. Warunkiem wykonania badania krwi lub weryfikacji badania moczu, jest zdolność skazanego badanego do pokrycia kosztów wykonania tego badania w przypadku potwierdzenia wyniku badania jakościowego.

§ 6. 1. Pobranie krwi do badań w celu ustalenia w organizmie obecności alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych przeprowadza się w zakładzie opieki zdrowotnej.

2. Krew na badanie pobiera się z żyły, do dwóch pojemników w ilości po około 5 cm³, z zachowaniem następujących warunków:

- 1) do pobrania krwi używa się sprzętu jednorazowego użytku;
- 2) do pojemnika, do którego pobiera się krew, nie dodaje się jakichkolwiek substancji, poza znajdującymi się w pojemniku;
- 3) do dezynfekcji skóry należy używać środków odkażających nie zawierających alkoholu.

3. Do pobrania krwi do badań jest obowiązany lekarz lub pielęgniarka.

4. W przypadku powzięcia uzasadnionego podejrzenia, że pobranie krwi może spowodować zagrożenie życia lub zdrowia, decyzję o dokonaniu tego zabiegu podejmuje lekarz.

5. Z przebiegu badania sporządza się protokół, o którym mowa w § 4 ust. 4.

§ 7. 1. Naczynia zawierające krew lub mocz do badania, o którym mowa w § 5, oznacza się w sposób zapewniający niewątpliwe ustalenie tożsamości skazanego, od którego zostały pobrane, a także uniemożliwiający zmianę ich zawartości w czasie przesyłki.

2. Czynności, o których mowa w § 3 ust. 1, § 4 ust. 1, 2 i 4, § 6 ust. 2 i 5 oraz § 7 ust. 1, wykonuje się w obecności skazanego badanego.

§ 8. Badanie krwi lub weryfikacja badania moczu polega na analizie ilościowej krwi lub moczu.

§ 9. 1. Oznaczanie obecności w krwi lub moczu alkoholu środków odurzających lub substancji psychotropowych wykonują w szczególności:

- 1) policyjne laboratoria kryminalistyczne;
- 2) zakłady medycyny sądowej i właściwe zakłady akademii medycznych lub inne jednostki – na podstawie umowy zawartej z organami ścigania lub wymiaru sprawiedliwości.

2. Krew lub mocz, wraz z protokołem dotyczącym badania, należy dostarczyć do laboratorium niezwłocznie po pobraniu.

3. Do czasu rozpoczęcia badania, pobrane krew lub mocz należy przechowywać w temperaturze od 0°C do 6°C.

4. Laboratorium wykonujące oznaczanie przesyła wypełniony protokół niezwłocznie po wykonaniu oznaczenia.

§ 10. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

MINISTER SPRAWIEDLIWOŚCI

.....
(miejscowość i data)

(miejsce na wydruk)

PROTOKÓŁ
użycia probierza trzeźwości do ustalenia zawartości
alkoholu, środków odurzających lub substancji
psychotropowych w wydychanym powietrzu

.....
(imię i nazwisko zawodowego kuratora sądowego)

działając na podstawie art. 173a § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. — Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.),

doprowadziłem na badanie zawartości alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych w wydychanym powietrzu:

Skazanego/Skazaną

.....
(imię i nazwisko, imię ojca, data urodzenia)

zam.....

dokument tożsamości.....

(rodzaj, seria i nr, przez kogo wydany)

Badanie przeprowadzono urządzeniem elektronicznym:

.....
(typ i numer urządzenia, nr świadectwa legalizacji/sprawdzenia oraz data ważności tego świadectwa)

zgodnie z instrukcją użytkowania tego urządzenia

Urządzenie wykazało zawartość w powietrzu wydychanym:

<i>Badanie</i>	<i>Czas badania</i> <i>(godz. min.)</i>	<i>Wynik badania</i> <i>(‰ lub mg/dm³)</i>
I		
II		
III		

Odpowiadające stężeniu alkoholu we krwi

Czynności wykonano w związku z:

(opis objawów lub okoliczności uzasadniających przeprowadzenie badania z podaniem daty i godziny.)

Skazany(a) oświadczył(a), że spożywał(a):

w ilości

dnia , godz.

Badanie przeprowadził.....
(imię i nazwisko zawodowego kuratora sądowego)

w obecności:.....
(dane świadka)

Uwagi:

.....
.....
.....
.....
.....

Skazany:

1) **żąda / nie żąda***) pobrania krwi lub weryfikacji moczu

2) **zgłasza / nie zgłasza*** uwag co do prawidłowości zabezpieczenia ustnika

.....
(podpis osoby badanej)
wpisane własnoręcznie, czytelnie imię i nazwisko badanego
-w razie odmowy podać powód

.....
(podpis prowadzącego badanie)

.....
(podpis osoby będącej przy badaniu)
wpisane własnoręcznie, czytelnie imię i nazwisko osoby
będącej przy badaniu — w razie odmowy podać powód

*) Niepotrzebne skreślić.

PROTOKÓŁ **badania śliny / krwi / moczu***

A. W przypadku badania jakościowego śliny lub moczu bez żądania skazanego ich weryfikacji, wszystkie pola protokołu wypełnia osoba przeprowadzająca badanie.

B. W przypadku badania krwi lub weryfikacji badania moczu:

- 1) osoba pobierająca ślinę lub mocz wypełnia pkt: 1-7 i 12;
- 2) osoba przeprowadzająca badanie próbek wypełnia pkt 8-11.

1. Imię, nazwisko i data urodzenia skazanego:

.....

2. Opis okoliczności uzasadniających wykonanie badania:

.....

.....

.....

3. Skazany podaje, że przyjmował (jakie) /nie przyjmował*/ substancje psychotropowe lub środki odurzające

.....

4. Badany podaje, że choruje na

5. Data i dokładna godzina stwierdzenia okoliczności, o których mowa w pkt 2.

.....

6. Data i dokładna godzina pobrania próbek śliny / krwi / moczu* oraz nr pojemnika z krwią lub moczem

7. Data i dokładna godzina przeprowadzenia badania próbek

8. Miejsce przeprowadzenia badania próbek

9. Wyniki badania próbek

10. Imię i nazwisko osoby przeprowadzającej badanie próbek

.....

11. Czy skazany żąda badania krwi lub weryfikacji badania moczu

.....

podpis osoby badanej

.....

A.(data i czytelny podpis osoby
przeprowadzającej badanie)

.....

B.(data i czytelny podpis osoby
pobierającej krew lub mocz do badania
ilościowego)*

.....

C.(data i czytelny podpis osoby
badającej krew lub mocz)*

* Niepotrzebne skreślić.

UZASADNIENIE

Projekt jest wykonaniem delegacji ustawowej określonej w art. 173a § 4 Kodeksu karnego wykonawczego. Projekt określa warunki, sposoby, dokumentowanie oraz weryfikację badań na obecność w organizmie skazanego środków odurzających lub substancji psychotropowych. Projekt dotyczy skazanego oddanego pod dozór lub zobowiązanego do powstrzymania się od nadużywania alkoholu lub używania innych środków odurzających.

Projekt wskazuje, że podstawowym sposobem stwierdzenia czy skazany jest pod wpływem wspomnianych środków jest badanie przez zawodowego kuratora sądowego wydychanego powietrza za pomocą probierza trzeźwości przez przedmuchiwanie go przez skazanego.

Kolejnym sposobem stwierdzenia czy skazany znajduje się pod wpływem w/w środków jest badanie jakościowe śliny lub moczu, określone w § 4 ust. 1, wykonywane przy pomocy tzw. testów paskowych przez zawodowego kuratora sądowego. Określone zostały rodzaje materiału biologicznego mogącego podlegać badaniu (§ 3), jak również warunki w jakich odpowiednie badania powinny zostać wykonane. Uwzględniają one szereg istotnych czynników takich jak:

- sposób pobierania, oznaczania oraz warunki w jakich powinien być przechowywany materiał do badania,
- zapewnienie bezpieczeństwa lub intymności w zależności od rodzaju materiału pobieranego do badania.

W przypadku, kiedy osoba badana nie akceptuje wyniku testu jakościowego może ona zażądać weryfikacji tego badania. Warunkiem wykonania weryfikacji jest zdolność skazanego do pokrycia kosztu tego badania w przypadku potwierdzenia wyniku badania jakościowego – warunek ten może zapobiec nadmiernej roszczeniowości osadzonych kontestujących wynik testu. Równocześnie weryfikacja jest niezbędna ze względu na skutki dyscyplinarne dla skazanego w przypadku wyniku wskazującego na użycie środków odurzających lub psychotropowych. Weryfikacji dokonuje się na wniosek skazanego, po uprzednim przeprowadzeniu badania za pomocą wydychanego powietrza, śliny lub moczu. Weryfikacja polega na badaniu krwi lub weryfikacji badania moczu, poprzez analizę ilościową.

Projekt wskazuje również (podobnie jak obowiązujące rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 11 czerwca 2003 roku *w sprawie wykazu środków działających podobnie*

do alkoholu oraz warunków i sposobu przeprowadzania badań na ich obecność w organizmie (Dz. U. Nr 116, poz. 1104 z późn. zm.) laboratoria mogące wykonać badania ilościowe.

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

Projektowane rozporządzenie wpłynie na skazanych oddanych pod dozór lub zobowiązanych do powstrzymania się od nadużywania alkoholu lub używania innych środków odurzających, a także na kuratorów sądowych sprawujących dozór lub wykonujących kontrolę wykonania przez skazanych w/w obowiązków.

Projektowane rozporządzenie nie wpłynie na rynek pracy, konkurencyjność wewnętrzną i zewnętrzną gospodarki, a także na sytuację i rozwój regionalny.

Wejście w życie rozporządzenia może spowodować dodatkowe wydatki sektora finansów publicznych, związane z koniecznością zakupu testów oraz weryfikacją badań. Skala tych wydatków jest trudna do oszacowania – zależy to od dynamiki zjawiska zażywania środków odurzających lub psychotropowych przez skazanych. Brak jest obecnie danych dotyczących wydatków związanych z weryfikacją ilościową testów. Aktualny koszt jednego testu do badania śliny lub moczu to suma ok. 6 – 7 zł za sztukę, natomiast analiza ilościowa to koszt co najmniej 50 zł na oznaczenie jednej substancji.

Przedmiot projektowanej regulacji nie jest objęty zakresem prawa Unii Europejskiej.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI

z dnia

w sprawie szczegółowego sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych, szczegółowego sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez stowarzyszenia, organizacje, instytucje i osoby, którym powierzono sprawowanie dozoru, a także sposobu i trybu wykonywania dozoru stosowanego w związku z orzeczonymi karami, środkami karnymi, zabezpieczającymi i profilaktycznymi oraz trybu wyznaczania przedstawicieli przez stowarzyszenia, organizacje i instytucje.

Na podstawie art. 176 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557, z późn. zm.¹⁾):

§ 1. 1. Rozporządzenie określa szczegółowy sposób wykonywania uprawnień i obowiązków kuratorów sądowych, szczegółowy sposób wykonywania obowiązków i uprawnień przez stowarzyszenia, organizacje, instytucje i osoby, którym powierzono sprawowanie dozoru, a także sposób i tryb wykonywania dozoru stosowanego w związku z orzeczonymi karami, środkami karnymi, zabezpieczającymi i profilaktycznymi oraz tryb wyznaczania przedstawicieli przez stowarzyszenia, organizacje i instytucje.

2. Ilekroć w dalszych przepisach rozporządzenia używa się określenia „skazany”, przepisy te należy także stosować odpowiednio do osoby, względem której warunkowo umorzono postępowanie.

§ 2. Przekazanie do wykonania dozoru zespołowi kuratorskiej służby sądowej powinno nastąpić bezzwłocznie, nie później jednak niż w ciągu 14 dni od dnia uprawomocnienia się orzeczenia albo od dnia zwrotu akt sądowi I instancji lub otrzymania orzeczenia do wykonania.

§ 3. 1. Kierownik zespołu kuratorskiej służby sądowej dokonuje rozdziału spraw dotyczących dozoru mając na uwadze skuteczność i efektywność pracy zespołu.

2. Rozdziału spraw można dokonać biorąc pod uwagę podział terytorialny.

3. W razie potrzeby, rozdziału spraw należy dokonać niezależnie od podziału terytorialnego, mając na uwadze poszczególne typy dozorów i specjalizację zadań, przy wykorzystaniu predyspozycji, wykształcenia, umiejętności i przeszkolenia poszczególnych kuratorów sądowych.

4. Powierzenie kuratorowi sądowemu dozoru do sprawowania powinno nastąpić bezzwłocznie, nie później jednak niż w ciągu 3 dni od daty przekazania dozoru do zespołu kuratorskiej służby sądowej.

5. Powierzenia sądowemu kuratorowi zawodowemu, zwanemu dalej „kuratorem zawodowym” dozoru do sprawowania dokonuje kierownik zespołu kuratorskiej służby sądowej.

¹⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1997 r. Nr 160, poz. 1083, z 1999 r. Nr 83, poz. 931, z 2000 r. Nr 60, poz. 701 i Nr 120, poz. 1268, z 2001 r. Nr 98, poz. 1071 i Nr 111, poz. 1194, z 2002 r. Nr 74, poz. 676 i Nr 200, poz. 1679, z 2003 r. Nr 111, poz. 1061, Nr 142, poz. 1380 i Nr 179, poz. 1750, z 2004 r. Nr 93, poz. 889, Nr 210, 2135, Nr 240, poz. 2405, Nr 243, poz. 2426 i Nr 273, poz. 2703, z 2005 r. Nr 163, poz. 1363 i Nr 178, poz. 1479, z 2006 r. Nr 104, poz. 708 i Nr 226, poz. 1648, z 2007 r. Nr 123, poz. 849, z 2008 r. Nr 96, poz. 620 i Nr 214, poz. 1344, z 2009 r. Nr 8, poz. 39, Nr 22, poz. 119, Nr 62, poz. 504, Nr 98, poz. 817, Nr 108, poz. 911, Nr 115, poz. 963, Nr 190, poz. 1475, Nr 201, poz. 1540 i Nr 206, poz. 1589 oraz z 2010 r. Nr 34, poz. 191, Nr 40, poz. 227, Nr 125, poz. 842 i Nr 182, poz. 1228.

6. Objęcie dozoru przez kuratora zawodowego następuje z chwilą powierzenia mu sprawy do wykonania przez kierownika zespołu kuratorskiej służby sądowej.

§ 4. 1. Powierzenia sądowemu kuratorowi społecznemu, zwanemu dalej „kuratorem społecznym” dozoru do sprawowania może dokonać kurator zawodowy w sytuacji, gdy jest uprawniony do odstąpienia od osobistego sprawowania dozoru, w terminie 7 dni od powierzenia mu sprawy przez kierownika zespołu kuratorskiej służby sądowej. Sąd lub kierownik zespołu może w każdym czasie zarządzić osobiste sprawowanie dozoru przez kuratora zawodowego.

2. Objęcie dozoru przez kuratora społecznego następuje z chwilą powierzenia mu sprawy do wykonania przez kuratora zawodowego.

§ 5. 1. Bezzwłocznie po objęciu dozoru, nie później jednak niż w ciągu 7 dni, kurator zawodowy wzywa skazanego do stawienia w zespole kuratorskiej służby sądowej, wraz z jednoczesną informacją o oddaniu go pod dozór.

2. Jeżeli wezwanie do osobistego stawienia jest oczywiście bezcelowe, kurator zawodowy może odstąpić od wzywania skazanego, sporządzając stosowną adnotację.

3. Kurator zawodowy może także wezwać do osobistego stawienia skazanego, nad którym dozór został powierzony kuratorowi społecznemu.

4. Bezzwłocznie po objęciu dozoru, nie później niż w ciągu 7 dni, kurator społeczny powinien nawiązać pierwszy kontakt ze skazanym.

§ 6. 1. W czasie pierwszego kontaktu ze skazanym kurator sądowy przeprowadza z nim rozmowę, podczas której poucza go o jego obowiązkach i uprawnieniach wynikających z okresu próby, dozoru i nałożonych obowiązków oraz omawia sposoby i terminy ich realizacji, a także poucza o możliwości zapoznania się ze sprawozdaniem z objęcia dozoru i kolejnymi sprawozdaniami; w razie potrzeby kurator sądowy wręcza skazanemu pouczenie na piśmie.

2. Kurator sądowy uzyskuje od skazanego lub ustala w inny sposób numeru telefonu, telefaksu lub adres poczty elektronicznej, umożliwiając mu kontaktowanie się ze skazanym podczas dozoru, chyba że ustali, że skazany nie posiada żadnych urządzeń telekomunikacyjnych; jeżeli skazany posiada telefon, telefaks lub adres poczty elektronicznej, wezwań, zawiadomień lub przekazywania informacji kurator sądowy może dokonywać także za ich pomocą.

3. W przypadku stawienia się skazanego w zespole kuratorskiej służby sądowej przed przekazaniem zespołowi dozoru do wykonania, kurator zawodowy wyznaczony przez kierownika zespołu, po upewnieniu się, że skazany został oddany pod dozór, przeprowadza z nim rozmowę oraz poucza o jego obowiązkach i uprawnieniach, a pozostałe czynności wykonuje po powierzeniu dozoru do sprawowania.

§ 7. 1. Jeżeli skazany, wezwany prawidłowo, nie stawia się na wezwanie, kurator zawodowy, w terminie 7 dni od otrzymania zawiadomienia o niedoręczeniu wezwania, wzywa go powtórnie do stawienia.

2. Jeżeli skazany, bez należytego usprawiedliwienia, nie stawia się na powtórne wezwanie, kurator zawodowy składa do sądu wniosek o podjęcie warunkowego umorzenia postępowania, zarządzenie wykonania warunkowo zawieszonej kary pozbawienia wolności, odwołanie przedterminowego zwolnienia bądź też o orzeczenie zamiany kary ograniczenia wolności na karę zastępczą, chyba że szczególne względy przemawiają za odstąpieniem od złożenia wniosku.

3. Kurator zawodowy składa do sądu wniosek, o którym mowa w ust. 2, również jeżeli kurator społeczny zawiadomi go, że skazany uchyla się od nawiązania pierwszego kontaktu lub od dozoru.

§ 8. 1. Kurator sądowy po powierzeniu mu dozoru powinien także:

- 1) zaznajomić się z aktami sprawy karnej i innymi niezbędnymi źródłami informacji o skazanym; odpisy znajdujących się w aktach danych osobopoznawczych skazanego, w tym wywiadów

środowiskowych, oraz opinii biegłych lekarzy psychiatrów, psychologów, seksuologów oraz specjalistów do spraw uzależnień załącza się do teczki dozoru;

- 2) zaznajomić się z przebiegiem dotychczasowych dozorów wykonywanych przez kuratorów dla dorosłych i nadzorów wykonywanych przez kuratorów rodzinnych; odpisy sprawozdań z dotychczas prowadzonych wobec skazanego dozorów załącza się do teczki dozoru;
- 3) zapoznać się z opiniami i pozostałą dostępną dokumentacją dotyczącą skazanego opuszczającego jednostkę penitencjarną w przypadku zastosowania warunkowego przedterminowego zwolnienia;
- 4) rozpoznać i zdiagnozować sytuację osobistą, rodzinną i środowiskową skazanego;
- 5) ocenić i zdiagnozować problemy, czynniki i warunki, które sprzyjają bądź nie sprzyjają resocjalizacji i kontroli okresu próby;
- 6) ocenić możliwości i metody rozwiązywania problemów, które nie sprzyjają resocjalizacji i kontroli okresu próby;
- 7) rozpoznać i dokonać wyboru optymalnych metod kontroli i oddziaływania na skazanego;
- 8) nawiązać kontakt z rodziną i środowiskiem skazanego;
- 9) w przypadku pobierania nauki przez skazanego młodocianego zasięgnąć informacji o skazanym w placówkach oświatowo-wychowawczych;
- 10) w razie potrzeby nawiązać kontakt ze stowarzyszeniami, instytucjami i organizacjami społecznymi zajmującymi się pomocą społeczną, pośrednictwem pracy, leczeniem, oddziaływaniem terapeutycznym wobec skazanego, bądź innymi formami działania, które mogą być przydatne w procesie rozwiązywania problemów, które nie sprzyjają resocjalizacji i kontroli okresu próby;
- 11) w razie potrzeby zasięgnąć informacji o skazanym i jego środowisku u funkcjonariusza Policji rewiru dzielnicowego, a także w instytucjach samorządowych i organach administracji rządowej;
- 12) w razie potrzeby nawiązać kontakt i zasięgnąć informacji o skazanym u jego pracodawcy.

2. Dokumenty i informacje uzyskane w trybie ust. 1 należy załączyć do teczki dozoru.

§ 9. 1. Kurator zawodowy przedkłada kierownikowi zespołu kuratorskiej służby sądowej oraz składa sądowi sprawozdanie z objęcia dozoru, nie później niż w ciągu 21 dni od dnia nawiązania kontaktu ze skazanym, kolejne zaś sprawozdania z przebiegu dozoru składa - nie rzadziej niż co 6 miesięcy kierownikowi zespołu kuratorskiej służby sądowej oraz na żądanie sądu.

2. Kurator społeczny przedkłada sprawozdanie z objęcia dozoru kuratorowi zawodowemu, nie później niż w ciągu 21 dni od nawiązania kontaktu ze skazanym, kolejne zaś sprawozdania z przebiegu dozoru - nie rzadziej niż co 6 miesięcy. Kurator zawodowy, nie później niż w ciągu 3 dni od otrzymania sprawozdania od kuratora społecznego, przedkłada go kierownikowi zespołu oraz składa sądowi, po uprzednim zaakceptowaniu.

3. W sprawozdaniu z objęcia dozoru należy w szczególności przedstawić:

- 1) warunki osobiste i bytowe skazanego oraz jego stosunek do dozoru i obowiązków okresu próby;
- 2) krótką informację o przebiegu dotychczasowych dozorów i nadzorów;
- 3) diagnozę osobopoznawczą skazanego ze szczególnym uwzględnieniem określenia ryzyka jego powrotu do przestępstwa, w tym wniosek o zakwalifikowanie skazanego do grupy ryzyka;
- 4) diagnozę środowiskową;
- 5) zamierzenia readaptacyjne, obejmujące plan pracy ze skazanym;
- 6) metody prowadzenia dozoru i kontroli zachowania skazanego;
- 7) możliwości i przeszkody ich realizacji;
- 8) źródła informacji o skazanym i datę ich pozyskania.

4. Po złożeniu sprawozdania z objęcia dozoru sąd akceptuje wniosek o zakwalifikowanie skazanego do grupy ryzyka albo kwalifikuje skazanego do innej grupy ryzyka.

§ 10. 1. W kolejnych sprawozdaniach z dozoru należy przedstawić:

- 1) stosunek skazanego do dozoru i obowiązków okresu próby;
- 2) informację o przebiegu dozoru oraz o wykonaniu nałożonych na skazanego obowiązków;

- 3) diagnozę osobopoznawczą skazanego ze szczególnym uwzględnieniem określenia ryzyka jego powrotu do przestępstwa, w tym ewentualnie wnioski o zakwalifikowanie skazanego do innej grupy ryzyka;
- 4) postępy readaptacyjne i ocenę skuteczności podjętych działań;
- 5) ewentualne zmiany w warunkach osobistych i bytowych skazanego, metodach prowadzenia dozoru i kontroli zachowania skazanego, zamierzeniach readaptacyjnych oraz możliwościach i przeszkodach w ich realizacji;
- 6) źródła informacji o skazanym i datę ich pozyskania.

2. Po złożeniu kolejnego sprawozdania z dozoru kierownik zespołu albo sąd, jeżeli zażądał złożenia kolejnego sprawozdania, akceptuje wniosek o utrzymanie bądź zmianę grupy ryzyka albo kwalifikuje skazanego do innej grupy ryzyka.

§ 11. 1. Sprawozdanie z objęcia dozoru, kolejne sprawozdania z przebiegu dozoru oraz sprawozdanie z zakończenia dozoru należy sporządzić na formularzu, którego wzór stanowi załącznik nr 1 do rozporządzenia.

2. Kurator sądowy może odmówić ujawnienia skazanemu danych osób, których wypowiedzi stanowiły źródła informacji o skazanym.

§ 12. 1. W stosunku do osób, wobec których prowadzony jest dozór ustala się trzy grupy ryzyka powrotu do przestępstwa:

- 1) grupa obniżonego ryzyka (A);
- 2) grupa podstawowa (B);
- 3) grupa podwyższonego ryzyka (C).

2. Do grupy obniżonego ryzyka (A) kwalifikuje się osoby wobec których zastosowano warunkowe umorzenie postępowania, a także osoby dotychczas nie karane, których właściwości oraz warunki osobiste i środowiskowe, dotychczasowy sposób życia oraz zachowanie się po popełnieniu przestępstwa uzasadniają przekonanie, że będą one w okresie próby przestrzegać porządku prawnego, a w szczególności nie popełnią ponownie przestępstwa. W szczególnie uzasadnionych przypadkach kierownik zespołu lub sąd może zakwalifikować do grupy obniżonego ryzyka osoby spełniające przesłanki grupy podstawowej.

3. Do grupy podwyższonego ryzyka (C) kwalifikuje się osoby, wobec których zaistniały określone czynniki kryminogenne, a w szczególności:

- 1) skazanych określonych w art. 64 § 1 i 2 kk;
- 2) skazanych, którzy po wydaniu wyroku lub w okresie próby rażąco naruszyli porządek prawny; lub popełnili przestępstwo;
- 3) skazanych uzależnionych od alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych;
- 4) skazanych za przestępstwa przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności na szkodę małoletniego, a także za przestępstwa przeciwko wolności seksualnej popełnione w związku z zakłóceniem czynności psychicznych o podłożu seksualnych innym niż choroba psychiczna;
- 5) skazanych z zaburzeniami psychicznymi, jeżeli zaburzenia te miały związek z popełnieniem przestępstwa;
- 6) skazanych w związku ze stosowaniem przemocy w rodzinie, którzy pozostają z osobą pokrzywdzoną we wspólnym gospodarstwie domowym w okresie próby;
- 7) skazanych związanych z subkulturami przestępczymi lub grupami mającymi związek ze środowiskiem przestępczym;
- 8) skazanych, którzy ze względu na dotychczasową karalność, sposób życia, właściwości osobiste i zachowanie się w okresie próby, w tym stopień wykonania orzeczonych obowiązków albo inne okoliczności wymagają intensywnych działań w okresie próby.

4. Dozory wobec osób zakwalifikowanych do grupy podwyższonego ryzyka (C), wykonują kuratorzy zawodowi.

§ 13. W stosunku do skazanego grupy obniżonego ryzyka (A) kurator zawodowy zobowiązany jest w szczególności do:

- 1) przeprowadzenia wywiadu środowiskowego w tym rozmowy z dozorowanym w miejscu jego zamieszkania lub pobytu, co najmniej raz na 6 miesięcy;
- 2) co najmniej 2 razy na 6 miesięcy skutecznego wezwania dozorowanego do stawienia się w siedzibie zespołu celem udzielenia wyjaśnień co do przebiegu dozoru i wykonania nałożonych obowiązków, a także w razie potrzeby przedstawienia odpowiednich dokumentów potwierdzających wykonanie obowiązków;
- 3) żądania kontaktu telefonicznego od dozorowanego co najmniej raz w miesiącu.

§ 14. W stosunku do skazanego grupy podstawowej (B) kurator zawodowy zobowiązany jest w szczególności do:

- 1) przeprowadzenia wywiadu środowiskowego w tym rozmowy ze skazanym w miejscu jego zamieszkania lub pobytu, co najmniej raz na 2 miesiące;
- 2) co najmniej raz na 2 miesiące skutecznego wezwania skazanego do stawienia się w siedzibie zespołu celem udzielenia wyjaśnień co do przebiegu dozoru i wykonania nałożonych obowiązków, a także w razie potrzeby przedstawienia odpowiednich dokumentów potwierdzających wykonanie obowiązków;
- 3) żądania kontaktu telefonicznego od skazanego co najmniej 2 razy w miesiącu.

§ 15. W stosunku do skazanego grupy obniżonego ryzyka (A) oraz grupy podstawowej (B) kurator społeczny zobowiązany jest w szczególności do:

- 1) przeprowadzenia wywiadu środowiskowego w tym rozmowy ze skazanym w miejscu jego zamieszkania lub pobytu, co najmniej raz w miesiącu;
- 2) żądania kontaktu telefonicznego od skazanego co najmniej raz w miesiącu.

§ 16. W stosunku do skazanego grupy podwyższonego ryzyka (C) kurator zawodowy zobowiązany jest w szczególności do:

- 1) przeprowadzenia wywiadu środowiskowego w tym rozmowy ze skazanym w miejscu jego zamieszkania lub pobytu, co najmniej 2 razy w miesiącu;
- 2) co najmniej 2 razy w miesiącu skutecznego wezwania skazanego do stawienia się w siedzibie zespołu celem udzielenia wyjaśnień co do przebiegu dozoru i wykonania nałożonych obowiązków, a także w razie potrzeby przedstawienia odpowiednich dokumentów potwierdzających wykonanie obowiązków;
- 3) żądania kontaktu telefonicznego od skazanego co najmniej raz w tygodniu.

§ 17. 1. Sąd lub kierownik zespołu kuratorskiej służby sądowej mogą określić kuratorowi zawodowemu, a ten kuratorowi społecznemu, inną częstotliwość i formę kontaktów ze skazanym.

2. W przypadku zakwalifikowania skazanego do grupy podwyższonego ryzyka (C) w czasie wykonywania dozoru przez kuratora społecznego, kolejne czynności w sprawie wykonuje kurator zawodowy, który przejmuje od tego momentu sprawę do dalszego prowadzenia.

§ 18. 1. Przebieg dozoru i podejmowane na bieżąco czynności kurator sądowy dokumentuje w karcie czynności dozoru, prowadzonej osobno dla każdego dozorowanego, w której zapisuje:

- 1) rodzaj czynności;
- 2) godziny, datę i miejsce czynności;
- 3) uzyskane dokumenty i informacje;
- 4) źródła informacji;
- 5) własne uwagi i zamierzenia w zakresie sprawowania dozoru;
- 6) ewentualne uwagi lub oświadczenia skazanego;
- 7) uwagi kierownika zespołu.

2. Wzór formularza karty czynności dozoru stanowi załącznik nr 2 do rozporządzenia.

§ 19. Kurator sądowy, wykonując swoje obowiązki w zakresie powierzonego mu dozoru, ma prawo do:

- 1) żądania niezbędnych informacji od skazanego oraz wzywania go do osobistego stawienia się w wyznaczonym terminie w siedzibie zespołu kuratorskiej służby sądowej;
- 2) zapoznawania się z aktami sprawy karnej skazanego oraz innymi źródłami informacji o skazanym, będącymi w posiadaniu organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego lub pracodawców, szkół i organizacji społecznych w zakresie niezbędnym do efektywnego sprawowania dozoru.

§ 20. 1. Kurator sądowy powinien w czasie wykonywania dozoru ocenić potrzebę zastosowania przez sąd obowiązków, adekwatnych do sytuacji materialnej, rodzinnej i zdrowotnej skazanego, a także do jego postawy i zachowywania się po wydaniu orzeczenia.

2. W razie stwierdzenia potrzeby lub konieczności orzeczenia przez sąd w przedmiocie obowiązków skazanego, kurator zawodowy występuje do sądu o ustanowienie, rozszerzenie, zmianę lub uchylenie obowiązków w okresie próby.

3. We wniosku kurator zawodowy podaje propozycje ustanowienia, rozszerzenia, zmiany lub uchylenia konkretnego obowiązku wraz z uzasadnieniem potrzeby takiego rozstrzygnięcia, a także wskazuje podmiot lub instytucję, współuczestniczącą w realizacji tego obowiązku przez skazanego.

§ 21. 1. W przypadku orzeczonego dozoru wobec sprawcy przestępstwa popełnionego w stanie ograniczonej poczytalności lub w związku z uzależnieniem od alkoholu, środka odurzającego lub substancji psychotropowej, kurator zawodowy powinien nadto:

- 1) zaznajomić się, w zakresie dostępnym, z wynikami leczenia, rehabilitacji skazanego lub oddziaływań terapeutycznych;
- 2) utrzymywać kontakt z osobami prowadzącymi leczenie, rehabilitację, oddziaływanie terapeutyczne, lub inne formy specjalistycznego oddziaływania oraz zapoznać się z ewentualnymi wskazówkami tych osób dotyczącymi przebiegu dozoru;
- 3) podjąć działania, aby skazany przestrzegał zaleceń lekarskich bądź zaleceń innych specjalistów z zakresu rehabilitacji lub oddziaływań terapeutycznych;
- 4) konsultować, sposób prowadzenia dozoru ze specjalistami, o których mowa w pkt 2;
- 5) w razie potrzeby występować do sądu z wnioskiem o nałożenie na skazanego lub modyfikację obowiązku powstrzymania się od nadużywania alkoholu lub używania innych środków odurzających, a także poddania się leczeniu, w szczególności odwykowemu lub rehabilitacyjnemu, albo oddziaływaniom terapeutycznym, wraz ze wskazaniem funkcjonującego ośrodka leczniczego, rehabilitacyjnego lub terapeutycznego;
- 6) zapoznać się z realizowanymi przez miejscowe organy administracji rządowej i samorządowej programami przeciwdziałania alkoholizmowi lub przeciwdziałania narkomanii i w miarę możliwości w nich uczestniczyć;
- 7) w razie potrzeby podjąć współpracę ze specjalistycznymi stowarzyszeniami, instytucjami lub organizacjami społecznymi zajmującymi się problematyką pomocy osobom uzależnionym;
- 8) nawiązać i utrzymywać ścisły kontakt z rodziną skazanego;
- 9) w razie wątpliwości co do przestrzegania przez skazanego obowiązków powstrzymywania się od nadużywania alkoholu albo używania środków odurzających lub substancji psychotropowych, poddawać skazanych badaniom na obecność alkoholu oraz środków odurzających lub substancji psychotropowych w organizmie.

2. Do teczek dozoru należy dołączyć odpisy sprawozdań z nadzoru w sprawach, odnotowanych w wykazie „Alk_k”.

§ 22. 1. W przypadku orzeczonego dozoru wobec sprawcy przemocy w rodzinie do obowiązków kuratora zawodowego należy ponadto:

- 1) nawiązanie i utrzymywanie stałego kontaktu z osobami pokrzywdzonymi przemocą w rodzinie w sytuacji, gdy pozostają one w okresie dozoru we wspólnym gospodarstwie domowym ze skazanym;
- 2) nawiązanie współpracy z Policją, organami administracji rządowej i samorządu terytorialnego, zaangażowanymi w pomoc osobom pokrzywdzonym przemocą w danej rodzinie i organizacjami pozarządowymi funkcjonującymi na terenie miejsca zamieszkania osób pokrzywdzonych, w celu uzyskania w niezbędnym zakresie informacji o rodzinie dotkniętej przemocą oraz koordynacji działań pomocowych i ochronnych;
- 3) występowanie w razie potrzeby do sądu z wnioskami w szczególności o nałożenie na sprawcę przemocy w rodzinie lub modyfikację obowiązku wykonywania ciążącego na nim obowiązku łżenia na utrzymanie innej osoby, powstrzymania się od nadużywania alkoholu lub używania innych środków odurzających, poddania się leczeniu, w szczególności odwykowemu lub rehabilitacyjnemu, albo oddziaływaniom terapeutycznym lub uczestnictwu w programach korekcyjno-edukacyjnych, powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, powstrzymywania się od kontaktowania się z pokrzywdzonym lub innymi osobami w określony sposób, opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym;
- 4) zapoznanie się z realizowanymi przez miejscowe organy administracji rządowej i samorządowej programami przeciwdziałania przemocy w rodzinie i w miarę możliwości uczestniczenie w nich.

2. W razie wystąpienia do sądu z wnioskiem o zastosowanie wobec sprawcy obowiązku uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych, kurator zawodowy powinien jednocześnie wskazać sądowi typ programu oraz funkcjonujący ośrodek realizujący dany program.

§ 23. 1. W razie sprawowania dozoru wobec sprawcy przejawiającego zachowania agresywne kurator sądowy powinien bezwzględnie informować kierownika zespołu kuratorskiej służby sądowej o każdym spotkaniu ze skazanym poza siedzibą zespołu.

2. W każdym przypadku takiego dozoru kurator sądowy powinien rozważyć możliwość zwrócenia się do sądu o zastosowanie wobec skazanego obowiązku uczestniczenia w programach korekcyjno-edukacyjnych pozwalających na radzenie sobie z zachowaniem agresywnym.

3. Kurator sądowy powinien także nawiązać i utrzymywać kontakt z rodziną skazanego i odpowiednio reagować na zachowania agresywne ze strony skazanego.

§ 24. 1. W przypadku orzeczonego dozoru wobec skazanych w warunkach art. 64 § 1 i 2 kk, członków subkultur lub innych grup nieformalnych związanych ze środowiskiem przestępczym, kurator zawodowy powinien nawiązać współpracę z Policją, w celu uzyskania i wymiany informacji w zakresie przestrzegania porządku prawnego przez osoby oddane pod dozór.

2. Kurator zawodowy powinien być informowany przez Policję o każdorazowym naruszeniu porządku prawnego przez skazanego oddanego pod dozór, w tym także o popełnieniu przez niego wykroczenia.

3. Kurator zawodowy powinien także nawiązać ścisłą współpracę z organizacjami pozarządowymi, specjalizującymi się w pracy socjalizacyjnej z członkami subkultur lub grup związanych ze środowiskiem przestępczym w celu zintensyfikowania działań kontrolnych i resocjalizacyjnych nad skazanym będącym członkiem danej subkultury lub grupy.

4. Do sprawowania dozoru nad członkiem subkultury lub grupy kierownik zespołu kuratorskiej służby sądowej powinien wyznaczyć kuratora zawodowego mającego stosowne predyspozycje i przeszkolenie, pozwalające na nawiązanie prawidłowego kontaktu ze skazanym i dalszą pracę kontrolną i resocjalizacyjną.

§ 25. 1. W razie orzeczonego dozoru wobec osoby skazanej za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej, kurator sądowy powinien nawiązać i utrzymywać kontakt z rodziną skazanego oraz niezwłocznie reagować na wszelkie niepokojące informacje o zachowaniu się skazanego.

2. Kurator zawodowy powinien także w razie potrzeby wystąpić do sądu o orzeczenie wobec skazanego obowiązku poddania się leczeniu albo oddziaływaniom terapeutycznym. Do wniosku kurator zawodowy dołącza informacje o funkcjonującym ośrodku leczniczym albo terapeutycznym, w którym skazany może realizować nałożony na niego obowiązek.

3. Kurator zawodowy w razie potrzeby występuje do sądu w szczególności z wnioskiem o powstrzymanie się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, powstrzymywanie się od kontaktowania się z pokrzywdzonym lub innymi osobami w określony sposób lub opuszczenie lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym.

§ 26. 1. W przypadku sprawowania dozoru wobec skazanego, osadzonego w jednostce penitencjarnej w innej sprawie, jeżeli sąd nie orzekł inaczej, kurator zawodowy, właściwy ze względu na miejsce położenia jednostki penitencjarnej, w której skazany przebywa, nawiązuje kontakt i współpracę z administracją jednostki penitencjarnej oraz prowadzi dalsze czynności w niezbędnym zakresie, wykorzystując informacje o skazanym uzyskane od administracji jednostki penitencjarnej.

2. Dalsze czynności w dozorcze, w szczególności związane z osobistym kontaktem ze skazanym, można ograniczyć w stosownym zakresie, po uzgodnieniu działań kontrolnych i resocjalizacyjnych z administracją jednostki penitencjarnej.

§ 27. 1. Do obowiązków kuratora zawodowego należy ponadto:

- 1) kontrolowanie prawidłowości i efektywności sprawowania dozorów oraz innych czynności zleconych kuratorom społecznym oraz osobom godnym zaufania;
- 2) udzielanie pomocy kuratorom społecznym i osobom godnym zaufania, zwłaszcza poprzez udzielanie instruktażu w zakresie metod i form pracy oraz organizowanie szkolenia;
- 3) sporządzanie co najmniej raz w roku, nie później niż w ciągu 3 miesięcy od powierzenia dozoru kuratorowi społecznemu, wywiadu środowiskowego w stosunku do skazanego, w celu kontroli wykonywania dozoru przez kuratora społecznego;
- 4) pozyskiwanie osób do sprawowania funkcji kuratora społecznego;
- 5) informowanie kierownika zespołu kuratorskiej służby sądowej o nieprawidłowym sprawowaniu funkcji przez kuratora społecznego;
- 6) uczestniczenie w posiedzeniach sądu, dotyczących osób znajdujących się pod dozorem;
- 7) występowanie do sądu z wnioskiem o uznanie orzeczonych środków karnych za wykonane oraz o zwolnienie z dozoru, w razie oceny, że ze względu na przestrzeganie przez skazanego porządku prawnego i jego postawę w okresie próby, cele dozoru zostały osiągnięte;
- 8) bezzwłoczne zawiadomienie sądu o zaistnieniu okoliczności uzasadniających rozważenie celowości ponownego umieszczenia w zakładzie leczenia odwykowego lub w zakładzie karnym skazanego skierowanego uprzednio na leczenie ambulatoryjne lub rehabilitację w placówce leczniczo-rehabilitacyjnej;
- 9) sygnalizowanie jednostkom nadrzędnym organów i instytucji państwowych, organów samorządu terytorialnego oraz organom statutowym stowarzyszeń i organizacji przypadków bezzasadnej odmowy udzielenia kuratorowi sądowemu żądanej pomocy.

§ 28. 1. Kurator zawodowy przyjmuje od kuratora społecznego i analizuje, pod kątem potrzeby stosownego wykorzystania, informacje o okolicznościach wymagających podjęcia czynności, do których uprawniony jest kurator zawodowy, w szczególności w zakresie:

- 1) wystąpienia z wnioskami w sprawie zmiany orzeczenia sądu;
- 2) udzielenia materialnej lub innej pomocy skazanemu albo jego rodzinie;
- 3) wystąpienia z wnioskami o dopuszczenie sądowego kuratora społecznego do udziału w posiedzeniu sądu w postępowaniu wykonawczym, jeżeli jego udział może mieć znaczenie dla rozstrzygnięcia.

2. Kurator zawodowy na zarządzenie sądu, polecenie kierownika zespołu lub samodzielnie, gdy uzna, że zachodzi taka konieczność, podejmuje bezzwłocznie czynności w sprawie dozoru prowadzonego przez kuratora społecznego.

§ 29. 1. W sprawozdaniu z zakończenia dozoru należy opisać jego przebieg, ze szczególnym uwzględnieniem realizacji planu pracy z dozorowanym, oceny wykonania obowiązków i postawy dozorowanego w okresie próby.

2. Sprawozdania z zakończenia dozoru można nie sporządzać w razie zakończenia dozoru w inny sposób aniżeli upływ okresu próby; w szczególności sprawozdania z zakończenia dozoru nie sporządza się w sprawach, w których na wniosek kuratora podjęto warunkowo umorzone postępowanie, zarządziło wykonanie warunkowo zawieszanej kary pozbawienia wolności lub odwołano warunkowe przedterminowe zwolnienie, a także w sprawach, w których sąd, na wniosek kuratora zawodowego, zwolnił skazanego z dozoru.

§ 30. 1. Kierownik zespołu kuratorskiej służby sądowej dokonuje rozdziału spraw związanych z wykonaniem kary ograniczenia wolności i pracy społecznie użytecznej powierzając te sprawy kuratorowi zawodowemu, którego predyspozycje, wykształcenie, umiejętności i przeszkolenie zapewnią skuteczne i efektywne ich prowadzenie.

2. W szczególnych przypadkach, z uwagi na charakter obszaru terytorialnego właściwego dla zespołu, kierownik zespołu kuratorskiej służby sądowej może powierzyć te sprawy innym kuratorom zawodowym według podziału terytorialnego.

3. Powierzenie kuratorowi zawodowemu sprawy związanej z wykonywaniem kary ograniczenia wolności i pracy społecznie użytecznej powinno nastąpić bezzwłocznie, nie później jednak niż w ciągu 3 dni od daty przekazania sprawy do zespołu kuratorskiej służby sądowej.

§ 31. 1. Bezzwłocznie po otrzymaniu sprawy do prowadzenia, nie później jednak niż w ciągu 7 dni, kurator zawodowy wzywa skazanego do stawiennictwa w zespole kuratorskiej służby sądowej w celu skierowania do wykonywania kary ograniczenia wolności lub pracy społecznie użytecznej.

2. W czasie pierwszego kontaktu ze skazanym kurator zawodowy przeprowadza z nim rozmowę, podczas której poucza go o prawach i obowiązkach wynikających z orzeczonej kary ograniczenia wolności lub pracy społecznie użytecznej, a także poucza skazanego o konsekwencjach wynikających z uchylenia się od odbywania kary.

3. Po wysłuchaniu skazanego kurator zawodowy określa rodzaj, miejsce i termin rozpoczęcia pracy oraz omawia ze skazanym sposób wykonania kary ograniczenia wolności lub pracy społecznie użytecznej; kurator sądowy wręcza skazanemu na piśmie pouczenie o prawach i obowiązkach wraz ze wskazaniem rodzaju, miejsca i terminu rozpoczęcia pracy, a także ze wskazaniem pozostałych obowiązków orzeczonych przez sąd z terminami ich realizacji.

4. Skazany podpisuje dwa egzemplarze pouczenia wraz ze wskazaniem miejsca pobytu, pod którym zobowiązuje się odbierać dalszą korespondencję; jeden egzemplarz pouczenia otrzymuje skazany, a drugi należy załączyć do teczki sprawy.

5. Kurator zawodowy uzyskuje od skazanego lub ustala w inny sposób numeru telefonu, telefaksu lub adres poczty elektronicznej, umożliwiając mu kontaktowanie się ze skazanym podczas wykonywania przez niego kary, chyba że ustali, że skazany nie posiada żadnych urządzeń telekomunikacyjnych; jeżeli skazany posiada telefon, telefaks lub adres poczty elektronicznej, wezwań, zawiadomień lub przekazywania informacji kurator sądowy może dokonywać także za ich pomocą.

6. Wzór pouczenia wraz z określeniem rodzaju, miejsca i terminu rozpoczęcia pracy, a także ze wskazaniem pozostałych obowiązków skazanego, stanowi załącznik nr 3 do rozporządzenia.

§ 32. 1. Kurator zawodowy pozyskuje podmioty określone w art. 56 § 2 i 3 kkw, dla przyjęcia skazanego w celu wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne.

2. W celu pozyskania podmiotów, o których mowa w ust. 1, kurator zawodowy w porozumieniu z prezesem sądu rejonowego, nawiązuje stałą współpracę w organami samorządu terytorialnego, a także z przedstawicielami innych podmiotów, o których mowa w art. 56 § 3 kkw.

§ 33. Po skierowaniu skazanego do wyznaczonego miejsca pracy, kurator zawodowy informuje o tym osobę wyznaczoną w miejscu pracy, w sposób uprzednio ustalony, w szczególności za pomocą telefonu, telefaksu, poczty elektronicznej lub systemu elektronicznego, a następnie przesyła niezbędne dokumenty w celu rozpoczęcia przez skazanego pracy.

§ 34. Kurator zawodowy, realizując czynności związane z organizowaniem i kontrolowaniem wykonywania kary ograniczenia wolności oraz pracy społecznie użytecznej orzeczonej w zamian nieściągalnej grzywny:

- 1) utrzymuje stały kontakt z podmiotami, w których wykonywana jest nieodpłatna kontrolowana praca na cele społeczne, w tym z osobami wyznaczonymi do organizowania pracy skazanych i kontrolowania jej przebiegu, w szczególności za pomocą telefonu, telefaksu lub adresu poczty elektronicznej;
- 2) organizuje i prowadzi szkolenia oraz instruktaże dla osób wyznaczonych do organizowania pracy skazanych i kontrolowania jej przebiegu oraz ustala sposób kontaktowania się i komunikowania za pomocą dostępnych środków telekomunikacyjnych i teleinformatycznych, a w szczególności sposób:
 - a) przekazywania harmonogramów pracy skazanych,
 - b) przekazywania informacji o terminie rozpoczęcia i zakończenia pracy, liczbie godzin przepracowanych przez skazanego, rodzaju wykonywanej przez niego pracy i jej efektywności,
 - c) niezwłocznego zawiadamiania kuratora zawodowego o niezgłoszeniu się skazanego do pracy, niepodjęciu przydzielonej pracy, przeszkodzie uniemożliwiającej wykonywanie pracy, opuszczeniu pracy bez usprawiedliwienia, każdym przypadku niesumiennego wykonywania pracy oraz uporczywego nieprzestrzegania ustalonego porządku i dyscypliny pracy;
- 3) kontroluje przestrzeganie przez wyznaczone podmioty ustalonych zasad organizacji pracy skazanych i wypełnianie innych obowiązków z tytułu wykonywania kary ograniczenia wolności lub pracy społecznie użytecznej;
- 4) powiadamia wyznaczony podmiot w sposób uprzednio ustalony o podejmowanych wobec skazanego decyzjach kuratora lub postanowieniach sądu.

§ 35. 1. Kurator zawodowy kontroluje sposób wykonywania kary przez skazanego poprzez wizyty w miejscu pracy, a także sprawdza prawidłowość wywiązywania się przez skazanego z nałożonych na niego obowiązków.

2. Kontrola sposobu wykonywania przez skazanego pracy sprawowana jest przez kuratora zawodowego także poprzez analizę informacji i dokumentów przesyłanych co miesiąc przez osoby wyznaczone do organizowania pracy skazanych i kontrolowania jej przebiegu, w szczególności dotyczących ilości odpracowanych przez skazanego godzin oraz sposobu jego zachowania się podczas wykonywania pracy.

3. Kurator zawodowy wzywa skazanego, w tym także telefonicznie, do złożenia wyjaśnień dotyczących przebiegu odbywania kary.

4. Kurator zawodowy udziela skazanemu ostrzeżeń, w szczególności na piśmie lub podejmuje inne środki dyscyplinujące, w przypadku uchylania się od pracy lub niewłaściwego jej wykonywania.

§ 36. 1. Kurator zawodowy, mając na uwadze względy wychowawcze, sposób zachowania się skazanego podczas wykonywania kary, potrzebę dyscyplinowania skazanego lub inne okoliczności, związane z przebiegiem wykonywania kary ograniczenia wolności, występuje do sądu ze stosownym wnioskiem, w szczególności o:

- 1) zmniejszenie liczby godzin pracy w miesiącu;

- 2) zmianę sposobu wykonywania kary;
- 3) orzeczenie wykonania kary zastępczej;
- 4) zwolnienie z reszty kary.

2. We wniosku o orzeczenie kary zastępczej kurator zawodowy zawiera w szczególności informację, o liczbie godzin wykonanej przez skazanego pracy oraz propozycję kary zastępczej, uwzględniając okoliczność, czy egzekucja ewentualnej zastępczej kary grzywny będzie skuteczna.

3. W razie potrzeby, na termin posiedzenia kurator przedkłada sądowi aktualną informację, o liczbie godzin wykonanej przez skazanego pracy uzyskaną na koniec dnia poprzedniego.

4. Kurator zawodowy w miarę możliwości uczestniczy w posiedzeniach sądu, dotyczących osób skazanych na karę ograniczenia wolności oraz dotyczących wykonywania pracy społecznie użytecznej.

§ 37. 1. W szczególnie uzasadnionych wypadkach kurator zawodowy może po wysłuchaniu skazanego podjąć decyzję o zmianie rodzaju, miejsca lub terminu rozpoczęcia pracy.

2. Decyzję, o której mowa w ust. 1, sporządzoną na piśmie wraz z krótkim uzasadnieniem, kurator zawodowy doręcza skazanemu osobiście lub w inny sposób, a także przesyła odpis decyzji wyznaczonemu podmiotowi w sposób uprzednio ustalony.

§ 38. Kurator zawodowy realizuje czynności związane z kontrolą wykonania obowiązków przez skazanego w okresie próby.

§ 39. 1. Kontrolując wykonanie orzeczonych przez sąd obowiązków z określonym terminem ich wykonania, kurator zawodowy, po upływie terminu wskazanego w orzeczeniu, w razie niewykonania przez skazanego orzeczonego obowiązku, występuje do sądu ze stosownym wnioskiem w szczególności w przedmiocie podjęcia warunkowo umorzonego postępowania, zarządzenia wykonania warunkowo zawieszanej kary pozbawienia wolności, orzeczenia kary zastępczej lub odwołania przedterminowego zwolnienia.

2. Kurator sądowy uzyskuje w szczególności od pokrzywdzonego, podmiotów i instytucji lub właściwych urzędów, informacje o sposobie realizacji nałożonych na skazanego obowiązków z określonym terminem ich wykonania.

3. W sytuacji, gdy kurator zawodowy uzna, że niewykonanie przez skazanego obowiązku z określonym terminem jego wykonania, nie jest przez niego zawinione, wówczas, po upływie terminu określonego w orzeczeniu, informuje o tym sąd na piśmie wraz z podaniem przyczyny niezłożenia wniosku, o którym mowa w ust. 1.

4. Po dokonaniu czynności, o której mowa w ust. 3, kurator zawodowy co najmniej raz na 3 miesiące, chyba że sąd rozstrzygnie inaczej, dokonuje sprawdzenia, czy nie ustały przyczyny niewykonania przez skazanego obowiązku, przekazując do sądu dalsze informacje na piśmie.

§ 40. 1. W razie orzeczenia przez sąd obowiązków bez określonego terminu ich wykonania i dotyczących całego okresu próby, kurator sądowy:

- a) uzyskuje od skazanego informacje o sposobie wykonywania nałożonych obowiązków oraz dokonuje ich weryfikacji,
- b) uzyskuje od pokrzywdzonych, podmiotów, instytucji lub właściwych urzędów informacje o sposobie realizacji nałożonych na skazanego obowiązków.

§ 41. W razie kontroli wykonywania obowiązków w okresie próby bez orzeczonego dozoru, kurator zawodowy raz na 6 miesięcy, chyba że sąd rozstrzygnie inaczej, przedstawia sądowi informację o realizacji przez skazanego nałożonych na niego obowiązków bez orzeczonego terminu, a w razie uchylania się skazanego od ich wykonywania, niezwłocznie składa do sądu stosowny wniosek.

§ 42. Kontrolując wykonanie orzeczonego przez sąd obowiązku łżenia na utrzymanie innej osoby, kurator sądowy w szczególności uzyskuje informację o wykonywaniu obowiązku od skazanego,

od osoby na rzecz której skazany ma obowiązek łożyć lub od osoby ją reprezentującej, a także od tych instytucji państwowych lub samorządowych, które mogą mieć informację o wykonywaniu przez skazanego tego obowiązku lub uchylaniu się od jego realizacji.

§ 43. Kontrolując wykonanie orzeczonego przez sąd obowiązku wykonywania pracy zarobkowej, nauki lub przygotowania się do zawodu, kurator sądowy w szczególności zasięga informacji od instytucji lub podmiotów, w których skazany ma realizować nałożony na niego obowiązek.

§ 44. Kontrolując wykonanie orzeczonego przez sąd obowiązku powstrzymywania się od nadużywania alkoholu lub używania innych środków odurzających, kurator sądowy w szczególności uzyskuje informacje na temat wykonywania obowiązków od osób wspólnie zamieszkujących ze skazanym oraz osób z innego środowiska skazanego; w razie wątpliwości, co do przestrzegania przez skazanego obowiązków powstrzymywania się od nadużywania alkoholu albo używania środków odurzających lub substancji psychotropowych, kurator sądowy może poddawać skazanego wyrwykowym badaniom na obecność alkoholu oraz środków odurzających lub substancji psychotropowych w organizmie.

§ 45. Kontrolując wykonanie orzeczonego przez sąd obowiązku poddania się leczeniu, w tym odwykowemu lub rehabilitacyjnemu, albo oddziaływaniom terapeutycznym lub uczestnictwu w programach korekcyjno-edukacyjnych, kurator sądowy w szczególności uzyskuje informacje o wykonywaniu przez skazanego obowiązku od podmiotów, placówek i instytucji, w których skazany ma obowiązek leczenia, poddania się oddziaływaniom terapeutycznym lub uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych.

§ 46. 1. Kontrolując wykonanie orzeczonego przez sąd obowiązku powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach oraz zakazu kontaktowania się z określonymi osobami, kurator sądowy w szczególności nawiązuje i utrzymuje kontakt, stosownie do okoliczności z właścicielem, najemcą lub zarządcą nieruchomości, budynku lub obiektu, a także z osobami, z którymi skazany ma zakaz kontaktowania się i ustala sposoby informowania kuratora przez te osoby o naruszaniu przez skazanego tych obowiązków.

2. Ust. 1 stosuje się odpowiednio w razie sprawowania nadzoru, określonego w art. 181a § 2 kk.

§ 47. 1. Kurator zawodowy, utrzymujący kontakt ze skazanym, któremu udzielono przerwy w wykonaniu kary pozbawienia wolności:

- 1) sprawdza raz na 3 miesiące, czy skazany wykorzystuje przerwę zgodnie z celem jej udzielenia i wykonuje nałożone na niego obowiązki;
- 2) żąda od skazanego niezbędnych informacji dotyczących przerwy;
- 3) w przypadku niezgłoszenia się skazanego najpóźniej w ciągu 7 dni od zwolnienia z zakładu karnego lub stwierdzenia okoliczności, o której mowa w art. 156 § 3 kk, powiadamia niezwłocznie sąd penitencjarny lub składa wniosek o odwołanie przerwy w karze.

2. Utrzymując kontakt ze skazanym, w stosunku do którego orzeczono obowiązki z art. 41a kk, kurator zawodowy stosuje odpowiednio przepis § 45 ust. 1.

§ 48. 1. Kurator zawodowy, realizując czynności związane z przygotowaniem skazanego do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, po otrzymaniu decyzji komisji penitencjarnej lub orzeczenia sądu penitencjarnego:

- 1) nawiązuje osobisty kontakt ze skazanym;
- 2) przeprowadza analizę dostępnej dokumentacji o skazanym, rozpoznanie sytuacji rodzinnej oraz środowiskowej skazanego i w oparciu o zebrany materiał opracowuje program wolnościowy dla skazanego;
- 3) przygotowuje środowisko rodzinne i społeczne do powrotu skazanego;

- 4) współorganizuje pomoc postpenitencjarną poprzez rozpoznanie potrzeb skazanego i jego rodziny oraz kształtowanie umiejętności samodzielnego rozwiązywania trudności życiowych, współdziałając ze skazanym i służbą penitencjarną zakładów karnych, a ponadto organami administracji rządowej i samorządu terytorialnego oraz podmiotami, o których mowa w art. 38 § 1 kkw;
- 5) współdziała ze stowarzyszeniami, fundacjami, organizacjami, instytucjami i innymi podmiotami, których celem działania jest pomoc w społecznej readaptacji skazanych.

§ 49. 1. Czynności związane z przygotowaniem skazanego do życia po zwolnieniu z zakładu karnego wykonuje kurator zawodowy właściwy ze względu na miejsce położenia jednostki penitencjarnej, w której skazany przebywa.

2. Wykonując czynności, o których mowa w ust. 1, kurator zawodowy, może zwrócić się z wnioskiem do sądu o zarządzenie sporządzenia wywiadu środowiskowego z art. 14 kkw w zakresie dotyczącym rozpoznania sytuacji rodzinnej oraz środowiskowej skazanego przez innego kuratora, właściwego ze względu na miejsce stałego pobytu skazanego.

3. W zakresie dotyczącym przygotowania środowiska rodzinnego i społecznego do powrotu skazanego, kierownik zespołu kuratorskiej służby sądowej właściwego ze względu na miejsce położenia jednostki penitencjarnej, w której skazany przebywa, może zwrócić się o pomoc w tym zakresie do kierownika zespołu kuratorskiej służby sądowej, właściwego ze względu na miejsce stałego pobytu skazanego, który wyznaczy kuratora zawodowego do wykonywania tych czynności.

§ 50. Kierownik zespołu kuratorskiej służby sądowej właściwego ze względu na miejsce położenia jednostki penitencjarnej, może wyznaczyć kuratora zawodowego do spraw związanych z opracowywaniem programów wolnościowych dla osób objętych okresem przygotowania do życia po zwolnieniu z zakładu karnego i do stałych kontaktów z administracją jednostki penitencjarnej, uwzględniając jego wykształcenie, umiejętności i przeszkolenie.

§ 51. W przypadku przetransportowania skazanego do innej jednostki penitencjarnej w trakcie wyznaczonego okresu, o którym mowa w art. 164 § 1 kkw, kierownik zespołu przekazuje sprawę dotyczącą przygotowania do życia skazanego po zwolnieniu z zakładu karnego do innego zespołu kuratorskiej służby sądowej, właściwego ze względu na miejsce położenia jednostki penitencjarnej, w której skazany przebywa, do dalszego prowadzenia.

§ 52. 1. W razie opuszczenia zakładu karnego przez skazanego, wobec którego zastosowano warunkowe przedterminowe zwolnienie, dokumentację zgromadzoną przez kuratora zawodowego w związku z okresem przygotowania skazanego do opuszczenia zakładu karnego należy przekazać do zespołu kuratorskiej służby sądowej, właściwego ze względu na miejsce stałego pobytu skazanego.

2. Kierownik zespołu przydziela wówczas sprawę temu kuratorowi zawodowemu, który uprzednio wykonywał czynności dotyczące przygotowania środowiska rodzinnego i społecznego do powrotu skazanego lub sporządzał wywiad środowiskowy w trybie § 49 ust. 2 lub 3.

§ 53. Kurator zawodowy ponadto:

- 1) sygnalizuje kierownikowi zespołu kuratorskiej służby sądowej przyczyny przewlekłości postępowania wykonawczego lub innych uchybień stwierdzonych w działalności pozasądowych organów wykonawczych oraz potrzebę zobowiązania przez sąd Policji do udzielenia kuratorowi stosownej pomocy w wykonywaniu czynności;
- 2) uczestniczy w posiedzeniach sądu, w sprawach, w których złożył wniosek lub na które został wezwany;
- 3) współdziała z organizacjami, instytucjami, stowarzyszeniami i innymi podmiotami, których celem działania jest pomoc w społecznej readaptacji skazanych;

- 4) sygnalizuje kierownikowi oraz jednostkom nadrzędnym organów i instytucji państwowych, organów samorządu terytorialnego oraz organom statutowym stowarzyszeń i organizacji przypadki bezzasadnej odmowy udzielenia kuratorowi sądowemu żądanej pomocy;
- 5) prowadzi na bieżąco dokumentację pracy ze skazanym zebraną w odpowiedniej teczce oznaczonej numerem porządkowym stosownego wykazu.

§ 54. 1. Kierownik zespołu kuratorskiej służby sądowej, co najmniej raz na 6 miesięcy omawia z przewodniczącym wydziału lub kierownikiem sekcji w sądzie, zajmującym się nadzorowaniem wykonywania orzeczeń w sprawach karnych lub sprawach o wykroczenia, bieżące problemy związane ze sprawowaniem dozoru, wykonywaniem kary ograniczenia wolności, kontroli wykonania obowiązków w okresie próby oraz orzecznictwem sądu w kwestiach związanych z wykonywanymi sprawami; ze spotkania sporządza się notatkę.

2. Kierownik zespołu sygnalizuje przewodniczącemu wydziału lub kierownikowi sekcji przyczyny przewlekłości postępowania wykonawczego lub innych uchybień stwierdzonych w działalności pozasądowych organów wykonawczych, w tym osób godnych zaufania, stowarzyszeń, organizacji i instytucji, którym powierzono sprawowanie dozoru, a także potrzebę zobowiązania przez sąd Policji do udzielenia kuratorowi stosownej pomocy w wykonywaniu czynności.

§ 55. Dokumentacja w poszczególnych rodzajach spraw prowadzonych w zespołach kuratorskiej służby sądowej może być prowadzona także przy wykorzystaniu systemu informatycznego, a poszczególne sprawozdania, karty czynności i inne dokumenty mogą być generowane w zakresie wprowadzonych do systemu danych.

§ 56. Stowarzyszenia, organizacje i instytucje, którym powierzono sprawowanie dozoru, powinny nie później niż w ciągu 14 dni od dnia powierzenia wyznaczyć przedstawiciela, za jego zgodą, do wykonywania czynności związanych z dozorem.

§ 57. 1. O wyznaczeniu przedstawiciela, o którym mowa w § 51, organ statutowy stowarzyszenia, organizacji lub instytucji niezwłocznie powiadamia sąd, przekazując jednocześnie jego dane osobowe.

2. Organ statutowy stowarzyszenia, organizacji lub instytucji może w uzasadnionych przypadkach, z własnej inicjatywy lub na wniosek sądu, zmienić przedstawiciela wyznaczonego do wykonywania czynności związanych z dozorem, w szczególności w razie stwierdzenia niewłaściwego wykonywania dozoru.

3. Organ statutowy stowarzyszenia, organizacji lub instytucji niezwłocznie powiadamia sąd o zmianie przedstawiciela i przekazuje jego dane osobowe.

§ 58. 1. Przedstawiciel stowarzyszenia, organizacji lub instytucji składa sądowi sprawozdanie z objęcia dozoru, nie później niż w ciągu 21 dni od dnia nawiązania kontaktu ze skazanym, kolejne zaś sprawozdania z przebiegu dozoru składa – nie rzadziej niż co 6 miesięcy, chyba że sąd określi większą częstotliwość.

2. Do przedstawicieli stowarzyszeń, organizacji, instytucji, którym powierzono sprawowanie dozoru, stosuje się odpowiednio przepisy niniejszego rozporządzenia odnoszące się do kuratorów zawodowych, w zakresie sprawowania dozoru, chyba że ustawa stanowi inaczej.

3. Do osób godnych zaufania, którym powierzono sprawowanie dozoru, stosuje się odpowiednio przepisy niniejszego rozporządzenia odnoszące się do kuratorów społecznych w zakresie sprawowania dozoru, chyba że ustawa stanowi inaczej.

§ 59. Traci moc rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 czerwca 2002 r. w sprawie zakresu praw i obowiązków podmiotów sprawujących dozór, zasad i trybu wykonywania dozoru oraz trybu wyznaczania przez stowarzyszenia, organizacje i instytucje swoich przedstawicieli do sprawowania dozoru (Dz. U. Nr 91, poz. 812).

§ 60. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

MINISTER SPRAWIEDLIWOŚCI

UZASADNIENIE

Projekt rozporządzenia stanowi wykonanie delegacji ustawowej zawartej w art. 176 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 roku Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557, z późn. zm.).

Rozporządzenie określa szczegółowy zakres praw i obowiązków kuratorów sądowych, szczegółowy sposób wykonywania obowiązków i uprawnień przez stowarzyszenia, organizacje, instytucje i osoby, którym powierzono sprawowanie dozoru, a także sposób i tryb wykonywania dozoru stosowanego w związku z orzeczonymi karami, środkami karnymi, zabezpieczającymi i profilaktycznymi oraz tryb wyznaczania przedstawicieli przez stowarzyszenia, organizacje i instytucje.

W chwili obecnej problematyka ta regulowana jest rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 czerwca 2002 roku w *sprawie zakresu praw i obowiązków podmiotów sprawujących dozór, zasad i trybu wykonywania dozoru oraz trybu wyznaczania przez stowarzyszenia, organizacje i instytucje swoich przedstawicieli do sprawowania dozoru* (Dz.U. Nr 91, poz. 812).

W związku z wprowadzoną zmianą do ustawy Kodeks karny wykonawczy (kkw), w tym dotyczącą rozszerzenia treści delegacji ustawowej z art. 176 kkw, koniecznym było uregulowanie powyższej problematyki w sposób uwzględniający inne zmiany do w/w ustawy.

Tematyka zakresu praw i obowiązków kuratorów sądowych uregulowana jest także częściowo przez rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 czerwca 2003 roku w *sprawie szczegółowego sposobu wykonywania uprawnień i obowiązków kuratorów sądowych* (Dz.U. Nr 112, poz. 1064), wydane na podstawie art. 12 ustawy z dnia 27 lipca 2001 roku *o kuratorach sądowych* (Dz.U. Nr 98, poz. 1071 z późn. zm.).

Mając na uwadze podnoszone wątpliwości natury konstytucyjnej o braku wystarczającej delegacji ustawowej w ustawie o kuratorach sądowych do regulowania kwestii dotyczących prawa karnego wykonawczego², koniecznym było podjęcie prac nad brzmieniem nowego rozporządzenia regulującego całościowo problematykę praw i obowiązków kuratorów sądowych w zakresie karnego postępowania wykonawczego.

Nadmienić dodatkowo należy, że w dotychczasowym stanie prawnym kwestie dotyczące sprawowania przez kuratorów sądowych dozorów uregulowana były w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości w *sprawie zakresu praw i obowiązków podmiotów sprawujących dozór, zasad i trybu wykonywania dozoru oraz trybu wyznaczania przez stowarzyszenia, organizacje i instytucje swoich przedstawicieli do sprawowania dozoru*, natomiast pozostałe czynności dotyczące m.in. wykonywania kary ograniczenia wolności, kontroli okresu próby i pomocy postpenitencjarnej, opisane były w

² zob. Biuletyn Rzecznika Praw Obywatelskich nr 59, Praca zbiorowa pod redakcją de Janusza Zagórskiego Wykonywanie środków probacji i readaptacji skazanych w Polsce.

rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości w sprawie szczegółowego sposobu wykonywania uprawnień i obowiązków kuratorów sądowych.

Niniejsza regulacja porządkuje dotychczasowe, nieuzasadnione rozrzucenie norm dotyczących wykonywania czynności przez kuratorów dla dorosłych, tworząc jednolity akt prawny, zawierający kompleksowe unormowanie tychże kwestii.

Rozporządzenie szczegółowo reguluje zatem problematykę dotyczącą:

- a) sprawowania dozorów,
- b) wykonywania kary ograniczenia wolności,
- c) kontroli wykonania przez skazanego obowiązków,
- d) czynności kuratora zawodowego w okresie przerwy w wykonywaniu przez skazanego kary,
- e) czynności kuratora zawodowego związanych z przygotowaniem skazanego do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- f) sposób wykonywania obowiązków i uprawnień przez stowarzyszenia, organizacje, instytucje i osoby, którym powierzono sprawowanie dozoru,
- g) tryb wyznaczania przedstawicieli przez stowarzyszenia, organizacje i instytucje do wykonywania czynności związanych z dozorem.

Projekt rozporządzenia stanowi akt prawny, składający się z 60 jednostek redakcyjnych, podczas gdy dotychczasowe rozporządzenia zawierało jedynie 11 paragrafów.

Rozporządzenie zawiera także trzy załączniki stanowiące wzory:

- a) karty czynności dozoru,
- b) sprawozdania z objęcia, przebiegu i zakończenia dozoru,
- c) pouczenia o obowiązkach i uprawnieniach skazanego w związku z orzeczeniem kary ograniczenia wolności lub pracy społecznie użytecznej.

Załączniki te zawierają wszystkie niezbędne elementy, wymagane w przepisach w/w rozporządzenia i stanowią oczekiwany krok w kierunku ujednolicenia dokumentacji sporządzanej przez kuratorów sądowych. Dotychczas takie wzory nie istniały, co powodowało, że w różnych okręgach sądowych, praktyki dotyczące sporządzania dokumentów i ich treści były rozmaite. Sporządzenie oficjalnych wzorów w/w dokumentów stanowi spełnienie postulatów kuratorów sądowych, zgłaszanych w toku pracy nadzorczej.

W zakresie unormowania dozoru, rozporządzenie szczegółowo określa zakres praw i obowiązków kuratorów sądowych i innych podmiotów oraz procedury postępowania w przepisach od § 2 do § 29.

Przepisy opisują sposób i terminowość podejmowanych kolejno czynności w zespole kuratorskiej służby sądowej. W sposób jasny i przejrzysty unormowane są czynności kierownika

zespołu, kuratora zawodowego i kuratora społecznego, a także przepływ informacji i dokumentów pomiędzy nimi.

Przepis § 3 wprowadza możliwość odejścia od dominującej obecnie w zespołach kuratorskiej służby sądowej zasady podziału wpływających spraw dozorowych na kuratorów zawodowych pracujących w zespole, zgodnie z przyjętym w zespole podziałem terytorialnym.

Według nowej regulacji kierownik dokonuje rozdziału spraw, mając na względzie przede wszystkim skuteczność i efektywność pracy zespołu. W zależności od tego kierownik zespołu może zatem dokonać rozdziału spraw, biorąc pod uwagę przyjęty podział terytorialny, albo też rozdzielić sprawy niezależnie od tego podziału. Kierownik zespołu powinien przy tym mieć na uwadze potrzebę specjalizacji zadań, a także poszczególne typy dozorów i dokonywać podziału spraw przy wykorzystaniu predyspozycji, wykształcenia, umiejętności i przeszkolenia poszczególnych kuratorów sądowych.

Przepis § 6 wprowadza możliwość posługiwania się przez kuratorów sądowych nowoczesnymi środkami teleinformatycznymi w kontaktach ze skazanymi. Wezwania, zawiadomienia lub przekazywanie informacji można zatem dokonywać przez telefon, telefaks, lub też za pośrednictwem poczty elektronicznej. Kurator ma obowiązek uzyskania od skazanego danych teleinformatycznych i korzystania z nich w razie potrzeby. Chodzi o wykorzystywanie dostępnych możliwości technicznych, zwłaszcza w dobie rozpowszechnienia się telefonów komórkowych i dostępu do internetu, aby ograniczyć żmudne i zbędne wzywanie skazanych za pośrednictwem np. poczty. Okoliczność wezwania za pomocą takiego środka łączności można odnotować w teczce dozoru w postaci krótkiej notatki o przeprowadzeniu rozmowy ze skazanym.

Uregulowanie § 7 zawiera procedurę postępowania w przypadku niestawiennictwa prawidłowo wezwanego skazanego do kuratora sądowego. Dotychczas taka procedura nie istniała, stąd też w każdym zespole odmiennie kształtowano praktykę działań w takich przypadkach. Przepis § 7 ma zmobilizować skazanego do czynnej postawy w kontaktach z kuratorem, a samego kuratora do szybkiego i stanowczego działania. Niedopuszczalna jest praktyka, obserwowana w niektórych przypadkach, że to kurator zabiega i podejmuje liczne działania, aby skazany poddał się rygorom związanym z dozorem, przy braku współpracy podopiecznego.

W § 8 poszerzono nieznacznie obowiązki kuratora w zakresie wstępnego rozpoznania osoby dozorowanego, w szczególności poprzez zapoznanie się z dostępnymi w sądzie dokumentami dotyczącymi skazanego. Często jest bowiem sytuacja, że skazany był już podopiecznym kuratora sądowego, czy to w sprawie karnej, czy też rodzinnej. Dane o jego osobie oraz o warunkach rodzinnych i środowiskowych są opisane i znajdują się w aktach innej sprawy. Konieczne jest zatem zapoznanie się z tymi dokumentami, a kserokopie powinny być dołączone do teczki dozoru. Nie ma bowiem potrzeby

dokonywanie identycznych ustaleń w sytuacji, gdy są już w innej sprawie podjęte. Wstępne rozpoznanie osoby skazanego i jego środowiska są niezbędne w celu sporządzenia sprawozdania z objęcia dozoru.

Paragraf 9 zawiera procedurę składania sprawozdania z objęcia i przebiegu dozoru. Mając na uwadze fakt, że ust. 3 przewiduje większą ilość informacji, aniżeli dotychczasowe uregulowanie, wydłużono termin do jego sporządzenia na 21 dni od dnia nawiązania kontaktu ze skazanym. Określono także wzór formularza sprawozdania, który powinien ułatwić i ujednolicić prace kuratorów sądowych w całym kraju.

Jako zupełne novum, wprowadzono do przepisów rozporządzenia trzy podstawowych grupy dozorów: grupa obniżonego ryzyka (A), grupa podstawowa (B) i grupa podwyższonego ryzyka (C). W § 6 ust. 1 pkt 8 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości *w sprawie zakresu praw i obowiązków podmiotów sprawujących dozór, zasad i trybu wykonywania dozoru oraz trybu wyznaczania przez stowarzyszenia, organizacje i instytucje swoich przedstawicieli do sprawowania dozoru* posługiwano się pojęciem „dozorów w sprawach trudnych” lub „wymagających bezzwłocznego podjęcia czynności”, jednakże terminy te nie były nigdzie zdefiniowane. Istniały wątpliwości w zakresie tego, kto ma decydować o uznaniu sprawy za trudną lub taką, w której wymagane jest bezzwłoczne podjęcie czynności. Ocena trudności sprawy dokonywana była w oparciu o niesprecyzowane kryteria, prowadząc do dowolności i powstawania niejednolitych praktyk w całym kraju. Podziału spraw dozorowych na trudne, wymagające bezzwłocznego podjęcia czynności i inne miał znaczenie dla ewentualnej możliwości powierzenia sprawy kuratorowi społecznemu. Brak jasnych reguł w tym zakresie powodował, że kuratorzy społeczni prowadzili dozory w sprawach ewidentnie trudnych i wymagających doświadczenia oraz profesjonalnej wiedzy kuratorów zawodowych. W pracy nadzorczej niejednokrotnie obserwowano takie przypadki. Nadto, ewentualne zakwalifikowanie sprawy dozorowej do grupy spraw trudnych, nie powodowało uruchomienia właściwej procedury, polegającej na konkretnych działaniach, w przewidzianych terminach. Sprawę prowadził kurator zawodowy wykonując takie czynności, jakie uznał za stosowne.

Wprowadzenie grup dozorów, wraz z przyporządkowaniem do nich konkretnych procedur i sposobów działań, jest konieczne dla prawidłowego zarządzania sprawami, racjonalnego obciążenia kuratorów pracą, a przede wszystkim dla zintensyfikowania działań tam, gdzie rzeczywiście są potrzebne. Chodzi o zminimalizowanie działań w sprawach, w których z uwagi na właściwości skazanego, udział kuratora należy ograniczyć do niezbędnych czynności, a zwiększenie zaangażowania w sprawach, gdzie konieczna jest intensywne oddziaływanie kuratora. Podział na grupy ryzyka i elastyczna możliwość ich zmiany w konkretnej sprawie jest znane i od wielu lat stosowane w państwach Europy Zachodniej. System ten sprawdzał się wszędzie tam, gdzie był stosowany i ciągle jest ulepszany i modyfikowany.

W § 18 określono okoliczności, które powinny zostać odnotowane w karcie czynności dozoru, a do rozporządzenia załączono wzór takiej karty.

W przepisach § 21 – 26 rozporządzenia określono obowiązki kuratorów sądowych i procedury postępowania w przypadku sprawowania dozoru wobec poszczególnych kategorii podopiecznych:

- a) sprawcy przestępstwa popełnionego w stanie ograniczonej poczytalności lub w związku z uzależnieniem od alkoholu, środka odurzającego lub substancji psychotropowej,
- b) sprawcy przemocy w rodzinie,
- c) sprawcy przejawiającego zachowania agresywne,
- d) sprawcy skazanego w warunkach art. 64 § 1 i 2 kk, członków subkultur lub innych grup nieformalnych związanych ze środowiskiem przestępczym,
- e) sprawcy przestępstwa przeciwko wolności seksualnej,
- f) sprawcy osadzonego w jednostce penitencjarnej.

W każdej z tych kategorii określono jakie działania kurator powinien podejmować w każdej z grup sprawców. Dotychczas obowiązujące przepisy jedynie w sposób szcątkowy regulowały te kwestie.

W zakresie wykonywania kary ograniczenia wolności, podobnie, jak w przypadku spraw z orzeczonym dozorem, odstąpiono od zasady terytorialnego przydziału spraw, z możliwością jego zachowania w szczególnych przypadkach (§ 30). Jako zasadę przyjęto, że kierownik zespołu dokonuje rozdziału spraw związanych z wykonaniem kary ograniczenia wolności i pracy społecznie użytecznej powierzając te sprawy kuratorowi zawodowemu, którego predyspozycje, wykształcenie, umiejętności i przeszkolenie zapewnią skuteczne i efektywne ich prowadzenie. Jedynie w szczególnych przypadkach, z uwagi na charakter obszaru terytorialnego właściwego dla zespołu, kierownik zespołu może powierzyć te sprawy innym kuratorom zawodowym według podziału terytorialnego.

Podobne rozwiązania znane są w krajach Europy Zachodniej, gdzie kontrolę nad wykonywaniem pracy na cele społeczności lokalnych sprawują jedynie wybrani kuratorzy (oficerowie probacji). Za pomocą nowoczesnych środków telekomunikacyjnych są w stanie ze swojego biura monitorować postępy pracy podopiecznych w czasie rzeczywistym i działać niezwłocznie w sytuacji, gdy jest taka potrzeba. W kolejnych przepisach rozporządzenia wskazano na możliwość utrzymywania kontaktu i wymiany informacji z osobą wyznaczoną w miejscu pracy, za pomocą nowoczesnych środków teleinformatycznych, w tym systemu elektronicznego (§ 33).

W związku z przejęciem przez kuratorów sądowych kwestii wykonywania kary ograniczenia wolności, w tym wskazywania zakładu pracy, określono kolejne procedury związane ze stawiennictwem skazanego w zespole, określeniem rodzaju pracy i pouczeniem go o prawach i obowiązkach (§ 31).

Określono również wzór pisemnego pouczenia, zawierającego m.in. informacje o miejscu pobytu skazanego, danych teleadresowych, etc. (§ 31 ust. 6).

W związku ze zmianami w kodeksie karnym wykonawczym, w zakresie kontroli wykonania przez skazanego obowiązków, określono procedury występowania przez kuratora zawodowego z wnioskiem do sądu, w zależności od rodzaju orzeczonych przez skazanego obowiązków (§ 38 i 39).

Wskazano także na zróżnicowane obowiązki kuratora zawodowego w przypadku kontroli wykonania orzeczonych przez sąd poszczególnych obowiązków:

- a) łóżenia na utrzymanie innej osoby,
- b) wykonywania pracy zarobkowej, nauki lub przygotowania do zawodu,
- c) powstrzymywania się od nadużywania alkoholu lub używania innych środków odurzających,
- d) poddania się leczeniu, w tym odwykowemu lub rehabilitacyjnemu albo oddziaływaniom terapeutycznym lub uczestnictwu w programach korekcyjno-edukacyjnych,
- e) powstrzymywania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, zakazu kontaktowania się z określonymi osobami.

W zakresie dotyczącym czynności kuratora dotyczących okresu przerwy w karze regulacje pozostały w dotychczasowym kształcie.

Wprowadzono natomiast nowe rozwiązania w zakresie wykonywania przez kuratora czynności związanych z przygotowaniem skazanego do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, a w szczególności określono właściwość miejscową kuratora zawodowego do wykonywania czynności w tym zakresie (§ 49 ust. 1), wskazano na możliwość jednoczesnego wykonywania niektórych czynności przez innego kuratora, właściwego ze względu na miejsce stałego pobytu skazanego (§ 49 ust. 2 i 3) i określono procedurę przekazywania sprawy, w przypadku przetransportowania skazanego do innej jednostki penitencjarnej (§ 51). Wskazano też, jako zasadę generalną, że kierownik zespołu może wyznaczyć kuratora zawodowego do wszystkich spraw związanych z opracowywaniem programów wolnościowych dla osób objętych okresem przygotowania do życia po zwolnieniu z zakładu karnego (§ 50).

W zakresie sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez stowarzyszenia, organizacje, instytucje i osoby, którym powierzono sprawowanie dozoru oraz trybu wyznaczania przedstawicieli przez stowarzyszenia, organizacje i instytucje do wykonywania czynności związanych z dozorem, wprowadzono zmiany, które wynikają ze zmiany przepisów ustawy. Określono terminy do składania przez przedstawicieli stowarzyszenia, organizacji i instytucji, którym powierzono sprawowanie dozoru sprawozdania z objęcia i dalszego przebiegu dozoru oraz wskazano, że stosuje się do nich odpowiednio przepisy rozporządzenia odnoszące się do kuratorów zawodowych w zakresie sprawowania dozoru, chyba że ustawa stanowi inaczej. Do osób godnych zaufania należy stosować odpowiednio przepisy

odnoszące się do kuratorów społecznych w zakresie sprawowania dozoru, chyba że ustawa stanowi inaczej.

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Podmioty, na które oddziałuje projektowana regulacja

Projektowane rozporządzenie będzie miało wpływ na kuratorów sądowych, albowiem w sposób kompleksowy reguluje ich prawa i obowiązki, na stowarzyszenia, organizacje, instytucje i osoby, którym powierzono sprawowanie dozoru, albowiem, zgodnie ze zmianami w Kodeksie karnym wykonawczym zyskują uprawnienia kuratora zawodowego, a nadto na samych skazanych, z uwagi na fakt, że przepisy rozporządzenia mobilizują i wymuszają ich czynną postawę w zakresie wykonywania orzeczenia.

2. Zakres konsultacji społecznych

Na obecnym etapie prac legislacyjnych projekt nie był poddany konsultacjom społecznym.

3. Wpływ regulacji na sektor finansów publicznych, rynek pracy, konkurencyjność gospodarki i rozwój regionalny

Projektowane rozporządzenie nie spowoduje skutków na rynku pracy, w sferze konkurencyjności wewnętrznej i zewnętrznej gospodarki oraz pozostanie bez wpływu na sytuację i rozwój regionalny.

Wejście w życie projektowanego rozporządzenia nie pociągnie za sobą skutków finansowych dla budżetu państwa.

4. Zgodność regulacji z prawem Unii Europejskiej

Przedmiot projektowanej regulacji nie jest objęty zakresem prawa Unii Europejskiej.

5. Zainteresowanie pracami nad projektem rozporządzenia

Projekt rozporządzenia zostanie udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej z chwilą przekazania tego projektu do uzgodnień z członkami Rady Ministrów.

1

...Zespół kuratorskiej służby sądowej

Sądu Rejonowego w

kurator sądowy

(imię i nazwisko kuratora sporządzającego sprawozdanie)

....., dnia

(miejscowość) (data)

D.

(numer porządkowy wykazu D)

Doz.

(numer porządkowy wykazu Doz)

Sprawozdanie z objęcia/przebiegu/zakończenia dozoru¹

.....	Wyrok/Postanowienie SR/SO ²
(imię i nazwisko osoby oddanej pod dozór)	wsygn. akt
.....	1. kara pozbawienia/ograniczenia wolności ³
(miejsce i data urodzenia)	w wymiarzemiesięcy/lat ¹
.....	z warunkowym zawieszeniem na lat;
(adres, miejsce zamieszkania lub aktualnego pobytu)	2. warunkowe umorzenie postępowania
.....	na okres próbylat;
(data i miejsce nawiązania pierwszego kontaktu z dozorowanym)	3. warunkowe przedterminowe zwolnienie
	na okres próby
	Data zakończenia dozoru ⁴

I. Diagnoza osobopoznawcza i środowiskowa⁵.

1) Zatrudnienie.

(Aktualne i poprzednie miejsca pracy, charakter wykonywanej pracy, stabilność zatrudnienia, wysokość zarobków, w przypadku bezrobotnego – przyczyny bezrobotności i podjęte starania w celu uzyskania zatrudnienia, w przypadku osób uczących się – informacje dotyczące przebiegu nauki).

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ogólna ocena kuratora od 1 do 10⁶:

2) Wykształcenie, kwalifikacje i umiejętności zawodowe.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3) Stan majątkowy.

(Źródła utrzymania dozorowanego i członków jego rodziny, dochody, istotne składniki majątkowe, zobowiązania, prowadzone postępowania egzekucyjne, otrzymywane zasiłki, zapomogi i pomoc społeczna).

¹ W razie powierzenia sprawowania dozoru stowarzyszeniu, organizacji lub instytucji w ramce należy wpisać nazwę statutową, a w miejscu kuratora sądowego - należy wpisać imię i nazwisko wyznaczonego przedstawiciela. Zamiast numeru ewidencyjnego Doz należy wpisać nadany przez podmiot sprawujący dozór numer porządkowy.

² Niepotrzebne skreślić lub usunąć, w razie wypełniania formularza w edytorze tekstów.

³ Niepotrzebne punkty w ramce od 1 do 3 należy skreślić lub usunąć, w razie wypełniania formularza w edytorze tekstów.

⁴ Data wynikająca z okresu na który orzeczono dozór, liczonego od daty uprawomocnienia się orzeczenia.

⁵ W razie sporządzania sprawozdania z przebiegu i z zakończenia dozoru w punktach od 1 do 12, w razie stwierdzenia, że pewne okoliczności lub cechy nie uległy zmianie można odnotować: „inne bez zmian”.

⁶ W ramce należy wpisać cyfrę od 1 do 10 odpowiadającą ocenie okoliczności i zespołu cech opisanych przez kuratora sądowego: 1 – ocena najniższa, 10 - ocena najwyższa. Ocena najwyższa odpowiada najwyższej wartości okoliczności i zespołu cech z punktu widzenia osiągnięcia celów dozoru.

[illegible]

4) Warunki mieszkaniowe.

(Tytuł do mieszkania, powierzchnia, ilość pomieszczeń, koszty utrzymania, wyposażenie, stan techniczny mieszkania, ilość osób w mieszkaniu).

[illegible]

5) Stosunki i środowisko rodzinne.

(Struktura rodziny i jej model: pełna, po rozwodzie, konkubinaty, liczba dzieci, inne osoby wspólnie zamieszkujące, stopień pokrewieństwa, wzajemne relacje, więzi emocjonalne, ewentualne konflikty, rodzaje zjawisk patologicznych występujących w rodzinie, ewentualne zobowiązania alimentacyjne i ingerencje sądu w sposób wykonywania władzy rodzicielskiej, krótki opis struktury i środowiska rodziny, w której wychowywał się dozorowany – ewentualne patologie, karalność członków rodziny).

6) Tryb i styl życia.

(Zachowania w środowisku znajomych, kolegów, przyjaciół, krótki opis tego środowiska, ewentualna karalność członków tego środowiska, ewentualna pozycja w grupie i akceptacja w gronie rówieśniczym, sposób spędzania wolnego czasu, zainteresowania i hobby).

[illegible]

7) Inteligencja.

(Rozwój umysłowy, kultura osobista, wrażliwość na sztukę i kulturę, horyzonty myślowe, zdolność przewidywania konsekwencji, ewentualne zaburzenia umysłowe).

Six horizontal dotted lines for writing.

8) Osobowość.

(Samopoczucie, samoocena, asertywność, zdolność do samokontroli, okazywanie emocji, uczuciowość, empatia, skrupuły, poczucie winy, poczucie własnej wartości, stabilność emocjonalna, poczucie szczęścia, sukcesu życiowego, ewentualne zaburzenia emocjonalne, egocentryzm, podejrzliwość, agresja – nasilenie postaw agresywnych, temperament, otwartość w stosunkach międzyludzkich, stosunek do autorytetu).

III. Prowadzone postępowania karne w czasie dozoru.

(Istotne czynności procesowe, podejmowane w innych sprawach, w czasie dozoru oraz wyroki orzeczone w czasie trwania dozoru w postępowaniu karnym i w sprawach o wykroczenia).

.....

.....

.....

IV. Przebieg dotychczasowych dozorów i nadzorów.

.....

.....

.....

V. Zamierzenia readaptacyjne.

Plan/Realizacja planu⁸ pracy z dozorowanym⁹.

1. Terminy i sposoby realizacji przez dozorowanego obowiązków.

(Rodzaje orzeczonych obowiązków, określenie terminów i sposobów ich realizacji).

.....

.....

.....

.....

2. Metody prowadzenia dozoru i kontroli zachowania dozorowanego.

(Ewentualne potrzeby w zakresie modyfikacji obowiązków w okresie próby).

.....

.....

.....

.....

3. Częstotliwość kontaktów z dozorowanym.

.....

.....

.....

.....

4. Możliwości i przeszkody realizacji dozoru i kontroli zachowania dozorowanego.

(Główne problemy związane z kontrolą i resocjalizacją dozorowanego, sposoby ich rozwiązania, przewidywane trudności w sprawowaniu dozoru).

.....

.....

.....

.....

VI. Ocena postępów resocjalizacji i wykonania obowiązków.

.....

.....

⁸ Niepotrzebne skreślić lub usunąć, w razie wypełniania formularza w edytorze tekstów.

⁹ W przypadku sprawowania dozoru wobec osób, określonych w § 16 – 20 rozporządzenia, w planie pracy należy uwzględnić dodatkowe czynności w tym zakresie.

.....

.....

VII. Potrzeba ustanowienia, rozszerzenia, zmiany lub zwolnienia z orzeczonych obowiązków.

.....

.....

.....

VIII. Uwagi własne i oświadczenia dozorowanego¹⁰.

.....

.....

.....

.....

(podpis dozorowanego)

IX. Wniosek o zakwalifikowanie dozorowanego do grupy ryzyka¹¹.
(Wniosek wraz z krótkim uzasadnieniem).

.....

.....

.....

.....

(podpis i pieczęć kuratora/przedstawiciela
sporządzającego sprawozdanie)

X. Źródła informacji o dozorowanym i jego środowisku.

.....

.....

.....

XI. Uwagi i zarządzenia kuratora zawodowego, kierownika zespołu lub sędziego.

(Ewentualne uwagi, zarządzenia oraz akceptacja wniosku z pkt. IX, bądź zmiana grupy, w razie braku akceptacji).

.....

.....

.....

.....

(podpis kuratora zawodowego¹²/
przedstawiciela)

.....

(podpis kierownika zespołu¹³)

.....

(podpis sędziego¹⁴)

¹⁰ W Ust. VII należy wpisać uwagi i oświadczenia dozorowanego, które zgłosiła po zapoznaniu się ze sprawozdaniem, przy kolejnym spotkaniu z kuratorem sądowym. Dozorowany ma prawo do zapoznania się ze sprawozdaniem z ewentualnym wyłączeniem ust. X.

¹¹ W ramce należy zaznaczyć grupę ryzyka, do której należy zakwalifikować dozorowanego: A, B, lub C.

¹² W przypadku, gdy dozór prowadzony jest przez kuratora społecznego.

¹³ W przypadku, gdy dozór prowadzony jest przez kuratora sądowego.

¹⁴ Dotyczy sprawozdania z objęcia dozoru oraz ewentualnych kolejnych sprawozdań, jeżeli sąd zażądał ich założenia.

Karta czynności dozoru

.....
imię i nazwisko kuratora zawodowego/społecznego*

w sprawie: **Doz.**.....

dot. dozorowanego:.....

Godzina, data i miejsce czynności	Rodzaj czynności oraz ustalenia (wizyta zapowiedziana/niezapowiedziana*, kontakt w m. zam. dozorowanego/w innym miejscu* (jakim), osobisty/telefoniczny*, wywiad, rozmowa, porada, ostrzeżenie, uzyskane dokumenty i informacje, źródła informacji, ewentualne uwagi lub oświadczenia dozorowanego)	Uwagi własne (uwagi i zamierzenia w zakresie sprawowania dozoru, ewentualne uwagi kierownika zespołu)
1	2	3

.....
(data, pieczęć i podpis kuratora zawodowego akceptującego wpis)

.....
(data i podpis kuratora społecznego/zawodowego*)

¹⁵ należy wpisać kolejny numer strony (karty) w teczce dozoru;

* niewłaściwe skreślić.

...Zespół kuratorskiej służby sądowej

Sądu Rejonowego w

kurator sądowy
(imię i nazwisko kuratora sprawującego kontrolę)....., dnia
(miejscowość) (data)Wo.....
(numer porządkowy wykazu Wo)Kkow.....
(numer porządkowy wykazu Kkow)

Pouczenie o obowiązkach i uprawnieniach skazanego w związku z orzeczeniem kary ograniczenia wolności lub pracy społecznie użytecznej¹

..... (imię i nazwisko skazanego)	Wyrok SR/SO ¹⁶ wsygn. akt Kara ograniczenia wolności
..... (miejsce i data urodzenia)	w wymiarze: miesięcy z obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne
..... (adres, miejsce zamieszkania lub aktualnego pobytu)	w wymiarze godzin w stosunku miesięcznym.

I. Obowiązki.

1. Sumienne wykonywanie nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w:

.....
(pełna nazwa i adres podmiotu z art. 56 § 1 lub § 2 kkw)

polegającej na:

.....
(wskazać rodzaj pracy, wymiar kary oraz ilość godzin w miesiącu)

do pracy należy zgłosić się w dniu:

.....
(data i godzina rozpoczęcia pracy)

2. Przestrzeganie ustalonych w miejscu pracy porządku i dyscypliny.

3. Udzielanie wyjaśnień kuratorowi zawodowemu dotyczących przebiegu odbywania kary i osobiste stawiennictwo na wezwanie.

.....
(numer telefonu służbowego
kuratora zawodowego)

.....
(numer telefaksu służbowego
kuratora zawodowego)

.....
(służbowy adres poczty elektronicznej
kuratora zawodowego)

.....
(numer telefonu skazanego)

.....
(numer telefaksu skazanego)

.....
(adres poczty elektronicznej skazanego)

4. Uzyskanie zgody sądu na zmianę miejsca pobytu.

.....
(adres zamieszkania lub miejsca pobytu skazanego)

Oświadczam, że pod w/w adresem będę odbierał kierowaną do mnie korespondencję.

¹⁶ Niepotrzebne skreślić lub usunąć, w razie wypełniania formularza w edytorze tekstów.

5. Obowiązki orzeczone przez sąd obok kary ograniczenia wolności i terminy ich wykonania.

1.
(rodzaj obowiązku)
(data wykonania określona w orzeczeniu)¹⁷
2.

II. Uprawnienia.

Skazany może:

- a) składać do kuratora zawodowego wnioski o zmianę rodzaju, miejsca lub terminu rozpoczęcia pracy,
- b) składać do sądu za pośrednictwem kuratora zawodowego wnioski o zgodę na zmianę miejsca pobytu,
- c) składać do sądu za pośrednictwem kuratora zawodowego wnioski o odroczenie wykonania kary ograniczenia wolności, jeżeli natychmiastowe wykonanie kary pociągnęłoby dla skazanego lub jego rodziny zbyt ciężkie skutki,
- d) składać do sądu za pośrednictwem kuratora zawodowego wnioski o udzielenie przerwy w odbywaniu kary, jeżeli stan zdrowia skazanego uniemożliwia wykonanie kary ograniczenia wolności, a także jeżeli natychmiastowe wykonanie kary pociągnęłoby dla skazanego lub jego rodziny zbyt ciężkie skutki,
- e) składać do sądu za pośrednictwem kuratora zawodowego wnioski o zmianę formy obowiązku wykonywania pracy na procent wynagrodzenia za pracę, przyjmując 20 godzin pracy na cele społeczne za równoważne 10% wynagrodzenia za pracę; orzeczona praca nie może przekroczyć 40 godzin w stosunku miesięcznym,
- f) składać do sądu za pośrednictwem kuratora zawodowego wnioski o zwolnienie z reszty kary ograniczenia wolności i uznanie ją za wykonaną, w sytuacji, gdy skazany odbył przynajmniej połowę orzeczonej kary, przy czym przestrzegał porządku prawnego i sumiennie wykonywał pracę wskazaną przez sąd, jak również spełnił nałożone na niego obowiązki i orzeczone środki karne.

III. Pouczenia.

1. W przypadku przebywania na zwolnieniu lekarskim lub innych sytuacji zdrowotnych i losowych uniemożliwiających stawienie się w pracy w wyznaczonym terminie, należy uprzednio o tym fakcie powiadomić kuratora zawodowego, a także osobę wyznaczoną do organizowania pracy skazanym i kontrolowania jej przebiegu, przez podmiot, w którym skazany wykonuje pracę.
2. Kurator zawodowy **kieruje do sądu wnioski o zamianę kary ograniczenia wolności na zastępczą karę pozbawienia wolności lub grzywny**, w sytuacji, gdy:
 - a) skazany nie stawia się na wezwanie lub pouczony o prawach, obowiązkach i konsekwencjach związanych z wykonywaniem nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne oświadczy sądowemu kuratorowi zawodowemu, że nie wyraża zgody na podjęcie pracy,
 - b) skazany nie podejmuje pracy w wyznaczonym terminie lub w inny sposób uchyla się od odbywania kary ograniczenia wolności lub wykonania cięższych na nim obowiązków, np.
 - nie zgłasza się do pracy,
 - nie podejmuje przydzielonej pracy,
 - samowolnie opuszcza miejsce pracy bez usprawiedliwienia,
 - wykonuje pracę niesumienne,
 - uporczywie nieprzestrzega ustalonego porządku i dyscypliny pracy,
 - c) skazany samowolnie, bez zgody sądu zmieni miejsce pobytu.

Oświadczam, że zapoznałem się z powyższym pouczeniem i znam konsekwencje uchylania się od wykonywania kary ograniczenia wolności lub prac społecznie użytecznych.

.....
(data)
(podpis skazanego)

¹⁷ W razie orzeczenia przez sąd obowiązków o charakterze stałym, w miejscu do wpisania daty, należy wpisać słowo: „stały”.